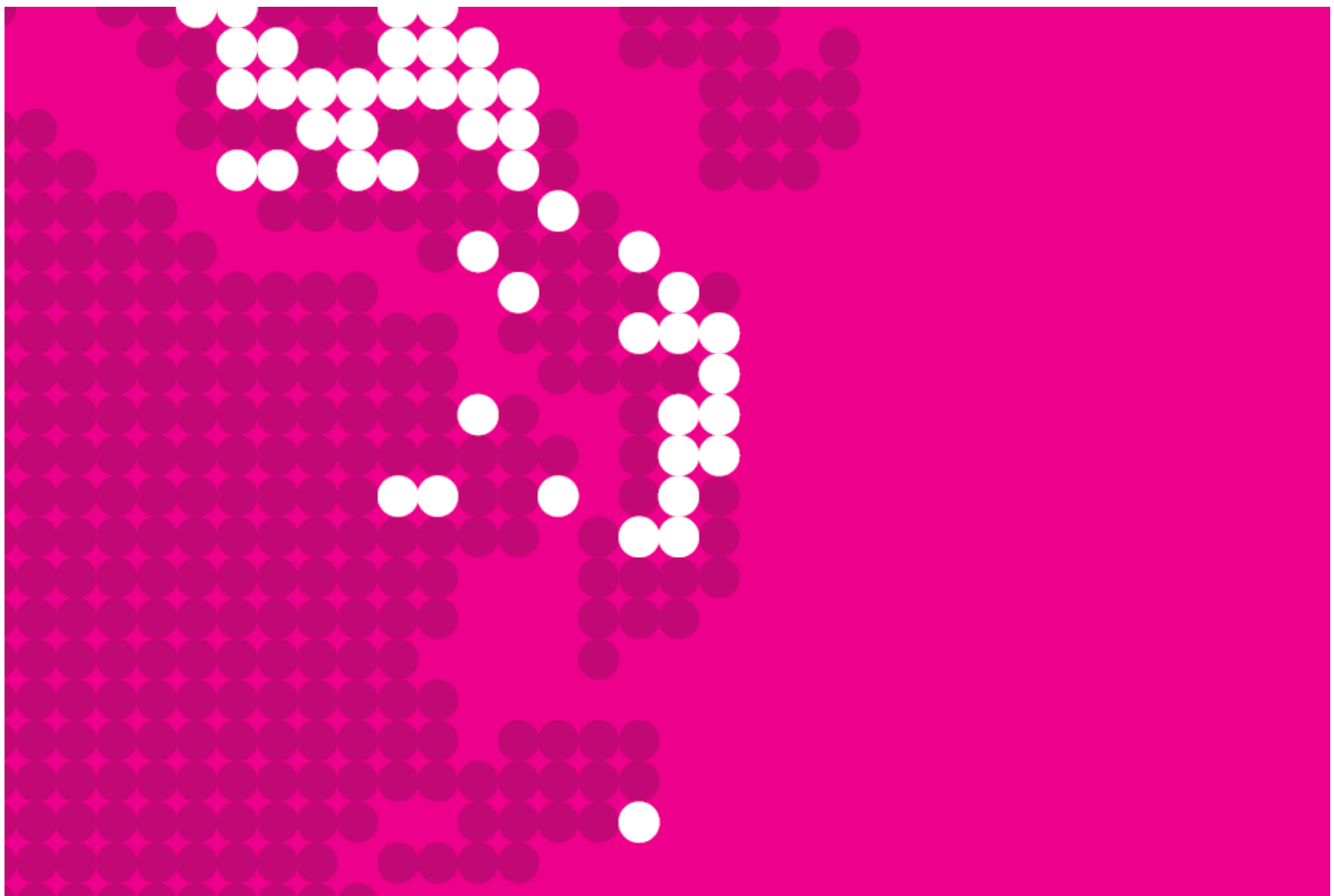

TYCK OM TYRESÖ 2035

FÖRSLAG TILL TYRESÖ KOMMUNS NYA ÖVERSIKTSPLAN
TYCK TILL INNAN DEN 20 APRIL 2015

EN PLAN FÖR FRAMTIDEN

Tyresö kommun behöver en långsiktig, strategisk plan för att utvecklas som en fantastisk plats att bo, leva och verka på. Därför tar vi nu fram en ny översiktsplan som ska blicka fram till 2035. En översiktsplan visar hur kommunens mark- och vattenområden ska användas.

Tidningen du håller i din hand är ett första förslag till ny översiktsplan för hela Tyresö kommun. Nu behöver vi din hjälp att forma framtida Tyresö – utifrån de tre förslagna framtidsbilderna på **sidan x-x**. Hur vill du att kommunen ska utvecklas? Vad är bra i de olika framtidsbilderna? Vilka är styrkorna, svagheterna och vad går att kombinera? Går det exempelvis att få mer service utan att få fler grannar?

När alla lämnat synpunkter på förslaget till ny översiktsplan kommer det att arbetas om. Det nya utvecklade förslaget kommer du att få granska, enligt tidplanen våren 2016, men då är möjligheterna att påverka mindre än nu. Så passa på att tycka till nu! Tillsammans ska vi komma överens om hur kommunen ska utvecklas på lång sikt, hur mark- och vattenområden ska användas.

INNEHÅLL I SAMRÅDSTIDNINGEN

- **INLEDNING**

Här presenteras hur Tyresö vuxit fram, gällande översiktsplan, planprocess, trender i vår omvärld, resultatet av den tidiga dialogen, mål och planer samt exempel på vad en befolkningsökning medför.

- **FRAMTIDA TYRESÖ – IDENTITET OCH VÄGVAL**

I den här delen presenteras Tyresö kommuns identitet och tre framtidsbilder för Tyresö med en sammanfattning av dess konsekvenser och hur de kan förverkligas.

- **KONSEKVENSER AV FÖRSLAGEN**

I den här delen beskrivs, i hållbarhetsbedömningen, vilka konsekvenser förslagen kan få.

- **PLANERINGSUNDERLAG**

Här presenteras planeringsförutsättningar per tema; natur och vatten, bostadsförsörjning, mellankommunala intressen, riksintressen med flera.

- **SAMRÅDSINFORMATION**

Här finns information om hur du kan tycka till om förslaget till ny översiktsplan.

TYRESÖ, SVERIGE, EUROPA, VÄRLDEN...

OMVÄRLDSBEVAKNING Megatrender påverkar Tyresö och är de stora, globala förändringarna i samhällsutvecklingen som kommer att påverka oss de kommande decennierna. I arbetet med översiktsplanen förhåller vi oss till de fyra megatrender som Boverket presenterar i Sveriges vision 2025. De handlar om klimatet, globaliseringen, urbaniseringen och digitaliseringen. Vad innebär megatrenderna för Tyresö och för hur vi ska översiktsplanera?

Ett ändrat klimat

Människans utsläpp av växthusgaser påverkar klimatet kraftigt med en uppskattad ökning av jordens medeltemperatur med upp till 6 grader under 2000-talet. Som en effekt av klimatförändringen minskar polernas istäcken. Vattennivåerna i Östersjön stiger och nederbörden i Västsverige tilltar med ökande risk för erosion längs vattendrag, sjöar och kuster. Risken för skred, ras och översvämningar ökar också och kan medföra att dricksvattenförsörjningen slås ut.

I Tyresös kan vi möta detta genom att planera för stigande havsnivåer, översvämningar i Tyresås sjösystem och kraftiga skyfall. Vi måste också känna till ras- och erosionsrisker så att vi inte föreslår eller ger lov för bebyggelse i områden som kan drabbas. Dessutom kan kommunen underlätta för medborgarna att välja en livsstil som minskar utsläpp av klimatpåverkande ämnen.

En globaliserad värld

Som liten ekonomi med en stark exportsektor är Sverige mycket beroende av vad som sker internationellt. Handel är nyckeln för fortsatt svensk tillväxt och den sker i dag främst inom EU. I framtiden kommer vi handla mer med tillväxtekonomier som Kina och Indien. Basnäringarna kommer att vara fortsatt viktiga för svensk exportsektor, men tillverkning av högteknologiska varor blir allt viktigare för den ekonomiska utvecklingen framöver. För att svenskt och europeiskt näringsliv ska vara fortsatt konkurrenskraftigt krävs fortsatta investeringar inom forskning och utveckling. Där tappar Europa nu mark mot andra ekonomier.

I Tyresö behöver vi säkerställa att vi har tillgång till hela regionens utbildning och arbetsmarknad. Vi behöver också stärka det lokala diversifierade näringslivet och skolan.

En urbaniserad värld

År 2025 bor drygt 10 miljoner människor i Sverige och de flesta bor i våra tre storstadsregioner. Fram mot år 2050 har inflyttningen till storstadsområdena lett till att innerstaden har blivit tätare, men också till att storstadsområdena nu innehåller flera städer med egna kärnor.

Tyresö kommun är en del av Sveriges största storstadsregion. En region som växer och där Tyresö måste bidra, bland annat genom att ta vår del av ansvaret för bostadsförsörjningen.

En digitaliserad värld

År 2025 ligger Sverige långt fram i nyttjandet av digitaliseringens möjligheter. Tillgång till bra internetuppkoppling är en självklarhet och kommunikation är en förutsättning för bibehållen och utvecklad välfärd för medborgare både på landet och i staden. I framtidens samhälle är vi lika beroende av effektiv digital kommunikation som av el och rinnande vatten.

I Tyresö bygger vi ut infrastrukturen och målet är att 90 procent av Tyresöborna ska ha fiberanslutning för en säker och snabb internetuppkoppling.

Nära hem - nära bort

Den fysiska planeringen påverkar en Orts sociala och kulturella värden, både genom att skapa nya värden och värna om befintliga. Hur utvecklar vi kommunen för att motsvara människors behov och önskemål?

Det är vi människor som skapar kommuner, och kommunen är platsen där invånarnas vardagsliv utspelas. Här finns vår bostad, ibland vårt arbete och skola, tillgång till kultur, fritidssysselsättning och service. När en kommun planeras är ett mål att alla dessa delar av vardagen ska finnas nära och lättillgängligt så att vi kan leva bekvämt och tryggt. När vi utvecklar Tyresö för att ge plats för fler invånare är grundtanken att förtäta, att bygga i kontakt med service, kultur och andra människor. Ny bebyggelse placeras i kontakt med befintlig bebyggelse. Vi binder samman och kompletterar. Existerande strukturer som gator, hus, vatten och grönska ska stärkas av det nya, så att gammalt och nytt bildar en helhet. Genom att i första hand koncentrera kommunens fortsatta utbyggnad till redan bebyggda områden kan vi bevara de värdefulla naturmiljöer och friluftsområden som finns i Tyresö.

"I dag ställer vi helt nya krav på våra städer. Det handlar inte längre om att göra bilarna lyckliga utan att skapa städer som är levande, säkra, hållbara och bra för hälsan, vikten att se staden från gatuperspektivet, inte från helikopter vikten av livet mellan husen. Egentligen finns alla svar på hur man ska bygga en bra stad i kroppen. Hur vi rör oss, hur våra sinnen fungerar, hur vi kommunicerar med andra. Det är nyckeln till god stadsplanering, men det ignoreras idag."

Jan Gehl, arkitekt och professor i urban design

Förtätning kan ske på många olika sätt - det kan handla om att bygga till våningar på ett hus, om att bygga nytt på en tidigare parkeringsplats, på ett grönområde eller på avvecklad industrimark.

Trots att förtätning kan innebära att ens närmiljö förändras behöver det inte vara något negativt. Fler människor på samma plats innebär större möjligheter att utveckla kollektivtrafik, service, kultur, fritid och andra gemensamma funktioner.

"Den långsiktiga stadsbyggnadsplaneringen och genomtänkta markanvändningen är en viktig del i kommunens framgång. Det har skapat ett Tyresö där livskvalitet står i främsta rummet." Vision 2030, Tyresö kommun.

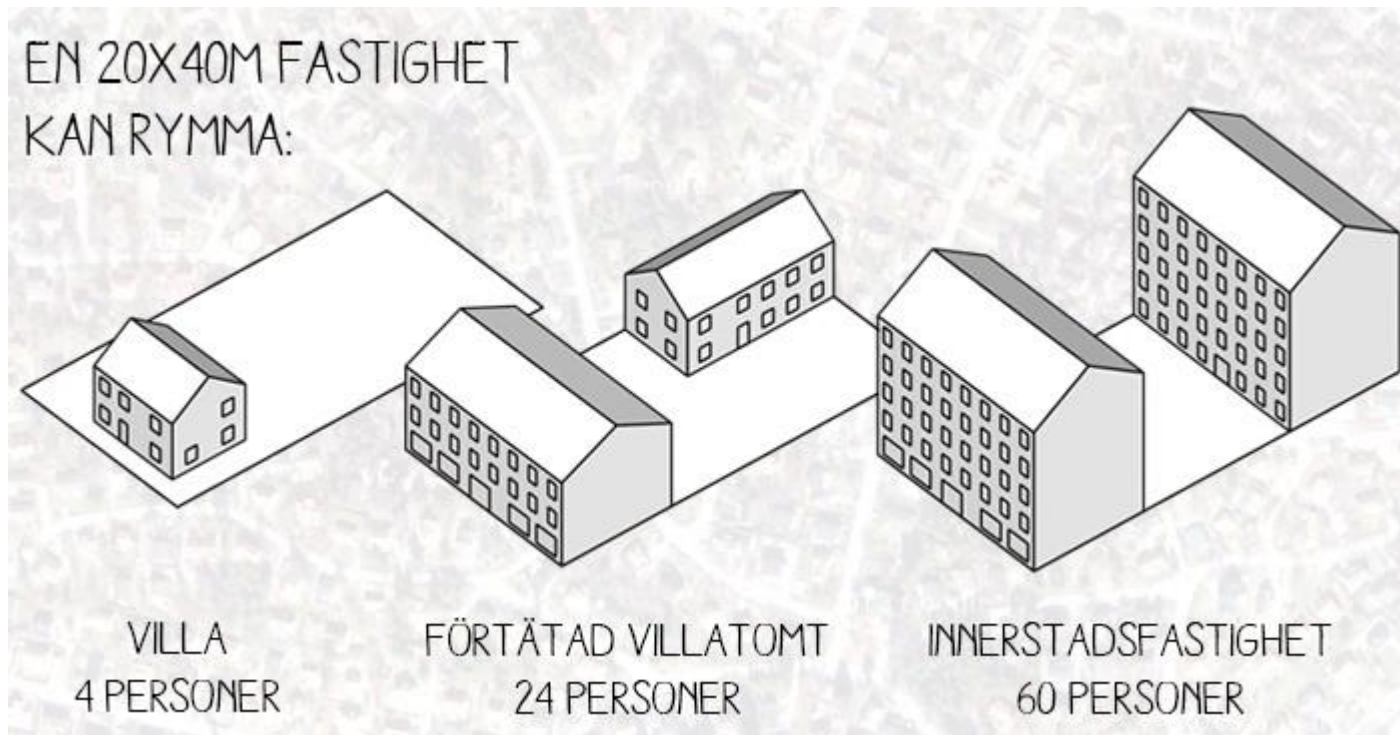

BILD: illustration Lisa Deurell (MÅSTE KOLLA OM FÅR ANVÄNDA BILDEN INNAN LAYOUT OCH TRYCK)

2035 FÖRE KRISTUS, 2035 EFTER

KOMMUNENS UTVECKLING Följ Tyresös utveckling sedan tiden före Kristus fram till idag. Tänk vad mycket som förändrats. Hur vill vi att Tyresö ska se ut när våra barn och barnbarn vuxit upp? På kartbilderna kan du följa hur de bebyggda områdena i kommunen vuxit fram.

Förhistoriska kulturmiljöer

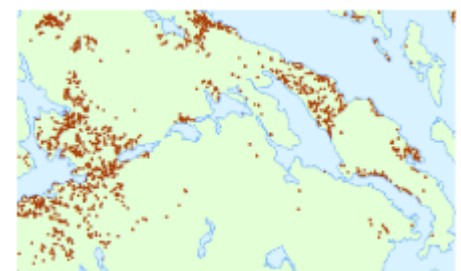
Under brons- och järnålder steg landet ur havet. Då beboddes Tyresö av jägare och samlare. Bronsålderslämningar finns exempelvis vid Alby-Uddby och i Tyresta. I Fornudden i Trollbäcken finns ett järnåldersgravfält med omkring 75 gravar. Många av de ortsnamn vi ännu idag använder härrör från järnåldern eller medeltiden då torp, gårdar och byar kom till. Exempel på det är Raksta, Rundmar, Kumla och Näsby. I jämförelse med andra kommuner på Södertörn har Tyresö förhållandevis få fornlämningar från förhistorisk tid.

Tyresö-godsets tid

Från 1600-talet fram till 1930 dominerades Tyresös utveckling av Tyresö-godset. Det var ett av Stockholmstraktens största gods och ägorna omfattade nästan hela dagens kommun. Driftiga godsägare utnyttjade den stora fallhöjden mellan sjöar och vattendrag och flera kvarnar och kraftverk anlades vid Wättingeströmmen, Uddbyviken och Follbrinksströmmen. En rad torp och gårdar tillhörde godset och en hel del av dem finns kvar än idag. Bland dessa finns gårdarna och torpen efter Brakmarsvägen, i Vissvass by och i Åva. På skärgårdens högsta berg, Telegrafberget, fanns en optisk telegrafstation under första hälften av 1800-talet. Stationen ingick i ett system med stationer från Landsort i söder till Gävle i norr.

Sommarnöjen och sportstugor

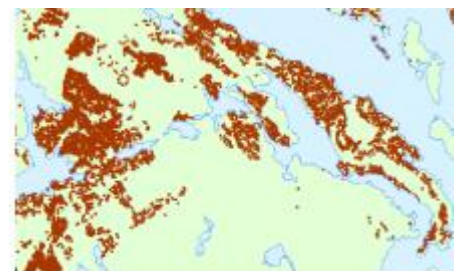
Vid sekelskiftet 1800/1900 lät Tyresögodsets ägare markis Lagergren stycka av ett dussintal tomter för sommarvillor runt Breviksmaren. Detta var inledningen på en ny period i Tyresös historia. När markisen avled 1930 testamenteras slottet till Nordiska museet och marken till barnen som därefter styckar upp merparten av marken i Strand och i Östra Tyresö för sportstugebebyggelse. Utbyggnaden av sportstugor och egna hem påbörjades under samma tid också i Trollbäcken när Kumla herrgårds marker köptes upp, styckades av och såldes.

År 1940

Modernismens bostadsbyggande

År 1959 antogs en lag som gjorde det möjligt för allmännyttiga bostadsföretag att äga mark utanför den egna kommunen. Lagen fick namnet Lex Bollmora då den gjorde det möjligt för Stockholms stads bolag Familjebostäder AB och Svenska Bostäder AB att köpa mark i Bollmora och inom ramen för miljonprogrammet bygga tusentals bostäder i flerfamiljshus, radhus och småhus. Under 1960- och 70-talen tiofaldigades befolkningens mängden i kommunen som får den bebyggelse och struktur som i huvudsak gäller än idag.

År 1970

Tiden efter 1975

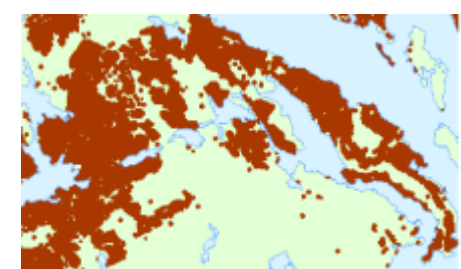
Efter år 1975 har ny bebyggelse mestadels kommit till i anslutning till redan bebyggda områden. I hela kommunen har sportstugor ersatts av större villor. Omställningen är nästan helt genomförd i Trollbäcken och i Tyresö Strand, där det bara finns enstaka exempel kvar av stugor från fritidshusepoken. I Östra Tyresö, framför allt utanför Trinntorp och i Raksta, finns ännu stora områden kvar med fritidshus. Karaktären i områdena är på väg att förändras då stugorna ofta är tillbyggda och bebos permanent. Trädgårdsstaden i Tyresö Strand har varit kommunens stora utbyggnadsprojekt under 1990- och början av 2000-talet. Här har ett nytt kommundelscentrum tillkommit med Strandtorget.

År 1990

En ny byggvåg

De senaste åren har en omvandling påbörjats i Tyresö centrum. Centrum förtätas med fler bostäder och butiker där ett höghus och ett trygghetsboende hör till det som redan uppförts. I Norra Tyresö Centrum sker en förnyelse där cirka 1 000 bostäder, arbetsplatser och dandelsytor planeras. Runt om i kommunen pågår projekt som ger många nya bostäder. En utveckling vi kan se redan idag är att medan de östra delarna av Tyresö är mitt i omvandlingen från fritidshus till åretruntbostäder har Trollbäcken och Lindalen precis påbörjat en omvandling från småhus till en blandning med flerfamiljshus i olika skala.

År 2010

Vart leder framtiden?

Tyresö är en del av Stockholmsregionen och genom det med i en utveckling som hela tiden fortgår. Många väljer att flytta till regionen för att starta nya liv med jobb eller studier. Barn och ungdomar växer upp, flyttar hemifrån och bildar nya familjer med barn. Stockholmsregionen, som Tyresö är mitt i, växer. Den befolkningsökning vi står inför kan inte väljas bort utan är en utmaning som vi tillsammans ska ta till oss och möta. Utmaningarna är att många olika intressen ska kunna samspela på en begränsad yta. Kommunen ska klara av både långsamma och snabba förändringar så som politiska oroligheter, ekonomiska konjunkturförändringar, naturkatastrofer och flyktingströmmar. Kommunens långsiktiga samhällsplanering ska ge en god förmåga att hantera förändringar vi inte vet något om idag. Kommunen ska växa hållbart in i framtiden!

TYCKT OM TYRESÖ 2035

TIDIG DIALOG Under 2013 bjöd kommunen in Tyresöbor, företagare, föreningar och tjänstemän för att komma med nya idéer om framtidens Tyresö. De som deltog i dialogen berättade hur de såg på kommunens styrkor, möjligheter, hot, och svagheter. Många delade med sig av sina framtidsdrömmar. Cirka 2 000 personer tyckte till om Tyresö i den rosa byggboden som kommunen placerade ut på sex platser i kommunen. Många lämnade också synpunkter via den digitala webbkartan och på andra sätt. Den tidiga dialogen var ett första steg i att inkludera Tyresöborna i arbetet med att ta fram en ny översiktsplan.

Tack alla ni som deltog i dialogen! Ni är med och påverkar framtidens Tyresö! Nu vill vi fortsätta dialogen med er och hoppas att ännu fler vill delta!

BILD: Tyckt under den tidiga dialogen hösten 2013. Ju större storlek på orden desto fler har tyckt likadant.

Tyckt om Tyresö
2035 –
sammanfattning av
tidig dialog

Dialogen visar att många tycker lika, oavsett i vilken del av Tyresö en bor. Exempelvis tycker många att det behövs bättre tvärförbindelser med kollektivtrafiken inom kommunen. Den synpunkten har många framfört både i Tyresö Strand och i Trollbäcken. Likaså ser både Breviksbör och Trollbäcksbör ett behov av offentliga mötesplatser, exempelvis parker, och ett behov av bättre service och trafiksäkerhet.

Tyresöbornas tankar om framtiden finns att läsa på flera ställen i denna tidning. Håll utkik efter citattecknet. ”

”Tyresö har uppmärksamats nationellt för sina särskilda satsningar på att öka fokus på medborgarna. Det har resulterat i en topposition i landet vad gäller nöjda medborgare.” Ur Tyresö kommuns vision 2030.

Tyresös identitet – det här kännetecknar framtidens Tyresö

Vad kännetecknar Tyresö idag? Svaret blir för många Stockholmare "natur" eller "har ingen aning" enligt en undersökning gjord på kommunens uppdrag. En del av arbetet med att ta fram en ny översiktsplan handlar därför om att stärka och tydliggöra kommunens identitet. Under den tidiga dialogen kunde besökarna i den "rosa byggboden" spela ett spel och få fram sin personlighet. Varje personlighet symboliserade olika värden som är viktiga att ta fasta på i framtidens Tyresö. Spelet visade på vad Tyresöborna tycker är viktigast, vilken livsstil de vill ha. Slutsatsen blev att Tyresös identitet stärks genom att vi i all samhällsbyggnad tänker hållbart, mänskligt, grönt och blått. Ytterligare fyra teman är viktiga för oss och stärker identiteten. Det är; aktivt, nära, varierat och tillsammans.

"Tydligare vision om vad Tyresö vill vara" Tyresöbo under den tidiga dialogen.

HÅLLBART

Allt vi gör och alla beslut vi tar ska värna om ekologiska, sociala och ekonomiska värden. Nya miljöer är omsorgsfullt utformade och estetiskt tilltalande – miljöer som håller i längden. Vi bygger ett hållbart samhälle samtidigt som vi växer.

MÄNSKLIGT

Tyresö har en bebyggd miljö som stödjer livet mellan husen genom en mänsklig skala, form och klimat. Småskalighet går igen i allt som företagande, kommunens verksamheter, företagande och boendemiljöer.

GRÖNT OCH BLÅTT

Tyresö är ett starkt samband i Tyrestakilen. Vi är kända för vår natur och vårt vatten som är storslaget och varierat. Alla tyresöbor har nära till rekreation, friluftsliv, skog, park och vatten.

TEMAN: Identiteten stärks ytterligare genom att vi adderar fyra teman till identiteten; aktivt, nära, varierat och tillsammans.

AKTIVT

Miljön lockar till aktivitet, möten, lek, kultur och rekreation. Det är enkelt att leva ett aktivt liv. Föreningslivet är rikt och mångfacetterat.

NÄRA

Tyresöborna upplever att det är nära till allt. Knutpunkter i och utanför Tyresö skapar ett nätverk av attraktiva platser för såväl arbete som fritid.

VARIERAT

Variationsrikedom genomsyrar alla delar av samhället. Det finns mycket att välja på vad gäller livsstil, boendeform, utemiljö, service, handel och transportsätt.

TILLSAMMANS

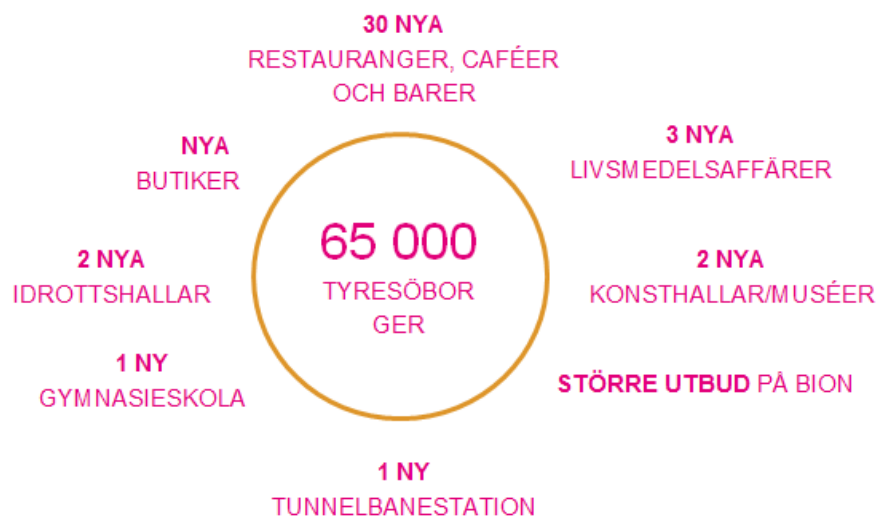
Tillsammans skapar vi framtidens Tyresö. Det gör vi genom dialog och kommunikation som lägger grunden till samsyn mellan Tyresöbor, näringsliv, föreningar, kommun och fastighetsägare.

Stärker framtidsbilderna Tyresös identitet?

Finns det skillnader mellan framtidsbilderna, som presenteras på kommande sidor, i hur de stärker kommunens identitet. Företaget som hjälpt kommunen att granska förslagen ur hållbarhetssynpunkt ombads också att bedöma hur väl framtidsbilderna stärker identiteten. De kom fram till att framtidsbild Sammanhållet lever upp till Tyresös identitet "Mänskligt" och går i rätt riktning för att uppnå "Hållbart" samt "Grönt och blått", men inte i samma grad som "Mänskligt", samt de fyra framtagna temana. Stad och land bedöms bäst leva upp till Tyresös identitet "Grönt och blått" och delvis även "Hållbart" samt lever delvis upp till teman som berör "Aktivt", "Nära" och "Varierat" (huvudsakligen för boende i och kring Tyresö centrum), dock i något lägre grad än Sammanhållet. Jämförelsealternativet bedöms vara den framtidsbild som minst lever upp till Tyresös identitet och teman. I viss utsträckning bedöms jämförelsealternativet leva upp till identiteten "Grönt och blått".

Vad händer om vi blir 20 000 fler Tyresöbor?

I dialogen Tyck om Tyresö 2035 framkom att många Tyresöbor vill ha mer service, större utbud av butiker och tätare kommunikationer. Genom att möjliggöra för verksamhetslokaler och fler boende skapar vi förutsättningar för både fler arbetsplatser och bättre service. Siffrorna nedan är grova uppskattningar baserade på dagens utbud i Tyresö i kombination med en jämförelse med andra städer i samma storlek. Läs mer om service på sidan [XXX](#).

EN NY ÖVERSIKTSPLAN TAR FORM

PLANPROCESS Hur en översiktsplan ska tas fram och vad den ska innehålla regleras i plan- och bygglagen. Där anges exempelvis att kommunen ska ta hänsyn till nationella mål och planer. Planprocessen ska pröva om ett förslag till användning av marken och vattnet är lämpligt. Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön i hela kommunen. Tyresö kommuns ambition, utöver lagstiftningen, för översiktsplanering framgår av Strategi för översiktsplanering. Strategin fastslår att den fysiska planeringen ska arbeta för helhetsyn, dialog, omvärlds- och processoritering. Den färdiga planen ska vara välkänd, använd och finansierad.

Strategi för
översiktsplanering

”Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön i hela kommunen.”

Beslutet att ta fram en ny översiktsplan för Tyresö togs i kommunfullmäktige i december 2012. Med utgångspunkt i de *nya idéer* som Tyresöborna delade med sig av under den tidiga dialogen hösten 2013 har vi tagit fram detta diskussionsunderlag och gjort tre framtidsbilder som visar på olika möjliga inriktningar för ett utvecklat förslag till ny översiktsplan.

Nu, under samrådsfasen, presenterar vi *förslag* och lyssnar på Tyresöborna för att sedan bearbeta och sammanfoga de tre framtidsbilderna till en målbild för Tyresö år 2035. Det bästa från de olika framtidsbilderna kommer att tas tillvara. Utifrån den gemensamma målbilden tas ett fullständigt förslag till översiktsplan fram. Kommunen gör alltid en avvägning mellan det som framkommer under dialogerna med Tyresöbor, företagare, föreningar, övriga remissinstanser och regionala behov, nationella intressen, kultur- och naturvärden och andra allmänna intressen. När samrådet är slut sammanställs alla synpunkter och yttranden som kommit in till kommunen. Frågor och svar presenteras i en samrådsredogörelse.

I nästa fas ställs **ett** utvecklat förslag ut för granskning. Det sker 2016. Alla som vill kan då återigen komma med synpunkter och påverka. Efter granskningen bearbetas förslaget ytterligare och sedan kan den nya planen antas av kommunfullmäktige.

Tillsammans ska vi sedan *genomföra* den nya översiktsplanen. Det gör vi när den antagits och vunnit laga kraft. Planen är ett av kommunens viktigaste styrdokument i den framtida utvecklingen! Den är vägledande vid kommunala beslut om bygglov, detaljplaner och olika tillstånd. Översiktsplanen pekar även på behov av vilka kommunala investeringar som krävs de kommande åren för att möta de behov av offentlig service som en befolkningsökning medför.

Tänk globalt – agera lokalt

MÅL OCH PLANER Översiktsplaner ska visa hur varje kommun bidrar till att uppfylla mål och planer som beslutats om internationellt, nationellt och regionalt. Genom att agera lokalt i kommunen bidrar vi till att dessa mål uppfylls. Kommunens fysiska struktur och utseende har stor betydelse för de val vi som privatpersoner och företag gör, för hur vi lever. Därför finns det många mål som kommunen ska ta hänsyn till, enligt plan- och bygglagen, i den fysiska planeringen. Dessa mål gäller så skilda områden som jämställdhet, folkhälsa, miljö och arkitektur.

När vi utformar den nya översiktsplanen tar vi bland annat hänsyn till:

- Vision för Sverige 2025 Läs mer och se filmen på sverige2025.boverket.se
- Nationella målen för arkitektur, form och design
- Nationella mål för kulturmiljöns mångfald
- Nationella miljö kvalitetsmålet ”God bebyggd miljö”
- Nationellt mål för jämställdhet
- Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUFSS 2010

Tyresö kommuns vision 2030

Tyresös kommunfullmäktige beslutar varje år om en kommunplan med en vision, mål och budget. Den övergripande visionen för Tyresö kommun är att kommunen år 2030 ska vara den attraktivaste kommunen i Stockholmsregionen. Delar av visionen finns att läsa som citat i denna samrådshandling i samband med relevant text. Hela visionen finns att läsa på tyreso.se/vision

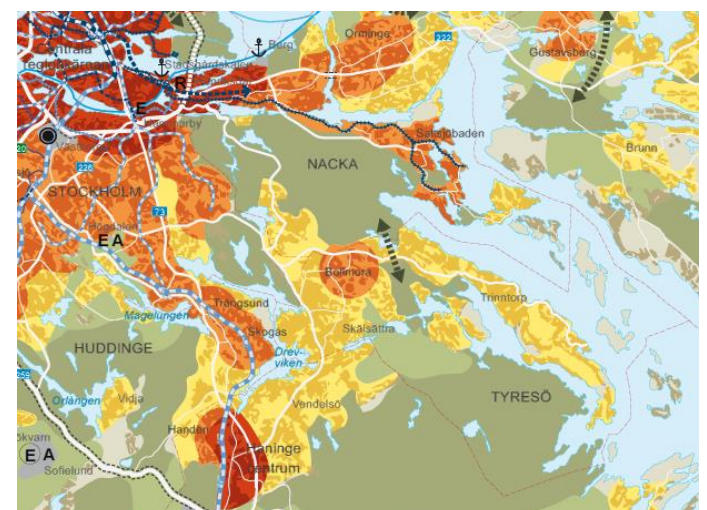

BILD: Plankarta från regionplanen RUFSS2010

Nätverk för samarbete

MELLANKOMMUNALA INTRESSEN Tyresö kommun gränsar till fem kommuner: Nacka, Stockholm, Huddinge, Haninge och Värmdö. Flera frågor i den översiktliga planeringen kräver samordning över kommungränserna, exempelvis de som gäller infrastruktur och vatten. Här ges exempel på frågor där det är särskilt viktigt att kommunerna samarbetar för att skapa goda förutsättningar för alla kommuninvånare.

Tyresö kommun ingår i en rad olika nätverk för samarbete. I Södertörnssamarbetet ingår åtta kommunerna som har en lång tradition av samarbete kring en rad frågor, exempelvis kring infrastrukturfrågor, räddningstjänst (SBFF) samt miljö- och hälsoskyddsförbund (SMOHF). Södertörnskommunerna har tillsammans närmare en halv miljon invånare och utgör en stark drivkraft för utveckling i Stockholmsregionen.

Tyresö kommun samarbetar även om Skrubba genom LÄSK-samarbetet (Lindalen, Älta, SKrubba). Detta område, nordväst om Tyresö, ligger i Stockholms stad och gränsar även till Nacka kommun i norr. Syftet är att gemensamt planera markanvändning och infrastruktur utan att hindras av gällande kommungränser. För Tyresö är det viktigt att kommunerna även fortsatt planerar bortom kommungränserna för att hitta en effektiv markanvändning genom exempelvis en förlängning av Bollmoravägen genom Skrubba till Gudöbroleden samt lokalisering av verksamheter som ger kommunernas invånare gemensam nytta.

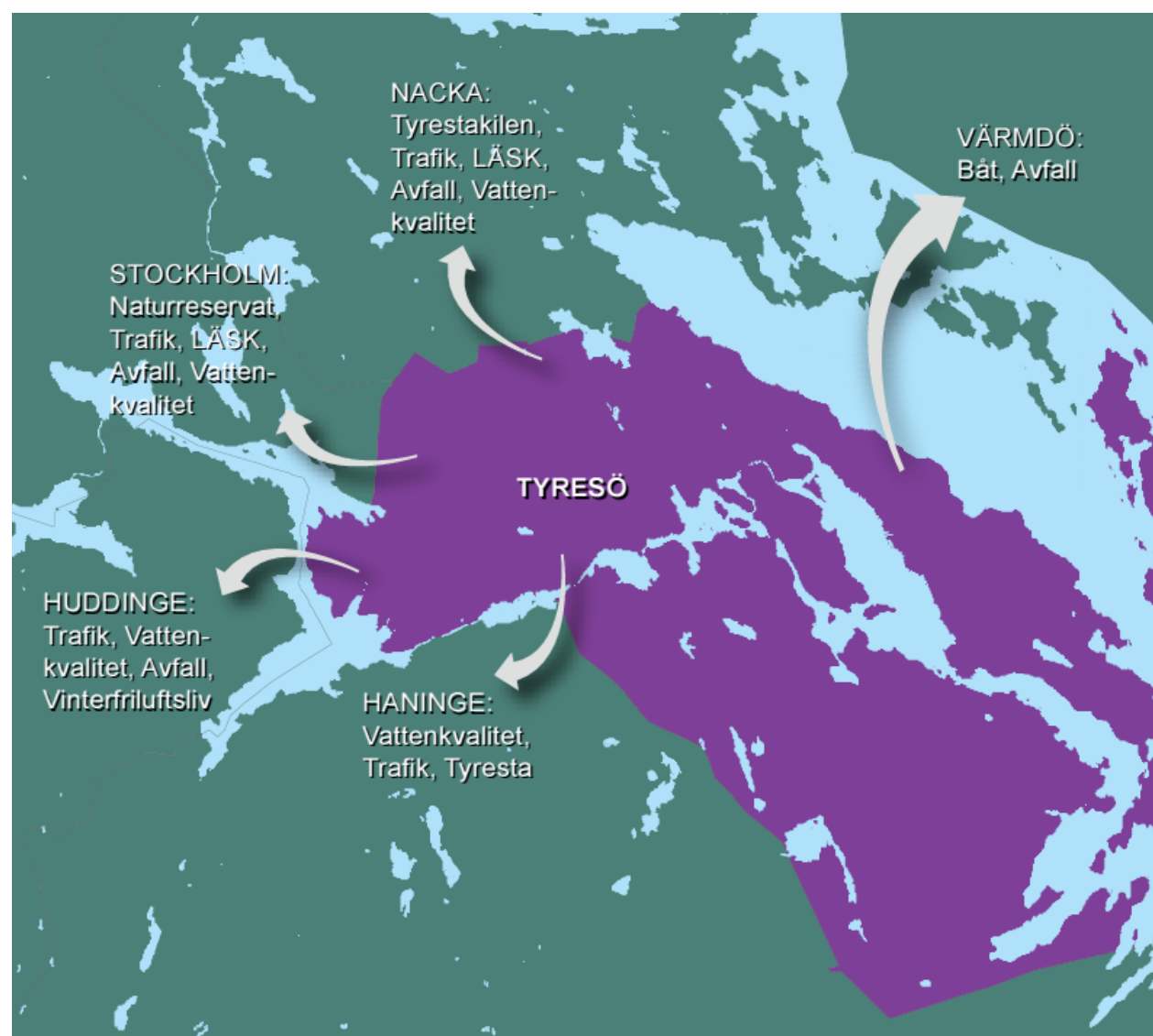

BILD: Grannkommuner och samarbetsfrågor

Genomförande – att bygga det som översiktsplanen föreslår

När den nya översiktsplanen är klar och har antagits av fullmäktige samt vunnit laga kraft tar arbetet att förverkliga visionerna vid. Översiktsplanen kommer att ligga till grund och vara vägledande för framtida beslut. För att lyckas med genomförandet krävs långsiktighet och god planering. Hänsyn måste också tas till lagstiftning, ekonomi och markägandet.

"Den långsiktiga stadsbyggnadsplaneringen och genomtänkta markanvändningen är en viktig del i kommunens framgång. Kommunens ekonomi är stabil och i bra balans." Vision 2030, Tyresö kommun.

För att visionerna i en översiktsplan ska kunna genomföras krävs ett aktivt agerande från kommunen. Genom planmonopolet kan kommunen bestämma bebyggelsens omfattning, utformning och placering. Kommunens uppgift är också att göra avvägningar mellan privata och allmänna intressen. I de fall där kommunen är fastighetsägare kan kommunen också ställa krav på upplåtelseform, det vill säga om det är hyresrätter, äganderätter eller bostadsrätter som byggs.

En stor del av den kommunalägda marken i Tyresö är naturområden. Många av dessa är skyddade genom lagstiftning som till exempel naturreservat. Den kommunalägda marken som är möjlig att exploatera är därför begränsad. En stor del av den framtida utvecklingen av Tyresö med nya bostäder, arbetsplatser, vägar mm som visas i översiktplanens tre framtidsbilder ligger på mark som är privatägd. Genom att peka ut privatägd mark i översiktplanen visar kommunen på en framtida utvecklingspotential där privata markägare får

Tyresö kommuns
vision 2030

möjligheter till ändrad mark- och vattenanvändning. Initiativ från privata fastighetsägare är därför avgörande för att kunna förverkliga stora delar av översiktsplanen och för att kunna ta till vara utvecklingsmöjligheterna. Samarbete mellan kommunen, privata fastighetsägare, byggherrar, företag, de som äger el-, vattenledningar med mera och intresseföreningar är väsentligt under genomförandefasen.

Översiktsplanen är inte juridiskt bindande, utan visar kommunens intentioner att utvecklas när det gäller mark- och vattenanvändning.

I samband med detaljplaneläggning kommer genomförandefrågor och ekonomin för investeringar att undersökas noga. Vid så kallat kommunalt huvudmannaskap ansvarar kommunen för allmän plats såsom gator, parker och naturområden. Det kommunala huvudmannaskapet innebär också att kommunen äger den mark som är planlagd som allmän plats och när nya markområden planläggs som allmän plats förvärvar kommunen den. Kommunen ansvarar också för allmänna vatten- och avloppsledningar.

Kommunens investeringar vid genomförande ska täckas genom inkomster i form av gatukostnader, markförsäljning, exploateringsbidrag och övriga avgifter. I samband med större nybyggnationer kommer exploateringsavtal eller markanvisningsavtal att tecknas mellan kommun och byggherre. Markanvisningsavtal tecknas när kommunen initialt äger marken men avser att sälja den, medan exploateringsavtal tecknas vid projekt på privatägd mark. Avtalen reglerar ett projekts genomförande, ansvar och ekonomi. Kommunen har riktlinjer för exploaterings- och markanvisningsavtal. Riktlinjerna anger bland annat principer för hur kostnaderna i projektet ska fördelas mellan kommunen och byggherren. Syftet med riktlinjerna är också att göra genomförandet förutsägbart och rättssäkert. De byggherrar som drar nytta av investeringar på den allmänna platsmarken kommer genom avtalet få betala exploateringsbidrag. Genom ett gott samarbete får både kommunen, byggherren och invånarna nytta av det som byggs.

Ekonomi och exploatering

Lagstiftningen reglerar och ställer krav på hela processen från idé och initiativ av ny bebyggelse till förvaltning av det byggda. Regler om ansvarsfördelning, skyldigheter, varsamhet och kostnadsfördelning påverkar därför genomförandet. Bestämmelser finns framförallt i plan- och bygglagen, men även infrastukturlagstiftning, fastighetsbildningsrätt, miljöbalken innehåller bestämmelser som påverkar genomförandet. En översyn av plan- och bygglagstiftningen pågår. Nya regler om kommunernas tillvägagångssätt har tillkommit sedan januari 2015. Bland annat har hårdare föreskrifter kring exploateringsavtal införts och bestämmelser om att kommuner inte får ställa tekniska särkrav på bebyggelse har införts. Med tekniska särkrav menas högre krav på byggnader än vad de obligatoriska nationella kraven anger. Ytterligare förändringar av lagstiftningen inom genomförandeområdet väntas.

Bostadsbyggandet påverkas av konjunkturen. Konjunkturernas upp- och nedgång har stor inverkan på när byggherrar väljer att starta byggprojekt. För att finansiera byggnationer och minska den ekonomiska risken är byggherrar ofta tvungna att redan innan byggstart ha sålt en stor andel av bostäderna. De gör därför marknadsanalyser för att undersöka marknaden och betalningsviljan inom olika områden. Ekonomin är en betydande faktor för genomförandet och de kommunala investeringarna måste finansieras genom intäkter av olika slag.

Om större infrastrukturprojekt ska byggas som t ex spårbunden trafik kan inte kommunen själv finansiera det genom skattemedel. Det måste ske genom samarbeten mellan kommuner och inom regionen

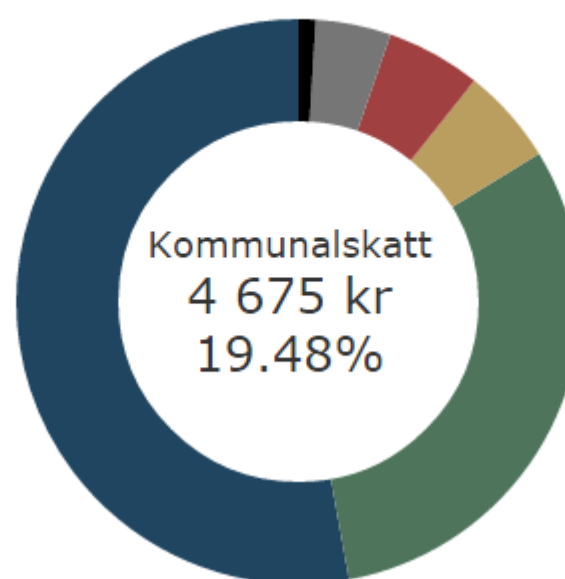

BILD: Så mycket bidrar varje Tyresöbo i genomsnitt till den gemensamma verksamheten.

Kostnader för utbyggnad kommunal väg, vatten och avlopp i Östra Tyresö

Att bygga ut väg, vatten och avlopp med kommunalt huvudmannaskap är förknippat med stora kostnader. Kostnaderna kan täckas genom att låta alla invånare betala detta via kommunalskatten eller att låta de invånare som har mest nytta av infrastrukturen betala. Den princip som följs på Östra Tyresö, liksom i alla andra byggprojekt, är att kommunens skatteintäkter ska täcka kostnader för det som kan komma alla invånare till del. Fastighetsägarna i Östra Tyresö betalar via VA-anslutningsavgiften den kostnad som kommunen haft för att bygga ut VA-ledningen när man ansluter sitt dricks- och avloppsvatten till det nya systemet, likaså betalar de fastighetsägare som behöver vägen för att komma till sin fastighet, en gatukostnad som ska täcka den kostnad kommunen haft för att bygga vägen. Den högre standard som en genomfartsväg har för att den är bredare, har busshållplatser, gångbana eller cykelbana, står kommunen för genom skattemedel. Principerna för hur kommunen får ta ut VA-anslutningsavgift eller gatukostnad är reglerat i VA-lagen respektive plan- och bygglagen.

Kommunen har som mål att påbörja en utbyggnadsetapp per år på Östra Tyresö. Innan en utbyggnadsetapp kan påbörjas måste dock planarbete, förundersökningar, utredningar och projektering genomföras. Kommunen samarbetar då med fastighetsägare, ledningsägare, andra myndigheter, SL mm. Först efter det kan entreprenaden handlas upp och bygget påbörjas. Det är ett komplext projekt där många avvägningar görs mellan olika intressen.

FRAMTIDA TYRESÖ – IDENTITET OCH VÄGVAL

Framtidens Tyresö ska vi skapa tillsammans. Därför har kommunen, när framtidsbilderna tagits fram, utgått både från Tyresö kommuns politiskt beslutade vision och från de förslag Tyresöbor lämnade under översiktsplanens tidiga dialog hösten 2013. På följande sidor presenteras tre olika framtidsbilder. Nu behövs din hjälp med att tycka om vad som är bra. Hur ser ditt liv ut år 2035? Vårt gemensamma mål är att ta fram en ny översiktsplan som förenar det bästa ur de tre framtidsbilderna.

Tre bilder av hur vi kan skapa framtiden

Nu fortsätter vi samtalet om framtiden kring tre framtidsbilder av Tyresö år 2035. Bilderna utgår från Tyresöbors idéer och förslag som lämnades i den tidiga dialogen hösten 2013. De tre bilderna ger olika konsekvenser för alla som lever och verkar i Tyresö, för miljön och för ekonomin. Tyck till om framtidens Tyresö - vilket samhälle vill du bidra till?

Sammanfattande kan de tre framtidsbilderna beskrivas som olika utbyggnadsstrategier; Sammanhållet, Stad och land eller det spridda Jämförelsealternativet.

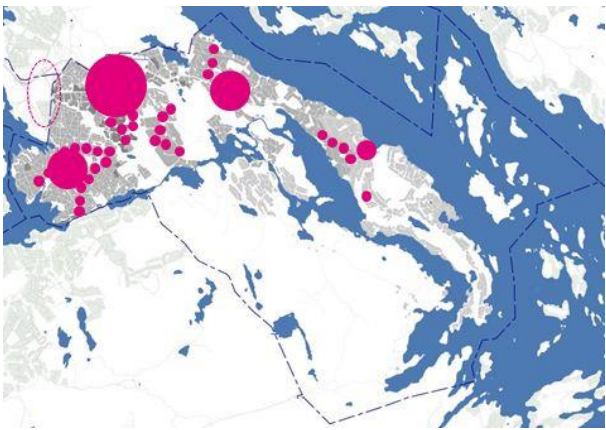

BILD: Framtidsbild Sammanhållet

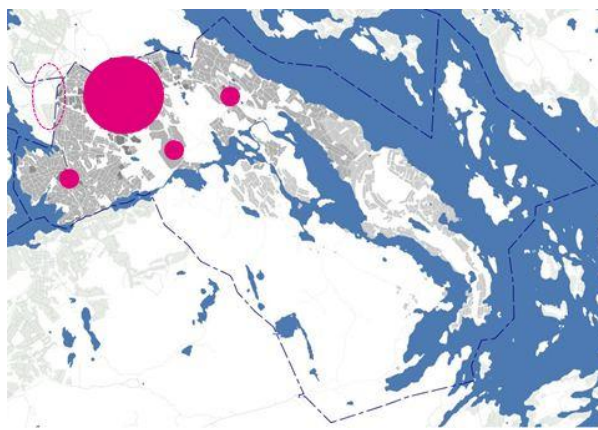

BILD: Framtidsbild Stad och land

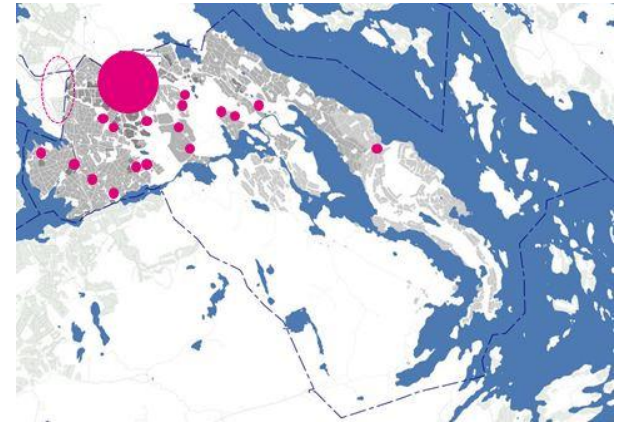

BILD: Framtidsbild Jämförelsealternativet

Vad betyder färgerna på kartorna?

STATUS: JUSTERAS UTIFRÅN LAYOUTAD KARTA

På följande sidor kan du studera de olika mark- och vattenanvändningsförslagen. Färgerna i kartan illustrerar olika typer av ny och befintlig bebyggelse med olika användningsområden.

URBAN TÄT BEBYGGELSE

Bostäder blandas med arbetsplatser, service, handel och nöje. Byggnaderna placeras i ett sammanhängande gatunät. Det ska vara lätt att orientera sig. Det finns parker, torg och grönsråd. Det är enkelt att gå, cykla och nå högkvalitativ kollektivtrafik.

Exempel från kvalitetsprogrammet för Norra Tyresö Centrum

TÄT BEBYGGELSE

Bostäder dominerar, men viss service, arbetsplatser och mötesplatser finns i strategiska lägen. Det finns parker, torg och grönsråd. Det är enkelt att gå, cykla och nå högkvalitativ kollektivtrafik.

Exempel från detaljplan Hasselbacken

MEDELTÄT BEBYGGELSE

Flerfamiljshus, radhus och parhus med inslag av arbetsplatser, service och verksamheter i strategiska lägen. Det finns parker, torg och grönsråd. Det är enkelt att gå, cykla och nå högkvalitativ kollektivtrafik.

Exempel från detaljplan Grindstolpen på Videvägen

ÖVRIG FÖRTÄTAD BEBYGGELSE

Villor och rad- eller parhus eller i vissa fall flerfamiljshus tillkommer genom att styckning tillåts utifrån förutsättningarna på platsen. Området bebyggs tätare än idag.

Exempel från detaljplan Malmstigen

SMÅ FÖRÄNDRINGAR I BEBYGGELSEN

I stort sett oförändrad bebyggelse. Villor, rad- eller parhus eller i vissa fall mindre flerfamiljshus kan tillkomma genom styckning eller sammanslagning av villafastigheter utifrån förutsättningarna på platsen.

VERKSAMHETSOMRÅDE

Utvecklas för fler verksamheter genom effektivisering av markanvändningen. Främst för verksamheter som inte kan blandas med boende på grund av risk för störningar.

UTVECKLINGSOMRÅDE FÖR REGIONALT SAMARBETE UTANFÖR KOMMUNEN

Område som kan utvecklas för regionalt samarbete kring exempelvis verksamheter, återvinningscentral, bussdepå med mera.

GRÖNA SAMBAND

Sammanhängande natur- och parkstråk som är av stor betydelse som spridningskorridor för växt- och djurriket och som rekreationsstråk för människor. Stråken utvecklas och stärks.

NATURRESERVAT OCH NATIONALPARK

Befintliga naturreservat och nationalpark.

FÖRESLAGNA NYA NATURRESERVAT

Planerade utredningar om nya naturreservat.

BUSS FRAMTIDENS STOMLINENÄT

Enligt förslag från Stockholms landsting samt föreslagen streckad förlängning.

TUNNELBANA

Ettapp 1 förlängning av gröna linjen från Skarpnäck via Älta till Tyresö centrum.

Ettapp 2 förlängning via Trollbäcken och Brandbergen till den regionala stadskärnan Haninge centrum.

SPÅRVÄG

Buss 172 förlängs från Skarpnäck till Tyresö centrum och ersätts på sikt med spårväg som en förlängning av den planerade spårvägen Tvärförbindelse/Spårväg Syd.

NY BROFÖRBINDELSE

Koppling till Huddinge kommun för cykel och buss bör utredas. Ger koppling till pendeltåg.

KOMMUNGRÄNS

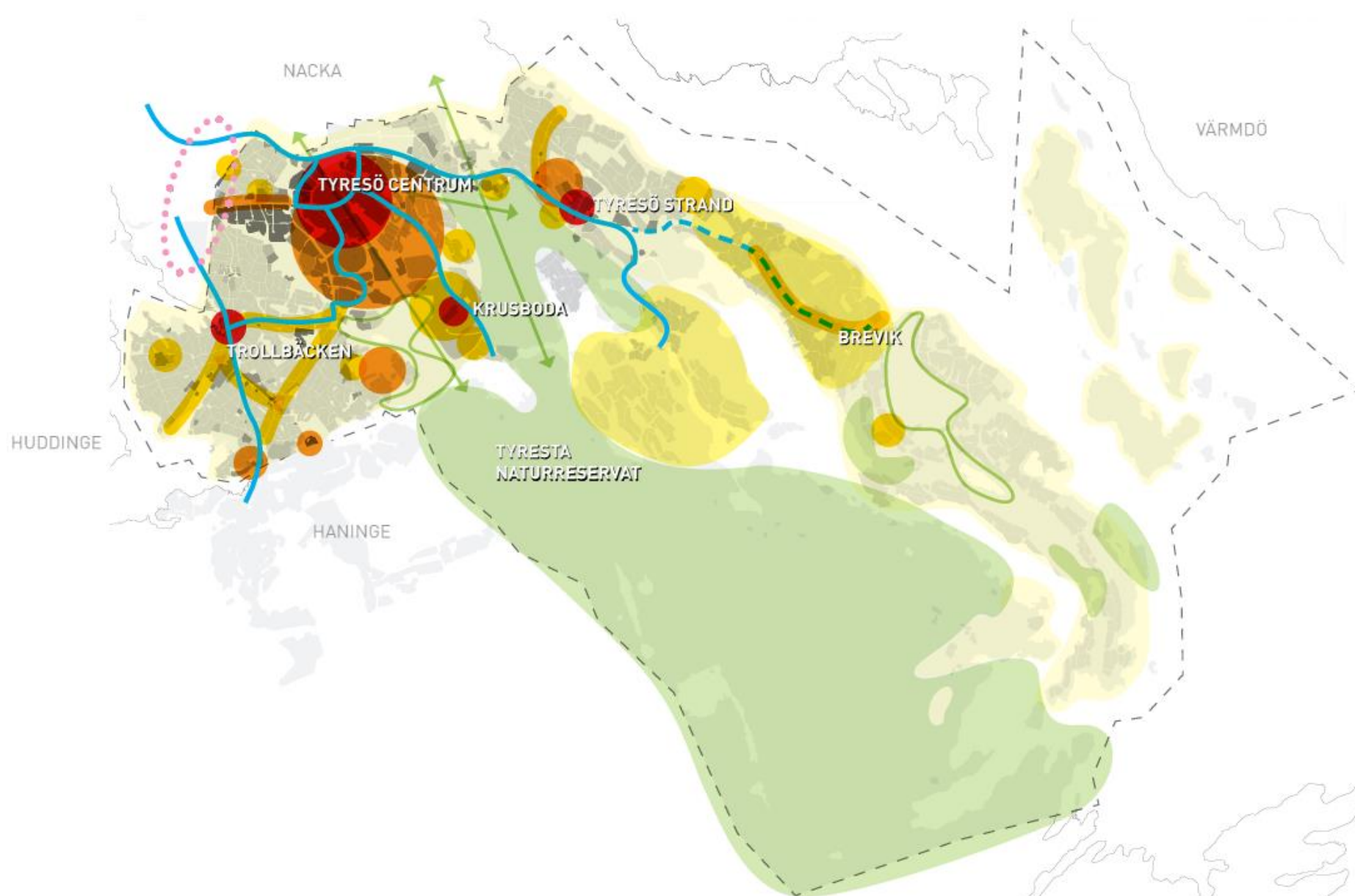
FRAMTIDSBILD: SAMMANHÅLLET

I framtidsbild **Sammanhållet** är Tyresö år 2035 en komplett stad där vi hittar allt. Många både bor och arbetar i kommunen och det är lätt att göra bostadskarriär för ungdomar och nyinflyttade. Det finns arbetstillfällen, skolor att välja på och ett rikt utbud av fritidsaktiviteter och kultur i alla kommundelar. I Tyresö lever vi med lokalt fokus och hittar vardagsservicen i närcentrumen.

Tyresö har en mångfald av bostadsområden med olika karaktärer. Tyresö har sedan 2015 förtätats på ett planerat sätt i hela kommunen, exempelvis så att det nu finns förutsättningar för en livsmedelsbutik och restaurang året om vid Trinntorp. Våra stadsdelscentrum, Tyresö centrum, Trollbäcken centrum, Krusboda och Strandtorget, är viktiga för Tyresöborna och det är lätt att ta sig mellan kommundelarna.

” En egen stad – det är det som är charmen.

” Kollektivtrafiken försvårar gemenskapen mellan de olika delarna i kommunen – speciellt för äldre och ungdomar utan bil.

KARTA: Framtidsbild Sammanhållet **OBS! EJ KLAR LAYOUT**

Bebyggelsestråken binder ihop kommunen

BEBYGGELSEUTVECKLING Tyresö är en kommun där det är lätt att hitta mellan kommundelarna och avstånden upplevs som korta vilket gör att många cyklar eller går till fots mellan stadsdelarna. Det har skett en omvandling av bebyggelsen längs det vägnät som fanns 2015. Längs vissa genomfartsvägar i Trollbäcken och på Brevikshalvön finns flerfamiljshus, upp till ca fyra våningar höga. Nytilskotten har skapat ett mervärde både estetiskt och socialt. Huvudvägarna har ändrat karaktär och påminner om (små)stadsgator. Omvandlingen har genomförts av privata småhusägare och möjliggjorts av kommunens stadsplanering.

Bussen går som på räls

RESOR OCH TRANSPORTER Tyresöborna cyklar och åker buss – som går som på räls. Kollektivtrafiken består av snabbussar inspirerade av BRT (Bus Rapid Transit) med eget körfält som möjliggör högre hastighet och kapacitet. Det snabba regionala stombusslinjenätet kopplar inom kommunen mellan Trollbäcken och Tyresö centrum och Brevik. Snabbussarna kompletteras med direktbussar till och från centrala Stockholm samt med mindre bussar i exempelvis Skälsåtra. Bussdepån har byggts ut och kanske flyttat till Skrubba. Det finns infartsparkeringar både för cykel och för bil, delvis på tidigare grönområden, så att det täcker behovet. Genom att möjligheterna till fysisk aktivitet i vardagen är stora – promenader och cykling har ersatt många bilturer – mår Tyresöborna bra. Det är lätt att vara med i bilpool. Läs mer om kollektivtrafik på lång sikt i fördjupningsdelen, **sidan XX**.

Vårt gemensamma vardagsrum

OFFENTLIGA PLATSER/NATUR I Tyresö finns möjlighet till stadsodling och den som vill avtalar om att sköta de gemensamma ytorna runt sina bostäder – det skapar en trygg boendemiljö där alla känner alla. De gröna områdena används flitigt av boende och besökare för rekreation eller som uppskattade vägar till och från arbetet eller skolan. Ny bebyggelse letar sig in i gröna områden, vilket gjort att fler hittar ut i naturen. Samtidigt har ny bebyggelse i gröna spridningsstråk på Brevikshalvön och Bollmora gjort att de fungerar sämre som spridningsvägar för växt- och djurlivet.

Tyresös näringsliv utvecklas

NÄRINGS LIV OCH SERVICE Många bor och arbetar i Tyresö. Det är möjligt genom att fler Tyresöbor handlar och verkar lokalt vilket skapat fler arbetstillfällen. Arbetsplatser lockas till platser som är attraktiva att bo på och det är Tyresö. Att många arbetar nära bostaden har minskat andelen pendlare och ökat livskvaliteten för många sedan 2015. Och så är det bra för miljön! Handeln har anpassat sig till att många kunder inte har egen bil och levererar varor hem i allt större utsträckning. Det har blivit lättare att leva resurssnålt och återanvända istället för att köpa nytt.

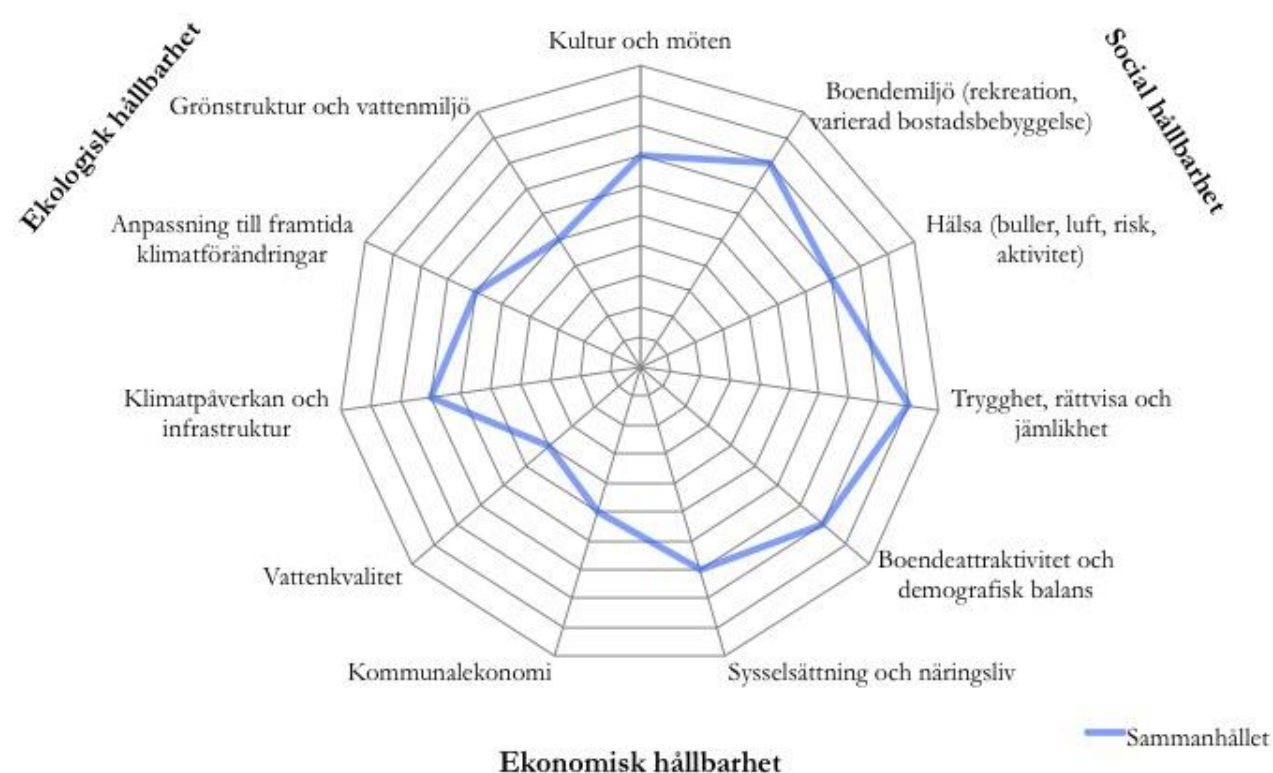
Trollbäckens centrum är ett trevligt torg och Vendelsövägen en modern bygata med handel och andra verksamheter blandat. Strandtorget har en tydlig entré från Tyresövägen och stort underlag för bredare service. I takt med att befolkningen i Tyresö Strand och på Brevikshalvön ökat, har dagligvaruhandeln vid Strandtorget byggts ut. Även i Trollbäcken, vid södra delen av Gudöbroleden och vid Trollbäckens IP, förbättras när servicen i takt med att efterfrågan ökar. I Krusboda finns ett tydligt urbant torg med bra närcervice. Även på Brevik, vid Trinntorp, finns nu en trevlig mötesplats och service genom att ny bebyggelse skapat förutsättningar och underlag genom attraktiva lokaler och nya bostäder. För att ge underlag till en butik med bra utbud vid Trinntorp har det byggts nya bostäder för 5-600 personer i närområdet.

I framtidsbild Sammanhållet har de industriområden som ligger mitt inne i bostadsområden avvecklas och verksamheterna omlokaliseras. Där finns nu främst bostäder. Bollmora industriområde är redan idag fullt av verksamheter som återfinns i stadsmiljö och kommunen stödjer den utvecklingen. Bollmora industriområde är en utvidgning av Norra Tyresö Centrum. Kommunens övriga industriområden utvecklas för fortsatt industriområde där kommunen verkar för att fastighetsägare använder marken effektivt. En översyn visar att det finns potential att bygga ut enligt gällande regler.

Hyr lägenhet på Brevikshalvön

BREVIK Framtidbild Sammanhållet ger dig möjlighet att bo i hyresrätt på Brevikshalvön och återigen handla mat och besöka restaurang vid Trinntorp. Du kan även bo och arbeta på Orrnäsberget som länkar samman Tyresö Strand med Brevikshalvön. Med en tätare bebyggelse på Brevikshalvön följer stora investeringar i VA-infrastrukturen och i annan offentlig service.

Hållbarhetsbedömning

Att fundera över i framtidsbild Sammanhållet

- Hur vill du resa inom kommunen? Hur vill du resa när du åker ut ur kommunen till grannkommuner, exempelvis till Stockholm? Hur viktig är cykeln och kollektivtrafiken? Vill du minska ditt bilberoende?
- Vad är det bästa för barnen i framtidens Tyresö?
- Hur vill du bo? Var vill unga vuxna bo? I centrum nära kommunikationer och service? Lågt och nära marken? Ska Östra Tyresö vara ett villasamhälle eller behövs lägenheter även där?
- Hur växer kommunen så att Tyresös gröna och blå värden finns kvar och utvecklas till år 2035?
- Hur viktigt tycker du det är att ha nära till service som matbutiker och andra affärer, kaféer, bibliotek med mera?

FRAMTIDSBILD: STAD OCH LAND

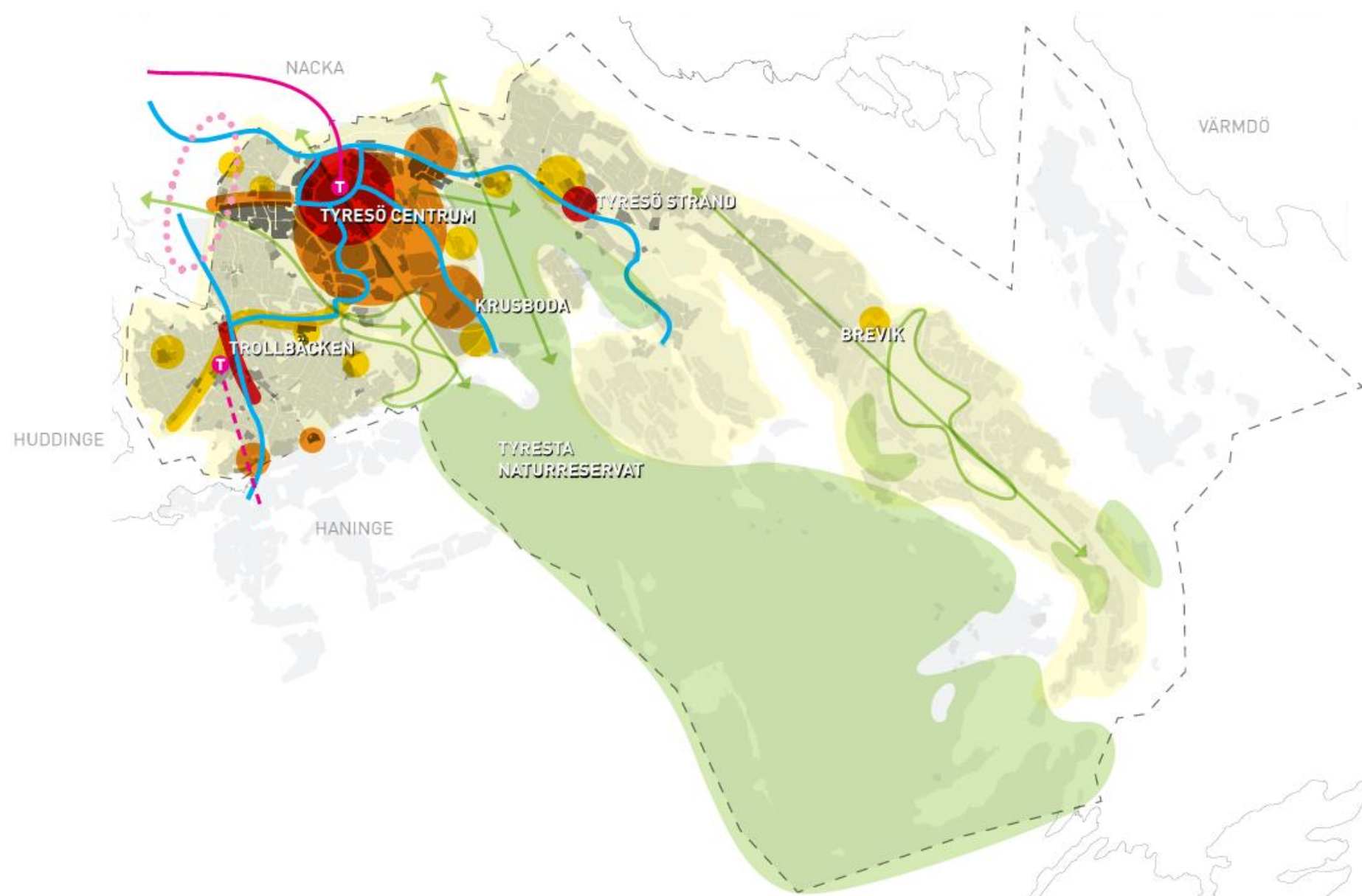
I framtidsbild **Stad och land** är Tyresö år 2035 en tydlig del av Stockholmsregionen. Det är lätt för Tyresöborna att ta del av hela regionens utbud. Genom tunnelbana och fina cykelvägar binds Tyresö samman med huvudstaden och omgivande orter, främst med Nacka och den regionala stadskärnan i Haninge.

Kommunerna i regionen samarbetar med varandra, med regionen, med olika aktörer och med medborgarna. Det leder till helhetssyn i planeringen och vi utgår från hela regionens förutsättningar och möjligheter. Stockholmsregionen fortsätter att växa och förtätas på ett välplanerat och strukturerat sätt så att belastningen på natur- och kulturmiljöer och den befintliga bebyggelsen minimeras. Grönområdena utvecklas och används både för rekreation och för ekosystemtjänster, som luftrenare och ljuddämpare.

" Någonstans måste det byggas bostäder och det är bättre att koncentrera dem till centrumområdet än att ta av skogen och större grönytor.

" Gör centrum stadslikt.

" Jag vill att det ska vara mycket fin natur i Tyresö 2035.

KARTA: Framtidsbild Stad och land **OBS! EJ KLAR LAYOUT**

Ett starkt centrum

BEBYGGELSEUTVECKLING Centrala Tyresö är en tät, urban och grön miljö. Centrum är en naturlig mötesplats, ett offentligt rum med urbana kvaliteter. Det är en plats att bo, areta och trivas på. Centrum har vuxit västerut och det som förr var Bollmora industriområde är nu stadskvarter med verksamheter och bostäder blandat. Det finns ett nät av säkra, attraktiva gator och stråk som gör Tyresö centrum välkommande och tillgängligt. Det är lätt att hitta hit! Ny bebyggelse finns nära kollektivtrafik och både Trollbäckens centrum och Strandtorget är knutpunkter. Brevikshalvön är kommunens landsbygd och det finns fortfarande fritidshus här - trots närheten till centrala Stockholm.

Tunnelbana till Tyresö

RESOR OCH TRANSPORTER Stockholmsregionen är en välutvecklad cykelstad, där vi kan ta med cykeln på tåget och bussen vid långa avstånd. Tyresöborna påverkas av såväl avgifter som fysiska åtgärder för att begränsa biltrafiken. Att gå med i en närbelägen bilpool är attraktivt för boende i centrala delar. De snabba cykelvägarna är populära, allt fler cyklar hela vägen till arbete och skola.

Tunnelbana har byggts av klimat-, kapacitets- och bekvämlighetsskäl. Det blev så trångt på vägarna att bussen till och från Tyresö tog allt längre tid och ofta fastnade i busskö. Till Tyresö går en förlängning av tunnelbanans gröna linje från Skarpnäck via Älta till Tyresö Centrum. Tunnelbanan kompletteras med bussar i matartrafik och vårt välutvecklade nät av cykel- och gångvägar. Trollbäcken försörjs med buss men kan bli en egen station när tunnelbanan i framtiden förlängs från Tyresö centrum till Brandbergen och den regionala stadskärnan Haninge centrum. Från Tyresö Strand och Brevikshalvön går

direktbussar mot centrala Stockholm och vidare. En broförbindelse över Drevviken för cykel och möjligen buss, mellan Fornudden och Skogås, ger Tyresöborna tillgång till pendeltåg. Läs mer om kollektivtrafik på lång sikt i fördjupningsdelen, sidan **XX**.

Att resa med tunnelbana från Tyresö centrum till T-centralen i Stockholm tar 27 minuter, jämfört med dagens direktlinje 813 som enligt tidtabell tar 22-35 minuter beroende på trafiksituationen. Med byte mellan buss och tunnelbana i Gullmarsplan tar motsvarande resa idag cirka 30-36 minuter. En turtäthet i högtrafik på 4-5 minuterstrafik för tunnelbanan skulle vara möjligt att få till och från Tyresö.

Park och vildmark runt knuten

OFFENTLIGA PLATSER/NATUR I Tyresö finns en variation av allt mellan storslagen vildmark och välskötta stadsparker. Natur- och grönområden bevaras som helhet och stråk genom att bebyggelsen koncentreras. Det finns en tydlig gräns för stadens utbredning vilket ger tydliga entréer till naturen och bättre tillgänglighet. Biologiskt och rekreativa viktiga samband mellan olika gröna områden bevaras i hela kommunen.

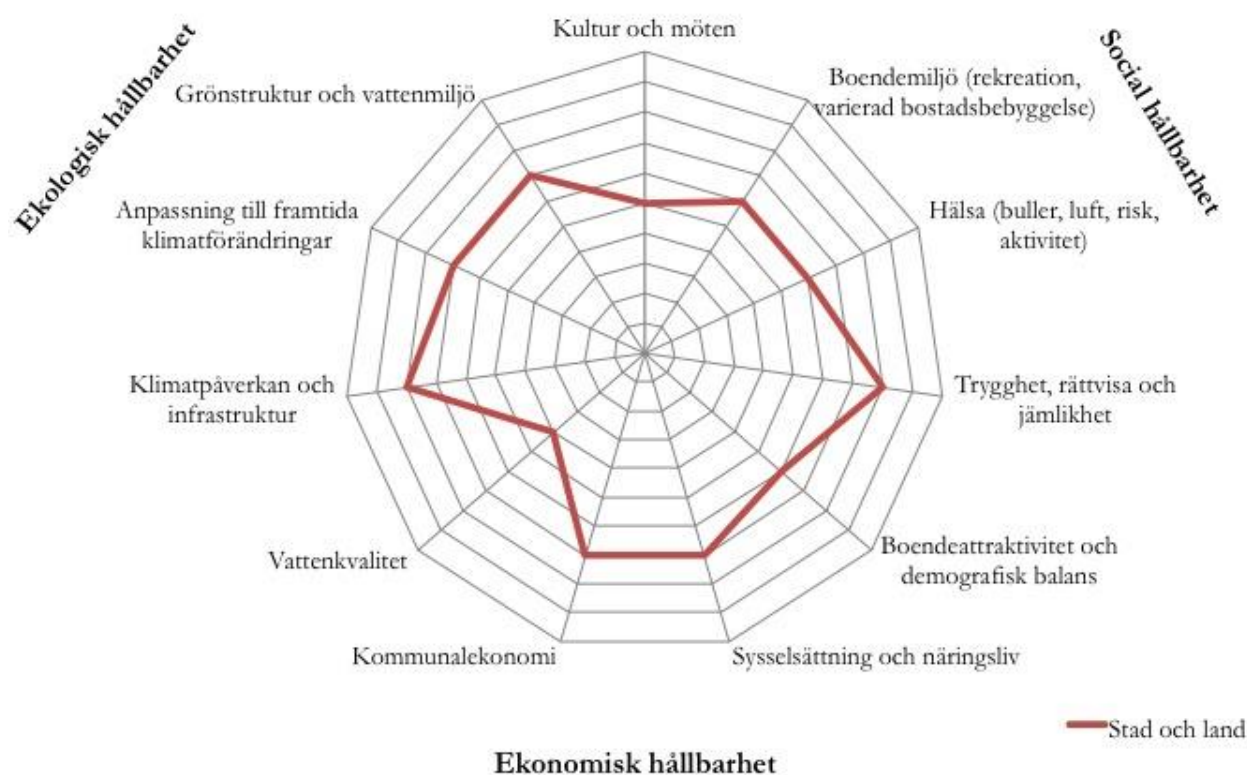
Tillgång till hela regionens arbets- och utbildningsmarknad

NÄRINGS LIV OCH SERVICE Tyresö deltar aktivt i lokala och regionala samarbeten för att skapa nya arbetsplatser både i och utanför kommunen. Fler arbetstillfällen finns nu till exempel i närliggande Skrubba och Ältadalen. Nu när Tyresö snart får tunnelbana har fler fått upp ögonen för hur nära Stockholm kommunen ligger. Det gör att fler pendlar till Tyresö för att arbeta än år 2015. Tillgången till robust och snabb internetuppkoppling är självklar och distansarbete är vanligt. Allt mer av kommunernas service löses i ett regionalt sammanhang, exempelvis kring idrottsanläggningar och återvinningscentraler. Förskola- och grundskola är fortsatt mycket viktigt för kommunens attraktivitet. Centrumhandeln i Tyresö är viktig. Genom att komplettera handel och fritidsaktiviteter med ett tätt, nära och blandat boende skapas ett livskraftigt centrum. Visningslokaler där kunden går in och tittar på och beställer hem varor som sedan levereras hem, är vanligt. Det är lika vanligt att åka kollektivt eller med cykel in till centrum för att göra sina inköp och sedan få varorna hemlevererade, som att ta den egna bilen eller bilpoolsbilen och handla.

Fika på torget Alléplan

TROLLBÄCKEN I framtidsbilden Stad och land koncentreras ny bebyggelse till tunnelbanestationerna i kommunen. Det skapar möjlighet till levande torg och mer service. Men redan innan tunnelbanan kommer till Trollbäckens centrum finns här ett trevligt småstadstorg med uteservering och torghandel. Biblioteket finns nu i direkt anslutning till torget och har en scen för det lokala kulturlivet. Det fungerar som en trevlig mötesplats och förlängning av torget under alla årstider.

Hållbarhetsbedömning

Att fundera över i framtidsbild Stad och land

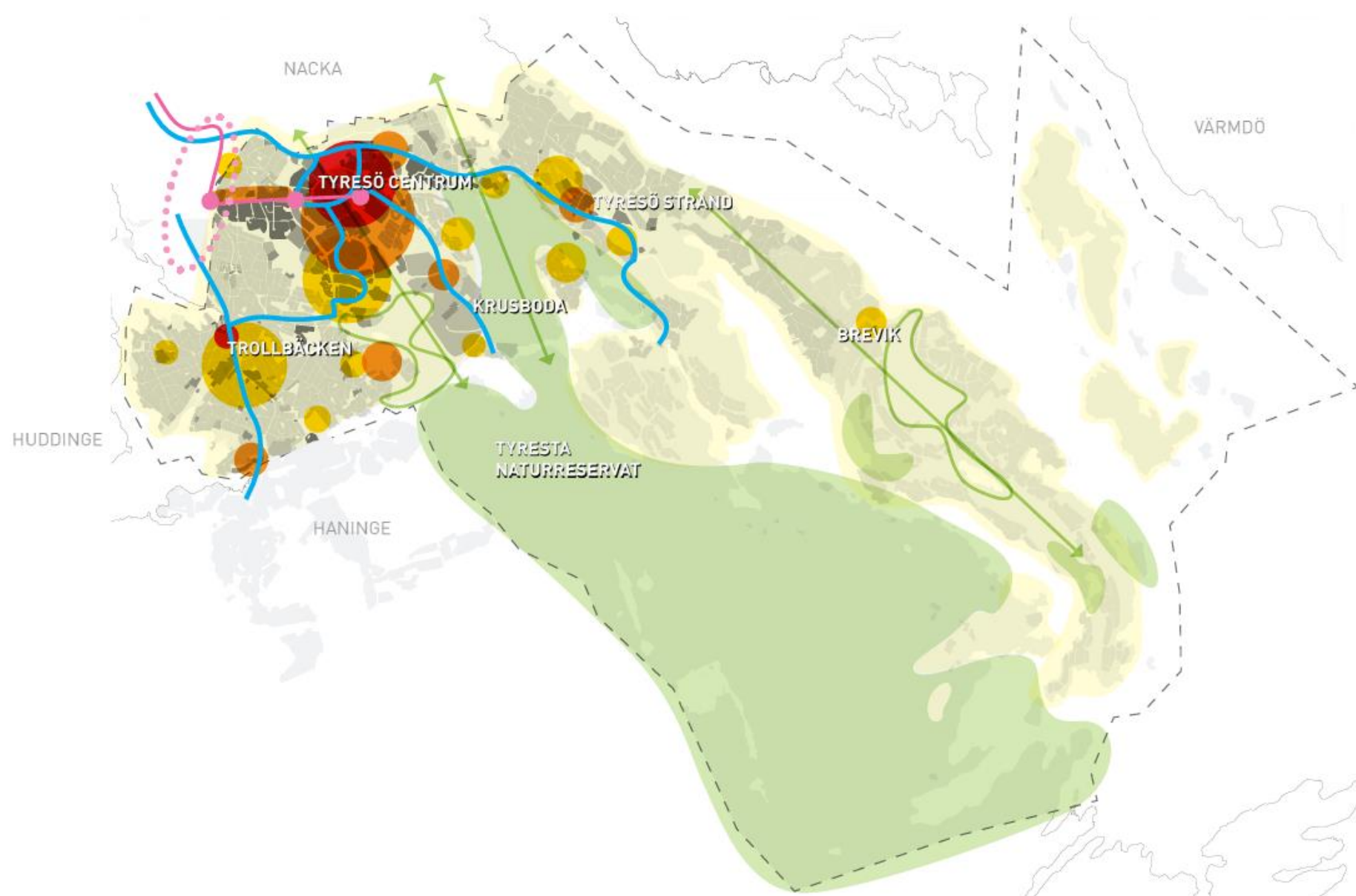
- Hur vill du resa inom kommunen? Hur vill du resa när du åker ut ur kommunen till grannkommuner, exempelvis till Stockholm? Hur viktig är cykeln och kollektivtrafiken? Vill du minska ditt bilberoende?
- Vad är det bästa för barnen i framtidens Tyresö?
- Hur vill du bo? Var vill unga vuxna bo? I centrum nära kommunikationer och service? Lågt och nära marken? Ska Östra Tyresö vara ett villasamhälle eller behövs lägenheter även där?
- Hur växer kommunen så att Tyresös gröna och blå värden finns kvar och utvecklas till år 2035? Hur viktigt tycker du det är att ha nära till service som matbutiker och andra affärer, kaféer, bibliotek med mera?

FRAMTIDSBILD; JÄMFÖRELSE-ALTERNATIVET

I framtidsbild **Jämförelse** är Tyresö år 2035 en kommun som på många sätt liknar dagens. Kommunen har utvecklats i samma riktning och efter samma struktur som de senaste åren, det vill säga i linje med översiktsplanen från 2008 och fördjupningen för Östra Tyresö från 2003.

Tidigare planer är genomförda eller under planläggning. Det innebär att kommunens utveckling sedan 2015 varit svårförutsägbar och till stor del skett på initiativ från markägare och byggare. Vi har haft en samhällsbyggnad som är reaktiv – där kommunen inväntat marknaden och litat till dess initiativ till förnyelse. Resultatet har blivit många, små, kvalitativa projekt i spridda lägen, både nära service men även längre bort. Att inte välja väg för kommunens utveckling var också ett val som fått konsekvenser.

”Vänner, att leva och natur är viktigt”

KARTA Framtidsbild Jämförelsealternativet **OBS! EJ KLAR LAYOUT**

Spridda projekt på ”ledig” mark

BEBYGGELSEUTVECKLING Tyresö är en kommun som saknar en tydlig strategi för bebyggelseutveckling. Översiktsplanen från 2008 gäller fortfarande men alla utpekade områden är bebyggda. Ny bebyggelse har därefter tillkommit på spridda platser i huvudsak i mellersta delen av kommunen. Det är främst mark som inte redan används, ”ledig” mark, som bebyggs. I det fall det bli möjligt att upphäva naturreservat för att bygga bostäder prövas om det är lämpligt att bygga bostäder mellan Gimmersta och Tyresö Strand som idag är en del av Alby naturreservat. Intresset för Tyresö har varit stort och för att möta bostadsbristen har kommunen planerat för bostäder på kommunalt ägd mark vilket ofta är längs med huvudvägar och i naturområden. VA planeras hela vägen ut till Dyvik i linje med ÖP08 och FÖP03.

Spårväg och många bussar

RESOR OCH TRANSPORTER Det är fullt på bussen och fullt på vägarna. Med fler Tyresöbor som ska resa krävs att fler åker med kollektivtrafiken samtidigt som busstrafiken nått kapacitetstaket. Det finns infartsparkeringar både för cykel och för bil, delvis på tidigare grönområden. Småbussar trafikerar Gimmersta och Skälsåtra. Det finns ett säkert vägnät för gång, cykel och bil för att ta sig till knutpunkter för busstrafiken. Tyresö har numer spårväg mellan centrum och västerut, ungefär där buss 172 gick år 2015. Spårvägen är en del av Tvärförbindelse/Spårväg Syd. Cykelvägarna fokuserar på cykling som rekreation. Läs mer om kollektivtrafik på lång sikt i fördjupningsdelen, [sidan XX](#).

Natur från norr till söder

OFFENTLIGA RUM/NATUR Kommunen har i Jämförelsealternativet arbetat aktivt för att stärka sambandet i det för hela regionen viktiga naturområdet, Tyrestakilen, som sträcker sig från Haninge i söder till Nacka i norr. Det har gjorts exempelvis genom att Petterboda grönstråk bevarats, så kallade ekodukter

har skapats i samband med att Tyresövägen byggts om med mera. Tyresös bostadsnära gröna ytor består till stor del av gräsmattor. Det saknas variation, blomprakt och lekplatser.

Stadsbyggnadsstrategi saknas

NÄRINGS- OCH SERVICE Den gällande översiktsplanen från 2008 pekade ut ett antal platser att bygga på som för länge sedan bebyggts. Gällande översiktsplanen saknar stadsbyggnadsstrategi. Avsaknaden av strategi har gjort det svårt för den som vill bygga och etablera sig i Tyresö att förutse vilken bedömning kommunen kommer att göra. Det är en styrka om sådana redovisas i översiktsplanen så att kommunens politiker och tjänstemän, byggare med flera får en gemensam grund utifrån vilken ställning kan tas i en rad frågor som rör mark- och vattenanvändning som inte kunnat förutses när översiktsplanen togs fram. Detta har påverkat näringslivet och servicen.

Uppföljningsrapport
och aktualitets-
bedömning av ÖP08

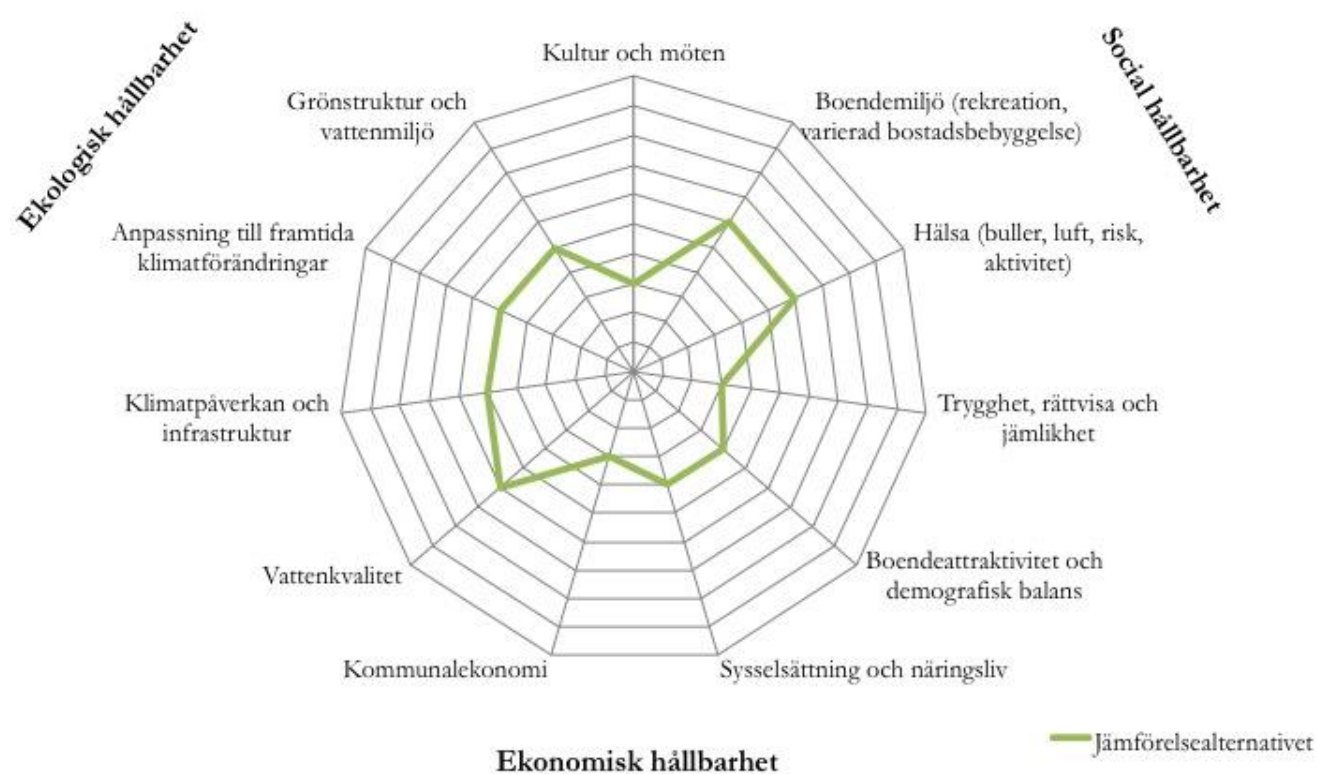
BILD: Gällande översiktsplan

Nya förutsättningar

OMVÄRLDSBEVAKNING I jämförelsealternativet ställs kommunen inför en föränderlig värld med förväntningar på översiktsplaneringen utan att ha en tydligt, förankrad och gemensam framtidsbild. Sedan översiktsplanen från 2008 antogs har en ny plan- och bygglag (PBL) trätt i kraft och hunnit förändras ytterligare, en ny regional utvecklingsplan (RUF 2010) har antagits och ytterligare en ny tas fram och nya nationella mål har beslutats inom en rad områden. Kommunfullmäktige i Tyresö beslutade därför i december 2012 att en ny översiktsplan ska tas fram. De delar av den fördjupade översiktsplanen för Östra Tyresö som fortfarande är aktuella kommer att arbetas in i den nya kommunövergripande översiktsplanen.

Hållbarhetsbedömning

Att fundera över i Jämförelsealternativet

- Hur vill du resa inom kommunen? Hur vill du resa när du åker ut ur kommunen till grannkommuner, exempelvis till Stockholm? Hur viktig är cykeln och kollektivtrafiken? Vill du minska ditt bilberoende?
- Vad är det bästa för barnen i framtidens Tyresö?
- Hur vill du bo? Var vill unga vuxna bo? I centrum nära kommunikationer och service? Lågt och nära marken? Ska Östra Tyresö vara ett villasamhälle eller behövs lägenheter även där?
- Hur växer kommunen så att Tyresös gröna och blå värden finns kvar och utvecklas till år 2035? Hur viktigt tycker du det är att ha nära till service som matbutiker och andra affärer, kaféer, bibliotek med mera?

SÅ VILL EKOPILOTERNA SKAPA ETT HÅLLBART TYRESÖ

"Det medvetna miljöarbetet och förverkligandet av åtgärderna i klimatstrategin har gett goda resultat." Vision 2030, Tyresö kommun

Låt Tyresö centrum växa och få mer karaktär av stad. Tillåt ny bebyggelse intill befintlig och slå vakt om service, butiker och grönområden i alla kommundelar. Underlätta för mer hållbara transporter och uppmuntra grönt företagande i kommunen. Så vill ekopiloterna Lisa Månsson och Robert Nyqvist att Tyresö kommun ska växa hållbart de närmaste 20 åren.

De båda var med när tio familjer från Tyresö och Haninge i ett projekt tillsammans med KTH och kommunernas förvaltningar fick lära sig att leva mer klimat- och miljövänligt. Under tio månader förde de dagbok över bland annat resvanor, inköp, sopsortering och el- och vattenförbrukning. De fick också lära sig laga mer klimatsmart mat.

Vi sammanförde Lisa Månsson och Robert Nyqvist för att höra hur de anser att Tyresö bör utvecklas mer hållbart, som ett inspel när kommunen nu ska ta fram en ny översiktsplan för hur Tyresö bör se ut om 20 år.

Lisa bor i Krusboda med man och två barn – 10 och 8 år – läser hållbar utveckling och driver bloggen Ekolisa, där hon lyfter fram stora och små miljöfrågor. Robert bor med fru och dotter i Tyresö strand och jobbar som logistikchef på AkzoNobel, som tilldelades kommunens första miljöpris 2013. Båda har naturen inpå knuten, stortrivs i Tyresö och tycker att kommunen i stort jobbar bra med hållbarhetsfrågorna. Men allt kan förstås bli bättre.

Förtäta med förnuft

Både Lisa och Robert är införstådda med att Tyresö kommun måste växa men ser helst att det byggs där det redan finns bebyggelse. Lisa ser gärna en förtätning runt centrum så att det får mer karaktär av stad med torghandel och kontor. Kanske genom att flytta ned p-platserna i garage under jorden och bygga nytt ovanpå. Men ingen vill att centrumet ska bli ett nytt Forum Nacka eller Sickla Köp kvarter.

Robert är mån om att man slår vakt om att varje kommundel har ett eget levande centrum, vilket minskar bilberoendet. Och självklart att alla gröna reservat lämnas i fred.

– Det måste få finnas såväl lägenheter som radhus och villor och både hyresrätter och bostadsrätter. Det är också viktigt att det finns små lägenheter så att våra ungdomar har råd och möjlighet att flytta hemifrån, säger Robert.

– Kommunen bör också driva på så att allt nytt som byggs är hållbart och energisnålt, inflikar Lisa. Liksom att det ställs hårda miljökrav även på byggprocessen.

Säkrare och tryggare cykelvägar

Båda är ganska nöjda med hur kollektivtrafiken fungerar men vill ha fler, säkrare och tryggare alternativ för cyklister och gångtrafikanter och lättare att ta sig mellan olika kommundelar.

– I dag byggs cykelbanor och gångvägar ofta längs med bilvägar, men det är kanske inte alltid är den kortaste eller smartaste vägen, säger Lisa.

Både Robert och Lisa tycker det är viktigt att kommunen fortsätter att föregå med gott exempel i hållbarhetsarbetet genom att engagera och utbilda både invånarna och egna anställda. Men också att man tydlig med att berätta för medborgarna att man är och vill vara en hållbar förebild.

Lättare leva hållbart

Miljöarbetet ska genomsyra kommunens arbete: Fler ekopilotprojekt såväl för privatpersoner som företagare, miljö- och rättvisekrav i alla upphandlingar och bilpooler är några tips.

– Framförallt tycker jag att kommunen ska underlätta för invånarna att leva mer hållbart. Morot är bättre än piska. Med en tydlig miljöprofil blir det också lättare att locka nya invånare och företag till kommunen, anser Robert.

Grönt företagande

Att uppmuntra grönt företagande kan få stor effekt, anser både Lisa och Robert. Tyresö är en av länets småföretagartätaste kommuner. Många av dessa behöver hjälp att arbeta mer hållbart. Det behövs också möjlighet för fler småföretagare att etablera sig här och kommunen kan därför behöva köpa in mark från Nacka kommun eller Stockholms stad.

– Med fler arbetstillfällen i kommunen kan vi också minska resandet, säger de båda.

FAKTA

Ekopiloterna är ett samarbetsprojekt mellan Haninge kommun, Tyresö kommun och Centrum för hälsa och byggande vid Kungliga Tekniska Högskolan. Tio vanliga hushåll och sju kommunala enheter i Haninge och Tyresö kommuner fick utbildning och coachning för att minska sina utsläpp av klimatgaser och övrig miljöpåverkan under ett års tid. Det som undersöktes var:

- Hur miljösmart kan man bli?
- Vad är enkelt att förändra?
- Vad är svårare att förändra?

Genom Ekopiloterna fick kommunerna ett underlag för sitt fortsatta arbete med att göra det lätt för kommuninvånarna att göra "rätt".

ÄR KOMMUNENS UTVECKLING HÅLLBAR?

Hållbarhetsbedömningen beskriver förväntade konsekvenser av de tre framtidsbilderna *sammanhållet*, *stad och land* samt *jämförelsealternativet*.

Hållbarhetsbedömningen redovisar om kommunens planering i de olika framtidsbilderna ger förutsättningar för en hållbar utveckling.

FAKTA MILJÖBEDÖMNINGAR FÖR PLANER

En kommun ska enligt 6 kap.11 § miljöbalken genomföra en miljöbedömning av planer som kan antas innebära en betydande miljöpåverkan. Översiktsplanen för Tyresö kommun är en plan som omfattas av det kravet och en miljökonsekvensbeskrivning (MKB) ska därmed upprättas. Syftet med en miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planen så att en hållbar utveckling främjas (6 kap.11 § miljöbalken). Tyresö kommun har utvidgat miljöbedömningen till en hållbarhetsbedömning som också beskriver sociala, ekonomiska och rumsliga konsekvenser. Hållbarhetsbedömningen uppfyller plan- och bygglagens krav om konsekvensbedömningar och miljöbalkens (6 kap.) krav på miljökonsekvensbeskrivningar.

Enligt lagstiftningen (6 kap.13 § miljöbalken) ska en miljökonsekvensbeskrivning avgränsas till den mest betydelsefulla påverkan på människa och miljö som planens genomförande kan antas medföra. En miljökonsekvensbeskrivning ska enligt 6 kap. miljöbalken även beskriva "rimliga alternativ med hänsyn till planens eller programmets syfte och geografiska räckvidd". Utöver detta ska miljökonsekvensbeskrivningen innehålla en beskrivning av miljöförhållandena och miljöns sannolika utveckling om planen inte genomförs, ett s.k. nollalternativ. Enligt 3 kap. 6 § plan- och bygglagen ska översiktsplanen utformas så att innebörden och konsekvenserna av den tydligt framgår.

Hållbarhetsbedömningen har genomförts stegvis och skett integrerat och parallellt med översiktsplanearbetet. Avgränsning, analyser och bedömningar har delvis utförts genom workshops, diskussioner och gemensamma bedömningar tillsammans med en kommunal expertgrupp där både tjänstemän och politiker inom olika expertområden deltagit.

Hållbarhetsbedömningen har tagits fram av Iterio AB med Elisabeth Mörner som uppdragsledare, Sanna Almheden som handläggare och Camilla Bertals Mattsson som kvalitetsgranskare.

Hållbar utveckling i fyra dimensioner

Begreppet Hållbar utveckling är brett och sträcker sig över sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter. Aspekterna är beroende av varandra och skapar tillsammans en helhet där den rumsliga aspekten av hållbarhet är betydelsefull. Rumslig hållbarhet innebär att ekologiska, sociala och ekonomiska faktorer fysiskt samordnas till en helhet genom den bebyggda miljön. *Hållbar utveckling* i planeringsssammanhang kan handla om att känna sig trygg i sin närmiljö, att minska utsläpp av klimatpåverkande gaser eller att skapa attraktiva stadsdelar för företagande och boende.

Ett viktigt begrepp inom diskussionen om hållbarhet är *resiliens*, som betyder förmågan att återhämta sig eller motstå olika störningar. En hållbar utveckling innebär att vi bygger samhällen och system (ekologiskt, socialt och ekonomiskt) som kan fortsätta att utvecklas och anpassas trots olika typer av störningar. Dessa störningar kan exempelvis vara kopplade till politik, befolkning eller klimatförändringar.

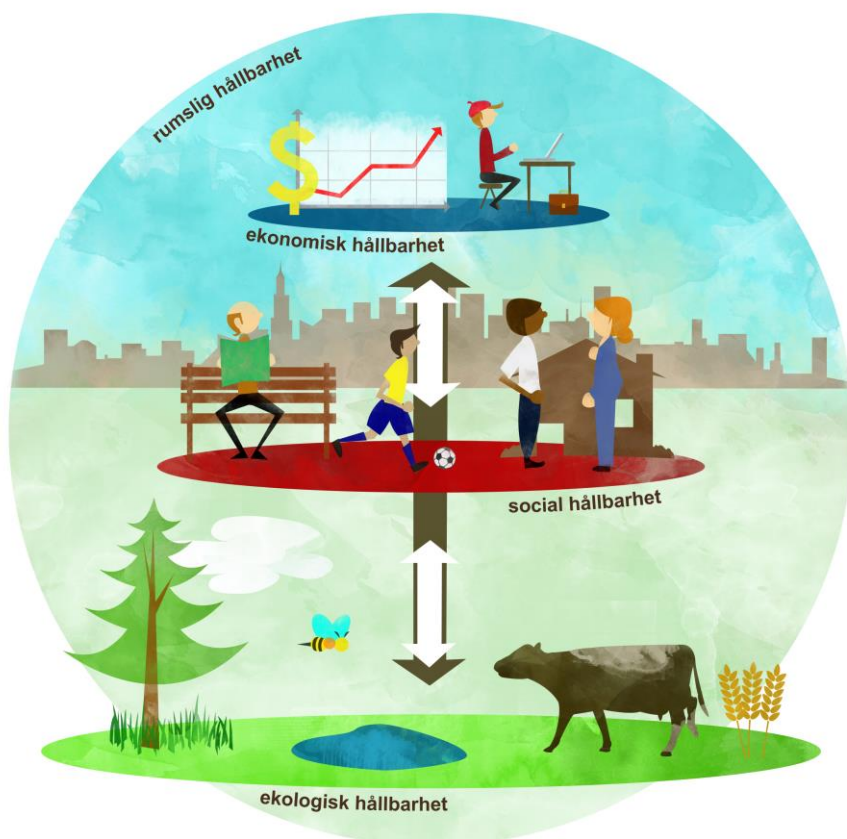

BILD: Förenklad och övergripande modell för förhållandet mellan de olika hållbarhetsaspekterna. Bilden utgår från synsättet att den ekologiska hållbarheten är en grund för social och ekonomisk hållbarhet men att de olika aspekterna av hållbarhet kan påverka varandra på olika sätt. Genom detta synsätt finns möjligheter att fokusera på långsiktig tillväxt och hållbarhet istället för att sikta mot en kortsiktig tillväxt som kan leda till negativ påverkan på miljön.

Hållbarhetsbedömningens avgränsning

Rum	Tyresö kommun samt grannkommuner i regionen	Regionala konsekvenser samt konsekvenser för olika delområden där det är relevant.
Tid	I huvudsak 2035	Vid denna tidpunkt antas att översiktsplanens framtidsbild är realiserad. I de fall effekter och konsekvenser kan uppkomma ännu längre fram i tid beskrivs även dessa.
Nivå	Strategisk, övergripande nivå	Konsekvenser kommer att beskrivas med utgångspunkt i översiktsplanens detaljeringsgrad.
Sak		
Ekologisk/miljömässig	Social	Ekonomisk
Vattenkvalitet	Kultur och möten	Boendeattraktivitet och demografisk balans
Klimatpåverkan och infrastruktur	Boendemiljö och hälsa	Sysselsättning och näringsliv
Anpassning till framtida klimatförändringar	Trygghet, rättvisa och jämlikhet	Kommunalekonomi
Grönområden och vatten		
Rumslig		
(hushållning med mark- och naturresurser, resande, tillgänglighet till viktiga målpunkter, balans mellan olika typer av markanvändning)		

Alternativredovisning

Hållbarhetsbedömningen konsekvensbeskriver de tre framtidsbilderna (tre alternativ) "sammanhållet", "stad och land" samt "jämförelsealternativet", vilket kan likställas med ett nollalternativ. Bedömningar sker ur ett socialt, ekonomiskt, ekologiskt/miljömässigt och rumsligt perspektiv.

Möjligheter till hållbar utveckling

Framtidsbilderna i ett lokalt perspektiv

Beroende av framtidsbild har översiktsplanen olika stora möjligheter att bidra till en hållbar utveckling i ett lokalt perspektiv. I samtliga framtidsbilder finns det aspekter som kommunen behöver arbeta vidare med för att översiktsplanen ska kunna ge förutsättningar för en hållbar utveckling. Översiktsplanens möjligheter att bidra till en hållbar samhällsutveckling i ett lokalt perspektiv belyses med hjälp av ett värderingsdiagram.

FAKTA

Värderosen är ett verktyg för att utvärdera och illustrera hållbarheten i planer för stadsutveckling. I värderosen beskrivs hur hållbart förslaget är ur ekologiskt/miljömässigt, socialt och ekonomiskt perspektiv. Rumslig hållbarhet visas inte särskilt då denna kan sägas ingå i övriga aspekter. Cirkelns mitt representerar ett sämsta tänkbara utslag, medan cirkelns ytterkant representerar bästa tänkbara. Om värdena binds samman med en linje skapas en bild, en värderos. Ju större ros, desto mer hållbar är framtidsbilden. Värderosen gör det lätt att jämföra framtidsbildernas olika möjligheter att nå hållbar utveckling. Värderosen ska betraktas som en bedömning av möjligheterna att nå hållbar utveckling och inte som ett absolut värde på hållbarhet.

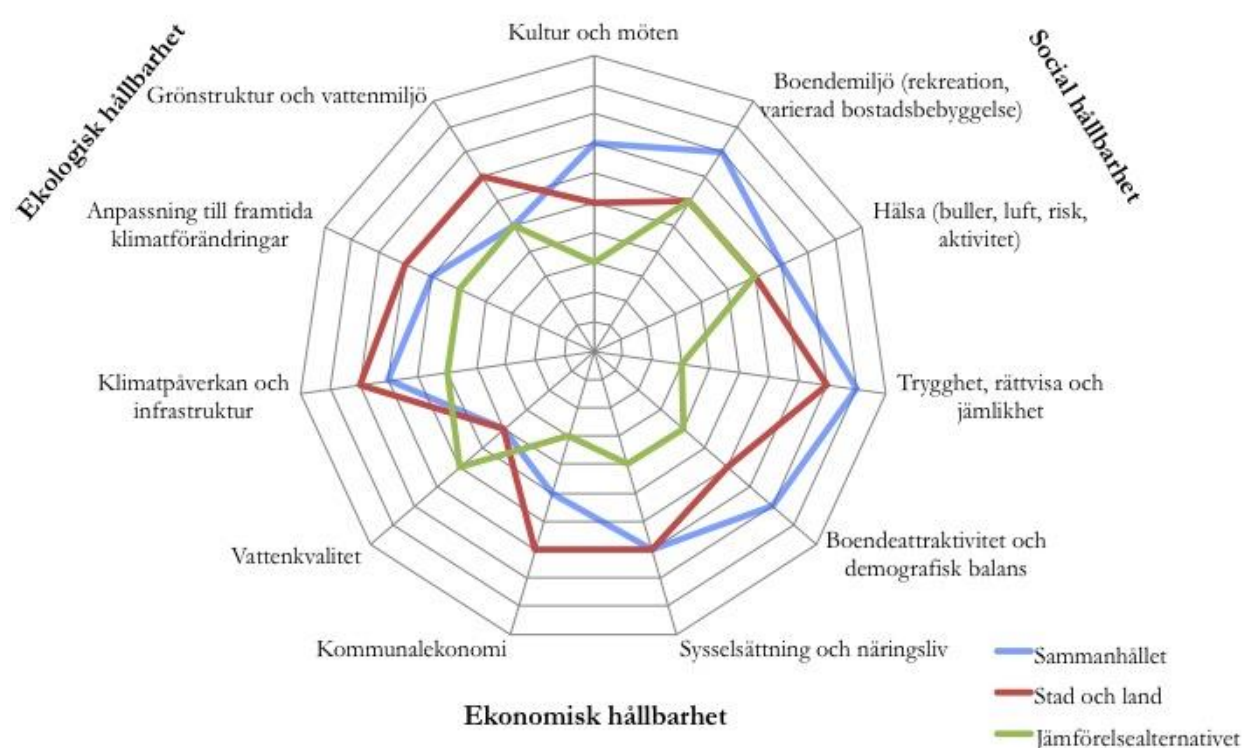

BILD: Värderos som visar hur hållbara de tre framtidsbilderna är utifrån olika aspekter, ju längre ut på axeln desto hållbarare är framtidsbilden ur denna aspekt.

Sammanhållet och stad och land har båda förutsättningar att leda kommunen i en hållbar riktning. De behöver båda arbetas vidare med för att översiktsplanens intentioner ska kunna infrias och de är mer eller mindre fördelaktiga beroende på vilken dimension som utvärderas. *Jämförelsealternativet* ger minst möjligheter för kommunen att gå i en hållbar riktning och bedöms inte vara robust inför framtiden. Detta huvudsakligen på grund av att den saknar en tydlig inriktning. Risker finns att marknadens efterfrågan skulle styra kommunens utbyggnad i allt för hög grad och därigenom försämma t.ex. grönsaker, naturmiljöer och invånarnas trygghet. Tyresö skulle då kunna bli mindre attraktivt för boende och företag. En risk finns även att exploateringen i jämförelsealternativet framförallt gynnar socioekonomiskt starka grupper. Jämförelsealternativet bedöms dock som den mest fördelaktiga framtidsbilden för kommunens vattenmiljöer. Detta eftersom jämförelsealternativet inte ger lika tät bebyggelse och ingen större vattennära exploatering. Därigenom skapas goda förutsättningar för att ta hand om dagvattnet lokalt samt att skapa och bevara gröna och mångfunktionella ytor (träd, grönområden, vattendrag och dammar som har många olika funktioner, både ur klimatanpassningsperspektiv och för rekreation).

Stad och land bedöms vara mest fördelaktigt ur den *ekologiska/miljömässiga dimensionen* (utom för vattenmiljöer där jämförelsealternativet bedöms som mest fördelaktigt). Detta beror på att den förtätning som framtidsbilden innebär medför att större sammanhängande gröna- och rekreationsområden samt spridningssamband (för växter och djur) inom kommunen och till omgivande kommuner kan bevaras. Grönområdena är mycket viktiga för växter och djur och för de viktiga funktioner de fyller i ett förändrat klimat, t.ex. för att omhänderta vatten, rena luft och erbjuda skugga. Ny bebyggelse tillkommer i huvudsak på redan exploaterad mark och det blir mycket lite ny bebyggelse längs kommunens stränder.

I stad och land blir också kommunikationerna goda, framför allt till och från kommunen med bl.a. utbyggd tunnelbana till Stockholm och Haninge. Långväga biltransporter kan därför minska vilket är positivt ur ett klimatperspektiv. I de områden där bebyggelsen blir tät (särskilt i och kring Tyresö centrum) kan dagvattenhantering och klimatanpassning lokalt behöva studeras vidare. Här är det viktigt att spara grönytor inne i bebyggelsen och att arbeta med tekniska lösningar för dagvattenrening. Detta så att inte en ökad mängd förorenat dagvatten belastar recipienter, samt för att kunna möta kommande klimatförändringar.

Sammanhållet är något mindre fördelaktigt ur den *ekologiska/miljömässiga dimensionen*. Detta beror på att oexploaterade naturområden som utgör lokala habitat tas i anspråk samt att förtätning, genom styckning av tomter i bl.a. östra Tyresö och längs med Tyresös kust, medges inom regionala spridningssamband och vattennära. Den nya bebyggelsen kan bli barriärer för både djur och människor. Förtätning sker även i sammanhållet men något glesare än i stad och land vilket ger bättre möjligheter att spara närlands och gröna ytor för dagvattenhantering och klimatanpassning. Sammanhållet innebär att du kan klara av vardagliga ärenden utan bil vilket tillsammans med snabba bussar (Bus Rapid Transit, BRT) till Stockholm kan minska de långa biltransporterna. De som bor utanför Tyresö centrum behöver dock fortfarande använda bil för längre resor utanför kommunen.

För den *sociala dimensionen* bedöms framtidsbilden sammanhållet medföra de största möjligheterna. Sammanhållet innebär en rik och varierad kommun med korta avstånd mellan arbete, bostad och service. Invånarna har stora valmöjligheter över sin boendesituation och det är möjligt att bo både i staden och nära naturen i olika bostadstyper. Genom att utveckla flera delar av kommunen och anlägga goda gång- och cykelförbindelser samt kollektivtrafik inom kommunen, blir avstånden korta och invånarna kan känna tillhörighet oavsett ålder, kön, bakgrund och var de bor i kommunen. Korta avstånd ger också större möjlighet att utnyttja grönområden, mötesplatser, parker, torg, aktiviteter och arkitektur, och det blir enklare att skapa sociala relationer genom möten. Stad och land bedöms som något mindre fördelaktigt ur den *sociala dimensionen* i jämförelse med sammanhållet. Stad och land skapar goda förutsättningar för mötesplatser men huvudsakligen i centrumområdena. Här finns också goda möjligheter till ett varierat boende och tillsammans med förtätade stadsmiljöer och god kollektivtrafik ger framtidsbilden förutsättningar för en ökad trygghet och jämställdhet. Dock kan skillnaden mellan stad och landsbygd upplevas som större i detta alternativ. För de som bor utanför centrumområdena kan avstånden till service, arbetsplatser och aktiviteter bli långa och framtidsbilden ger mindre möjligheter att välja var och hur man bor än sammanhållet. I och kring Tyresö centrum riskerar andelen grönytor bli mindre och avstånden till närlands större. Dessutom riskerar buller och luftföroreningar att påverka boendemiljön i centrum. Luftföroreningar och buller bedöms påverka kommunens invånare även i sammanhållet – fler riskerar att utsättas för störningar utanför centrum som t.ex. längs med stråk till Trollbäcken. Tätheten blir dock inte lika hög som i stad och land varför möjligheterna att planera för goda boendemiljöer är något mer fördelaktigt i sammanhållet. .

Ur perspektivet *ekonomisk hållbarhet* bedöms sammanhållet samt stad och land som relativt likvärdiga. Sammanhållet ger något bättre förutsättningar för attraktivt boende och demografisk balans med större valfrihet över boendesituationen, oavsett ålder, bakgrund och kön. Stad och land ger också möjligheter till demografisk balans, men framförallt i Bollmora samt i och kring Tyresö centrum. Båda framtidsbilderna skapar förutsättningar för ett mångsidigt näringsliv och kan locka företag till kommunen. Positivt här är förtätningen av Bollmora och de förbättrade kommunikationerna som stad och land innebär samt av den mångfald och variation som kan erbjudas i sammanhållet.

I stad och land kan en större konkurrens inom regionen leda till att utbudet måste nischas, Tyresö måste sticka ut från mängden. Sammanhållet ger en kommun där alla typer av verksamheter kan etableras, både i mindre och större skala, vilket ger något större motståndskraft i lågkonjunkturer.

För den kommunala ekonomin bedöms stad och land vara mer hållbart. Detta beroende på att markanvändningen är mer effektiv, befintlig infrastruktur kan användas i större utsträckning och kommunala verksamheter samlas. Både sammanhållet och stad och land bedöms dock kunna bidra till en offensiv plan för utveckling och därigenom kunna göra Tyresö mer attraktivt.

Framtidsbilderna i ett regionalt perspektiv

Stad och land bedöms som den mest resurs- och markeffektiva framtidsbilden med störst förtätning inom redan exploaterade områden. Detta innebär att större regionala grönstrukturer och viktiga regionala spridningssamband till stor del kan bevaras inom kommunen. Både jämförelsealternativet och sammanhållet innebär viss exploatering i regionala grönstråk vilket kan försvaga viktiga gröna samband, t.ex. mot Stockholm och Nacka. Utvecklingen i Tyresö och närliggande kommuner kan leda till att spridningssamband minskar och att spridningsfunktionen försvagas. Detta kan i sin tur medföra negativ påverkan på biologisk mångfald och på naturens motståndskraft mot störningar i ett långsiktigt perspektiv. Hur grönstruktur och spridningssamband i regionen påverkas, beror på vad som händer både i Tyresö och i närliggande kommuner, regionalt samarbete är därför viktigt. I samtliga framtidsbilder planeras för satsningar på att förstärka viktiga regionala spridnings- och rekreationstråk.

Konsekvenser i ett regionalt perspektiv väcker även frågor kopplade till vatten. Ökad bebyggelse i regionen, med en större andel hårdgjorda ytor i kommuner inom samma avrinningsområde och med samma recipient, medför en ökad belastning på både dagvattennät och ytvatten. Exempelvis kan Tyresöns sjösystem och Erstaviken beröras. Säkerställs inte en säker dagvattenhantering kan varje nytt bebyggt område förstärka effekten. Även för vattenfrågor kommer det att behövas ett regionalt samarbete, vilket delvis redan finns genom Tyresöns vattenvårdsförbund.

I framtidsbilden sammanhållet utvecklas Tyresö till en kommun som i många delar är självförsörjande och komplett. Möjligheter finns att både bo och jobba i Tyresö kommun när flera delar av kommunen utvecklas med bostäder, service och arbetsplatser. Mycket av de vardagliga tjänster som invånarna behöver går att hitta i de lokala små centrumen som har utvecklats. Det finns fortfarande länkar till grannkommunerna men behovet av att lämna kommunen för jobb och service kan minska. Sammanhållet skapar därmed förutsättningar för att Tyresö kommun blir motståndskraftigt i t.ex. lågkonjunkturer. Däremot riskerar det regionala samarbetet, utväxling och utbytet av erfarenheter mellan Tyresö och grannkommuner att bli bristfälligt.

I framtidsbilden stad och land, med bl.a. utbyggd tunnelbana, länkas Tyresö samman med grannkommunerna. Det och utvecklingen mot mer stadsliknande centrum förväntas leda till att fler människor rör sig mellan kommunerna. Tätortscentrumen får därmed konkurrens när de inte bara är lokalt centrum i kommunen utan även för människor och verksamheter i regionen. Stad och land kan innebära att människor i större utsträckning bor i en kommun men arbetar, studerar eller utnyttjar service och rekreation i en annan. Tyresös läge med närhet till skärgården tas inte helt till vara i stad och land. Inga nya målpunkter (bostadsområden, service m.m.) i skärgårdsnära lägen skapas vilket tillsammans med bristfälliga kommunikationer kan minska dess attraktionskraft.

Jämförelsealternativet skapar förutsättningar för attraktiva naturnära boendemiljöer. Det finns fortfarande kopplingar till Stockholm (t.ex. genom spårväg) och övriga grannkommuner men en stor del av pendlingen och resorna inom kommunen sker med bil, vilket kan minska Tyresös attraktionskraft.

Framtidsbilderna i förhållande till mål för miljö kvalitet och folkhälsa

I det här avsnittet ställer vi de tre framtidsbilderna mot relevanta nationella mål för miljö kvalitet och folkhälsa. Bedömningen visar om framtidsbilderna medverkar eller motverkar uppfyllandet av målen. För att kunna göra en jämförelse mellan framtidsbilderna görs bedömningen utifrån en femgradig skala: grön färg (låga siffror) innebär en positiv riktning och gulorange färg (höga siffror) en negativ riktning. Grå färg innebär att framtidsbilden lika mycket motverkar som medverkar till ett uppfyllande av målet.

Att en framtidsbild får grön färg behöver inte betyda att allt inom framtidsbilden är positivt, men att ambitionen är övervägande positiv. Bedömningen utgår från de ambitioner som presenteras i översiktsplanen och i respektive framtidsbild. Hur det blir i verkligheten styrs dock till stor del av vad som sker i efterföljande planering.

Positiv riktning

Negativ riktning

1. Framtidsbilden medverkar till uppfyllandet av målet	2. Framtidsbilden medverkar delvis till uppfyllandet av målet	3. Framtidsbilden både motverkar och medverkar till uppfyllandet av målet	4. Framtidsbilden motverkar delvis uppfyllandet av målet	5. Framtidsbilden motverkar uppfyllandet av målet
---	--	--	---	--

Miljömål	Sammanhållet	Stad och land	Jämförelsealternativet
<i>Begränsad klimatpåverkan</i>	Täta strukturer – resurseffektivt, utbyggd kollektivtrafik och GC-vägar. Långväga biltransporter. Större befolkning – mer utsläpp totalt men mindre per person.	Mycket täta strukturer – resurseffektivt, utbyggd kollektivtrafik och GC-vägar. Större befolkning – mer utsläpp totalt men mindre per person.	Spridd bebyggelse – mindre resurseffektivt. Större befolkning – mer utsläpp. Bristfällig kollektivtrafik, ökad bilanvändning.
<i>Frisk luft</i>	Lokalt försämrad luftkvalitet p.g.a. ökad trafik. Utbyggd kollektivtrafik – minskat bilberoende. Bebyggelsestrukturer med viss möjlighet för genomluftning.	Lokalt försämrad luftkvalitet – p.g.a. ökad trafik. Utbyggd kollektivtrafik – minskat bilberoende. Täta strukturer – mindre genomluftning, fler människor utsatta.	Bristfällig kapacitetsstark kollektivtrafik – ökat bilanvändande. Mindre täta strukturer – möjlighet för genomluftning.
<i>Ingen över-gödning</i>	Utbyggnad av kommunalt VA. Minskat bilberoende, dock ökad trafik.	Utbyggnad av kommunalt VA. Minskat bilberoende, dock ökad trafik.	Utbyggnad av kommunalt VA. Ökad trafik och ökat bilberoende.
<i>Levande sjöar och vattendrag</i>	Viss exploatering i vattennära lägen. Hårdgjorda ytor ger mer förorenat dagvatten. Dagvattenhanteringen kan bli svårlost på Brevikshalvön och till viss del i centrum-områden.	Stränder undantas i stort från exploatering. Hårdgjorda ytor ger mer förorenat dagvatten. Dagvattenhanteringen kan bli svårlost p.g.a. hög täthet.	Stränder undantas i stort från exploatering. Hårdgjorda ytor ger mer förorenat dagvatten. Förutsättningar för lokalt omhändertagande av dagvatten.
<i>Hav i balans samt levande kust och skärgård</i>	Ökad exploatering kustnära. Kust och stränder riskerar att bli otillgängliga för	Kustnära områden undantas i stort från exploatering. Kommunalt VA	Kustnära områden undantas i stort från exploatering. Kommunalt VA byggs ut.

	allmänheten genom exploatering. Kommunalt VA byggs ut. Hårdgjorda ytor ger ökad belastning	byggs ut, Hårdgjorda ytor ger ökad belastning.	Hårdgjorda ytor ger ökad belastning.
<i>Levande skogar</i>	Tyresös stora sammanhängande grönområden och skogar bevaras. Viss naturmark tas i anspråk.	Tyresös stora sammanhängande grönområden och skogar bevaras.	Exploatering inom naturmark (bland annat i naturreservat).
<i>God bebyggd miljö</i>	Förtätning – ökad kollektivtrafik, resurseffektivt, mötesplatser och GC prioriteras. Viss risk för ökat buller och försämrad luftkvalitet i tät miljöer. God tillgänglighet till närmiljö.	Förtätning – ökad kollektivtrafik, resurseffektivt, mötesplatser, GC prioriteras. Risk för ökat buller och försämrad luftkvalitet i tät miljöer. Viss tillgänglighet till närmiljö.	Mindre resurseffektivt, ej kapacitetsstark kollektivtrafik. Viss risk för ökat buller och försämrad luftkvalitet i tät miljöer. God tillgänglighet till närmiljö.
<i>Ett rikt växt och djurliv</i>	Stora sammanhängande grönområden bevaras. Viss jungfrulig mark tas i anspråk. Spridningssamband riskerar att brytas.	Stora sammanhängande grönområden bevaras. Tyrestakilen riskerar att fragmenteras vid förtätning i centrum.	Exploatering inom naturmark (bland annat i naturreservat). Spridnings-samband riskerar att brytas.

Folkhälso-mål	Sammanhållet	Stad och land	Jämförelsealternativet
<i>Delaktighet och inflytande i samhället</i>	Sammanhängande bebyggelse med ökad rörelse och platser för möten. Möjligheter till social och kulturell delaktighet och tillgänglighet i stora delar av kommunen.	Täta kärnor med möjlighet till delaktighet, inflytande och tillgänglighet. Bristfälligt i övriga Tyresö.	Möjlighet till delaktighet, inflytande och tillgänglighet i centrum. I övrigt fokus på resursstarka grupper.
<i>Ekonomisk och social trygghet</i>	Möjlighet till trygga miljöer, bostad och arbete i hela Tyresö.	Möjlighet till trygga miljöer, bostad och arbete främst i "kärnor". Skillnad mellan "stad" och "land".	Bostäder främst för resursstarka grupper. Enskilda projekt riskerar att minska tryggheten eftersom helhetsgrepp för planeringen saknas.
<i>Trygga och goda uppväxtvillkor</i>	Möjlighet till trygga, jämlika och rättvisa miljöer med förutsättningar för aktiviteter inom olika delar av kommunen.	Möjligheter till trygga, jämlika och rättvisa miljöer med förutsättningar för aktiviteter inom förtättningsområden. Skillnad mellan "stad" och "land".	Möjlighet till trygga, jämlika och rättvisa miljöer inom förtättningsområden. I övrigt risk för otrygghet och segregation. Minskat underlag för aktivitetsanläggningar p.g.a. utglesning.
<i>Sunda och säkra miljöer och produkter</i>	Viss försämring av luftkvaliteten. Något ökat buller och högre risk från vägar och verksamheter. Täta strukturer med möjlighet för genomluftning. Bilberoendet minskar.	Sämre luft, ökat buller och högre risk. Täta strukturer med bristfälligt genomluftning. Bilberoendet minskar.	Sämre luft, ökat buller och högre risk. Ökat bilberoende. Möjligheter till genomluftning.
<i>Ökad fysisk aktivitet</i>	God tillgänglighet till natur, större rekreationsområden och aktivitetsanläggningar.	God tillgänglighet till aktivitetsanläggningar för boende i tätbebyggda områden. Ökad tillgänglighet till större rekreationsområden. Närmiljö riskerar att försvinna.	God tillgänglighet till närmiljö och till stora rekreationsområden. Bristfälligt underlag för och kommunikationer till aktivitetsanläggningar.

Osäkerheter, uppföljning och fortsatt arbete

Hållbarhetsbedömningen är på en övergripande nivå med utgångspunkt i markanvändningsstrukturerna för de tre framtidsbilderna. Översiktsplanens strategiska inriktning innebär i sig vissa osäkerheter för bedömningarna och det fortsatta planarbetet och förverkligandet av översiktsplanen styr utfallet.

Realiserandet av översiktsplanen påverkas av flera faktorer, exempelvis lagstiftning, ekonomi och markägoförhållanden. Lagstiftningen reglerar hela processen från planering av ny bebyggelse till förvaltning av det byggda. Regler om ansvarsfördelning, skyldigheter, varsamhet och kostnadsfördelning påverkar därför genomförandet. Bostadsbyggandet påverkas också av låg- och högkonjunkturer.

I hållbarhetsbedömningen har osäkerheter till stor del vägts in och diskuterats i beskrivningen av konsekvenser för framtidsbilderna. Några särskilt viktiga frågor i det fortsatta arbetet är:

- säker dagvattenhantering
- god tillgång till närmiljö
- mångfunktionella ytor för vatteninfiltration och vattenreglering
- varierade bostadsmiljöer och upplåtelseformer
- tillgång till strandnära lägen och stora grönområden
- luft, buller och risk.

Detaljutförandet av nya bostadsområden styr områdets hållbarhet lokalt och i ett större perspektiv då det byggs ihop med omkringliggande områden. Det är därför viktigt med ett helhetsgrepp på frågorna som tagits upp i denna hållbarhetsbedömning.

Vid en exploatering är många aktörer inblandade och genomförandet av ett projekt beror mycket på vem som äger marken. På sin egen mark kan kommunen i högre grad styra utvecklingen och genomförandet. Om flera privata fastighetsägare äger marken kan kommunen få en samordnande roll under genomförandet. För att visionerna i översiktsplanen ska kunna genomföras krävs att kommunen agerar även när den inte äger marken. Genom

planmonopolet kan kommunen bestämma bebyggelsens omfattning, utformning och placering. Är kommunen markägare kan den också ställa krav på upplåtelseform.

I det fortsatta arbetet med översiktsplanen kommer en framtidsbild att arbetas fram utifrån de tre framtidsbilder som presenterats. För att få fram ett så hållbart förslag till markanvändning som möjligt bör kommunen bygga den slutliga framtidsbilden på goda egenskaper från respektive framtidsbild som lyfts fram i hållbarhetsbedömningen. Översiktsplaneringen kan då ge kommunen goda förutsättningar för att gå i en hållbar riktning.

Enligt 6 kap.12 § miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla en redogörelse för "de åtgärder som planeras för uppföljning och övervakning av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen eller programmet medför". Uppföljningen har stor betydelse för syftet med miljökonsekvensbeskrivningar och för att det långsiktiga målet om en hållbar utveckling ska uppfyllas. Viktigt att notera är att både den förutsedda och den oförutsedda miljöpåverkan ska följas upp.

Kommunen bör kontinuerligt följa tillståndet i miljön och hälsoläget hos befolkningen och regelbundet utvärdera om och i vilken grad översiktsplanens riktlinjer för miljö och hälsa får genomslag i stadens planering och beslutsfattande. Eftersom översiktsplanen gäller hela kommunen bör samordning ske med den miljöövervakning som förekommer inom kommunen. Uppföljning kan ske i samband med att kommunen tar ställning till planens aktualitet. För att kunna utläsa om översiktsplanen kan behöva ändras för att bättre styra mot nationella och regionala miljö kvalitets- och folkhälsomål bör sammanställningen även innehålla relevant regional och nationell miljöstatistik. Uppföljning av översiktsplanens påverkan på människa och miljö kan indirekt följas upp genom bl.a. kommunens detaljplaner, andra planer, tillstånd och lov samt miljökonsekvensbeskrivningar kopplade till dessa.

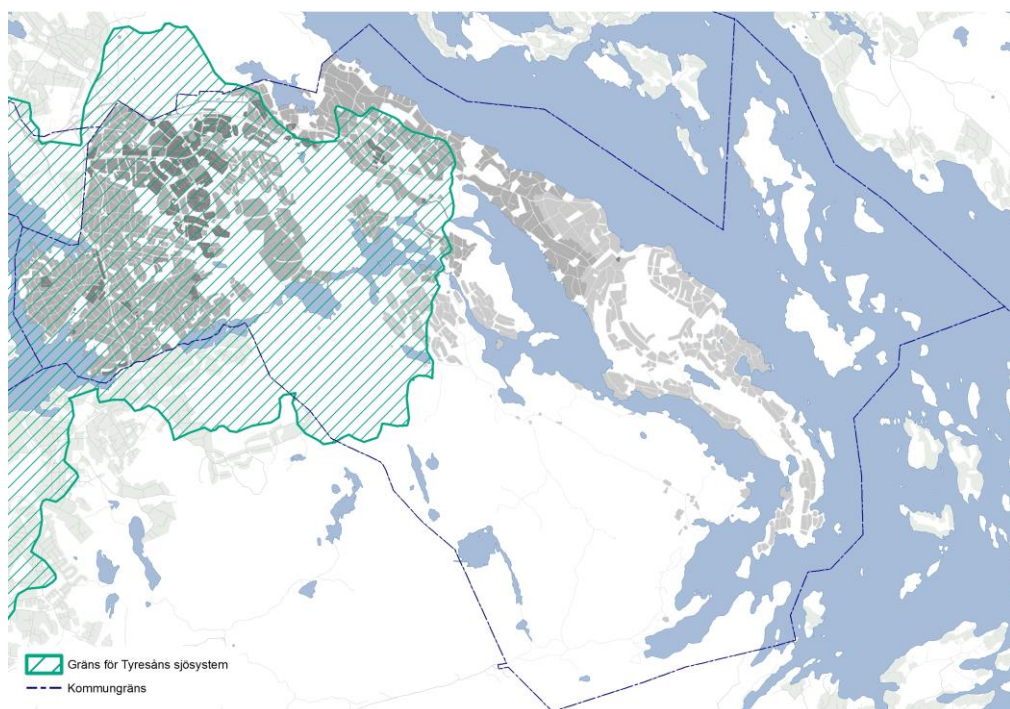
Ekologiska konsekvenser

Vattenkvalitet

Oavsett framtidsbild innebär Tyresös utveckling en ökad andel hårdgjorda ytor vilket ger mer dagvatten att ta hand om. Dagvatten från vägar, parkeringar, verksamhetsytor och övriga hårdgjorda ytor kan innehålla näringsämnen, föroreningar och partiklar. Utan rening av dagvattnet kan dessa ämnen nå grundvatten och ytvatten som t.ex. Drevviken och Kalvfjärden. Drevviken och Kalvfjärden är, enligt kommunens riktlinjer för dagvattenhantering, känsliga för tillförsel av näringsämnen, organiska föroreningar och tungmetaller. Varje enskilt utbyggnadsområde i regionen riskerar att öka den sammanlagda effekten, exempelvis kan Tyresåns sjösystem samt Erstaviken beröras. En tillförlitlig dagvattenhantering är därför viktig.

Med framtida klimatförändringar kan det dessutom bli fler och kraftigare regn/skyfall, vilket ställer högre krav på dagvattenhanteringen för att undvika översvämningar. Översvämmade ytor kan medföra att ytterligare föroreningar når grund- och ytvatten, vilket är särskilt allvarligt om industri- eller verksamhetsområden översvämmas. Vid förtätning är det därför särskilt viktigt att bevara gröna områden eller att skapa nya där dagvatten kan omhändertas lokalt. Riskerna vid höga vattenflöden kan mildras om det finns gröna och mångfunktionella ytor där vattnet naturligt kan svämma över.

I östra Tyresö pågår idag en utbyggnad av de kommunala vatten- och avloppssystemen. Många har i dessa områden tidigare haft enskilda avloppssystem som inneburit utsläpp av näringsämnen till Tyresös vatten. Tyresös VA-försörjning är i dag beroende av ett samarbete med Stockholms stad. Det kommunala dricksvattnet kommer från Mälaren via Stockholm och avloppsvattnet från Tyresö leds till Henriksdals reningsverk i Stockholm.

Tyresåns sjösystem.

Sammanhållet	Stad och land	Jämförelsealternativet
Mängden dagvatten förväntas öka i delar	Täta miljöer i Bollmora innebär ett ökat	Glesa bebyggelsestrukturer innebär ökade möjligheter att

<p>av kommunen vilket kan leda till negativa konsekvenser för känsliga vattenmiljöer. Det finns förutsättningar för lokalt omhändertagande av dagvattnet, inklusive möjligheter att skapa mångfunktionella ytor, då det fortfarande förväntas finnas många grönytor kvar, både inom och utanför utbyggnadsområdena. På Brevikshalvön (där marken till stor del består av leror och berg med dåliga förutsättningar för infiltration) och i och kring Tyresö centrum, med tätare bebyggelse, bör dagvattenhanteringen särskilt ses över och kan behöva kompletteras med effektiva tekniska åtgärder. Detta för att undvika negativ påverkan på statusen i Tyresös vattensystem samt för att inte försvåra att nå uppsatta miljökvalitetsnormer. Utöver detta bör det säkerställas att ny bebyggelse på Östra Tyresö kan anslutas till kommunalt vatten och avlopp. På så sätt kan utsläppen av näringsämnen minimeras. Viss risk för näringsläckage från gödsling av villatomter kan förväntas vid utbyggnad av Östra Tyresö.</p>	<p>dagvattenflöde och en förändrad dagvattenkvalitet vilket kan leda till negativa konsekvenser för känsliga vattenmiljöer. Lokalt omhändertagande av dagvatten bör prioriteras men kan ibland vara svårloöst i mycket täta miljöer som exempelvis i och kring Tyresö centrum. Här bedöms också möjligheterna för mångfunktionella ytor vara begränsat. Vid förtätning (exempelvis i och kring Tyresö centrum) finns goda möjligheter att samordna avloppsrening kommunalt, vilket ger bättre vattenkvalitet än flertalet enskilda lösningar med ibland bristfällig rening. För att säkerställa att framtidsbilden inte innebär negativa konsekvenser för Tyresös vattenmiljöer bör effektiva dagvattenlösningar, såväl tekniska som lokalt omhändertagande, utredas och säkerställas i den fortsatta planeringen, särskilt i och kring Tyresö centrum. Detta så att framtidsbilden inte motverkar möjligheterna att nå miljökvalitetsnormerna,</p>	<p>bevara och skapa gröna ytor för infiltration och fördröjning av dagvatten. Möjligheterna för rening genom lokalt omhändertagande av dagvattnet bedöms därmed som goda. Även förutsättningarna för att anlägga mångfunktionella ytor bedöms som goda. Vid förtätning i och kring Tyresö centrum bedöms dagvattenhanteringen behöva kompletteras med tekniska åtgärder. Vid kompletterande bebyggelse i och kring Tyresö centrum finns goda möjligheter att avloppsreningen kan samordnas kommunalt, vilket är positivt. För att undvika negativ påverkan på Tyresös vattenmiljöer och för att inte motverka möjligheten att nå miljökvalitetsnormerna bör en säker dagvattenhantering säkerställas och utredas vidare i efterföljande planering.</p>
--	---	--

Klimatpåverkan och infrastruktur

En ökad befolkning innebär generellt ökade transporter, ökad bilanvändning samt ökad energianvändning. Hur resvanor och energianvändningen förändras och påverkar klimatet beror på avståndet mellan jobb och arbete, möjligheterna att gå, cykla och resa med kollektiva färdmedel samt på vilket sätt och var ny bebyggelse planeras. Generellt är täta strukturer energieffektiva per ytenhet och innebär att uppvärmning kan samordnas, t.ex. genom fjärrvärme, vilket medför mindre förbrukning av fossila bränslen och mindre klimatpåverkande utsläpp. För alla framtidsbilder är det dock viktigt att vid utbyggnad utanför fjärrvärmenätet underlätta för andra miljövänliga uppvärmnings- och energialternativ.

Sammanhållet	Stad och land	Jämförelsealternativet
<p>En blandning av bostäder, service, arbetsplatser och verksamheter i flera kommundelar, kortare avstånd inom kommunen, samt nya satsningar på gång- och cykelstråk (t.ex. planeras ett nytt gång- och cykelstråk i öst-västlig riktning genom kommunen) ökar möjligheten att gå och cykla. Stärkta kommundelscentrum och ökad busskapacitet inom kommunen förväntas leda till färre resor med bil inom kommunen och därmed även minskade utsläpp av klimatpåverkande gaser. Förutsättningar skapas för boende i Tyresö centrum att lämna bilen hemma även för resor utanför kommunen, då satsningar görs på snabbussar (BRT-linje). Men för boende i exempelvis östra Tyresö bedöms bilberoendet för resor utanför kommunen vara fortsatt stort. Underlag skapas för utbyggnad av fjärrvärme till fler delar av kommunen, t.ex. Trollbäcken. I stort är hushållningen med mark god. Ett visst ianspråktagande av oexploaterad mark sker, vilket är negativt ur ett klimatperspektiv.</p>	<p>En stor del av befolkningen förväntas ha god tillgång till lättillgänglig och kapacitetsstark kollektivtrafik då exploatering till stor del sker i närheten av Tyresö centrum dit tunnelbana planeras. Resor med bil till och från kommunen kan därmed förväntas minska, vilket är positivt ur ett klimatperspektiv. Täta miljöer skapar även förutsättningar att nå bl.a. service och arbete till fots och med cykel. För resor inom kommunen och längre resor utanför kommunen (särskilt för människor boende i östra Tyresö) används bilen även fortsättningsvis. Vid exploatering i Bollmora och i Tyresö strand finns möjligheter att ansluta nya fastigheter till befintligt fjärrvärmenät. På östra Tyresö är underlaget för utbyggd fjärrvärme i nuläget bristfälligt och det förväntas förbli så eftersom det inte blir någon större exploatering här. Hushållningen med oexploaterad mark och naturresurser är god, vilket är positivt ur ett klimatperspektiv.</p>	<p>Den mer spridda bebyggelsen skapar svaga förutsättningar för att andelen resor med kollektivtrafik ska öka, särskilt för människor boende utanför Tyresö centrum. I stället kan en ökad bilanvändning förväntas och ett större tryck på biler med ökade utsläpp av klimatpåverkande gaser som följd. För människor boende i och kring Tyresö centrum finns dock goda möjligheter att nyttja kollektiva färdmedel (exempelvis spårväg) för resor utanför kommunen. Utöver detta skapas här även tillgängliga samhällsfunktioner som enkelt kan nås med gång eller cykel. Mindre tät bebyggelse innebär minskade möjligheter för samordning av t.ex. fjärrvärme. Till Bollmora och Tyresö strand finns utbyggt fjärrvärmenät vilket innebär att ny exploatering där kan ansluta sig. Viss bebyggelse planeras inom naturmark, vilket bedöms som negativt ur ett naturresurs- och klimatperspektiv.</p>

Anpassning till framtida klimatförändringar

Klimatförändringarna kan för Stockholms län innebära ökade vattennivåer i sjöar, hav och vattendrag, fler stormar och skyfall samt varmare och torrare somrar. Tyresö kommun behöver planera för att möta dessa förändringar. Översvämningar kan förväntas utmed låglänta områden vid kust, sjöar och vattendrag (t.ex. vid Drevviken och längs med Gudöå) samt i förtätade områden med mycket hårdgjorda ytor. I dessa områden måste den nya bebyggelsen ta hänsyn till förändringarna, t.ex. uppföras utifrån riktlinjer för lägsta grundläggningsnivåer. Vidare måste sjöar och vattendrag kunna översvämmas naturligt.

Vid förtätning och ökad mängd dagvatten att omhänderta är det viktigt att bevara gröna områden eller att skapa nya. Det måste finnas ytor som kan tillåtas att översvämmas, fördröja samt lokalt omhänderta det dagvatten som uppkommer. Finns det inga sådana ytor kan översvämningar leda till skador på infrastruktur och kommunikationer med stora sociala och ekonomiska konsekvenser. Grönytor kan även jämna ut temperaturskillnader, samt ge skugga och svalka under värmeböljor. Motståndskraftiga samhällen (sociala, ekonomiska och ekologiska system) skapas genom att ta hänsyn till mångfalden i systemen. Viktiga spridningssamband bör därför stärkas och gröna mångfunktionella ytor prioriteras i efterföljande planering. För att grönområdenas regionala värden ska bevaras och stärkas är det viktigt med gott samarbete mellan kommunerna.

Tyresö är beroende av ett regionalt samarbete kring dricksvatten och VA-försörjning. En dricksvattentäkt med vattenskyddsområde inom kommunen skulle stärka vattenförsörjningen inför framtida klimatförändringar och göra kommunen mindre sårbar. I översiktsplanen pekats exempelvis Ällmora träsk ut som ett möjligt vattenskyddsområde där strandskyddet i sådana fall skulle återinföras.

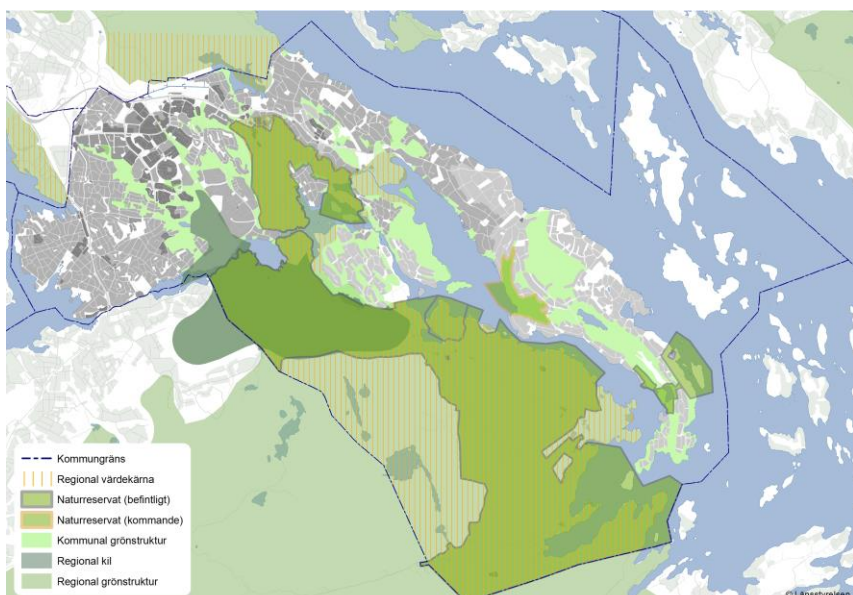

Gudöå, gränsen mellan Tyresö och Haninge. Fotot är taget från Haninge mot Tyresö och Gudöterrassen.

Sammanhållet	Stad och land	Jämförelsealternativet
<p>Där förtätning planeras bedöms det finnas goda möjligheter att både spara och anlägga gröna och mångfunktionella ytor, vilket är positivt ur ett klimatanpassningsperspektiv. I och kring tätbebyggda Tyresö centrum är det dock extra viktigt att bevara och utveckla gröna ytor och vegetation.</p> <p>Ianspråktagande av oexploaterad naturmark sker till viss del, vilket kan påverka lokala och regionala värden, ekosystemtjänsters funktioner och därmed långsiktigt även öka utsattheten inför framtida klimatförändringar. Här är det extra viktigt att frågan om grönska och vegetation lyfts fram i den fortsatta planeringen.</p> <p>Hänsyn måste tas till viss risk för översvämning vid nya bebyggelseområden i Trollbäcken.</p>	<p>Mycket täta miljöer i Bollmora, särskilt i och kring Tyresö centrum, kan leda till ianspråktagande av grönområden vilket kan leda till negativ påverkan på ett flertal viktiga ekosystemtjänster. I dessa miljöer är det särskilt viktigt att gröna områden bevaras eller att nya skapas.</p> <p>Hushållningen med naturresurser och oexploaterad mark är god. Spridnings-sambanden upprätthålls till stor del vilket gynnar biologisk mångfald, och förmågan att hantera framtida störningar. Särskilt viktigt är att stärka det svaga sambandet som löper genom Alby naturreservat upp mot Nacka och Erstaviken.</p> <p>Hänsyn måste tas till viss risk för översvämning vid exploatering i vattennära miljöer, främst i Trollbäcken.</p>	<p>Mindre tät bebyggelse skapar förutsättningar att bevara grönytor. Möjligheterna att anlägga mångfunktionella och gröna ytor som kan tillåtas svämma över samt omhänderta och fördröja regn bedöms därmed som goda. Detta bedöms vara god anpassning inför framtida klimatförändringar. Samtidigt tas naturmark i anspråk, bl.a. genom exploatering vid Gimmersta (i Alby naturreservat), vilket kan innebära negativ påverkan på lokala arters habitat och även på spridningsförutsättningar för arter. Därmed kan påverkan ske på den biologiska och genetiska diversiteten.</p> <p>Hänsyn måste tas till viss risk för översvämning vid exploatering i vattennära miljöer, t.ex. längs Gudöå.</p>

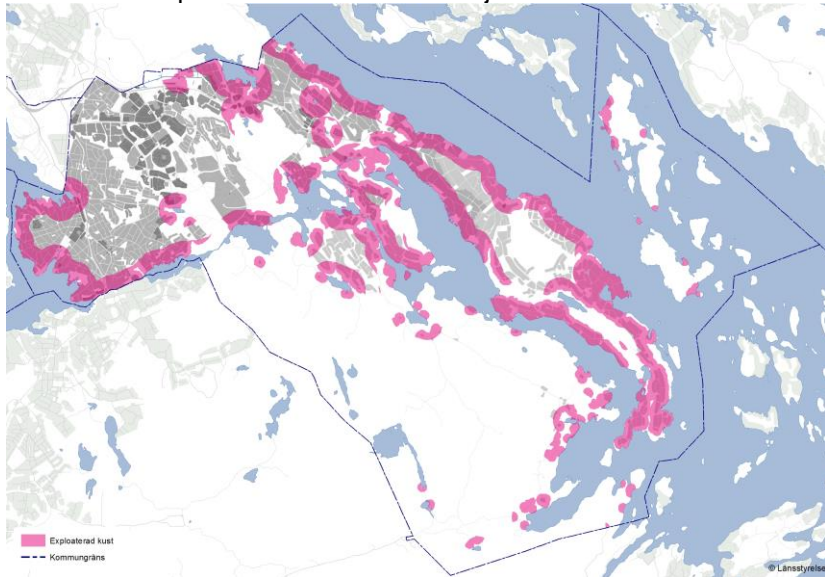
Grönstruktur och vattenmiljö

Tyrestakilen är en viktig regional kil som bl.a. sträcker sig genom Tyresö. I norra Tyresö mot Nacka är den befintliga bebyggelsen en barriär och här är det gröna sambandet mycket svagt. Tyresös ambition är att utveckla och förstärka sambanden mot Stockholm och Nacka och samarbete pågår. Det är mycket viktigt att åtgärder vidtas för att förstärka sambanden, annars finns risk att den bebyggda miljön blir barriärer som sätter stopp för spridning mellan viktiga opåverkade grönområden som i dag delvis är naturreservat. Barriärer i landskapet kan medföra negativ påverkan på olika ekosystemtjänster, t.ex. minska den biologiska mångfalden samt innebära minskad resiliens i ett långsiktigt perspektiv. Viktiga, men i dag svaga gröna samband, finns också på Brevikshalvön samt vid Skrubba.

Tyrestakilen och skyddade naturområden.

I Tyresö är vattnet ständigt närvarande i form av både sjöar, vattendrag och hav. Tyresös kustlinje ingår i ett riksintresseområde för kust och skärgård där bl.a. turismens och friluftslivets intressen särskilt ska beaktas. Strandlinjen är i dag i vissa delar svårtillgänglig på grund av topografin och befintlig bebyggelse och strandskyddet är i vissa delar upphävt, t.ex. i Trollbäcken. För att infria strandskyddets intentioner är det viktigt att bevara det eller återinföra det. Samtliga framtidsbilder innebär en totalt sett ökad exploatering vilket kan innebära ökad föroreningsbelastning till grönområden och vattenmiljöer med negativa konsekvenser på flora och fauna som följd.

Exploaterad kust.

Sammanhållet	Stad och land	Jämförelsealternativet
<p>Redan försvagade gröna samband kan försvagas ytterligare av ny bebyggelse, t.ex. längs Brevikshalvön, mot Stockholm och Nacka samt mellan Bollmora och Trollbäcken i nordvästlig riktning mot Skrubba. Som följd kan negativa konsekvenser uppstå för biologisk mångfald i regionen.</p> <p>Det finns goda möjligheter att skapa gröna mötesplatser och stråk, både inom och i närheten av bebyggda områden. Det är viktigt för att de större spridningssambanden ska fungera samt för små lokala habitat och de arter som bebor dessa. Förtätning och ny bebyggelse vid vattnet (främst i östra Tyresö) kan försämra tillgängligheten till strandlinjen samt leda till negativa konsekvenser för strandzonens växt- och djurliv. Både genom direkt fysisk påverkan men också genom att fler rör sig i området. Här är strandskyddet extra viktigt att ta hänsyn till.</p>	<p>Större grönområden samt viktiga kilar lämnas i stort fria från exploatering. Tätare bebyggelse i och kring Tyresö centrum riskerar dock att ytterligare fragmentera Tyrestakilens viktiga samband mot Stockholm och Nacka då bl.a. lokala grönområden, viktiga som habitat för arter och som funktion i detta spridningssamband, kan tas i anspråk. Detta kan i förlängningen leda till negativa konsekvenser för biologisk mångfald. Spridningssambanden på Brevikshalvön och mellan Tyresö centrum och Trollbäcken bevaras och utvecklas men täta miljöer nära dessa kilar kan innebära risk för att sambanden bryts.</p> <p>Det planeras ingen större exploatering nära kommunens sjöar och vattendrag, vilket bedöms som positivt ur ett naturvårds- och rekreationsperspektiv.</p>	<p>En del jungfrulig naturmark tas i anspråk eller kan naggas i kanten. Det finns bl.a. tidigare planer på att bygga ihop Tyresö strand och Gimmersta, vilket innebär bebyggelse inom Alby naturreservat. En sådan utveckling medför negativa effekter för lokala arters habitat samt för spridningen av växter och djur. En risk finns att det stadsnära natur- och kulturlandskapet fragmenteras och att Tyrestakilens funktion försvagas.</p> <p>Små förändringar och förtätning på Brevikshalvön kan innebära ytterligare risk för fragmentering av spridningssambandet över Brevikshalvön.</p> <p>Det planeras ingen större exploatering nära kommunens sjöar och vattendrag, vilket bedöms som positivt ur ett naturvårds- och rekreationsperspektiv. Mindre förtätning i vattennära lägen på Brevikshalvön riskerar att påverka växt- och djurliv i strandkanten.</p>

Viktiga ekosystemtjänster (ET) från vattensystem		
Ekosystemtjänster	Vem och vad påverkas av ET?	Hänsyn och åtgärder
<p><u>Stödjande ET</u> Habitat för arter, genetisk och biologisk diversitet (spridningssamband).</p> <p><u>Kulturella ET</u> Rekreation, friluftsliv.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Befolkning som bor utanför strandnära lägen (Tyresö centrum m.fl.). • Andra ET med mer direkta sociala och ekonomiska konsekvenser som följd. • Minskad resiliens i ett lokalt och globalt perspektiv. • Befolkningens hälsa. • Kommunens attraktivitet och ekonomi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Studera den sammantagna regionala påverkan på vattensystemen och främja gott samarbete. • Främja god dagvattenhantering, t.ex. lokalt omhändertagande av dagvatten. • Skapa lättillgängliga kustmiljöer och vattennära miljöer. • Främja rekreationsmöjligheterna i strandnära lägen (Brevikshalvön).

För förklaring av begreppet ekosystemtjänster se sidan x.

Viktiga ekosystemtjänster (ET) från regionala natur- och kulturområden

Ekosystemtjänster	Vem och vad påverkas av ET?	Hänsyn och åtgärder
<u>Stödjande ET</u> Habitat för arter, genetisk och biologisk diversitet (spridningssamband). <u>Kulturella ET</u> : Rekreation, friluftsliv. <u>Reglerande ET</u> Klimatreglering, luftrening.	<ul style="list-style-type: none">• Andra ET med mer direkta sociala och ekonomiska konsekvenser som följd.• Minskad resiliens i ett lokalt och globalt perspektiv.• Befolkningen i kommunen och regionen.• Befolkningens hälsa.• Kommunens attraktivitet och ekonomi.	<ul style="list-style-type: none">• Studera den sammantagna regionala påverkan på spridningssamband och främja gott samarbete mellan Tyresö och Nacka.• Planera ny bebyggelse med hänsyn till svaga samband.• Skapa lättillgängliga rekreationstråk.• Främja rekreativitet i gränssnitt mellan tätbebyggda områden och grönområden.

För förklaring av begreppet ekosystemtjänster se sidan x.

Sociala konsekvenser

Kultur och möten

Oavsett framtidsbild innebär Tyresös utveckling att kommunen förtätas, vilket skapar förutsättningar för naturliga mötesplatser och kortare avstånd till mötesplatser, kultur och aktiviteter. Beroende på var och hur förtätningen sker kan den dock innebära olika konsekvenser. Framtidsbilderna ger goda förutsättningar för att bevara och utveckla kulturhistoriskt värdefulla miljöer, dessutom kan nya tillkomma. I samtliga framtidsbilder, dock i olika grad, planeras förtätning och komplettering inom kulturhistoriskt intressanta områden som Trollbäcken, Bollmora, Fårdala och Krusboda. Det kan försvaga områdenas karaktär och deras koppling till sin tidsepok kan bli mindre tydlig. Förtätningen i dessa områden kan dock även ses som att områdena blir mer yteffektiva och att området utvecklas och förstärks. Vid utveckling av dessa områden bör det säkerställas att kulturmiljöerna stärks utan att de tappar sin karaktär.

Krusboda – en av Sveriges största samfälligheter.

Sammanhållet	Stad och land	Jämförelsealternativet
<p>Fler mindre kommundelscentrum och utveckling av gång- och cykelnätet inom kommunen skapar goda förutsättningar för miljöer som inbjuder till möten, både inom stora delar av kommunen och över kommundelsgränserna. Det kan därmed bli kortare avstånd till mötesplatser och fler kan uppleva parker, torg, aktiviteter, kulturmiljöer och arkitektur. Sociala relationer kan på så sätt skapas inom kommunen. Behovet av att lämna kommunen för jobb och service kan dock minska vilket kan leda till att möten, utväxling och samarbete med grannkommunerna minskar och att det regionala samarbetet påverkas. Varierad bostadsbebyggelse inom olika kommundelar skapar ytterligare förutsättningar för att gynna möten mellan olika åldersgrupper och grupper med olika bakgrund. Styckning av tomter och därmed tätare bebyggelse medges i östra Tyresö, bl.a. i direkt anslutning till Tyresö slott som är av riksintresse för kulturmiljövården. Slottet och byggnaderna som ingår i riksintresset påverkas inte men områdets koppling till miljöerna kring slottet kan påverkas. Utformningen av bebyggelsen närmast riksintresseområdet bör studeras vidare.</p>	<p>Utvecklad kollektivtrafik med tunnelbana tillsammans med förtätning ger god tillgänglighet till andra kommuner. Tyresö placeras därmed mentalt närmare Stockholms innerstad. I och kring framför allt Tyresö centrum skapar den täta bebyggelsen underlag och möjligheter för naturliga mötesplatser och god service, torg, olikartad och inspirerande arkitektur och kulturutbud. Förtätning i Bollmora ger även förutsättningar för bättre samband och möten mellan centrum och områdena med flerfamiljsbostadshus runt omkring som idag kan upplevas som separerade från centrum. Det finns dock en risk för bristfällig service, mindre levande kulturutbud och färre mötesplatser utanför de förtätade områdena. Detta kan leda till en lägre tillgänglighet till dessa typer av miljöer vilket kan upplevas som orättvist. Kommunens större kultur- och naturområden bevaras och ambitionen är att tillgängligheten till dessa förbättras. Även människor utanför kommunen får därmed ökade möjligheter att besöka dessa områden.</p>	<p>Exploateringen sker spritt i kommunen vilket kan ge en osammanhängande bebyggelse med brist av helhetsgrepp och inriktning. Förutsättningarna för naturliga mötesplatser, handel och lokal service förbättras något, framför allt i och kring Tyresö centrum men även i Tyresö strand och Trollbäcken. En utglesning av bebyggelsen kan dock ge mindre underlag för olika typer av service vilket i ett långsiktigt perspektiv även påverkar kulturutbud och befintlig service. Detta tillsammans med bristfällig kollektivtrafik kan minska människors rörlighet och därmed förutsättningarna att skapa naturliga mötesplatser. Den nya spårvägen kan dock stärka kopplingarna till grannkommunerna och bidra till möten över kommungränserna.</p> <p>Tillgängligheten till Alby naturreservat och Tyresö slott ökar genom ny bebyggelse nära dessa områden. Då den nya bebyggelsen hamnar strax norr om riksintresseområdet Tyresö slott är det dock viktigt att studera hur den påverkar riksintresset.</p>

Boendemiljö och hälsa

Hur och var kommunen utvecklas ger olika konsekvenser för boendemiljö och hälsa. Valfrihet i sitt boende, närhet till grönområden och aktiviteter samt förutsättningar för att gå och cykla påverkar i hög grad invånarnas välbefinnande. Det är särskilt viktigt att i efterföljande planering säkerställa att det skapas ett varierat bostadsutbud, i t.ex. storlek och upplåtelseform, i de olika kommundelarna, samt god tillgänglighet till rekreation och grön- och vattenmiljöer oavsett i vilken kommundel man befinner sig. På så sätt kan planens intentioner förverkligas.

I ett större perspektiv kan en utvecklad kollektivtrafik och möjligheter att cykla eller gå innebära mindre utsläpp av gaser och partiklar som påverkar klimatet och hälsan. Samtliga framtidsbilder innebär dock en befolkningsökning vilket generellt innebär att bilanvändandet ökar och tillsammans med trånga gaturum

finns lokalt risk för ökad exponering av hälsofarliga avgaser och buller. Detta bör särskilt hanteras i och kring Tyresö centrum men även nära verksamhetsområden.

I samtliga framtidsbilder planeras för förtätning längs transportleder för farligt gods och utmed vägar där riktvärden för buller i dagsläget överskrids, t.ex. Bollmoravägen, Tyresövägen, Njupkärrsvägen och Gudöbroleden. Här, samt intill t.ex. bensinstationer eller industrier, är det särskilt viktigt att beakta buller- och riskfrågan och planera ny bebyggelse med hänsyn till detta.

Sammanhållet	Stad och land	Jämförelsealternativet
<p>Förutsättningar skapas för ett varierat utbud av bostäder i olika kommundelar, t.ex. skapas flerbostadshus i kommundelar som i dag domineras av enfamiljshus (t.ex. Trollbäcken, Tyresö strand, Brevikshalvön). På så sätt får fler invånare, oavsett bakgrund, möjlighet att välja var i kommunen de vill bosätta sig och hur. Detta bedöms som positivt för invånarnas välbefinnande.</p> <p>Utveckling av bussförbindelser samt av gång- och cykelnätet inom kommunen främjar möjligheten till fysisk aktivitet och tillgängligheten till fritidsanläggningar ökar, vilket skapar god hälsa. Tillgängligheten till parker och grönområden bedöms vara god i samtliga kommundelar. Ny bebyggelse planeras t.ex. delvis i utkanten av grönområden, vilket medför goda boendemiljöer med nära till rekreation. Vid Skålsåtra tas dock bostadsnära natur och en kommunal värdekärna i anspråk. Här, och framför allt i och kring Tyresö centrum, är det extra viktigt att tillgängligheten till grönområden och rekreation främjas. Ökad trafik kan lokalt leda till mer luftföroreningar och ökade ljudnivåer, framför allt i och kring Tyresö centrum och längs stråk till övriga kommundelscentrum. Miljö kvalitetsnormerna för luft förväntas dock inte överskridas och det finns goda möjligheter att använda sig av gång och cykel samt kollektivtrafik. Det bedöms även finnas goda möjligheter för fortsatt cirkulation av luften.</p>	<p>Större sammanhängande grön- och rekreationsområden sparas till stor del, vilket skapar möjligheter för rekreation, lek och mötesplatser i mindre trafikstörda miljöer. Det finns dock en risk att närnatur naggas i kanten, isoleras eller försvinner (framför allt i och kring Tyresö centrum), vilket kan medföra att värdefulla ekosystemtjänster degraderas och påverkas negativt. Invånarna kan förlora gröna utblickar från sitt boende och längre avstånd till rekreation kan minska vardagsmotionen vilket är negativt för hälsan. Områden som betraktas som outnyttjade har störst risk att försvinna men de kan ha stor betydelse för lek och spontanidrott för barn och ungdomar.</p> <p>Tät bebyggelsestruktur uppmanar till ökad användning av gång och cykel och skapar underlag för aktivitetsanläggningar. En majoritet av befolkningen kommer därmed att ha god tillgänglighet till aktiviteter och goda möjligheter att gå och cykla vilket är positivt ur ett hälsoperspektiv. För dem som bor i östra Tyresö kan avstånden till aktiviteter och fritidsanläggningar bli längre och bilberoendet stort.</p> <p>Lokalt, framför allt i och kring Tyresö centrum kan ökad trafik och begränsad utvädring av luft ge förhöjda halter av luftföroreningar och ökade ljudnivåer. Miljö kvalitetsnormer för luft förväntas dock överskridas. Mångfunktionella gröna ytor kan ge fördelar som mötesplatser, rekreation och bullerdämpning.</p>	<p>Fler kan bo i medeltäta eller glesare bebyggelseområden nära grönområden, vilket är positivt ur ett hälsoperspektiv och för välbefinnandet. Förutsättningar för attraktiva bostadsmiljöer skapas men beroende på utformning kan bebyggelse nära vatten och natur bli en barriär för allmänheten med minskad tillgänglighet till dessa miljöer som följd.</p> <p>Ambitionen är att befintliga gång- och cykelvägar inom kommunen rustas upp. Den utspridda bebyggelsen innebär dock mindre underlag för både aktivitetsanläggningar och utbyggda gång- och cykelnät vilket bedöms som negativt för människors hälsa.</p> <p>För boende i och kring Tyresö centrum finns goda kollektivtrafikförbindelser och tillgängliga gång- och cykelvägar. En stor del av de längre transporter förväntas dock fortsätta ske med bil, både inom och utanför kommunen. Detta bedöms som negativt på grund av minskad fysisk aktivitet, större utsläpp till luft och ökade ljudnivåer. Luftföroreningarna och bullret kan framför allt förväntas öka i och kring Tyresö centrum. Miljö kvalitetsnormerna för luft förväntas dock överskridas. Utspridd bebyggelse med mindre trånga gaturum ger möjligheter till genomluftning.</p>

Viktiga ekosystemtjänster (ET) från parker och grönområden i tätbebyggda områden i Tyresö		
Ekosystemtjänster	Vem och vad påverkas av ET?	Hänsyn och åtgärder
<p>Kulturella ET: Rekreation, estetisk uppskattning, kunskap.</p> <p>Reglerande ET Vattenrening, vattenreglering, luftrening, bullerdämpning.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Boende i förtättningsområden som Tyresö centrum, Bollmora, Trollbäcken och Tyresö Strand (barn, äldre, funktionshindrade). Hälsa. Kommunens attraktivitet och ekonomi. 	<ul style="list-style-type: none"> Bevara och återskapa grönytor och parker. Olika typer av grönytor. Gröna tak och väggar. Varierad stadsodling. Träd längs gator och mellan bostadshus, alléer.

För förklaring av begreppet ekosystemtjänster se sidan x.

Trygghet, rättvisa och jämlikhet

Vid förtätning och utveckling av bebyggelse skapas möjligheter och underlag för god tillgång till skolor, fritidssysselsättningar, arbete och service. Det ger också möjligheter att komplettera med bostadstyper som tidigare varit underrepresenterade i de delar av kommunen som förtätas. Detta kan på sikt skapa förutsättningar till att motverka segregation socialt, åldersmässigt och ekonomiskt samt ge invånarna större möjlighet att påverka sin boendesituation. Känslan av delaktighet och möjligheterna att påverka sin boendesituation är positivt ur ett rättviseperspektiv. För att detta ska infrias bör det dock i efterföljande planering säkerställas att det skapas bostäder med ett varierat utbud av upplåtelseformer, storlekar, typer m.m. i olika kommundelar.

Täta och funktionsblandade områden innebär att folk rör sig i området både dag och kväll vilket ger levande och trygga miljöer under en större del på dygnet. Trygga utemiljöer är positivt ur ett jämställdhetsperspektiv då kvinnor generellt är mer otrygga än män, vilket begränsar deras rörlighet. Täta miljöer och välutvecklade kommunikationer och gång- och cykelnät ger kortare avstånd och bättre förutsättningar för kvinnor och män att fördela vardagsarbetet på ett jämnare sätt samt ökade möjligheter för barn, ungdomar, äldre och människor utan bil att nå service, rekreation och jobb.

Ur ett rättviseperspektiv är det viktigt att alla invånare har god tillgång till vatten och grönska. Strandlinjen i Tyresö är i vissa delar svårtillgänglig genom både topografi och bebyggelse, vilket är viktigt att arbeta med i den fortsatta planeringen.

Brevikshalvöns strandlinje.

Sammanhållet	Stad och land	Jämförelsealternativet
<p>Förutsättningar skapas för ett varierat bostadsutbud i flera kommundelar, med möjligheter att bo i flerbostadshus inte bara i Bollmora utan även närmare naturen, t.ex. på Brevikshalvön. Detta kan leda till större individuell valfrihet över sin boendesituation, oberoende vilket skede man befinner sig i livet och oberoende bakgrund, vilket är positivt ur ett rättviseperspektiv. Utveckling av flera kommundelscentrum med service och mötesplatser kan göra kommunen mer levande och föra invånarna närmare varandra. Förutsättningarna att delta i aktiviteter och i kommunens utveckling ökar vilket även kan stärka medborgarnas band till kommunen. En blandning av verksamheter och bostäder samt kortare avstånd främjar trygga utemiljöer och möjligheten för alla att nå service, arbete och rekreation. Detta bedöms öka jämställdheten. Förtätning i vattennära lägen i östra Tyresö kan medföra sämre tillgänglighet till vattnet och strandlinjen för allmänheten.</p>	<p>Möjligheter skapas att komplettera kommunens centrumområden med bostadstyper som är underrepresenterade. Skillnaden mellan "landsbygd" och "stad" riskerar dock att upplevas som stor, i tillgång till service, kulturutbud och möjlighet att skaffa bostad i önskat läge. I Bollmora, Tyresö strand och Trollbäcken medför förtätningen att fler människor vistas i stadsrummet vilket gör det tryggare, även under tider på dygnet där det i mer glesbefolkade delar är folktomt. Kompletterande bostadsbebyggelse kan dessutom medföra att otrygga öde områden blir mer trygga. Kortare avstånd ger barn, unga, pensionärer och personer med funktionsnedsättning ökade möjligheter att röra sig fritt. Den positiva effekten av korta avstånd och förtätning förväntas dock bli något mindre i t.ex. östra Tyresö. En utbyggd kollektivtrafik är positivt ur ett jämställdhets- och klassperspektiv då det främst är kvinnor samt socioekonomiskt begränsade grupper som utnyttjar kollektivtrafiken.</p>	<p>Möjligheter skapas för attraktiva boendeformer i naturnära lägen. En risk finns dock att exploateringen till största del gynnar socioekonomiskt starka grupper. Detta kan ske om exempelvis villor för barnfamiljer som värderar naturnära boende prioriteras som ett resultat av ett bristande helhetsgrepp i planeringen där istället marknaden styr exploatering. Brist på helhetssyn kan leda till att områden inte byggs ihop vilket kan minska rörelsen av människor mellan områden med minskad trygghet som följd. I mer täta miljöer skapas dock förutsättningar för ökad trygghet genom att fler människor vistas och rör sig i området. Förutsättningar för diversifierande upplåtelseformer och ett varierat utbud av service och kultur skapas genom kompletteringar i Bollmora, Trollbäcken och Tyresö strand. Dock inte i andra delar av kommunen vilket medför att skillnaden mellan "landsbygd" och "stad" kan upplevas som stor. En minskad rörlighet (genom ökat bilberoende) slår som starkast mot barn, ungdomar, äldre samt kvinnor (som i högre grad nyttjar kollektiva färdmedel). En risk finns att Tyresö blir en kommun som inte är till för alla utan snarare skapas en kommun med stor attraktivitet för vissa grupper av människor.</p>

Ekonomiska konsekvenser

Boendeattraktivitet och demografisk balans

Ska människor vilja bo i Tyresö kommun behövs attraktiva och tillgängliga boendemiljöer för olika grupper av människor. Vad som utgör en attraktiv boendemiljö är subjektivt och kan innebära närhet till grönska och vatten eller närhet till service, kollektivtrafik, handel och aktivitetsanläggningar. Viktigt är också trygghet, arkitektur, mötesplatser och kulturutbud. För att kommunens planering i de olika framtidsbilderna ska få effekt bör dessa aspekter hanteras i den efterföljande planeringen. Kommunen bör även säkerställa ett varierat utbud av bostäder, t.ex. gällande storlek och upplåtelseform, i alla kommundelar. Om så görs, skapas förutsättningar för demografisk balans.

Sammanhållet	Stad och land	Jämförelsealternativet
<p>Förutsättningar skapas för ett varierat bostadsutbud i hela kommunen, även inom olika kommundelar. Nyexploatering sker både i utkanten av grönområden och i mer urbana miljöer. En stor variation av bostadsmiljöer skapas och människor i olika skeden av livet kan därigenom lockas till att bosätta sig i kommunen. Det ger goda förutsättningar för en demografiskt balanserad inflyttning och befolkningstillväxt. En stor del av de som flyttar in kan förväntas vara i arbetsför ålder eftersom boendemiljöer med närhet till natur i Stockholms förorter attraherar denna grupp. Effekten blir att skatteinkomsterna kan öka. Korta avstånd och möjligheten att både arbeta</p>	<p>En mer stadslik miljö och närhet till omkringliggande kommuner, genom snabbare och enklare resor med kapacitetsstark tunnelbana, förväntas öka kommunens attraktivitet. Det kan dock också innebära att människor till stor del bor i Tyresö men arbetar utanför kommunen. Kompletteringar i bebyggda områden ökar möjligheterna till etablering av diversifierade upplåtelseformer, vilket skapar förutsättningar för demografisk balans. En stor del av de som flyttar in kan dock förväntas vara i arbetsför ålder eftersom boendemiljöer med närhet till natur i Stockholms förorter attraherar denna grupp. Tillgänglighet till service, samhällsfunktioner och kultur skapar förutsättningar för en attraktiv</p>	<p>Kommunens gröna och sjö nära kvaliteter tas till vara genom att attraktiva bostadsmiljöer med pendelavstånd till Stockholm och andra arbetsplatsorter skapas. Det finns en efterfrågan på denna typ av boende som styr utvecklingen som dock förväntas gynna främst resursstarka grupper. Samtidigt kan bristen på kollektiva färdmedel och bristande målmedvetenhet och vision i planeringen leda till minskad attraktivitet och därmed minskad inflyttning. Kompletterande bebyggelse i och kring Tyresö centrum ger förutsättningar för boendemiljöer för olika grupper av människor vilket bedöms som positivt för den demografiska balansen inom kommunen. Befolkningen i kommunen förväntas dock domineras av resursstarka grupper av människor i arbetsför ålder.</p>

<p>och bo i kommunen bedöms locka nya invånare. Intentionerna är också att det ska vara lätt att göra bostadskarriär. Om kommunen satsar på små och billiga lägenheter kan även unga vuxna stanna kvar i Tyresö vilket på sikt gynnar tillväxten.</p>	<p>boendemiljö. Möjligheter att bo natur- och vattennära, tas inte till vara. Täta boendemiljöer kan innebära buller, mindre grönytor och sämre luftkvalitet vilket till viss del kan ge minskad attraktivitet och därmed lägre intäkter till kommunen.</p>	
---	---	--

Sysselsättning och näringsliv

Utvecklingen i Tyresö påverkas av ett flertal omvärldsfaktorer, t.ex. marknads- och konjunktursvängningar samt utvecklingen i omkringliggande kommuner. Hur utvecklingen i grannkommuner som Haninge, Nacka, Huddinge och Stockholm påverkar Tyresös konkurrenskraft är svårt att förutse. Oavsett framtidsbild innebär fler invånare större krav på utbildning och arbetstillfällen i närområdet. Växande urbana stadsmiljöer tenderar att öka sin attraktivitet i en positiv spiral som genererar en ökad inflyttning som ger ytterligare behov av exploatering, mer underlag för bl.a. service och skolor och därmed arbetstillfällen. Tillgång till bl.a. arbete, kultur och fritidsaktiviteter påverkar växtkraften och även kommunens konkurrenskraft. Om det inte finns skolor, arbetsplatser och service i närområdet inom kommunen kan elever och arbetsökande söka sig utanför kommunen. Kommunen måste därför planera för tillgång till bl.a. skola och utbildning.

I samtliga framtidsbilder planeras för en blandning av verksamheter och bostäder, t.ex. i och kring Tyresö centrum. Närheten till bostäder kan leda till att störande och ytkrävande verksamheter måste lokaliseras i andra lägen med sämre förutsättningar. Detta kan leda till förlorade arbetsplatser och mindre effektiv markanvändning. En strategi kring dessa typer av verksamheter bör tas fram.

Tyresö centrum.

Sammanhållet	Stad och land	Jämförelsealternativet
<p>Arbetsplatser i stora delar av kommunen skapas genom att verksamheter, service och kontor planeras i mångfunktionella stadsmiljöer. Det kan öka antalet arbetstillfällen och mångfalden på arbetsmarknaden och förutsättningar skapas för att småskaliga verksamheter och företag ska lockas till kommunen. Detta kan i sin tur bidra till att invånarna kan lösa många av sina behov inom kommunen och att de kan både bo och jobba i Tyresö, vilket är positivt för det lokala näringslivet.</p> <p>Bättre tvärkommunikationer inom kommunen ger goda förutsättningar för att behålla elever inom kommunen då underlag för fler skolor skapas och tillgängligheten ökar. Stärkta förutsättningar för pendling innebär också att kommunen kan locka till sig företag och skapa ett varierat näringsliv i stora delar av kommunen.</p>	<p>Nybyggnation i centrala lägen med goda kommunikationer skapar möjligheter för attraktiva stadsmiljöer som kan dra till sig strategisk kompetens och innovativa företag. Samtidigt finns en risk att människor väljer att jobba på en annan ort när kommunikationerna till omkringliggande kommuner ökar. Täta miljöer i och kring exempelvis Tyresö centrum innebär dock att underlaget för t.ex. arbete och service ökar vilket i förlängningen kan leda till fler företagsetableringar.</p> <p>Tyresö och närliggande kommuner kan tänkas nischas inom olika branscher vilket skapar en rörelse av människor och möjlighet för Tyresö att sticka ut. Detta kan skapa stabilitet i ett regionalt perspektiv men kan vara sårbart i ett kommunalt perspektiv, vid marknads- och konjunktursvängningar.</p>	<p>Framtidsbilden riskerar att leda till minskad attraktivitet för företagsetableringar på grund av utglesning och mindre underlag för nyetableringar. Goda kommunikationer är en viktig komponent i kommunens förmåga att attrahera boende och företag. Det bedöms därmed finnas en viss risk att bristfällig kollektivtrafik kan ge minskad attraktivitet och inflyttning och därigenom färre arbetsplatser. Även underlaget för skolor, service och kulturutbud förväntas vara bristfälligt med spridd bebyggelse, vilket även påverkar antalet arbetstillfällen i kommunen. En utbyggd spårväg kan dock locka företag att etablera sig i kommunen.</p>

Kommunalekonomi

Samtliga framtidsbilder innebär en befolkningsökning. Fler invånare innebär generellt att fler bostäder måste byggas samt att infrastruktur, vatten och avlopp, service och skolor m.m. måste byggas ut och underhållas. I framtidsbilderna sker utbyggnaden genom förtätning, men i olika hög grad. Förtätning är en

kostnadseffektiv lösning då redan befintlig infrastruktur, som gator, fjärrvärme, kommunalt vatten och avlopp, kan tas tillvara. Tätare bebyggelsestrukturer med större befolkningsunderlag innebär även att samhällsservice som skolor, kultur- och fritidsanläggningar, vårdcentraler m.m. kan utnyttjas mer effektivt.

Planeringen och byggandet i Tyresö bör ta hänsyn till framtida klimatförändringar. Översvämningar kan förväntas vid t.ex. Drevviken och längs med Gudöa och där måste bebyggelse uppföras utifrån ett klimatperspektiv. Att satsa på att klimatsäkra dessa områden tidigt bidrar till att kostnaderna inte ökar i senare skede.

Sammanhållet	Stad och land	Jämförelsealternativet
<p>Möjligheter för en resurseffektiv markanvändning skapas genom att nybyggnation främst tillkommer intill redan bebyggda områden och längs med befintlig infrastruktur som därmed kan utnyttjas i hög grad. Oexploaterad mark tas dock i anspråk, t.ex. i Skälsåtra samt på Ornsberget, vilket leder till kostnader för ny infrastruktur. Ekonomiskt är det mer fördelaktigt att förtäta i redan bebyggda områden. Med en tätare bebyggelse på Brevikshalvön följer även stora investeringar i infrastruktur för vatten och avlopp. Detta innebär kostnader i ett kortsiktigt perspektiv. Förutsättningar skapas för en attraktiv boendemiljö, ett diversifierat näringsliv samt en mångfald av arbetsplatser och tjänster inom stora delar av kommunen. Detta innebär intäkter till kommunen i ett långsiktigt perspektiv. Kommunen kan på så sätt vara förberedd och motståndskraftig vid lågkonjunkturer.</p>	<p>Befintlig infrastruktur kan i stort tas tillvara och samhällsservice kan samordnas och utnyttjas effektivt genom stor grad av förtätning. Kostnaderna kan därmed bli mindre än vid utbyggnad av nya stadsdelar. Sker förtätning på bekostnad av lokala natur- och rekreationsområden samt ger högre bullernivåer och sämre luftkvalitet kan det dock leda till försämrad hälsa hos befolkningen med ekonomiska konsekvenser som följd. Förtätning skapar attraktiva miljöer vilket kan innebära att markpriserna höjs, vilket kan vara positivt vid försäljning av kommunal mark. Tillgängligheten till grannkommuner och till Stockholms innerstad ökar. Tunnelbanan kan innebära kortsiktiga kostnader och behov av ett regionalt ekonomiskt samarbete, men långsiktigt bedöms tunnelbanan leda till utveckling och tillväxt. Dock främst i och kring Tyresö centrum varför en utmaning är hur de urbana miljöerna ska knytas samman med landsbygden.</p>	<p>Utbyggnad sker spritt och delvis på oexploaterad mark (enligt äldre planer), exempelvis i naturreservat vid Gimmersta. Detta kan leda till större kostnader för infrastruktur än vid förtätning, samt ineffektiv markanvändning. Risk finns att den utspridda bebyggelsen inte skapar tillräckligt underlag för effektiv samhällsservice. Servicen hamnar därför troligtvis i de tätbebyggda områdena.</p> <p>Förutsättningar för att resursstarka grupper i arbetsför ålder bosätter sig i kommunen skapas, vilket är till fördel för ekonomin. Det finns dock en risk att företagsetableringar, service och verksamheter uteblir till följd av utspridd bebyggelse.</p> <p>Förtätning i Bollmora skapar till viss del förutsättningar för ett varierat näringsliv, men avsaknaden av en gemensam vision i planeringen kan leda till en brist i helhetssynen av kommunen.</p>

Rumsliga konsekvenser

Sammanhållet	Stad och land	Jämförelsealternativet
<p>God balans och stor variation mellan olika typer av markanvändning skapas genom ny bebyggelse i stora delar av kommunen och genom att kommundelscentrumen stärks med en större funktionsblandning. Även områden utan tät bebyggelse och service (t.ex. på Brevikshalvön) förstärks. Utvecklingen medför korta avstånd inom kommunen, bl.a. genom utbyggt gång- och cykelnät. Det blir därmed lätt att ta sig till viktiga målpunkter som arbete, skola, bostad och service. Tillgängligheten till kust och skärgård bör dock förstärkas.</p> <p>Det finns goda möjligheter att med kollektiva färdmedel ta sig runt inom kommunen samt för boende i och kring Tyresö centrum att ta sig till grannkommuner. Boende utanför Tyresö centrum bedöms delvis även i fortsättningen använda bilen för längre resor utanför kommungränsen. Framtidsbilden utgår i stort från befintliga bebyggelsestrukturer och hushållar i huvudsak med kommunens oexploaterade områden vilket medför en stor framtida flexibilitet. Befintlig närnatur och viss oexploaterad mark tas dock i anspråk för att skapa tät och medeltät bebyggelse.</p>	<p>Bebyggelseutvecklingen i Bollmora innebär möjligheter för funktionsblandad bebyggelse, ett levande stadsrum och därmed god möjlighet för balans mellan olika typer av markanvändning. Huvuddelen av tillkommande bebyggelse utgörs av förtätning varför framtidsbilden till stor del bedöms hushålla med obebyggd mark och befintliga naturresurser.</p> <p>En samlad och tät bebyggelsestruktur kring Tyresö centrum kopplar samman Tyresö med omkringliggande kommuner vilket ökar möjligheten att röra sig i regionen. Tyresö centrum med omnejd har potential att utvecklas till en regional stadskärna och en viktig mötesplats med god tillgänglighet. Även möjligheterna för möten förväntas förbättras i samband med förtätning. För människor boende på landsbygden kan dock tillgängligheten till viktiga målpunkter upplevas som svag och skillnaden mellan stad och land kan vara stor. Möjligheten till rörelse mellan olika kommundelar kan också upplevas bristfällig och delvis onödig då servicefunktioner i stort lokaliseras kring Tyresö centrum. Även tillgängligheten till kust och skärgård bör förstärkas.</p>	<p>Framtidsbilden hushållar till viss del med oexploaterad mark genom att kompletterande bebyggelse tillkommer inom Bollmora, Trollbäcken och Tyresö strand. Samtidigt planeras ny bebyggelse inom naturmark, vilket förbrukar naturresurser. Möjligheten till ett resurseffektivt nyttjande av befintlig infrastruktur bedöms som liten på grund av den mer spridda bebyggelsen.</p> <p>Tillgängligheten till målpunkter inom kommunen förväntas till stor del att kvarstå som i nuläget, med en viss förbättring i områden med förtätning, t.ex. i Bollmora, Trollbäcken och Tyresö strand. Här förväntas en funktionsblandad bebyggelse tillkomma. I övrigt kan balansen mellan olika typer av markanvändning upplevas som bristfällig. Tillgängligheten till kust och skärgård bör förstärkas.</p> <p>Rörelsen av människor inom kommunen förbättras till viss del men bilberoendet förväntas vara fortsatt stort vilket innebär att färre naturliga mötesplatser skapas.</p>

TEMATISKT PLANERINGSUNDERLAG

Planeringsunderlagen redovisar kommunens förutsättningar inom teman som exempelvis natur och vatten, risker och service.

Planerings- och kunskapsunderlag

AVVÄGNING MELLAN SÄRINTRESSEN All planering handlar om att ha en vision och förverkliga den genom att göra avvägningar och ta beslut på vägen fram mot målet. Att prioritera bland önskemål och värden är en del av detta. För att kunna ta fram en översiktsplan behövs en mängd kunskaper om hur kommunen ser ut idag och hur den kommer att utvecklas. Inom kommunen behöver man också förstå hur världen kring oss ser ut och utvecklas och hur det kommer att påverka oss, så kallad omvärldsbevakning. Alla dessa utredningar är kunskapsunderlag eller planeringsunderlag, ibland består planeringsunderlaget av en rapport men det kan också vara under lång tid samlad kunskap från en enhet eller förvaltning inom kommunen. Vissa av planeringsunderlagen är framtagna internt inom kommunen, medan andra är beställda av konsulter som har kompetens inom ett fackområde.

Var finns planeringsunderlagen?

När ett planeringsunderlag finns som rapport visas det med symbolen i kanten. Den finns då på www.tyreso.se/tyreso/2035 och det är möjligt att ladda ned den.

Avvägningar, prioriteringar och val

Planeringsunderlagen innehåller ibland riktlinjer, strategier eller förslag på hur kommunen kan eller borde utvecklas. Som regel måste planeringsunderlagens mål och strategier inom olika områden vägas mot varandra och man måste välja. Som exempel kan ny bebyggelse ibland ta obebyggda naturområden i anspråk, vilket är negativt ur ekologisk- friluftss- och vattenkvalitetssynpunkt, men fördelarna med att bygga nya bostäder eller en ny skola kan vara större i det enskilda fallet. Därför kommer du upptäcka att samrådshandlingen tyreso/2035 inte alltid följer de planeringsunderlag som är framtagna. Skälen till varför avvägningar och prioriteringar har gjorts ska då framgå i hur framtidsbildernas mark- och vattenanvändning ser ut. Vissa planeringsunderlag antas i politiska nämnder eller i kommunstyrelsen. Politiska beslut kan ändå tas som går emot de riktlinjer eller mål som planeringsunderlaget innehåller. Planeringsunderlagen är aldrig juridiskt bindande utan ska ses som kunskapsunderlag för att fatta beslut och gå vidare i processen.

Nu, i samrådshandlingen, är både framtidsbilderna och de avvägningar som gjorts gentemot planeringsunderlagen generella och på en övergripande nivå. Många gånger skjuts frågan om hur saker i detalj ska lösas på plats till en senare tidpunkt. Kommunens ambition är ändå att tydliggöra vilka problemställningar som finns att ta hänsyn till och arbeta med i vidare arbete.

FAKTA

Granskning:

- Staten, i form av länsstyrelsen, granskar att kommunen har gjort rimliga avvägningar när det gäller de allmänna intressen, hållbarhetsbedömning, bostadsförsörjning och nationella intressen som riksintressen mm.

När förslaget till ny översiktsplan togs fram står det klart att det behövs mer underlag för att vi ska kunna belysa den framtida markanvändningen, några exempel:

- en utredning av och strategi för handel och service
- behovet av lokaler och mark för kommersiella verksamheter
- utökad trafikstrategi (del 1 finns som underlag till den här översiktsplanen)
- lekplats- och parkplan
- kartläggning av hur vi utnyttjar naturen – möjligheter och begränsningar
- analyser av villkoren för mångfald av växter och djur och åtgärdsplaner för värdefull natur

Med naturen runt knuten

NATUR Tyresö är känt för sin fina natur – här möter staden skog, öppna kulturlandskap, kustvatten och inlandsvatten. Och det är bara 20 kilometer från Stockholms stadskärna!

Tyresös natur är en del av det sörmländska sprickdalslandskapet med berg, dalar och här och var mer dramatiska branter. Det är en naturtyp som bara finns i mellersta Sverige och i delar av södra Finland. De kustnära områdena av Södertörn är starkt kuperade med mager hållmarksskog på höjderna och lerfyllda, smala dalgångar. På slänterna och i dalarna växer ofta ek och hassel, och variationen i landskapet gör att många arter av växter och djur kan leva i Tyresö.

Drygt en tredjedel av Tyresö är skog med höga naturvärden och värden för friluftsliv, bland annat finns stora barrskogar och en del ädellövskog. Knappt en tredjedel av marken är naturreservat eller nationalpark. I närheten av bebyggelsen är det framför allt de kuperade partierna och några gröna stråk som binder samman Tyresta med Alby naturreservat och vidare mot Erstavik i Nacka kommun som är orörda.

Grönstrukturplan och Blåplan för Tyresö (Ekologigruppen 2014)

"Kommunens läge med närhet till naturen, skärgården [...] bidrar till den positiva utvecklingen." Vision 2030, Tyresö kommun.

Naturen i Tyresö 2035

Samhällets förändringar påverkar landskapet. När städerna blir tätare kommer fler i Stockholmsregionen lockas av de orörda och tysta naturområdena. Vi måste planera på lång sikt för att alla ska kunna komma ut i naturen ganska nära bostaden, trycket på naturen kommer öka när vi behöver använda mer mark. Men ekosystemen måste också vara tillräckligt stora och orörda för att kunna fungera.

Hur går vi då vidare och stärker de gröna värdena samtidigt som vi utvecklar och bevarar bebyggelsen i kommunen? Kommunen har tagit fram förslag till mål där Tyresös grönstruktur år 2035 är:

- ett starkt samband i Tyrestakilen
- storslaget, varierat och småskaligt
- hållbart

Vi når de övergripande målen genom att planera för gröna stråk, hållbar dagvattenhantering, god tillgång till gröna områden och tillgängliga strandområden. Vi vill utveckla spridningssamband för växter och djur, lyfta fram Tyresös typiska naturmiljöer, analysera hur värdefulla områden påverkas och skapa olika sorters parker. De här riktlinjerna kan styra beslut om ändrad markanvändning, bostadsbyggande och bebyggelseutveckling.

Tyresös gröna kilar

REGIONAL GRÖNSTRUKTUR Den regionala utvecklingsplanen för Stockholm, RUF2010, pekar ut ett antal så kallade gröna kilar i Stockholmsregionen. I Tyrestakilen ingår de stora grönområdena i centrala Tyresö. Men kommunen har också egna kilar med natur och parker som länkar samman kommunens delar med Tyrestakilen.

Tyrestakilen består till stor del av urskogsområden i Tyresta nationalpark och naturreservat. I den norra delen av kilen dominerar skogsområdena i Erstavik i Nacka kommun med många vandringsstigar och anläggningar för friluftslivet. I söder finns ett odlingslandskap och kusten med stora gårdar. Nästan hela Tyrestakilen är utpekad som olika riksintressen.

Kommunen har ett finmaskigt nät av parker, allékantade gator, privata tomter och stora grönområden. De här miljöerna är viktiga för människor, djur och växter. Djur och växter behöver sammanhängande grönområden för att kunna spridas och överleva.

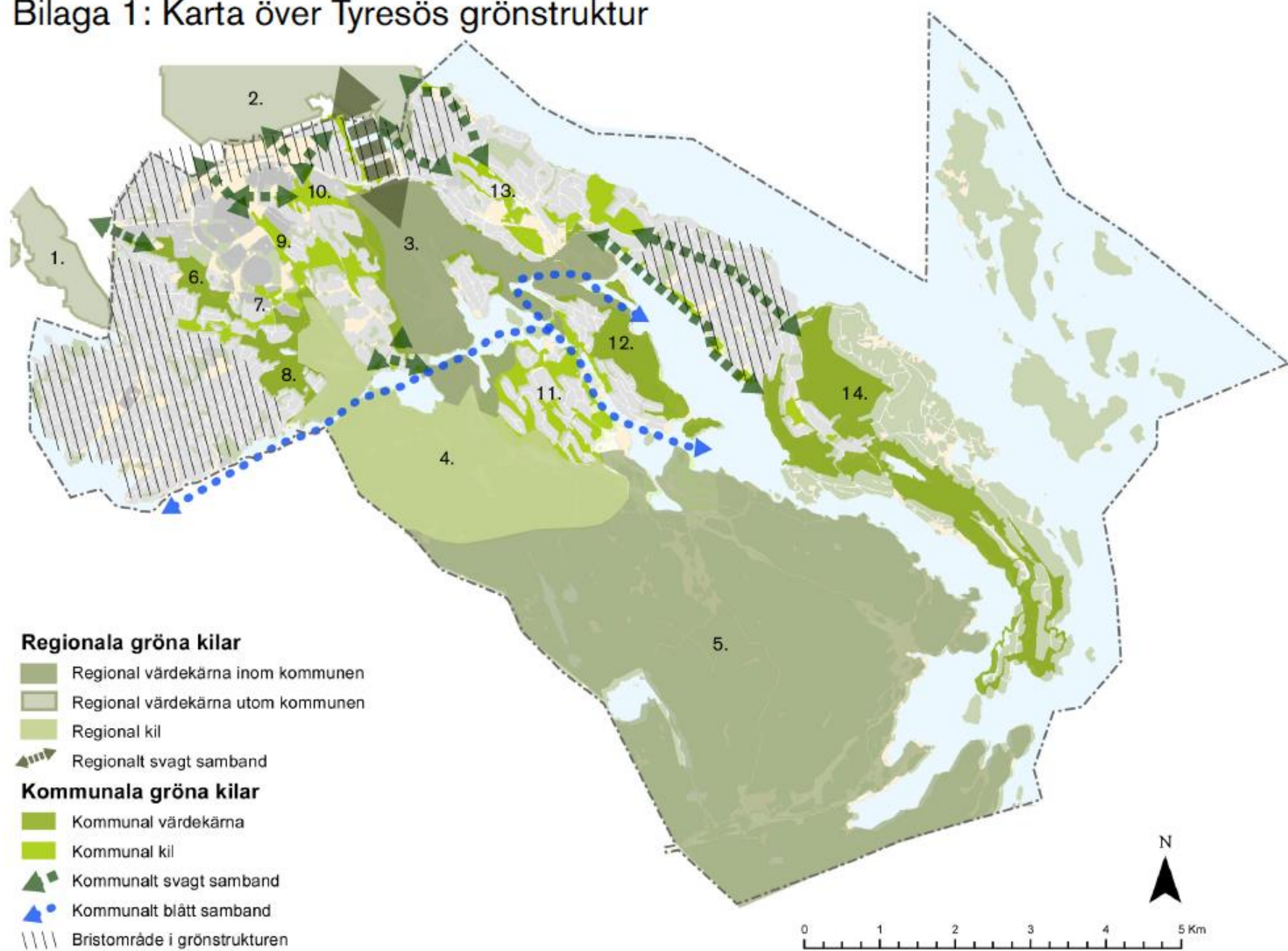
FAKTA

- *Spridningssamband* är möjligheten för växter och djur att vandra, föröka sig och spridas. När antalet individer inom en art blir litet och individerna isoleras kan arten dö ut. Möjligheten att spridas behövs för att bevara den biologiska mångfalden.
- *Grön kil* är ett större sammanhängande tätortsnära grönområde. De gröna kilarna är nödvändiga korridorer där växter och djur kan vandra och spridas.

Svaga gröna länkar

Tyrestakilen bryts sedan 1960-talet av stadsdelarna Bollmora, Rotvik och Öringe. Områdena planerades innan värdet av sammanhängande gröna kilar hade blivit viktigt i planeringen. Länken som finns kvar vid Petterbodastråket och Öringe är svag, och för att stärka den samarbetar Nacka, Haninge och Tyresö med Naturskyddsföreningen i Stockholms län.

Bilaga 1: Karta över Tyresös grönstruktur

ALTERNATIV KARTA – Ska bearbetas

Nära till barnens natur

NATUR NÄRA SKOLOR I kommunen inventerades 2009 hur förskolor och skolor använder naturen i sin omgivning. Arbetet utmynnade i en rapport om vilka naturområden skolorna besökte och hur ofta, den är ett viktigt underlag i detaljplanering och för arbetet med översiktsplanen.

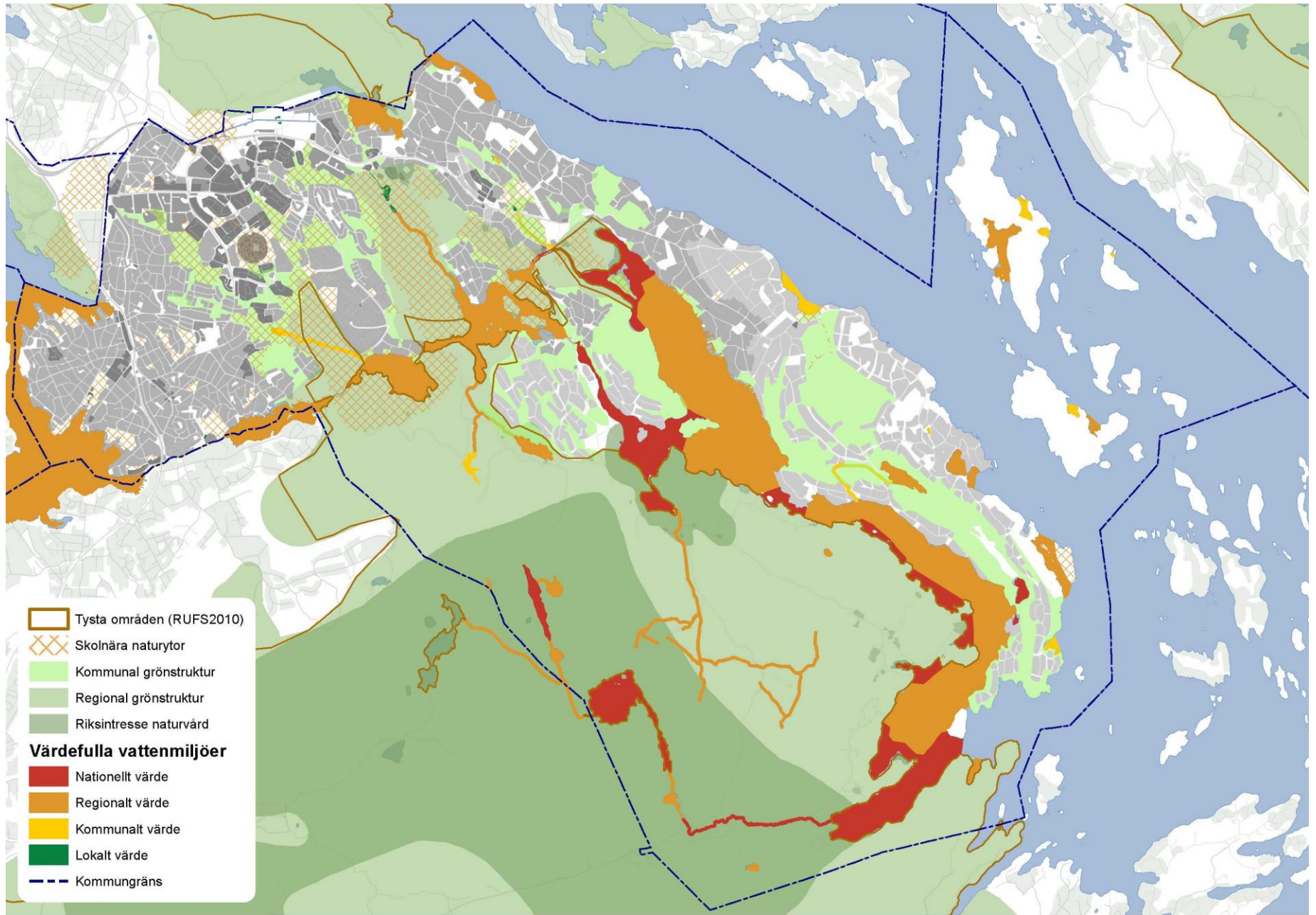
Kommunens blå band

SJÖAR OCH VATTENDRAG Tvärs genom kommunen går Tyresåns sjösystem med ett pärlband av sjöar och åar från Drevviken i väster och till utloppen i Albysjön och Fatburen i öster. Kustlinjerna och Drevvikens stränder är till stor del bebyggda medan stränderna kring övriga sjöar i kommunen till större del är tillgängliga för allmänheten.

Tyresö har helt eller del av 16 sjöar, de flesta mindre och med skiftande karaktär. En del av sjöarna ligger inom skyddade områden och omfattas av föreskrifter som reglerar användningen för markägare och besökare så som strandskydd eller Natura 2000.

Blåplan för Tyresö
(Ekologigruppen
2014)

KARTA: Gröna områden och vatten. (OBS! Saknas på kartan: Regionalt svagt samband samt övriga identifierade svaga samband som måste göras i layouten)

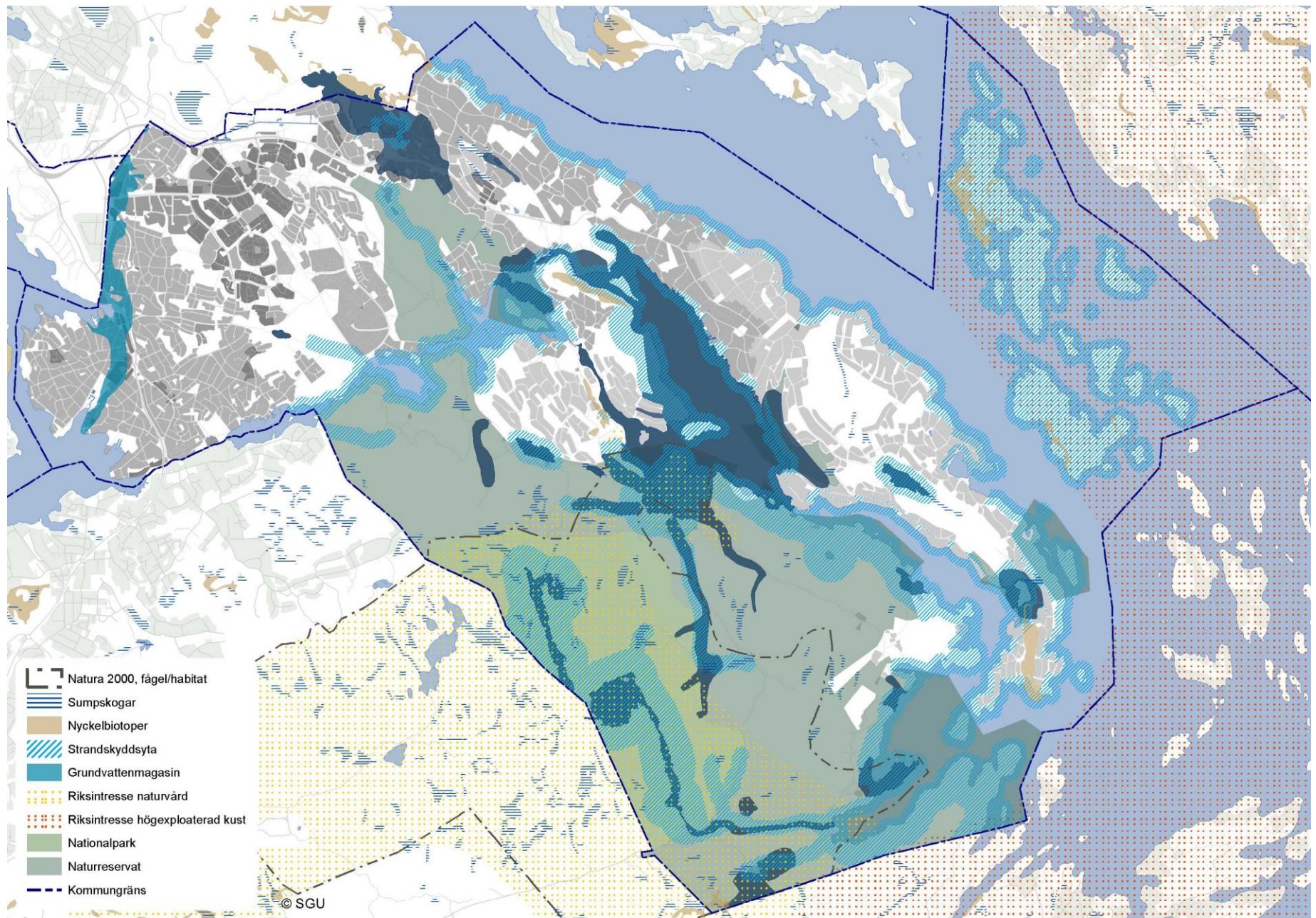
En tredjedel av kommunen är skyddad natur och vatten

SKYDDAD NATUR OCH VATTEN Tyresö är en av de tio kommuner i landet som har störst andel skyddad natur sett till arean. Kommunens ambition är att invånarna ska ha goda möjligheter att besöka vacker och biologiskt värdefull natur nära bostaden även när befolkningen ökar.

I en storstadsregion där befolkningen ökar och de gröna områdena krymper blir det allt viktigare att skydda värdefulla naturområden för den biologiska mångfalden och för att människor ska ha rimligt avstånd till naturen. Vi bor allt tätare i storstadsregionerna men det är också här som stora områden skyddas för naturvård och rekreation! Nästan all skogsmark i Sverige har avverkats en eller flera gånger under de senaste hundra åren och det mesta är odlad skog med allt mindre biologisk mångfald. Därför har de tätortsnära skogsområden som används som rekreationsskog en allt större betydelse för allt mer trängda växter och djur. De är också viktiga för att ge oss renare luft och reglera temperatur och luftfuktighet.

Ungefär en tredje del av kommunens yta är skyddad natur och vatten enligt miljöbalken. Naturen i kommunen skyddas genom att den är naturreservat, nationalpark, riksintresseområden eller ekologiskt särskilt känsliga områden (ESKO). Fler områden planeras att ges skydd. Först ut är Klövberget ute på Tyresö-Brevik som ska bli naturreservat. Ytterligare två naturreservat kan tillkomma vid Telegrafberget och Barnsjöområdet. Dessutom kan de ytvatten som är eller kan återfå naturliga ekosystem komma att pekas ut som ESKO-områden.

I Tyresö finns inget mark eller vattenområde med följande skyddsform för natur: biotopskydd, djur- och växtskydd, grundområde, naturminne, naturvårdsavtal.

KARTA: Skyddad natur och skyddat vatten (OBS! Lägg till två aviserade naturresevat)

FAKTA

Tyresö har sex naturresevat; Alby, Dyvik, Dyviks lövängar, Hammarberget, Sandholmarna och Tyresta. Tillsammans med Tyresta nationalparks del är det totalt är det 34 procent av kommunens yta.

Tyresö hamnade på sjunde plats i listan över Sveriges kommuner med störst andel av arealen skyddad (SCB 2013).

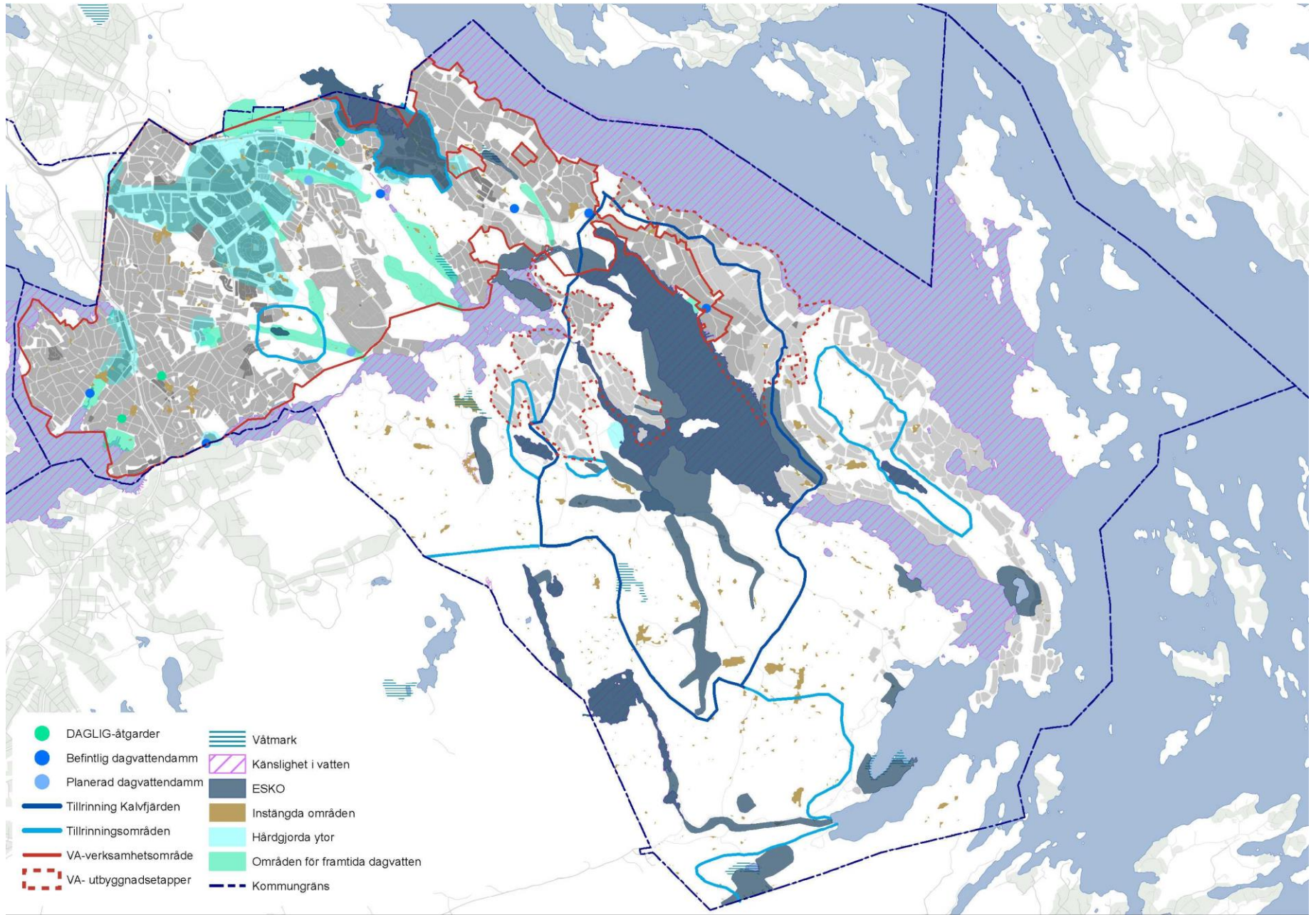
I Stockholms län hade 2013 totalt 286 skyddade områden, i hela landet fanns 4 163 skyddade områden, det motsvarar 8,5 procent av arealen.

FAKTA

Ekosystemtjänster är de varor och tjänster som jordens ekosystem producerar, och som människan är direkt beroende av. Tjänsterna brukar delas i fyra grupper:

- Producerande, t.ex. mat, energi (biobränslen), syre och rent vatten.
- Reglerande, t.ex. rening av vatten och insekters pollinering av nyttoväxter.
- Kulturella, t.ex. tysta områden, friluftsliv och estetiska värden.
- Upprätthållande, t.ex. fotosyntes, biologisk mångfald och fröspridning.

Biologisk mångfald är variationsrikedom, ett landskap med många olika naturtyper, olika arter, och en stor genetisk variation inom arterna. Biologisk mångfald gör naturen och de tjänster den ger oss mindre sårbara. Sverige har undertecknat FN:s konvention om biologisk mångfald (CBD), där vi förbinder oss att värna den biologiska mångfalden och använda den så att den inte förstörs eller tar slut.

KARTA: Vattenmiljö. Kartan bearbetas så ESKO-områden blir tydliga.

Gränslöst vatten

REGIONALA MÅL FÖR VATTEN Vattnet i kommunen och i regionen har många värden för oss som bor och är verksamma här. Vi använder vattnet för rekreation och transporter, och från Mälaren tar vi vårt dricksvatten. Vattnet gör kommunen attraktiv men det innebär också en risk för översvämning. När kommunen växer är det viktigt att vi arbetar för bättre vattenkvalitet och en säker vattenförsörjning.

"Vattnet är en resurs som bidrar till kommunens attraktivitet." Vision 2030

I regionen hanterar Stockholms läns landsting (TMR) många frågor kring vatten genom bland annat regionplaneringen. Den regionala miljöstrategin för vatten ska koppla samman många fastställda mål i en strategi, och dessutom vara inriktad på de övergripande målen:

- god dricksvattenkvalitet
- god kvalitet i havsvatten
- hållbara ekosystem och ekosystemtjänster

Vatten följer inga kommungränser så vi måste arbeta tillsammans i Stockholmsregionen och med andra regioner för att vi och kommande generationer ska ha tillgång till vatten av god kvalitet. Vatten delas in efter vilket avrinningsområde det hör till. I kommunen finns två stora avrinningsområden, Tyresån och Åvaån. Det finns också ett par mindre avrinningsområden vid kusten, här ingår sjöarna Öringesjön, Ällmora träsk, Lillströms träsk samt Åva träsk.

Tyresåns avrinningsområde delas av sex kommuner. Vattnet är mycket näringsrikt i huvudfåran av sjösystemet. Kommunen arbetar därför genom Tyresåns vattenvårdsförbund för att mindre mängder näringsämnen och föroreningar ska nå sjösystemet. Vi arbetar också med tillgänglighet, till exempel att ta bort vass och vattenväxter i kanotleder och kommunala bad. Tyresös sjöar i systemet är Drevviken, Långsjön, Tyresö-Flaten, Barnsjön, Albysjön, Grändalssjön samt Fatburen.

Åvaåns avrinningsområde ligger till största delen inom Tyresta nationalpark och ingår i EU:s Natura 2000-områden för fågelskyddsdirektivet respektive art- och habitatdirektivet. Det finns havsvandrande öring i den nedersta, oreglerade delen av ån. Åvaåns sjöar i kommunen är Trehörningen, Långsjön – Åva, Mörtsjön, Stensjön och Nedre dammen.

FAKTA

Avrinningsområde är det landområde, inklusive sjöar, som avvattnas via samma vattendrag. Området avgränsas av topografin som skapar vattendelare gentemot andra avrinningsområden.

Vattenförekomst är ett vattendrag med avrinningsområde >10km² och sjöar med ytvatten >1km²

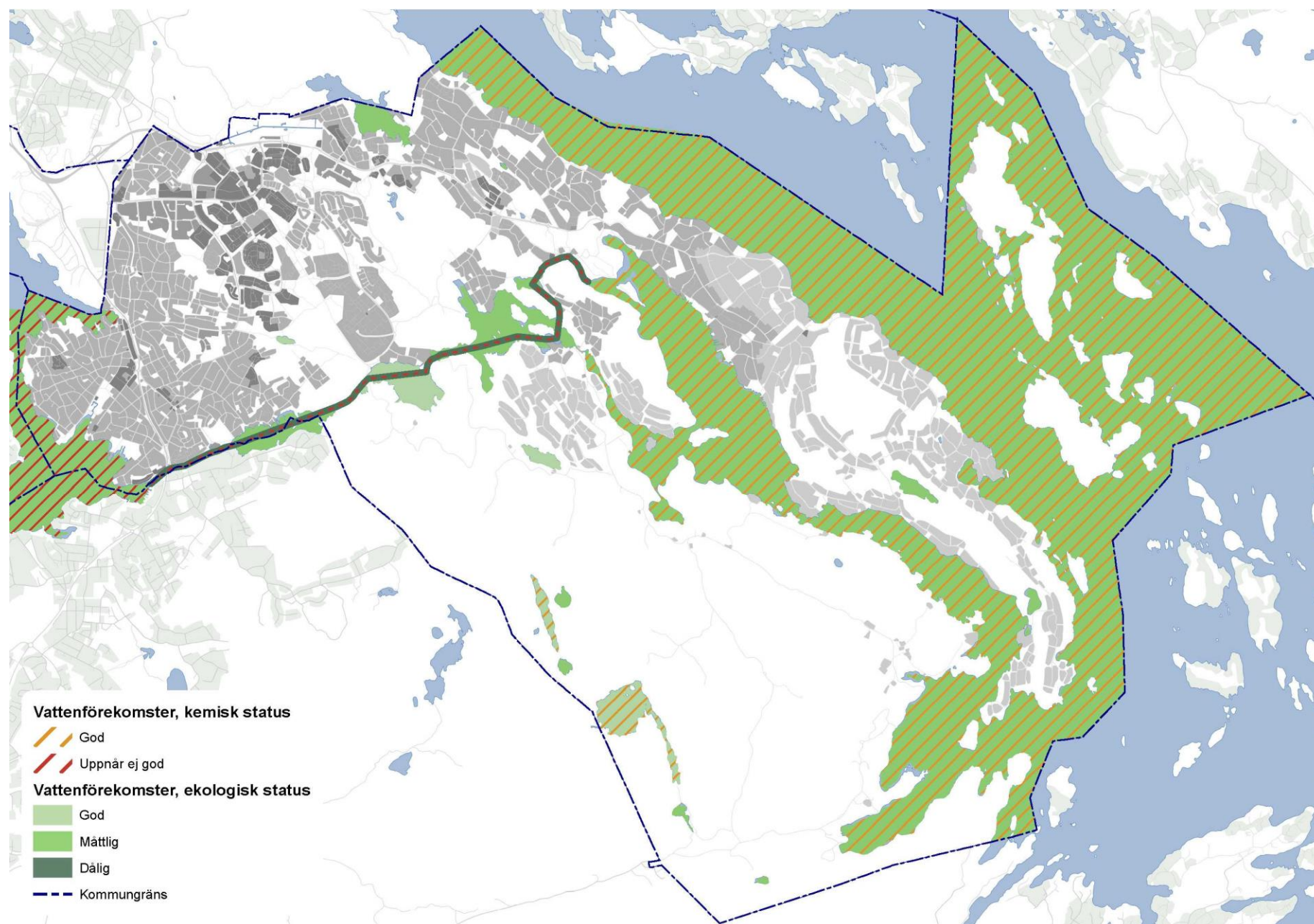
Vatten är en grundförutsättning

MILJÖKVALITETSNORMER FÖR VATTEN Vatten är vår viktigaste naturresurs och vårt viktigaste livsmedel. Naturlig rening av vatten är en ekosystemtjänst som är ovärderlig för människor, växter och djur. För att vattenreningen ska fungera måste vi bygga vårt samhälle på ett sätt som främjar det. Det ställer stora krav på kommunen som leder arbetet med samhällsplaneringen, där byggande av hus, vägar, dagvattenanläggningar och VA-system ingår. Hur ska Tyresö kommun kunna växa med ett vattensystem i balans?

Inom EU har vi gemensamma mål (miljökvalitetsnormer) för vattenkvalitet i de flesta sjöarna, de större vattendragen, kustvattnen och grundvattnet i vissa områden. I Tyresö finns mål för Drevviken, Tyresån (vattendraget Gudö å, Gammelström, Nyfors och Follbrinksströmmen). Målet är att allt vatten ska ha god kvalitet senast december 2015, men det kommer inte att uppnås. För en del vatten finns medgivanden så att målet ska nås till 2021 eller 2027 beroende på förutsättningarna.

Allt arbete för att förbättra vattenmiljöerna utgår från vattnets naturliga gränser – vattendelarna och avrinningsområdena – som inte följer kommunens, länets eller landets gränser. Sverige har därför fem vattenmyndigheter och Tyresö ingår i Norra Östersjöns vattendistrikt. Tyresö ingår även i Tyresåns vattenvårdsförbund där flera kommuner samarbetar för bättre vattenkvalitet i sjösystemet. Vattenförvaltningen innebär bland annat att uppnå eller bibehålla en god kemisk och ekologisk status i sjöar, vattendrag och kustvatten. Men även att minska föroreningar som orsakas av utsläpp och farliga ämnen. Samt även skydda grundvatten och mildra effekterna av torra och översvämningar.

I Tyresö finns miljökvalitetsnormer för Tyresån, Drevviken och för kustvattnen som säger att vattnen ska ha god ekologisk och kemisk status 2021, förutom i Tyresån där god kemisk status ska vara uppnådd 2015. Det är bara några få vatten i Tyresö som uppnår både god kemisk och ekologisk status. De övriga vattnen ska vi bedöma som underlag för samhällsplanering. Kommunen ska undersöka, ta fram och genomföra åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten. Det kan vara arbeten på marken och i vatten men också utbildning och information till tjänstemän och medborgare för att sprida kunskap om vad vi behöver göra.

KARTA: Vattens kemiska och ekologiska status, underlag för arbete att uppnå miljökvalitetsnormer för vatten.

Alla har rätt till stränderna

STRANDSKYDD Strandområden och det strandnära vattnet är lika viktiga för växter, djur och friluftsliv. Strandskyddet är generellt längs alla stränder, vattendrag och sjöar och sträcker sig normalt 100 meter upp på land och 100 meter ut i vattnet. Särskilt känsliga områden kan ibland ha fått ett utökat skydd ända upp till 300 meter på land och i vattnet. Syftet med strandskyddet är att bevara växters och djurs livsmiljöer och allmänhetens möjlighet att besöka stränder och vattendrag.

Ibland är strandskyddet borttaget (upphävt), exempelvis på privata fastigheter i tätbebyggda områden där allmänheten oavsett strandskydd inte har rätt att vistas. Trollbäcken exempelvis saknar helt strandskydd. När vi gör om detaljplanen prövar kommunen alltid om strandskyddets syften uppfylls, det kan i så fall återinföras.

I ett strandskyddsområde är det förbjudet att bygga hus och bryggor, muddra, fälla träd eller göra andra anläggningar. Det går att ansöka om dispens för att få bygga, men kommunen kan bara ge dispens om bygget inte strider mot strandskyddets syften. Kommunen beslutar om dispenser och ansöker hos länsstyrelsen om att få upphäva strandskydd. Kontakta kommunen för att vara säker på var strandskydd gäller!

När vi blir fler i Tyresö är det viktigt att vi värnar våra stränder och vatten! Det är viktigt att det är tydligt var vi alla har rätt till stränderna. Vår kust är lång, men på vissa sträckor är det svårt att komma fram till vattnet. Kommunens arbetar därför med att tillgängliggöra stränderna för allmänheten där det inte kommer i konflikt med privata tomter eller höga naturvärden. Enkla sätt att tillgängliggöra stränderna är att röja stigar där det är lämpligt.

Länsstyrelsen har i samråd med kommunen under 2014 fattat nya beslut om var det utökade strandskyddet, 300 meter, ska gälla. Kommunen har föreslagit strandskydd vid Barnsjön, vid vattendrag mot Brakmarsviken och vid Ällmora träsk och arbetar för att införa strandskydd på dessa platser.

Europa är intresserat av att natur bevaras i Tyresö

RIKSINTRESSE NATURA 2000 Natura 2000 är EU:s nätverk av värdefulla naturområden och ett riksintresse enligt miljöbalken. Områden pekats ut som Natura 2000 för att skydda naturtyper och arter som EU-länderna har kommit överens om. I Tyresö finns två Natura 2000-områden. Dessa ligger inom naturreservat och nationalpark.

Riksintressen i kustområdet och skärgården

RIKSINTRESSE KUSTOMRÅDET OCH SKÄRGÅRDEN Tyresös riksintresse för kustområde och skärgård, enligt 4 kapitlet Miljöbalken, ingår i ett större område från Arkösund och Oxelösund i söder till Singö, Öregrund och Forsmark i norr. Det handlar om ett av de mest värdefulla landskapen i landet med särskilt stora natur- och kulturvärden och med betydelse för friluftsliv och turism. Landskapets karaktär och dess upplevelsevärden, där också jordbruks- och betesmarker ingår, ska bevaras.

För att bevara värdena i kustområdet och skärgården gäller hushållningsbestämmelser miljöbalken som innebär att exploatering och andra ingrepp får ske bara om de inte påtagligt skadar områdets natur- och kulturvärden. Bestämmelserna innebär inget hinder för utveckling av befintliga tätorter och eller det lokala näringslivet. Riksintressets värden bevaras i Tyresö genom att stora delar av kustområdet och skärgården är skyddat som naturreservat.

En aktiv kommun

Stockholmsregionen och Tyresö har målet att utbudet av kultur- och fritidssysselsättningar ska vara stort och bra samt att det ska finnas goda friluftsmöjligheter i tillgängliga och natursköna områden med ett rikt djur- och växtliv.

"Tyresö är känt i hela landet för sitt framgångsrika föreningsliv. Barn och ungdomar står i fokus med en stor bredd på utbudet." Vision 2030, Tyresö kommun

*"Ös på med kultur.
"Plaskdamm för barn att bada i."*

Tyresö är en av Sveriges bästa friluftskommuner

FRILUFTSLIV OCH REKREATION Tyresös friluftsliv blir bara mer och mer populärt. Vi ligger på andra plats i Stockholms län, efter Huddinge kommun, och på plats 16 bland landets alla kommuner i Naturvårdsverket årliga ranking av Sveriges friluftskommuner. Tyresö har klättrat från plats 28 sedan 2013. I rankingen bedöms planer för friluftslivet, information och samarbete samt aktiviteter inom friluftslivet.

Attraktiva Alby blir riksintressant

RIKSINTRESSE FÖR FRILUFTSLIV Stora delar av Tyresta naturreservat och nationalpark är ett område av riksintresse för friluftslivet, och länsstyrelsen föreslår att delar av Alby naturreservat också ska bli det. Det skulle skapa en helhet av områden av riksintresse för friluftsliv från Haninge i söder, via Tyresö, till i Erstavik i Nacka kommun. Naturvårdsverket väntas fatta beslut under kommande mandatperiod. De här områdena är redan skyddade som naturreservat och nationalpark, och kommunen har tagit fram en utvecklingsplan för att göra Alby mer attraktivt.

tyreso.se/attraktivaalby

Många platser att upptäcka

Tyresö kommuns stora naturområden ger goda möjligheter till ett aktivt friluftsliv. Många områden ger upplevelser av det vilda, rymliga, tysta, rofyllda, artrika och har vattenkontakt. Dessa värden finns framför allt i de stora naturområdena och de är ovanligare i de tätbebyggda områdena som rekreationsplatser i stadsmiljön. I Tyresö finns goda möjligheter till friluftsliv vid vattnet – bad, båtliv, skridskor. Det är också ofta nära till naturvärden som naturlek, picknick, plocka svamp och bär, ro, skidor, skogskänsla, vandring och vild natur. Kommunen är rik på områden för naturbad och naturlek men de kan vara svåra att hitta på grund av en kraftigt kuperad terräng och de kan upplevas som halvprivata. Bergen och klipporna gör kommunen intressant för klättrare och de många sjöarna, vattendragen och havsvikarna ger ett varierat fiske. I de skyddade områdena finns speciella regler för besökaren.

I kommunen är det bara Fornuddsparken, parken kring Tyresö slott samt Stadsparken som är tydliga parker. Värden som blomprakt, folkliv, parklek, social samvaro, uteservering och torgliv saknas i kommunens parkmiljöer, och det finns få områden med odlingslotter och gemensamhetsodlingar. Tyresöborna har gott om strövområden inom promenadavstånd, och flerfamiljshusområdena har ofta nära till natur eller gräsytor. Det är däremot brist på mer utvecklade parker vid bostäder i stora delar av kommunen, särskilt i villaområdena. Det finns också en brist på lekplatser och vissa lekplatser har en låg kvalitet. Bollplaner är i första hand anpassade för fotboll och ibland för tennis. Parkerna skulle kunna innehålla mer lek, idrott, kultur och mötesplatser – här finns mycket att utveckla i kommunen. Den kuperade terrängen gör att det är särskilt viktigt att ta tillvara de få plana ytorna som finns kvar i villaområdena för parker. Vi kan också utveckla nya typer av parker i några av de många kuperade miljöerna.

I de centrala delarna av kommunen är områdena för friluftslivet väl sammankopplade med gång- eller cykelstråk både norr och söder om kommunen. Men kopplingarna mot väster och norr är till stor del svaga stråk med barriärer. Det finns också ett stort sammanhållet friluftsområde på Brevik men här försvårar terrängen framkomligheten. I kommunens västra och nordöstra del finns få naturområden.

De nationellt värdefulla rekreativmiljöerna är Tyresta naturreservat och nationalpark, Sörmlandsleden och skärgårdsöarna. Detta är områden av riksintresse för friluftslivet. För regionens invånare är dessutom områdena Alby naturreservat, Tyresö slott med Notholmen, Telegrafberget och Klövberget, pilgrimsleder kring Tyresö kyrka, kanotleden Drevviken–Kalvfjärden och Drevvikens rundisbana intressanta utflyktsmål.

Områden som främst är värdefulla för Tyresöborna är exempelvis det sammanhängande grönområdet kring Wättinge gårdsväg, Petterbodastråket och området vid Barnsjön och de kommunala badplatserna. Det finns även promenadleder och cykelleder som går till utsiktsplatser och andra intressanta utflyktsmål. Om vi rustar upp parkerna och anlägger nya kan Tyresöborna få ett mer varierat utbud av miljöer att koppla av i och uppleva naturen.

Vattnen ger möjligheter till många olika aktiviteter

Kommunens sjöar och östersjövikar ger möjligheter till fiske, skridskoåkning, båtliv och bad. Vattnen i kommunen erbjuder en stor variation, från vildmarksvatten i Tyresta till aktivitetstät Albysjön och båtlivet i fjärdarna. Längs många stränder finns anlagda strandpromenader. Här finns båtuthyrning, skridskovatten och platser att dyka vid. Det finns också många flera kommunala och föreningsdrivna badplatser i kommunen, liksom flera mindre spontana bad.

Inför arbetet med översiktsplanen tyresö/2035 har kommunen tagit fram planeringsunderlaget Blåplan som tar ett helhetsgrepp på vattenanknutna frågor i kommunen.

Blåplan för Tyresö kommun,
Ekologigruppen 2014

De flesta Tyresöbor har lätt att nå en badplats till fots, med cykel eller buss, men strandpromenaderna är mer ojämnt fördelade och för de flesta i den centrala tätorten är avståndet långt. Kommunen arbetar för att knyta samman strandpromenaderna bättre än i dag. Tillgängligheten till bad och stränder för personer med funktionsnedsättning är begränsad, men några platser och promenader är tillgänglighetsanpassade.

Vid Tyresö slott, i Alby naturreservat och Kumla finns det särskilt god service och de är viktiga mötesplatser vid vatten. De flesta vattenaktiviteterna finns i naturområden och få av dem är kopplade till mötesplatser med bättre service som toaletter och café. Kommunens behov av mötesplatser med service är stort. Från Tyresö brygga i Trinntorp går Waxholmsbolagets båtar till och från Nämdö, Dalarö, Ornö och Utö. I många av kommunens sjöar och kustvatten gäller olika bestämmelser för båttrafik, fiske et cetera.

"Antalet besökande turister har ökat bland annat genom att övernattningsmöjligheterna har blivit fler och Tyresö Slott och park fyllts med aktivitet." Vision 2030, Tyresö kommun.

Båtklubbar, båtliv, bryggliv

MÖJLIGA UTVECKLINGSOMRÅDEN FÖR BÅTLIV Sverige har en av världens största skärgårdar och möjligheterna till ett rikt båtliv är stora.

Tyresö kommun har i likhet med många andra kommuner en brist på bryggplatser och efterfrågan är stor. Kommunen vill därför underlätta för båtlivet samtidigt som naturvärden och ekologiskt känsliga områden värnas.

Det finns rekommendationer för anläggning av småbåtsbryggor som kan följas:

- Utnyttja platser där det redan finns bryggor. Bryggområdena kan disponeras om för att bli mer optimalt utnyttjade och på det sättet ge plats åt fler båtar. Orörda stränder bör bevaras.
- Det kan ibland vara bättre för miljön med ett nytt bryggområde om den gamla måste muddras ofta. Muddring sprider miljögifter och grumlar vattnet.
- Om nya hamnar ska anläggas ska platsen ha god vattenomsättning, bra vattendjup under bryggorna och gärna hård botten. Det ger bättre omsättning av vattnet och bättre vattenkvalitet.
- Det är viktigt att ta hänsyn till annat friluftsliv, tillgängligheten till bryggorna och kollektivtrafik vid lokaliseringen av småbåtsbryggor, bryggorna är viktiga mötesplatser. Lagg bryggorna nära tätorten för att underlätta för handel, trafik och service.
- Samordna och bygg en stor hamn i stället för flera små bryggor, en stor hamn är också lättare att miljöanpassa och det underlättar service och trafik.
- Det är bättre att bygga vågbrytare än att lägga båthamnen i skyddade vikar.
- Håll skyddsavstånd till lekomyråden för fisk.

(Rekommendationerna finns i rapporten *Miljövänliga småbåtshamnar, Länsstyrelsen Göteborg*.)

Utifrån de här kriterierna föreslås i Blåplanen några platser för vidare utredning:

- Vissvass – Tyresta naturreservat
- Breviks skola (Kalvfjärden)
- Trinntorp (Erstaviken)
- Orrnäset/Brobänksvägen (Erstaviken)
- Strandvägen/Bryggvägen (Erstaviken)
- Tyresö strand – en av vikarna där det redan finns bryggor är lämplig, och där pågår redan utveckling (Erstaviken)
- Norets båtklubb (Kalvfjärden)
- Tegelbruket (Kalvfjärden)
- Storängen (Kalvfjärden)

För att kunna erbjuda fler båtplatser i kommunen kan man undersöka om man kan utnyttja befintliga bryggområden på ett mer effektivt sätt. Helt nya brygganläggningar eller större utökningar av brygganläggningar kan eventuellt ordnas på några platser, men det måste undersökas mer. I Blåplanen föreslås två platser i Erstaviken som är särskilt lämpliga för dessa utökningar. Vissa av områdena är olämpliga för att miljön är värdefull eller känslig för

exploatering. Utöver dessa platser har båtklubbar själva föreslagit några ställen, främst i Drevviken. De är inte markerade på kartan eftersom vi bedömer att det skulle vara små anläggningar och vi inte har kontrollerat naturvärden och bottentyp.

Vid Vissvass finns förslag på en utvidgning söderut med en skyddande L-brygga. Miljön är dock mycket värdefull och den skulle ta mindre skada av en utvidgning utåt fjärden liksom skärgårdsvyn från land. Även Trinntorpsviken har fin vegetation på vissa ställen med höga värden, möjligen skulle man kunna utöka i den östra delen.

Alla förändringar inom strandskyddsområden måste ha dispens från strandskyddet och tillstånd för vattenverksamhet enligt miljöbalken, det gäller muddring, anläggningar, bryggor, röjning och stigar.

Som ett alternativ till att erbjuda fler båtplatser kan kommunen kan arbeta för att möjliggöra båtpooler för kommuninvånare som vill dela båt på samma sätt som inom en bilpool. Båt- och kajakpooler finns i Hammarby Sjöstad i Stockholm. Kommunen kan också arbeta för att det finns båtiläggningsplatser som alla kan utnyttja mot en avgift för att lägga i en mindre båt. Båten kan då förvaras hemma på villatomten och ingen bryggplats behövs.

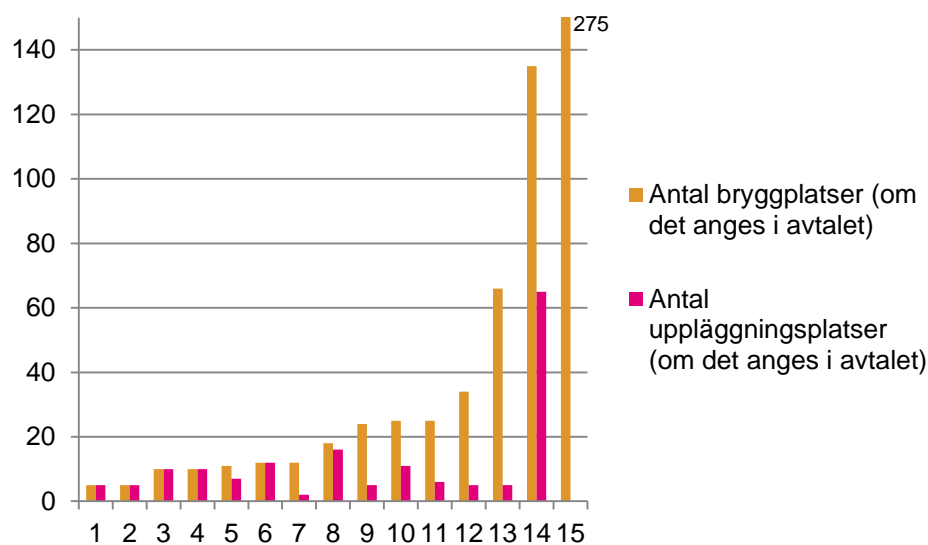
Båtliv i dag

Det finns få mötesplatser med restauranger och butiker vid kommunens hamnar och båtklubbar, det är bara vid Tyresö slott det finns gästplatser och restaurang och andra möjligheter vid vattnet. Vid Tyresö brygga finns en kiosk men där kan inte småbåtar lägga till. Det saknas också båtmackar, allmänna iläggningsplatser från trailer för mindre båtar, livsmedelsbutiker i närheten av hamnar och återvinningsstationer för sopor från båtarna. Kommunen har heller inga båtvarv men vid vissa av småbåtshamnarna kan man lägga upp båten för vintern.

Tyresö har inga segelleder men på Ägnö och Härsö och vid Styvnäset finns naturhamnar. Kommunens enda gästhamn finns vid Tyresö slott och vid Fornudden i Drevviken kan allmänheten lägga till med småbåtar mot avgift. Latrintömning för småbåtsägare finns i gästhamnen vid Notholmen, vid Trinntorps brygga samt en flytande anläggning i Dyviksudd vid Vissvassfjärden. Dessa nyttjas relativt väl och vi räknar med att det kommer att behövas fler ställen när förbudet för tömning i vatten tillämpas från 2015 och kommunen får fler båtplatser.

Inventeringen av båtplatser

Kommunen arrenderar ut allmän mark till många klubbar som har brygganläggningar och ibland också vinteruppläggningsplatser. På Brevikshalvön, Raksta, Solberga och Bergholm finns det 15 båtklubbar som har vinteruppläggningsplatser. Dessa 15 klubbar har 670 båtplatser och 165 vinteruppläggningsplatser på allmän mark vilket räcker till ungefär en fjärdedel av båtarna. Det finns x antal klubbar som endast har båtplatser och helt saknar vinteruppläggningsplatser. Dessutom finns många små bryggor som saknar avtal. De stora båtklubbarna har medlemmar från hela Tyresö kommun och delar av Storstockholmsregionen.

TABELL: Antalet bryggplatser och uppläggningsplatser på allmän mark vid de 15 båtklubbarna.

Fler anläggningar för kultur och fritid

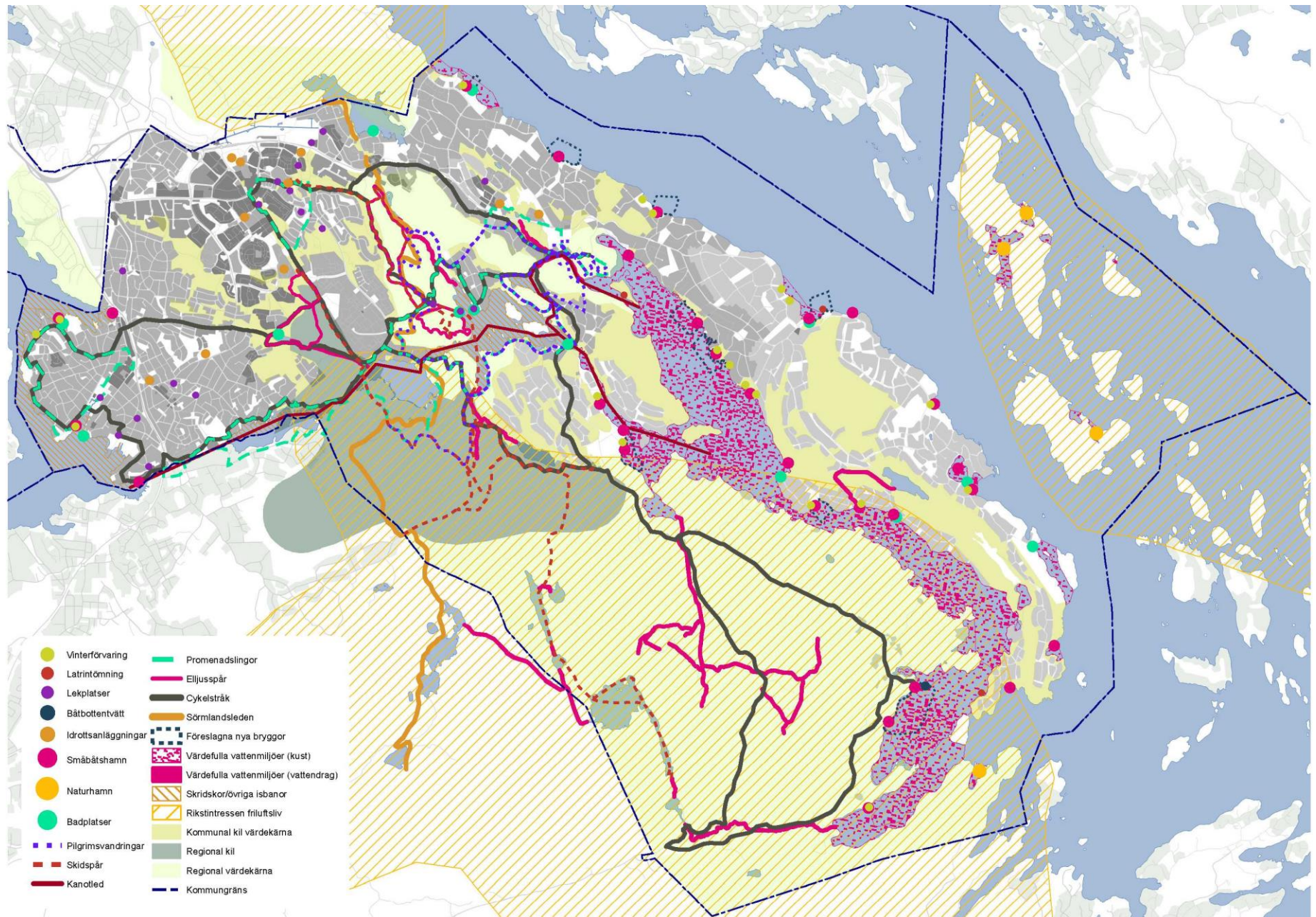
KULTUR- OCH FRITIDSANLÄGGNINGAR När kommunen växer ökar behovet av anläggningar för kultur och fritid. Kulturskolan är populär och man får i dag köa för att komma in, fritidsgårdarna är omtyckta samlingsplatser för många unga. Det finns planer på ett kulturhus och biblioteken behöver utvecklas. Folkbiblioteken är kommunens mest besökta verksamhet med närmare 400 000 besök varje år medräknat de 100 000 virtuella besöken.

Kommunen planerar utifrån för att det ska finnas plats för spontanidrott vid bostäder. Det är viktigt att det finns anläggningar för olika sorters spontanidrott. Det behöva flexibla anläggningar för de som ägnar sig åt mindre sporter har någonstans att vara. De här lokalerna blir också bra mötesplatser för unga och gamla i olika föreningar. I framtiden kanske vi har "ungdomens hus", "seniorernas hus", kulturhistoriskt arkiv, naturpedagogiskt centrum med flera platser. Dessutom behövs mer traditionella idrottsplatser och hallar för exempelvis friidrott, gymnastik och konstakning. Hallar för olika idrottsaktiviteter tar stor plats och kräver stora investeringar. De hallar och lokaler som finns i kommunen ska användas effektivt och samutnyttjas av verksamheter som drivs på exempelvis olika tider. I takt med att fler stadsmässiga miljöer utvecklas i kommunen kan hallar och anläggningar integreras i stadsmiljön. Mötesplatserna för kultur kommer det också att finnas stora behov av.

Lekplatser och plaskdammar

PLANERING FÖR LEK Många Tyresöbor framförde under medborgardialogen hösten 2013 ett önskemål om fler och bättre lekplatser och att det ska finnas plaskdammar för små barn. För att lekplatserna och plaskdammarna ska hamna på rätt ställen och bli väl utformade bör vi upprätta en lekplatsplan. Planen bör visa var det finns lekmiljöer, vilket skick de är i, vilka åldrar de passar och om de är tillgängliga för personer med funktionsnedsättningar. Den här sammanställningen kan visa vad vi har och vad vi behöver fylla på med.

Kommunen har två stora lekplatser. I Tyresö centrum finns en stor lekplats som lockar besökare från hela kommunen och tillsammans med skateparken och den nya stadsparken är en viktig mötesplats. I Fornuddsparken i Trollbäcken finns en elektronisk interaktiv lekplats. Det finns elektroniska spel i olika lekredskap som uppmuntrar till lek och rörelse. Temalekplatser i fler kommundelar kan locka Tyresöbor från olika delar av kommunen att mötas på nya platser.

KARTA: Natur och kultur i Tyresö kommun.

Kulturmiljöer i samhällsbygget

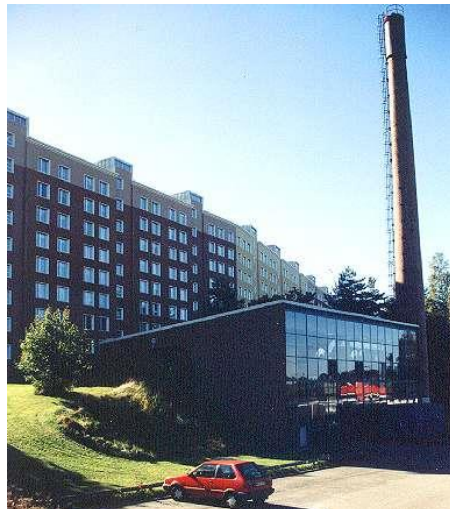
Tyresös kulturmiljöer är spår av människors liv i kommunen under flera tusen år! Kulturmiljöerna är speciella för Tyresö och något gemensamt att vårda och samlas kring. De visar oss tidigare generationers arbete och idéer.

"Tyresö är den mest attraktiva kommunen i Stockholmsregionen. Antal besökande turister har ökat bland annat genom att övernattningsmöjligheterna är fler och att Tyresö slott och park fyllts med aktivitet. Det finns en stark känsla för Tyresö och kommunens läge bidrar till den positiva utvecklingen." Vision 2030, Tyresö kommun.

Naturen och kulturen påverkar varandra. Kulturen formar naturen genom hur marken används, och naturen bestämmer förutsättningarna för vilken markanvändning som är möjlig. I tio av de sexton nationella miljö kvalitetsmålen finns kulturmiljön med: *Frisk luft, Bara naturlig försurning, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv.* Miljö kvalitetsmålen är några av de nationella och regionala mål, planer och program som vi måste ta hänsyn till i översiktsplaneringen enligt plan- och bygglagen.

Plan- och bygglagen är inriktad på att skapa goda sociala levnadsförhållanden och en god långsiktig hållbar livsmiljö för oss som lever i dag och för kommande generationer. Att ta hänsyn till kulturvärdena i samhällsplaneringen är ett bra sätt att arbeta för en långsiktig hållbar livsmiljö. Plan- och

bygglagen slår fast att nya planer och ny bebyggelse ska ta hänsyn till kulturvärden. Byggnaderna ska vara estetiskt tilltalande, passa in i landskapet och med annan bebyggelse.

Till vänster Bollmora de första åren, till höger Sikvägen med panncentralen som är skyddad i detaljplanen.

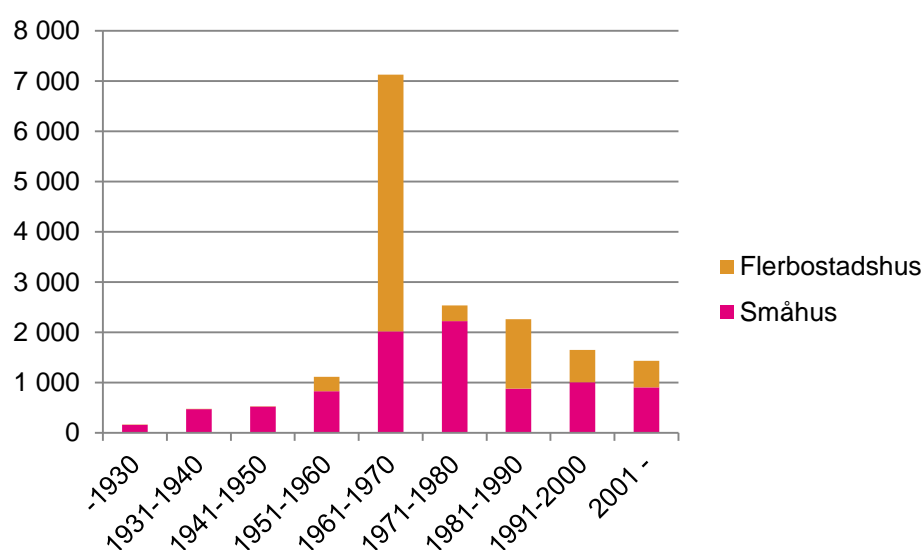
Förändring – men hur?

Tyresö har välkända kulturmiljöer som slottet och de gamla torpen i Tyresta men också många områden som inte har fått mycket uppmärksamhet. En stor del av bebyggelsen i Tyresö har kommit till under fritidshusperioderna och under miljonprogramsåren 1950–1970. I en framtid med stor befolkningsökning, nya bostäder och ny infrastruktur, behöver dessa områdens kvalitéer tas tillvara på ett genomtänkt sätt när ny bebyggelse tillkommer i dess närhet. En del av dessa miljöer är utpekade i kulturhistoriska inventeringar. I en förändringsprocess är fragmentisering (uppstyckning) ett hot mot natur- och kulturvärden. Man kan därför sträva efter att bevara landskap och miljöer i sammanhängande stråk eller i sammanhang som kan upplevas och förstås av framtida generationer. Sedan 2014 är det möjligt att bygga en bostad på 25 kvm på sin villatomt om man anmäler det till kommunen. Följden kan bli att villaområdena blir mer tätbebyggda så att miljön förändras på ett oväntat sätt.

Tyresös kulturmiljöer (Nyréns/Tyresö kommun 2014)

TABELL: Antalet bostäder i flerbostadshus och småhus fördelat på byggnadsperiod. Källa: SCB, Kalkylerat bostadsbestånd 2012-12-31.

Kunskap om kulturmiljöerna skapar hemkänsla i Tyresö

Kulturmiljöerna kan bli mer tillgängliga för utforskande och friluftsliv, det kan skapa identitet och hemkänsla för tyresöborna. Tyresöborna skapar kommunens historia och det är många som har minnen och material att dela med sig av. Den här kunskapen kan vi samla och göra tillgänglig genom digitalisering och utställningar. Då kan besökare lära känna Tyresös historia och moderna liv i olika temautställningar.

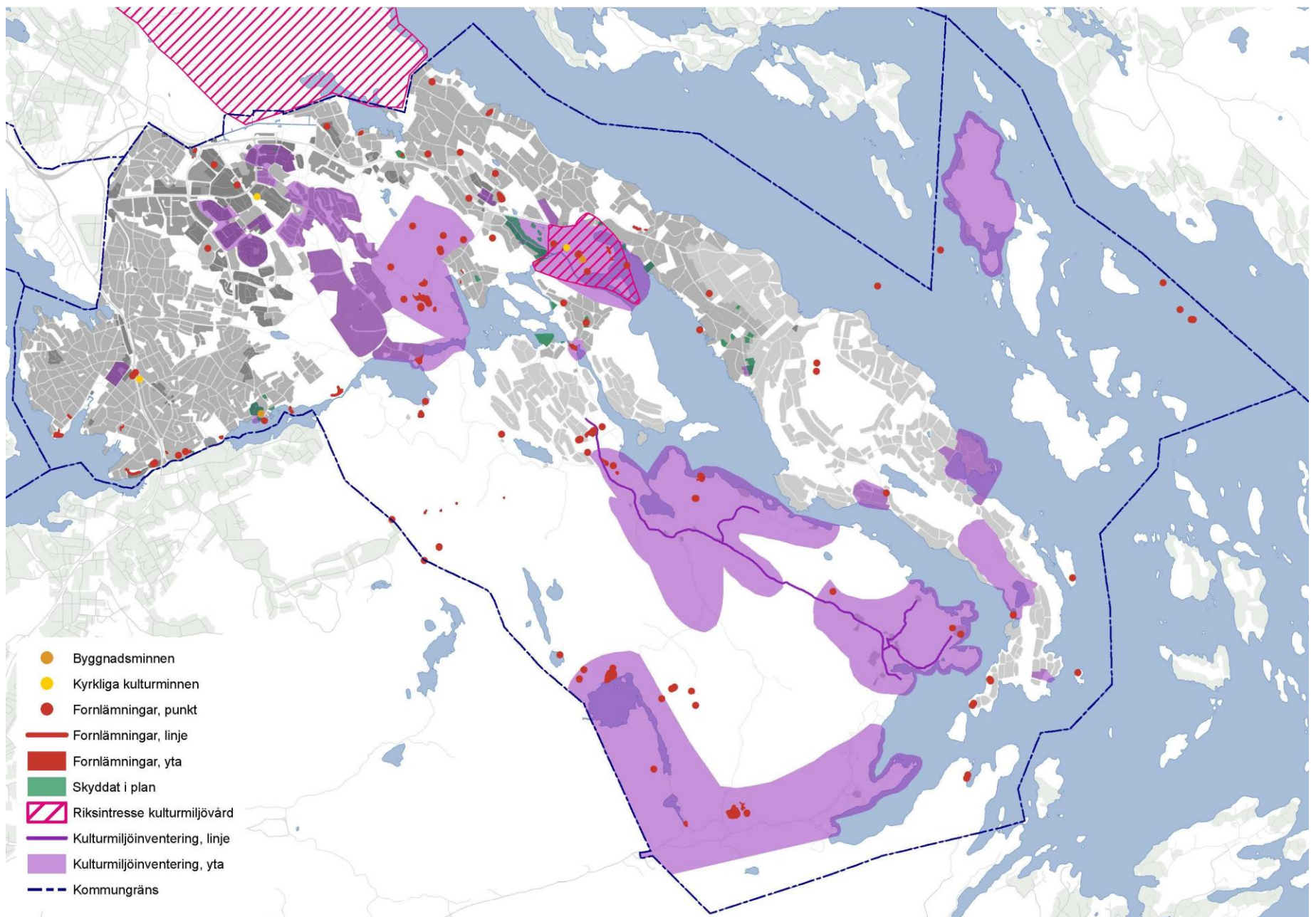
Vi ska vara uppmärksamma på och ta vara på den roll kulturmiljöer kan ha i utvecklingen av kommunen. De förmedlar kunskap om historia, ger identitet åt miljöer i förändring och bidrar till trevliga miljöer för friluftslivet. Genom att flera tidslager kan existera sida vid sida tydliggörs samhällets utveckling och kan bidra till minnen, social samhörighet och hemkänsla. Kunskap om kulturmiljöer underlättar för fastighetsägare vid underhåll och för samhällsplaneringen i avvägningar mellan olika allmänna intressen. I en hållbar stadsutveckling ger vi kultur, ekonomi, sociala förhållanden och miljö lika stor betydelse för utvecklingen.

Nationalklenoder i Tyresö

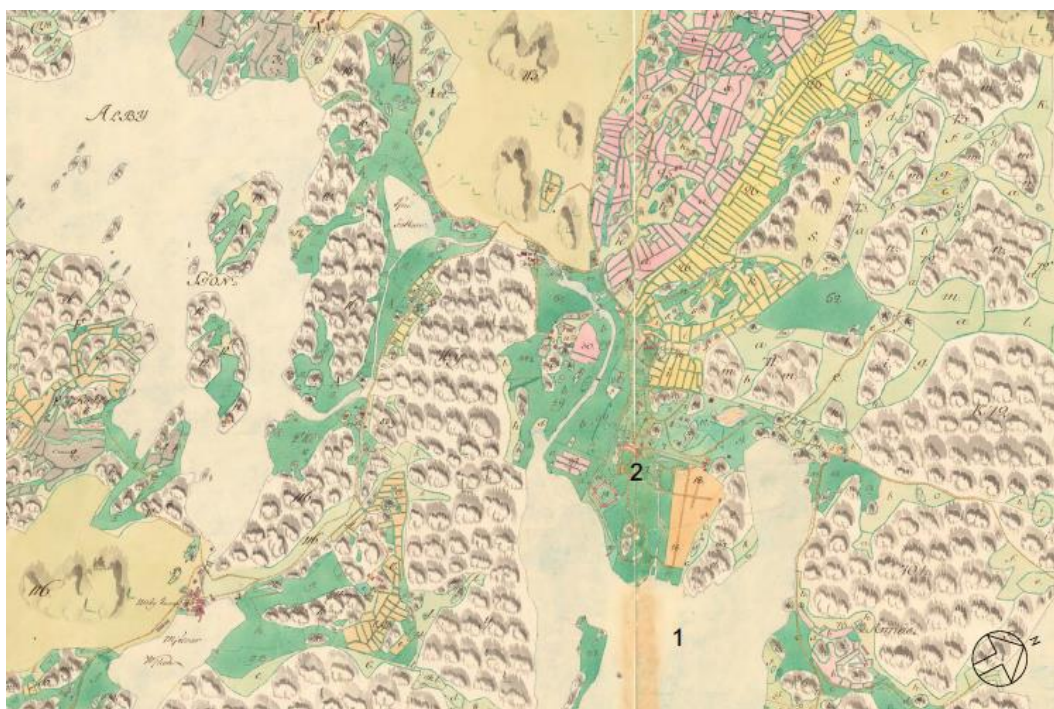
RIKSINTRESSE FÖR KULTURMILJÖ Ett riksintresse är ett mark- eller vattenområde som har nationell betydelse för bevarande eller utveckling av olika värden. Ett byggnadsminne är en byggnad, park, trädgård eller annan anläggning som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde av nationell betydelse. Tyresö har några miljöer som är av nationellt intresse:

- Tyresö slott med omgivningarna är ett riksintresseområde för kulturmiljövården enligt miljöbalkens tredje kapitel.

- Slottet och parken med byggnader är byggnadsminne enligt kulturmiljölagens tredje kapitel.
- Tyresö kyrka och kyrkogården är kyrkligt kulturminne enligt kulturmiljölagens fjärde kapitel.
- Solsäters dansgille i Skälsåtra byggnadsminne enligt kulturmiljölagens tredje kapitel.

KARTA: Tyresös kända kulturmiljöer består av platser och miljöer från olika tider. De olika typerna ex. fornminnen, kyrkor, byggnadsminnen är skyddade av olika lagar på olika sätt. De lila områdena ovan, är miljöer som uppmärksammats i samband med kommunens egna inventeringar. Vid förändringar i och i närheten av kulturmiljöer görs avvägningar av hur kulturmiljön kan påverkas. En förändring kan både stärka och försvaga de värden som finns.

KARTA: En karta från 1796 som visar Kalvfjärden (1) och Tyresö slott (2) med omgivning.

Landskap och natur är ofta också kultur

AREELLA NÄRINGARJORDBRUK OCH SKOGSBRUK Öppna jordbrukslandskap lockar oss ut i naturen, men ängarna och hagarna har försvunnit allt mer. För 60 år sedan var större delen av Tyresö fortfarande landsbygd och marken brukades som åker och hagmark med bete. Det finns några små områden kvar, till exempel Dyviks lövängar och områden inom Alby naturreservat där marken fortfarande sköts som i äldre tider. Wättingestråket och Petterbodastråket är exempel på tidigare åkermiljöer som nu är vidsträckta gräsmattor utan variation. Dessa miljöer är skapade av människor och de behöver skötas, brukas och betas för att fortsätta vara vackra och för att behålla sina naturtyper och den artrikedom som är typisk för kulturmark.

I kommunen finns två jordbruk, Uddby respektive Åva gård. Uddby gård är kommunens visningsgård och förvaltaren har kommunens uppdrag att hålla ängarna och hagarna öppna i Alby naturreservat. Åva gård ligger i Tyresta naturreservat och producerar mjölk. Öppna jordbrukslandskap finns i delar av Alby vid Uddby gård, Rundmar, Dyvik, Ängsudden och Spirudden-Stavholmen. I kommunen finns inga naturmarker där det drivs skogsbruk.

FAKTA

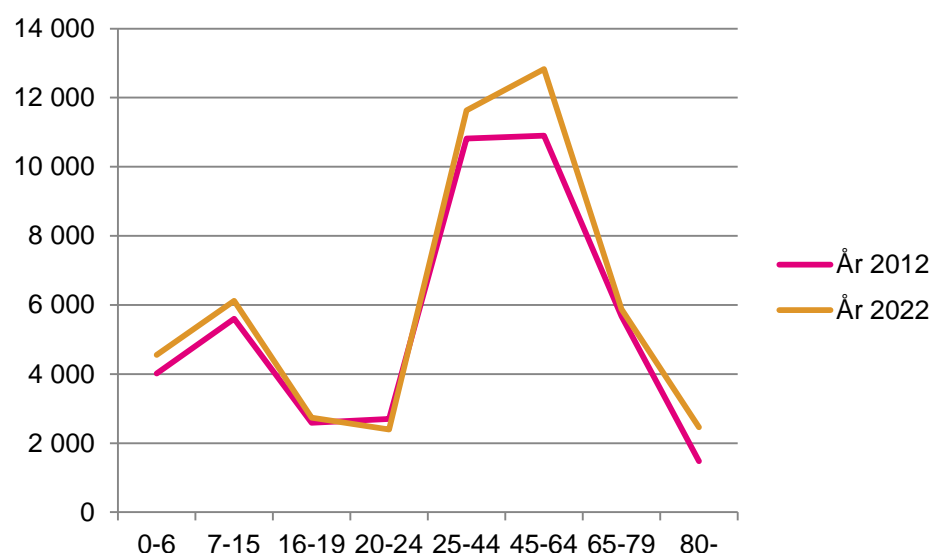
Tyresö har kulturmiljöer som är allt mellan fler tusen år gamla till nutida miljöer. På stenålder var det flera grader varmare än idag och människorna som levde här vandrade runt, jagade och samlade mat.

Yngst och äldst i Tyresö

STATUS: FAKTAGRANSKAT AV P-O, SARA S, BENGT

BEFOLKNINGSSAMMANSÄTTNING OCH FLYTTNINGAR På 70-talet var Tyresö Sveriges barnrikaste kommun och hela 40 procent av invånarna var under 20 år, men i dag är Tyresö den kommun där de äldre i relativa mått ökar snabbast. Befolkningssammansättningen förändras och med det behöver service och bostäder möta nya behov, krav och förväntningar.

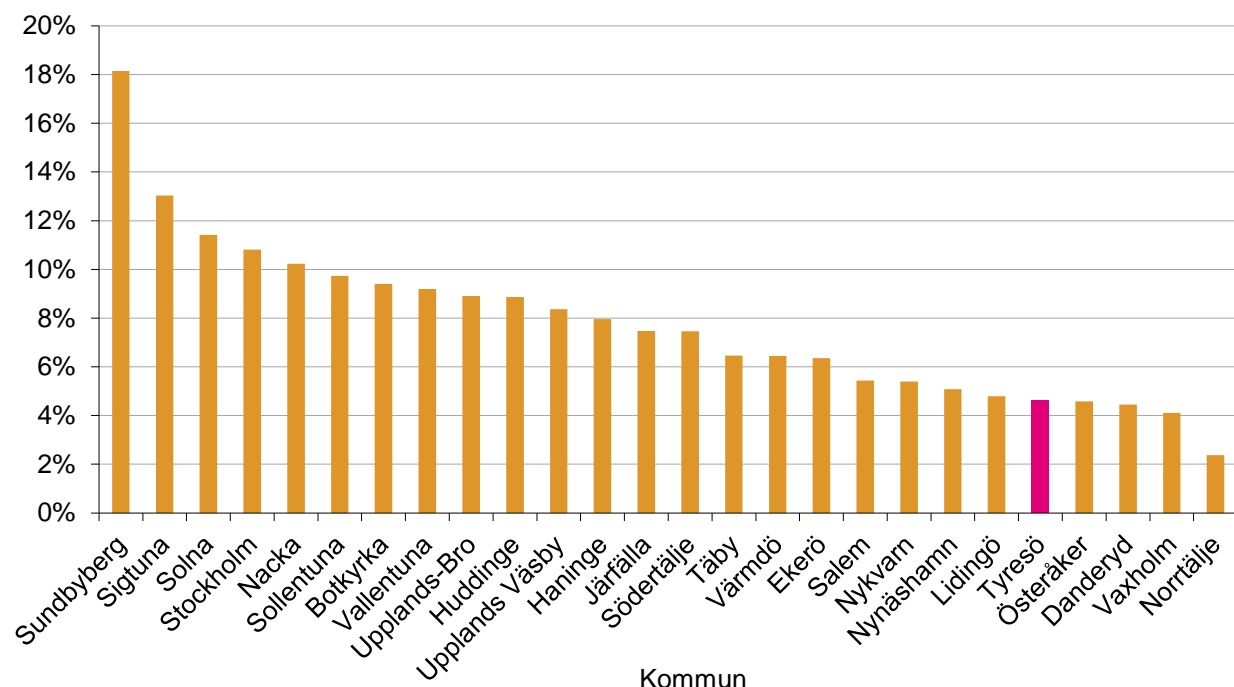
I framtiden kommer Tyresö att få en större andel äldre, andelen barn och unga blir oförändrad och andelen som arbetar minskar. Antalet personer över 65 år beräknas öka med ca 16 procent 2013–2023, snabbast ökar de över 80 år som också behöver mest hjälp. Det kommer att öka behovet av bostäder och service för äldre. Kommunens äldreomsorg kommer att bli en allt större andel av kommunens verksamhet, i både pengar och anställda.

TABELL: Folkmängd 2012 samt prognos för 2022 indelat i åldersklasser.

Många nya Tyresöbor

RIKTLINJER FÖR BOSTADSFÖRSÖRJNINGEN Stockholms län växer i rekordfart och befolkningen kommer att öka ännu snabbare än prognoserna tidigare visat. Om 20 år bor en fjärdedel av Sveriges befolkning i huvudstadsregionen. Stockholms storstadsregion är ett av de områden som växer snabbast i Europa. Tyresös befolkning har dock sedan 2008 procentuellt sett ökat lite jämfört med andra kommuner i länet. Endast fyra kommuner ökade mellan 2008 och 2013 sin befolkning långsammare.

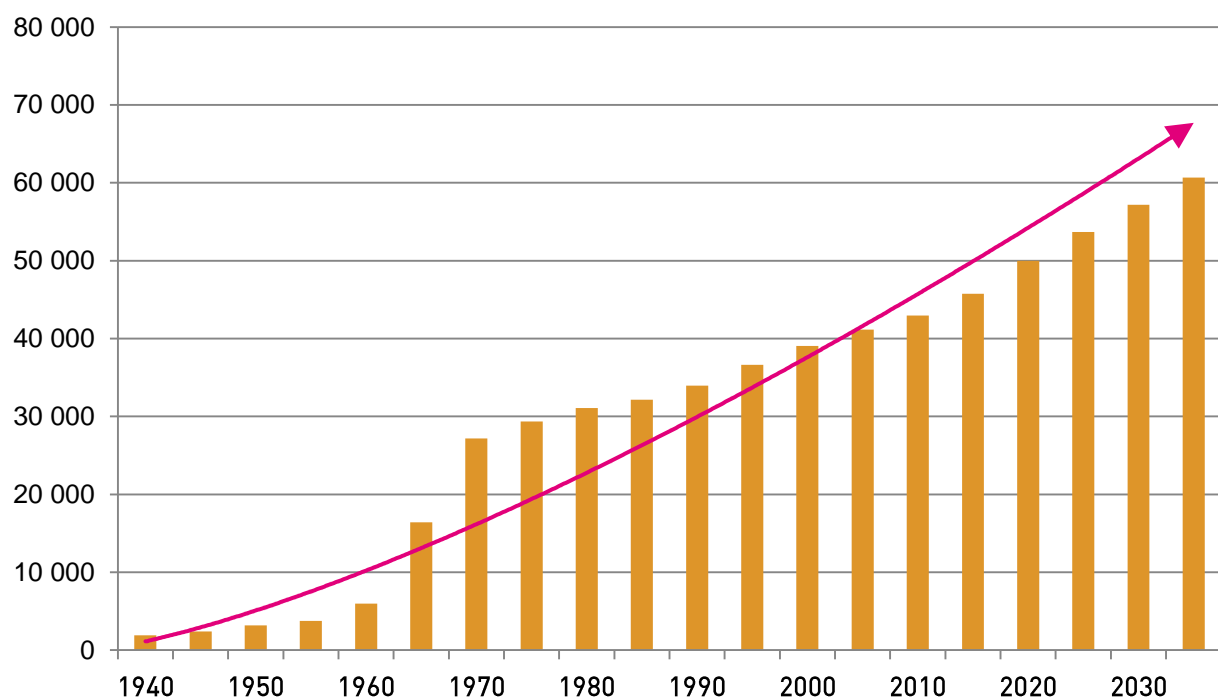

TABELL: Befolkningsökning i kommunerna i Stockholms län 2008–2013 (procent)

Källa: Tyresö kommuns befolkningsprognos, presentation 2014.

År 2035 kommer vi att vara uppåt 65 000 Tyresöbor om nuvarande trend fortsätter. Tyresö kan hjälpa till med att fylla behovet av nya bostäder i Stockholmsregionen och samtidigt stärka kommunens identitet och bevara dess värden. Det är ingen överraskning att det finns ett stort intresse för Tyresö med sitt centrala läge i Stockholmsregionen.

I Tyresö kommun är det många som vill ha lägenhet, både små och stora lägenheter, och vi räknar med att efterfrågan fortsätter öka. Till varje ledig lägenhet som erbjuds i Tyresö bostäders kö söker mellan 200 och 1 000 personer. Priserna för småhus ligger i nivå med genomsnittet för länet medan priserna för bostäder i flerfamiljshus ligger under genomsnittet i länet.

TABELL: Befolkningsutveckling i Tyresö 1940–2013 och prognos för 2014–2035.

Mål och riktlinjer för bostadsförsörjningen

"I Tyresö finns en bra blandning av olika boendeformer med både bostads- och hyresrätter samt egna hem." Vision 2030, Tyresö kommun

"Ropen skalla hyresrätter åt alla."

Kommunen ska se till att invånarna har någonstans att bo, men eftersom människor rör på sig måste kommunerna samarbeta om bostadsförsörjningen. Alla kommuner ska redovisa hur behovet av bostäder ser ut och hur vi kan samarbeta för att bygga fler bostäder. Tyresö kommuns nya översiktsplan kommer att beskriva hur vi ska se till att det finns tillräckligt med bostäder. Tanken med att ta in riktlinjerna för bostadsförsörjning i översiktsplanen är att det bli lättare att samordna insatserna i samhällsbyggandet.

Under översiktsplanens tidiga dialog var det många Tyresöbor som ville ha en tätare stadsmiljö med utvecklade centrum och bevarade kulturmiljöer. Frågor om buller och stadsodling kom också upp. Utifrån dessa tankar och de nationella och regionala målen har vi formulerat några förslag för att visa vad Tyresö kommun vill göra för bostadsförsörjningen.

Det nationella målet för samhällsplanering, bostadsmarknad och byggande är att alla människor i landet ska ha en bra miljö att leva i. Planeringen ska också främja långsiktigt god hushållning med naturresurser och energi samt underlätta bostadsbyggande och ekonomisk utveckling.

TABELL: Förslag till mål för Tyresö kommuns bostadsförsörjning. Målen är kopplade till nationella och regionala mål.

MÅL	FÖRKLARING	STRATEGI	INDIKATOR
Bostadsbyggandet ska ge ett utbud som motsvarar efterfrågan.	Vi planerar för att bygga i genomsnitt minst 300 nya bostäder per år fram till 2035.	Peka ut platser där det går att bygga i översiktsplanen, snabb process för planer och bygglov, samarbete mellan kommunens förvaltningar och fastighetsägare.	Statistik över hur många som står i kö och hur många sökande det är per lägenhet samt mäklarstatistik.
Bostäderna har hög kvalitet och är väl underhållna.	Bostäderna och utemiljöerna förbättras utifrån ett hållbarhetsperspektiv när områden utvecklas. Det ska ge socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbara bostadsmiljöer.	För nya bostäder ska det finnas program och avtal för gestaltning och kvalitet. För äldre bostäder ska vi uppmärksamma fastighetsägarna på kulturhistoriska värden och naturvärden som bör bevaras.	Uppföljning av hur väl program och avtal för gestaltning och kvalitet följs.
Nya bostäder ger varierade och attraktiva boendemiljöer för alla.	Det finns olika sorters bostäder i alla kommundelar. Varierade boendemiljöer gör att alla kan hitta sitt boende, oavsett var i kommunen en vill bo. Attraktiva boendemiljöer är miljöer som är ekonomiskt, socialt, ekologiskt och estetiskt hållbara och som lockar boende med olika ålder och bakgrund.	Krav på program och avtal för gestaltning och kvalitet. Vid all planering sträva efter att komplettera med bebyggelse och upplåtelseformer som saknas i området.	Statistik från SCB
Nya bostäder bidrar till att skapa en attraktiv och variationsrik livsmiljö med torg, parker och grönområden.	Offentliga mötesplatser möjliggör spontana möten, nya intressen och aktiviteter. Möten är en förutsättning för att boende ska lära känna varandra och utveckla en gemenskap.	I varje planarbete ses behovet och kvaliteten på mötesplatser i närområdet över. I kvalitetsprogrammet regleras kommunens och byggherrens åtaganden om nyanläggning eller upprustning. Utveckling av närområdet ska finansieras med en del av de intäkter kommunen har vid en exploatering.	Geografiska analyser av hur många som bor närmre än 300 meter till torg, parker och grönområden. Uppföljning av åtagandena och finansiering.
Ny bebyggelse ska knyta samman olika kommundelar.	Ny bebyggelse ska minska segregationen och stärka sammanhållningen i kommunen. Där människor naturligt kan röra sig mellan olika områden möts och blandas människor.	Uppmärksamma segregationen i översiktsplanen, detaljplaner och trafikstrategi.	Geografiska analyser
Service och infrastruktur utvecklas i takt med bostadsbyggandet.	Den offentliga som kommersiella servicen ska motsvara efterfrågan från en större befolkning.	Planer för service och infrastruktur i översiktsplanen och övriga planer, avtal och kvalitetsprogram. Samarbete inom kommunen och mellan kommunen och landstinget samt kommersiella aktörer.	Statistik över bussturtäthet och servicegrad.
Nya bostäder och dess utemiljöer byggs med ett livscykelperspektiv.	Ett nytt hus påverkar miljön i minst 100 år. Byggnationen och förvaltningen ska vara hållbar.	Kommunens fastigheter och områden ska vara förebilder. Övrig byggnation uppmanas att miljöcertifiera.	Antalet byggnader med någon form av miljöcertifiering.

Planering för nya bostäder

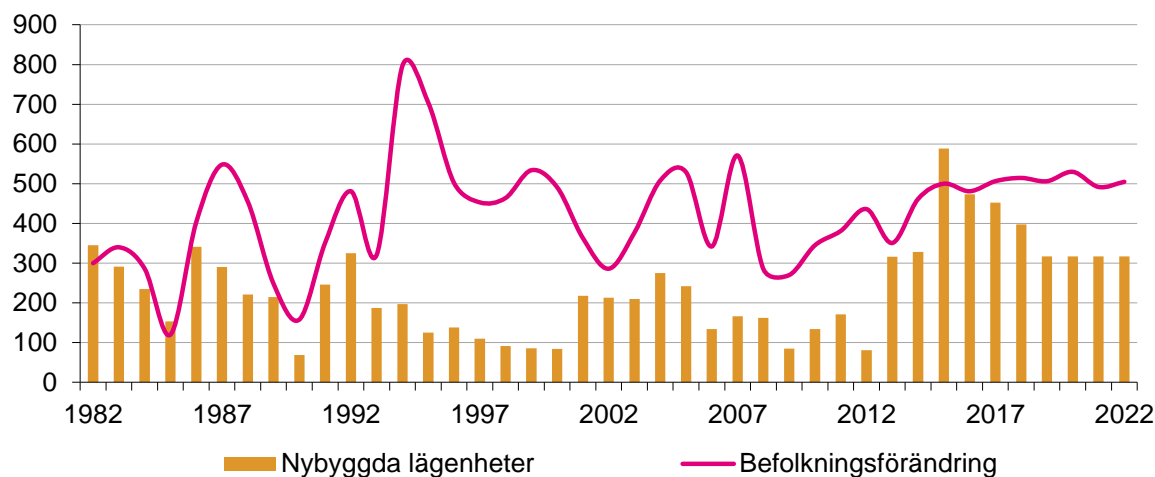
NYA BOSTÄDER Prognosen visar att det kommer att finnas minst 60 000 Tyresöbor 2035 och det innebär att kommunen behöver i genomsnitt 300 eller fler nya bostäder per år. För de närmaste tio åren finns planer för mellan 285 och 525 bostäder om året och kommunens bolag Tyresöbostäder AB kommer att bygga cirka 300 lägenheter på fem år.

Bostadsbyggandet påverkas av statliga subventioner, ekonomisk konjunktur, lagregleringar, kommunens resurser för planering med mera. Tidigare tog staten en stor del av den ekonomiska risken när kommunerna byggde bostäder men den risken får i dag kommuner, byggföretag och kreditgivare dela på. Det påverkar vad som byggs och hur mycket som byggs. Det är byggherrens bedömning av risk och lönsamhet som avgör om det blir något bygge.

Ett annat sätt att öka antalet bostäder är att fritidshus omvandlas till permanentbostäder i Östra Tyresö. Om och hur det kan göras ska vi tillsammans ta ställning till under det här samrådet. Vilka delar av Framtidsbilderna vi ska planera efter: strategierna i Sammanhållet, i Stad och land eller i Jämförelsealternativet?

Det pågår redan idag en omvandling av småhusfastigheter till flerbostadshus i främst Trollbäcken och Lindalen. Man kan se det som en andra våg av omvandling där byggnaderna först gått från fritidshus till permanentbostäder och nu tas initiativ från husägare att omvandla till flerbostadshus.

Hur många som bor i varje bostad (boendetätheten) har varierat under åren. I Tyresö bor nu i genomsnitt 2,53 personer per bostad. Genomsnittet för Stockholms län är 2,18.

TABELL: Bostadsbyggande i kommunen och folkökning 1982–2012 samt byggplaner och befolkningsprognos 2013–2022. Källa: TMR.

För att vi ska kunna lösa bostadsbristen måste de bostäder som finns användas på ett bättre sätt. Ett sätt är att få igång flyttkedjor för att öka rörligheten på bostadsmarknaden och därmed ge fler möjlighet att bo i en lämplig bostad. Höga hyror i nyproduktionen minskar rörligheten, det leder till att äldre bor kvar i sina stora bostäder för att det är billigare för dem och barnfamiljer får bo i för små lägenheter.

Kommunen behöver därför bostäder med olika pris och upplåtelseformer för att öka rörligheten och motverka att det bara finns en sorts bostäder i vissa områden. Men kommunen kan inte styra bostadsmarknaden helt, hur lätt det är att byta bostad beror även på statliga regleringar och kostnader för att köpa och sälja bostad. För att råda bot på bostadsbristen bör systemen för hyressättning och reavinstbeskattning ses över och förändras.

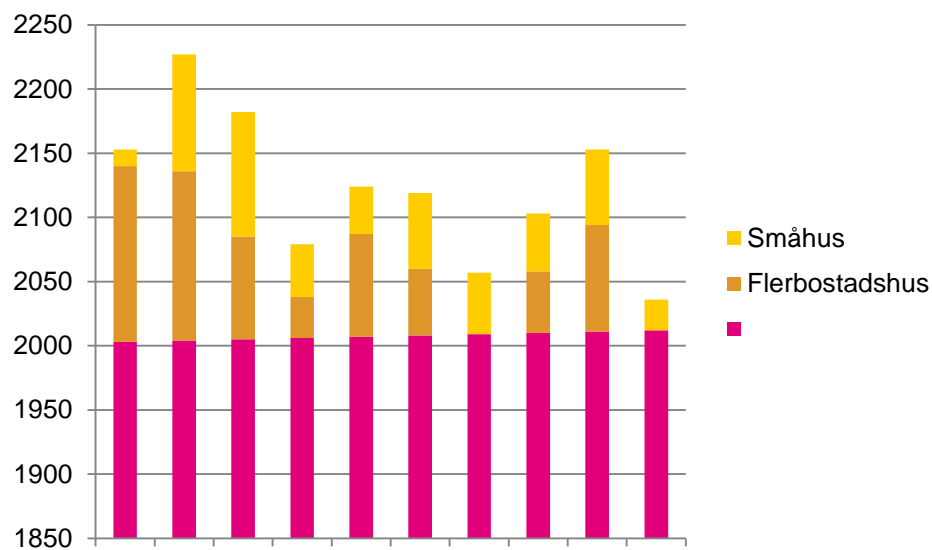
Vilka bostäder har vi i Tyresö och vilka bygger vi?

BOSTADSBESTÅND I Tyresö finns 17 300 bostäder fördelade på 52 procent i småhus och 48 procent lägenheter i flerbostadshus. Under åren 2003–2012 byggdes 1 660 bostäder och då var cirka 61 procent i småhus och resterande i flerbostadshus. Det byggdes alltså 166 bostäder per år de senaste tio åren, men kommunen hade i detaljplaner möjliggjort för i genomsnitt cirka 200 bostäder per år 2008–2012. Under 2009 byggdes inga bostäder i flerbostadshus på grund av lågkonjunktur och finanskris men sedan dess har byggandet gradvis ökat och nu finns ett starkt intresse för att bygga i Tyresö.

”nu finns ett starkt intresse för att bygga i Tyresö”

I översiktsplanen från 2008 är ett mål att det ska finnas varierande bostadsområden och bebyggelse typer i Trollbäcken, Bollmora och Tyresö strand. I det nya förslaget till översiktsplan föreslås i en av framtidsbilderna att det målet ska gälla hela kommunen. Vad tycker du?

TABELL: Nya bostäder i Tyresö 2003–2012 fördelat på flerbostadshus, småhus och permanentningar av fritidshus. Källa: TMR

I kommunen finns något fler bostäder i småhus än i flerbostadshus och nästan alla småhus är så kallade äganderätter, där du äger och ansvarar för bostaden. Drygt 60 procent av Tyresöborna bor i småhus och bland de som bor i flerbostadshus har knappt hälften hyresrätt och resterande bostadsrätt.

Tyresöbostäder AB förvaltar och förmedlar hyresrätter till alla som vill bo i Tyresö, i bolagets bostadskö finns cirka 20 000 registrerade (2013). Bolaget har 3 280 lägenheter varav 76 är seniorboende och 74 är trygghetsboende. Omflytningen är låg även inom Tyresöbostäder (ungefär 3 %) vilket innebär att det finns väldigt få lediga lägenheter att erbjuda till kön. Samtliga storlekar på bostäder behövs och efterfrågas i hyreskön.

BILD: Hyresrätter, bostadsrätter och äganderätter i småhus och flerbostadshus i Tyresö. Källa: SCB Kalkylerat bostadsbestånd 2012-12-31

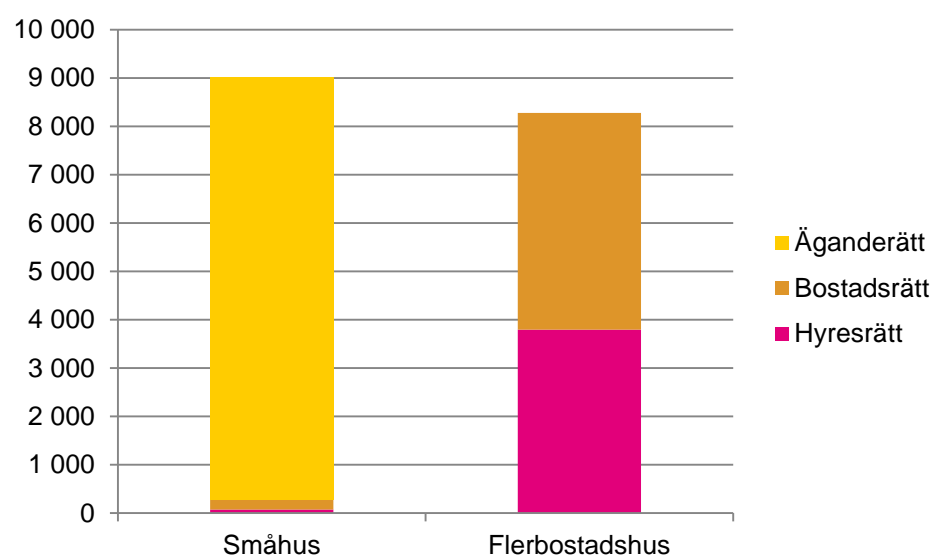
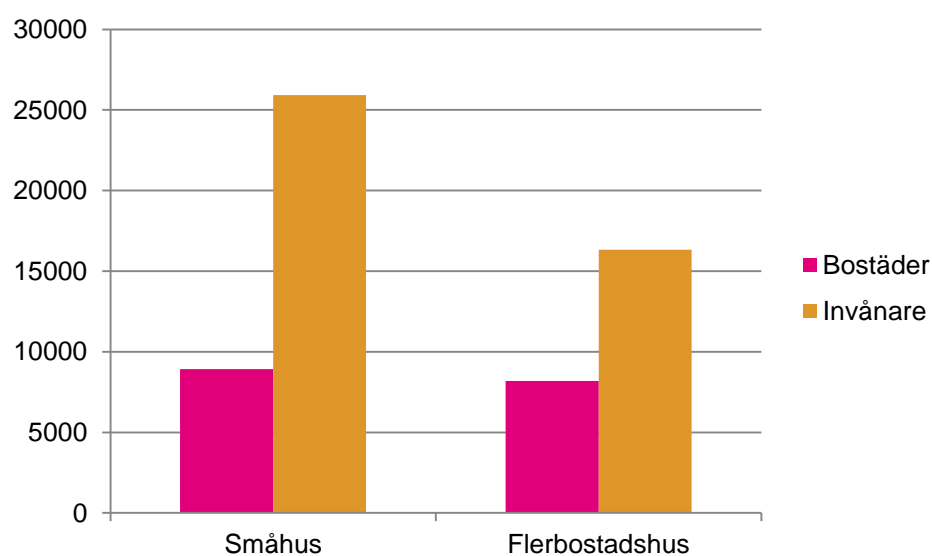

BILD: Antalet invånare per bostad i flerbostadshus och i småhus i Tyresö kommun. Källa: SCB.

Korta flyttningar dominerar

Ungefär 55 procent av de som flyttar i Tyresö gör det inom kommunen. Tyresö har större inflyttning än utflyttning från Stockholm, Nacka och utlandet medan vi har större utflyttning till Haninge och resten av landet. Det är främst barnfamiljer som flyttar till kommunen och de som flyttar mest över huvud taget är ungdomar i åldern 20–29 år. De flyttar från kommunen till Stockholm, Haninge och övriga riket. I hyresrätter bor många en ganska kort tid medan de som äger sin bostad generellt bor där länge.

Befolkningstillväxten i Tyresö beror på att barn föds i kommunen och på att folk flyttar hit.¹ Tyresö kommun växte med en busslast i månaden under förra året och Tyresö kommun har fått skruva upp de senaste årens befolkningsprognoser. Till kommunen flyttar många barnfamiljer medan ungdomar främst flyttar från kommunen. Ungdomarna flyttar sedan tillbaka till kommunen när de själva bildar familj.

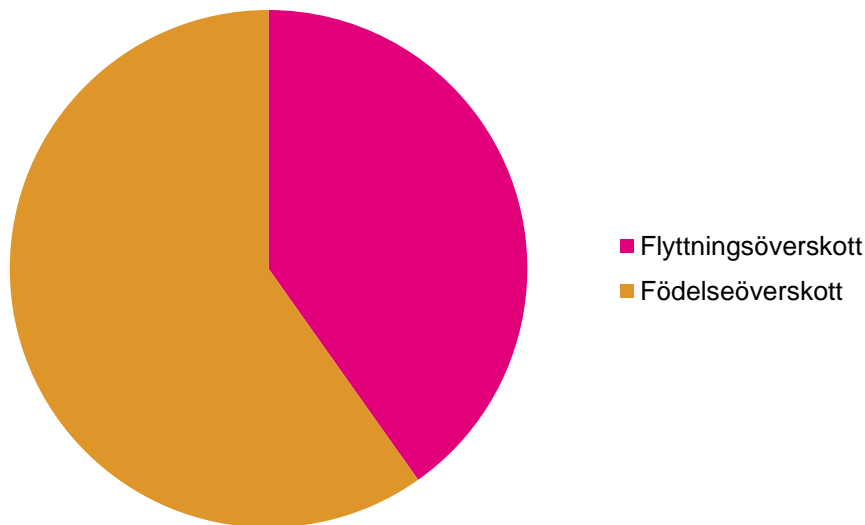

BILD: Befolkningsökningen beror mest på födelseöverskottet. Källa: SCB genomsnitt 2004–2013.

Svårare att få bostad för vissa grupper

ÄLDRE, STUDENTER, FLYKTINGAR OCH PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNINGAR Många söker kommunens hjälp för att de av olika skäl inte får en bostad. Det handlar om ensamkommande flyktingbarn, föräldrar med barn som är utsatta för våld i nära relation, personer med betalningsanmärkningar eller som blivit vräkta, som har beroendeproblematik eller psykiska sjukdomar, ungdomar som är placerade av socialtjänsten men som med stöd kan klara ett eget boende med flera. Det är även unga och studenter samt äldre som ibland har svårt att få en lämplig bostad. Lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar (SFS 2000:1383) innebär att kommunen ska planera så att alla i kommunen kan leva i goda bostäder.

"Äldreomsorgen har prioriterats särskilt och är väl anpassad till de äldres behov och efterfrågan. Omsorgen präglas av mångfald och ger goda möjligheter till inflyttande, valfrihet och självbestämmande. Det finns en variation av boendeformer för äldre i alla delar av kommunen." Vision 2030, Tyresö kommun

"Möjliggör att ta emot fler flyktingar." Enligt avtal med Länsstyrelsen och Migrationsverket

En del av de som söker bostad i kommunen har inte råd att bo i nyproducerade bostäder. De saknar eget kapital och kan inte betala höga hyror. Behov och efterfrågan på bostadsmarknaden är alltså inte alltid samma sak. Det räcker inte längre att stå i bostadskön när man är 16 för att kunna flytta hemifrån när det blir dags. Många Tyresöungdomar lämnar kommunen när de flyttar hemifrån, det beror delvis på att man flyttar till arbete och utbildning och Stockholm har stor dragningskraft, men det beror också på att bostadsmarknaden inte tillgodoser behoven i Tyresö. Unga och studenter gynnas av att utbudet på den ordinarie bostadsmarknaden breddas och ökar. Men för många av de övriga grupperna krävs att kommunen tillhandahåller olika typer av specialbostäder.

I Tyresö finns cirka 470 specialbostäder för äldre, personer med funktionsnedsättningar, studenter och övriga med särskilda behov. Behovet av specialbostäder väntas öka i takt med att vi blir fler Tyresöbor, samtidigt som andelen ungdomar och unga vuxna som drabbas av psykisk ohälsa ökar. De kommande årtiondena ökar antalet äldre och det kommer att behövas fler bostäder som är anpassade för dem. Samtidigt innebär situationen i omvärlden vi måste öka kapaciteten för flyktingmottagande i Tyresö vilket regleras genom avtal med Länsstyrelsen och Migrationsverket.

¹ 517 personer flyttade in 2013, det går in drygt 50 personer i en buss, 517/50 ger 10 busslast per år vilket är ca en busslast i månaden.

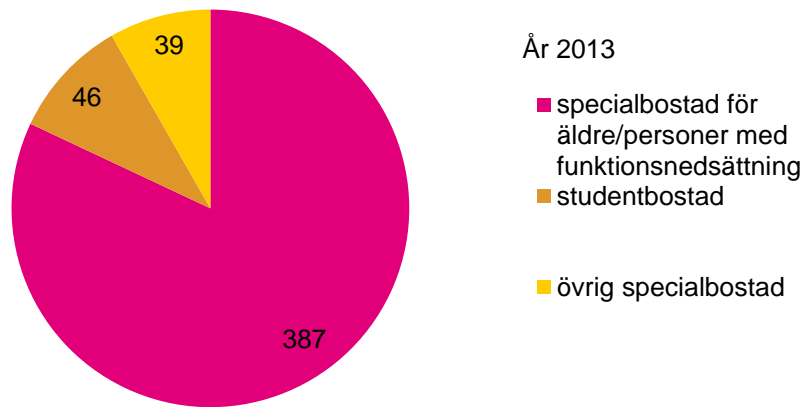

BILD: Antalet specialbostäder i Tyresö 2013. Källa: SCB.

I Tyresö saknar cirka 130 personer en långsiktig boendelösning enligt Socialstyrelsens statistik. Ett av kommunens verktyg för att slussa in människor på den ordinarie bostadsmarknaden är det kommunala bostadsbolaget. Kommunen samarbetar med Tyresö bostäder och andra hyresvärdar för att förebygga att främst barnfamiljer och unga vräks. Bostadskonsulenten, som är anställd av både Tyresö bostäder och kommunens socialförvaltning, arbetar med att förebygga att människor förlorar sin bostad på grund av obetalda hyror, störningar, sanitär olägenhet eller annat. Konsulenten samarbetar med socialsekreterare för att ge individuellt stöd till personer som har komplicerade problem som påverkar boendet.

Kommunen kräver oftast att bostadslösa personer själva ska försöka förändra sin situation och hänvisar i första hand till andrahandsmarknaden för att på egen hand ordna en bostad. Socialförvaltningen har dock ett ansvar att hjälpa personer i socialt utsatta grupper som saknar bostad. Det kan handla om bostadslösa med minderåriga barn, psykisk ohälsa eller missbruksproblematik. Det kan innebära att socialförvaltningen ordnar kortsiktiga lösningar som hotell, härbärgen, plats på stödboende eller liknande. Dock finns behov av försöks- /övergångslägenheter för personer som tidigare har haft missbruks- och beroendeproblematik men som lämnat det bakom sig och har svårt att ta sig in på bostadsmarknaden. Detsamma gäller för socialt utsatta personer som blivit vräkt men har fått ordnade förhållanden och behöver socialtjänstens stöd för att åter få en bostad. Försökslägenheterna ligger i det vanliga bostadsbeståndet. Socialförvaltningen tecknar kontrakt med hyresvärderna och hyr ut lägenheten i andra hand under en försökstid, på sikt ska den enskilda erbjudas att själv överta lägenhetskontraktet.

BEHOV AV SPEICALBOSTÄDER

I *gruppboendestäder* bor personer som har stora behov av stöd och omvårdnad. Det finns gemensamma utrymmen och personal. För att möta efterfrågan behövs i Tyresö kommun cirka 10 nya gruppboendestäder fram till 2035. Bostäderna behöver ligga nära service, cirka 4–6 bostäder kan dela på gemensamma utrymmen i direkt anslutning till den egna bostaden.

Serviceboendestäder finns för funktionsnedsättning som har behov av stöd i boendet, men också klarar en hel del själv. Det behövs cirka 6–8 nya servicelägenheter, på 30–40 kvadrat kring en baslägenhet där stödpersonal finns, fram till 2035. Till cirka 12 lägenheter behövs en större baslägenhet. Bostäderna bör ligga samlat men helst inte i samma portuppgång.

Träningslägenheter ger personer med psykisk funktionsnedsättning möjlighet att träningsbo för att på sikt klara av ett helt eget boende. Lägenheterna bör ligga utspridda i det ordinarie bostadsbeståndet, men det finns också personer som inte kan ha grannar, utan måste bo avskilt. Behovet av träningslägenheter och avskilda boenden ökar något fram till 2035.

Bostäder för ensamkommande flyktingbarn och nyanlända behöver öka med 3–4 bostäder varje år. Nya bostäder behövs i kommunen för att uppfylla kommunens avtal med staten om mottagande av barn. För vuxna och familjer som fått permanent uppehållstillstånd behövs ytterligare 6–8 lägenheter per år.

Two stödboenden för hemlösa och ett inackorderingshem för personer med missbruksproblem täcker efterfrågan idag men framöver kan fler platser behövas. Även bostäder för äldre hemlösa med missbruksproblematik behövs.

Behovet av *nya vård- och omsorgsboenden för äldre* uppgår till omkring 300 nya platser fram till 2035. Kommunen arbetar med att utveckla en plan för etableringen av nya omsorgsboenden och uppgifterna i översiktsplanen kommer att uppdateras när den är klar.

Anpassad bostad gör det möjligt för personer med funktionsnedsättning att bo kvar i sitt eget hem. Kommunens bostadsanpassare, Tyresö bostäder och privata hyresvärdar har ett nätverk för att förmedla redan tillgänglighetsanpassade hyreslägenheter när de blir lediga till dem med behov.

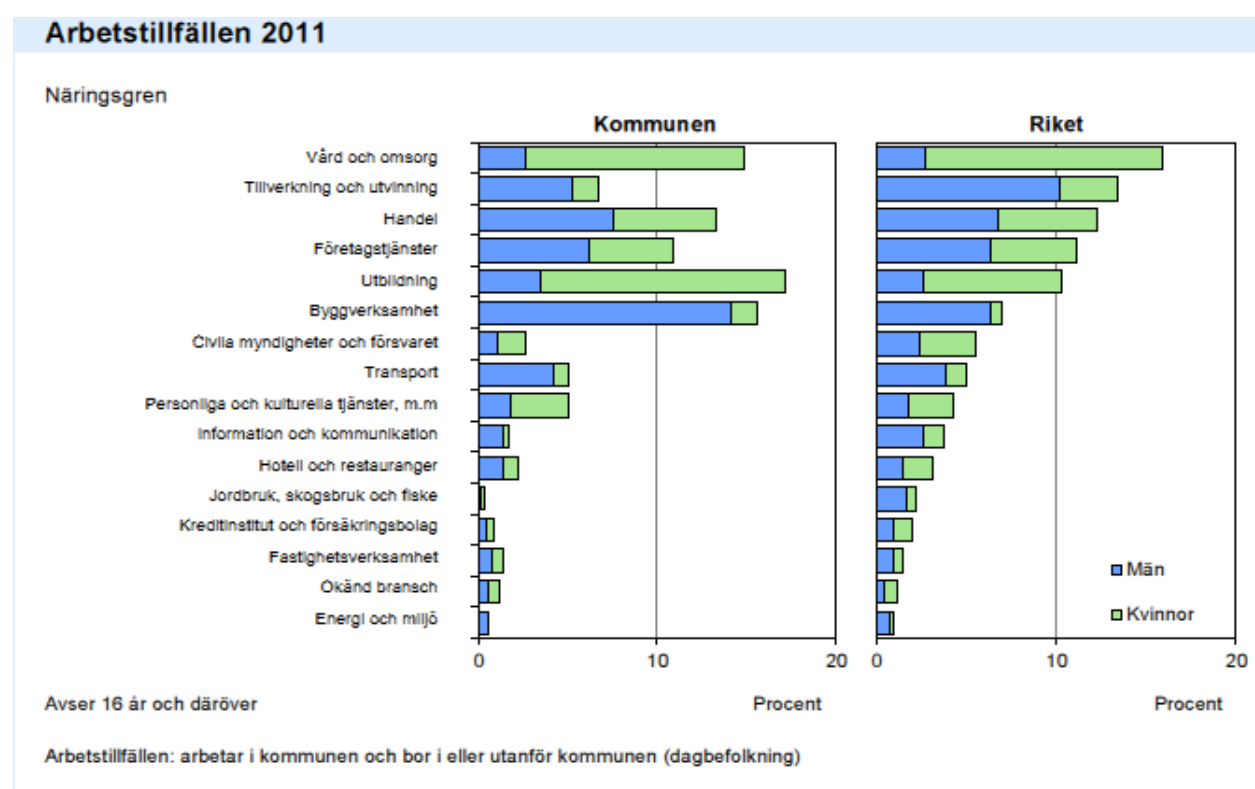
Nära näringslivet

NÄRINGSLIV Stockholmsregionens näringsliv växer snabbt. Tyresö har alla förutsättningar att vara en del av utvecklingen. Företagsklimatet i kommunen är bland de bättre i landet. Tyresö ligger på plats 39 av landets 290 kommuner när företagens utveckling rankas av organisationen Företagarna.

"Tyresö har år efter år legat i toppen när företagsklimatet rankas. Med ett rikt och differentierat näringsliv med många småföretagare är Tyresö något av ett "Stockholms Gnosjö". God planering har möjliggjort nya företag och arbetsplatser i Tyresö inom en rad olika områden, vilket har stärkt serviceutbudet i kommunens olika delar. Skrubbaområdet [i Stockholms stad] har numera mängder av arbetsplatser." Vision 2030, Tyresö kommun

Det finns idag finns en hög koncentration av företag norr om Stockholm. Det finns en risk för att obalanserna mellan norra och södra delen av regionen kommer att öka vilket är negativt för Tyresös framtida utveckling och attraktionskraft.

Tyresö har 4 000 registrerade företag. De allra flesta företagen är små och några är medelstora. De finns en tradition av ett entreprenörskap med flera mindre företag som samverkar i nätverk. Det finns en mångfald av näringsgrenar vilket gör att kommunens näringsliv har förutsättningar att klara sig bra även när konjunktur går ner.

Företagare 2011

Antal sysselsatta	Män		Kvinnor	
	Företagare i eget AB	Egenföretagare	Företagare i eget AB	Egenföretagare
1	228	645	55	363
2-4	196	127	47	73
5-9	88	19	14	6
10-	70	0	22	0
Totalt	582	791	138	442

Antal i åldern 16 år och däröver
Avser dagbefolkning

Det finns inga nya stora områden i kommunen för att skapa ny industrimark för de branscher som har störande verksamheter eller som kräver stora ytor. Däremot är Skrubbaområdet i Stockholm en stor resurs för etablering av sådana verksamheter. Inom kommunen är det viktigt att det skapas möjligheter att arbeta med andra verksamheter, såsom företagstjänster och handel, i lämpliga lägen. Sådana verksamheter kan ligga i samma kvarter som bostäder och bidrar då till att skapa en levande miljö under hela dygnet.

I Tyresö kommun har en spontan omvandling skett av industriområdet Bollmora. Från att vara planerat för industriändamål i detaljplanen från 1958 består verksamheterna idag av exempelvis gym, sjukvård, cykel- och musikaffärer - verksamheter som med fördel ligger i en stadsmiljö blandat med bostäder. Kommunens planering kan, beroende av utgången av detta samråd, fortsätta stötta denna omvandling och utveckling av kvarteren eller sträva efter att marken ska prioriteras för industrier. I delar av området har kommunen redan påbörjat denna omvandling genom två ändringar av detaljplanen tillåtit kontor, skola och vård. En trend inom handel, som även nått Tyresö, är att butiker minskar sina lagerytor som krävt ett mer extern butiksläge för att istället arbeta mer med showroom-liknande butiker i mer centrala lägen.

Industriområdena vid Gudöa och vid Trollbäckens IP har även de omvandlats till främst bostäder i två av framtidsbilderna. I det fall kommunen ska arbeta vidare med den strategin krävs ett arbete för omlokalisering av de verksamheter som finns där idag. Marken är troligtvis förorenad av de verksamheter som tidigare funnits och behöver undersökas mer innan en förändrad markanvändning kan ske.

Shoppingutbudet kan öka!

KOMMERSIELL SERVICE Ökar antalet Tyresöbor till 65 000 invånare ökar samtidigt konsumtionsunderlaget. Om hela konsumtionsunderlaget skulle stanna inom kommunen (om Tyresöborna handlar lokalt) skulle det innebära en möjlig ökning av handelsytan med drygt 30 000 kvm med dagens handelsmönster. Men Tyresöbor har nära till utbudet i grannkommunerna och en del av ökningen kommer att spenderas utanför Tyresö kommun beroende på konkurrens, köpvänor med mera.

Vid en befolkningstillväxt i Tyresö om ca 50 %, behöver det tillskapas ca 20 000 kvm handel och service inom kommunen. 20 000 kvm uthyrbar yta motsvarar 25 000 kvm BTA handel, vilket kan genererar ett tillkommande parkeringsbehov som ger totalt 50 000 kvm byggd yta med dagens resmönster. Strävan för framtida handelsutveckling bör vara att avsevärt stärka handeln i Tyresö centrum, och komplettera närhandeln i de olika stadsdelarna.

**”Trollbäcken centrum måste bli ett trivsamt torg.
”Fler boende – mer service.**

”Tyresö centrum är omtalat [...] en ökad stadsmässighet förverkligats. [...] Där [i Trollbäcken] finns ett utvecklat serviceutbud, inte minst tack vare de mindre förtätningar som genomförts runt Trollbäckens centrum. Den lokala servicen är god i Tyresö Strand [...] Ett nytt mindre centrum med småskalig service har tillkommit vid Trinntorp.” Vision 2030, Tyresö kommun.

FAKTA

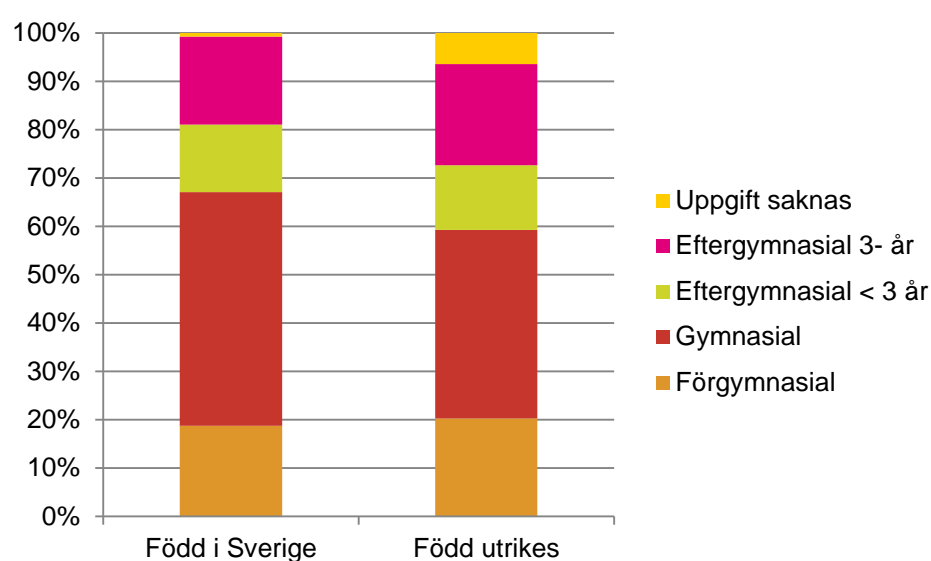
Offentlig service är den skattefinansierade verksamhet som drivs av stat, landsting och kommun samt privata aktörer. Läs mer om den offentliga servicen i kapitlen trafik, bostadsförsörjning, skola, kultur och fritid och rekreation.

Tyresöborna jobbar mer än andra

ARBETSMARKNAD Tyresöborna förvärsarbetar mer än genomsnittet i både regionen och i landet i stort, är friskare och tjänar mer. En pågående och växande trend är att antalet jobb inom akademiska yrken ökar samtidigt som jobb med kort utbildningstid minskar. I Tyresö har knappt 20 procent i åldern 16-74 år högst förgymnasial utbildning och knappt 45 procent har högst gymnasial utbildning. 33 procent har eftergymnasial utbildning. Att höja utbildningsnivån är viktig för möjligheten att komma in på arbetsmarknaden. I dagsläget råder en brist på arbetskraft inom vissa områden ex. pedagogiska yrken och ingenjörer, där konkurrensen om den arbetskraften är stor i regionen.

Förvärsarbetande 2011			
	Andel (%) av alla i resp. ålder		
	Män	Kvinnor	Totalt
Kommunen			
20–24 år	63	61	62
25–44 år	88	85	86
45–64 år	85	82	84
20–64 år	84	81	82
Länet			
20–24 år	61	59	60
25–44 år	83	79	81
45–64 år	79	78	79
20–64 år	79	77	78
Riket			
20–24 år	59	54	57
25–44 år	82	78	80
45–64 år	80	77	79
20–64 år	79	75	77

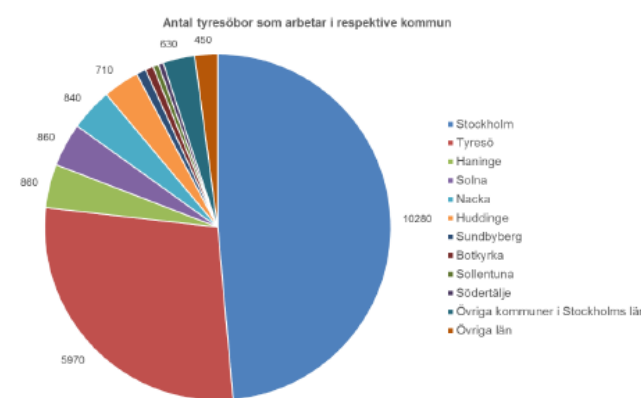
Avser nattbefolkning

TABELL: Utbildningsnivå i åldern 16-74 år efter födelseort (procentuell fördelning) 2012. Källa: TMR

Allt fler pendlar till Tyresö

ARBETSPENDLING Antalet arbetstillfällen samt möjligheten till pendling är viktiga faktorer för kommunens invånare. Det är fler arbetande som pendlar ut från kommunen jämfört med som pendlar in till kommunen.

Figur 2-10 Fördelning av tyresöbornas arbetsort. Totalt antal = 21 160. Avser förvärsarbetande befolkning, 16-, år 2011. Källa: Stockholms läns landsting, årsstatistik 2013

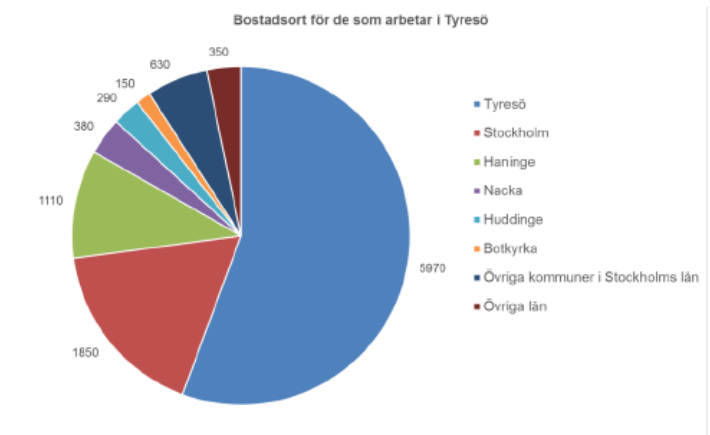
Omkring 21 200 tyresöbor förvärvsarbetar och av dessa är det cirka 6 000 som arbetar lokalt i kommunen. Detta innebär att omkring 15 000 invånare pendlar ut från kommunen till sitt arbete. Av de cirka 11 000 arbetstillfällen som finns i kommunen är Tyresöbor anställda på knappt hälften av de tjänsterna. Det innebär att 5 000 människor pendlar till Tyresö för att arbeta. Sammantaget är det cirka 10 000 människor färre i kommunen under arbetstid (så kallad dagbefolkning). Att så många lämnar kommunen under en stor del av dygnet påverkar service- och handelsbranschen som kan ha svårt att få en lönsam verksamhet. Att skapa fler arbetstillfällen i kommunen är alltså bra för många av de företag som finns här idag.

Var tyresöborna arbetar

Av de totalt drygt 21 000 tyresöbor som förvärvsarbetar har nästan hälften (49 procent) sin arbetsplats i Stockholms stad. Därefter är det vanligast att invånarna arbetar i Tyresö kommun (28 procent), följt av Haninge, Solna, Nacka och Huddinge (cirka 4 procent vardera),

Vilka som arbetar i Tyresö

Tyresöbor står för drygt hälften (56 procent) av de som arbetar i kommunen. Därefter är det vanligast att arbetande i kommunen bor i Stockholms stad (17 procent), Haninge (10 procent), Nacka och Huddinge (cirka 4 procent var).

Figur 2-11 Fördelning av arbetsort för de som arbetar i Tyresö kommun. Totalt antal = 10 724. Avser förvärvsarbetande befolkning, 16-, år 2011. Källa: Stockholms läns landsting, årsstatistik 2013

Högsta betyg till skolan

UTBILDNING Hur många barn, vuxna och äldre det finns i samhället varierar över tid. De "pucklar" i årskullar som finns kan bero på att stor nybyggnation har skett vid olika tillfällen, som i sin tur lett till stor inflyttning till kommunen. Att ha en bra, tillgänglig och välfungerande skola är en hörnsten i kommunens verksamhet och något som förväntas av invånarna. Att planera för att skolverksamheten passar de behov som finns innebär stora utmaningar för kommunen. Idag är det brist på platser i förskola och skola på vissa håll i kommunen, medan i andra kommundelar har skolorna tomma platser. Nya bostadsområden, generationsväxling och etablering av fristående skolor kommunen ritar ständigt om bilden. En utredning har tagits fram om Tyresös förskolors och grundskolors lokaler. Utredningen pekar ut vilka lokaler som har brister och vilka behov av lokaler som beräknas behövas fram till och med år 2025.

Förskolor och grundskolor i Tyresö kommun – utredning av lokaler (SWECO 2014)

"Tyresö är nu sedan flera år en av Sveriges bästa skolkommuner. Tack vare en målmedveten och uthållig satsning på skolan och kunskap har utbildningsnivån höjts markant. Förskolan och grundskolan har ett särskilt fokus på att se varje individ och låta varje barn utvecklas utifrån sin potential. Utvecklingen har gått från "en skola för alla" till "en skola för var och en" där varje elev lotsas fram till att nå utbildningsmålen. Det finns en stor mångfald i förskolan och skolan i Tyresö." Vision 2030, Tyresö kommun

Trygghet och möjlighet till studiero är en förutsättning för utveckling och lärande. Alla elever oavsett kunskapsnivå ska inkluderas i skolan och båda pedagogik och lokaler behöver anpassas till detta behov. Arbetssättet med inkluderande lärmiljöer kräver flexibilitet i lokalerna för både förskolan och skolan, där bland annat tillgången till grupprum är viktigt.

Nya tag behövs nu

Flera skolor i Tyresö är byggda på 1960 och 1970-talen och har ett eftersläpande underhåll. Lokalerna är inte heller alltid ändamålsenliga när det gäller kraven på specialsalar, pedagogik, flexibilitet och tillgänglighet. I den utredning som tagits fram av Sweco föreslås att äldre, mindre bra fungerande lokaler ersätts med nya lokaler. Man föreslår en satsning på färre skolenheter i kommunen, men med väl fungerande lokaler där ytorna kan utnyttjas bättre för att ge en effektivare drift och förvaltning. För att alla barn ska ha nära till en skola föreslås minst en skolenhet i varje kommundel. Det finns fördelar med att skola och förskola ligger nära varandra då vissa funktioner kan delas. Det kan också vara praktiskt för familjer med flera barn i olika åldrar. När Tyresö växer och utvecklas behöver nya förskolor och skolor planeras i närheten av de nya bostadsområdena.

Förskola och skola är både inom- och utomhus

De ytor som behövs för förskola och skola är inte bara för lokaler utan skolgården, utemiljön och vägen till skolan är också viktig. För små barn är det bra om barnomsorgen finns i närheten av hemmet. Det är viktigt att större barn själva kan gå eller cykla till skolan på ett säkert sätt. Det minskar trafiken runt skolorna, som ofta kan vara ett problem, och är bättre för folkhälsan. Forskning visar att en bra och kvalitativ utemiljö är viktig både för den mentala och den fysiska hälsan. I en naturlig lekmiljö kan det sociala samspelet utvecklas mer genom att leken inte är förutbestämd. En riktlinje är att en förskolegård ska ha en yta på 20-40 kvm per barn. I Tyresö är det ofta nära till natur vilket är en styrka att ta tillvara på i framtidens förskole- och skolmiljöer.. Kommunens egen naturskola ger idag alla grundskoleklasser praktiska naturlektioner och lärare fortbildning vid Alby naturreservat. Naturskolan är viktig för att stärka kommunens identitet som en hållbar kommun med starka natur- och vattenvärden.

Elevunderlag

Kommunen kommer med all säkerhet växa i alla kommundelar men särskilt mycket i Bollmora, Tyresö Strand och Östra Tyresö. En generationsväxling har redan inletts i Trollbäcken och Krusboda och den kommer att skyndas på i och med att fler lägenheter byggs i de centrala delarna. I villa- och radhusområden från -60 och -70-talen kommer nya barnfamiljer flytta in. Nya bostäder tillkommer runt de kollektivtrafiknära stråken och knutpunkterna.

Tillgänglighet till skolan

Att en närbelägen skola upplevs som tillgänglig eller möjlig att gå i är inte självklart. I Tyresö finns en tendens att inte välja en skola som ligger i en annan kommun, även om avståndet till den skolan är kort. Tyresö är en liten kommun och det är en styrka om rörligheten är stor och de kommunala verksamheterna som skola, fritidsanläggningar mm kan användas av många. Målet är att tillgången på platser i förskola och skola ska matcha det behov som finns, men det är svårt att undvika obalans i systemet hela tiden beroende på generationsväxlingar mm. Sårbarheten i systemet minskar om det finns fler förskolor och skolor som invånarna upplever som möjliga val. Om det upplevs som enkelt av invånarna att röra sig mellan bostadsområden ökar valfriheten, kontakterna och möjligheterna att skapa bra utbyte och mötesplatser. Ett sätt att överbrygga fysiskt och mentalt avstånd är att arbeta med gena och trygga skolvägar som går på tvärs i öst-västlig riktning i kommunen. Det kan gälla både gång, cykel och kollektivtrafik. Kommunen har genomfört resvaneundersökningar för att kartlägga hur resor till och från skolor går till. Detta har bland annat lett till att skolor längs med Tyresövägen startar vid olika tidpunkt på morgonen för att minska köerna runt skolorna och på Tyresövägen i rusningstrafik. Andra åtgärder kan vara att lokaler och skolmiljöer håller hög och jämn standard oavsett var i kommunen de ligger.

Valfriheten

År 1992 kom friskolereformen, vilket innebar att ett kommunalt bidrag, skolpengen, följer varje elev. Friskolorna kunde då finansieras med den kommunala skolpengen via sitt elevunderlag. Valfriheten innebär att det finns fler skolor med olika alternativa pedagogiker och inriktningar att välja på för familjer och barn. En nackdel är att det är svårt för kommunen att med framhållning veta vilka elever som har behov av kommunal skola. Benägenheten att välja en friskola ökar med barnets ålder. På lågstadiet går idag ca 10 % av barnen i en friskola och på högstadet ca 30 %. Det finns också friskolor och andra kommunala skolor utanför kommunen där många tyresöbarn går.

Gymnasium

I Stockholms län väljer 50 procent av eleverna i gymnasiet en annan gymnasieskola än hemkommunens. Vid slutantagningen 2013 fanns det cirka 4 400 lediga platser i Stockholms län, vilket har bidragit till att skolor och utbildningsinriktningar har fått ställas in eller läggas ned. Trenden bedöms sammantaget att fortsätta även de kommande åren, vilket kommer att ställa krav på att Tyresös eget gymnasium är flexibelt organiserat så att snabba omställningar kan ske i verksamheten vid förändrad efterfrågan. Kommunstyrelsen har beslutat att Tyresö ska få ett nytt modernt gymnasium med en ny profil, program och kurser, lärmiljö och pedagogik. Var det nya gymnasiet ska ligga är ännu inte bestämt, och är därför aktuellt att diskutera i översiktsplanen Tyresö/2035.

"Inom gymnasieutbildningen finns ett brett utbud och en stor valfrihet i hela regionen. Detta utbud präglas av kvalitet och konkurrenskraft tack vare kommunens profilering mot entreprenörskap och närkontakt med näringsliv och arbetsmarknad." Vision 2030, Tyresö kommun

FAKTA

Det finns idag 23 kommunala förskolor och 16 fristående, samt 13 kommunala grundskolor och tre fristående i Tyresö.

Det finns ca 600-800 tomma elevplatser i Tyresös kommunala skolor, vilket motsvarar en kostnad om cirka 10 miljoner kronor om året.

Förskolans antal platser motsvarar den efterfrågan som finns, utom i Trollbäcken där det är brist på platser idag.

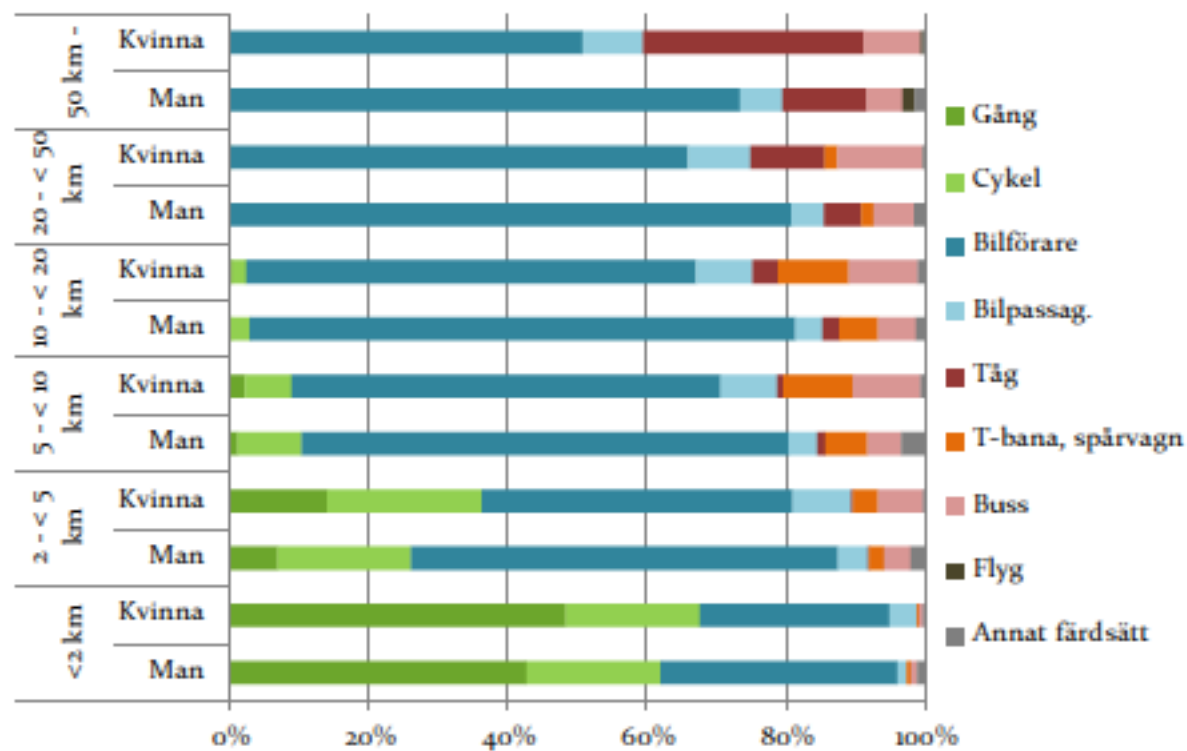
Hållbara resor och transporter

TRAFIKPLANERING Hur ska vi klara transporterna när vi blir fler Tyresöbor? Det är en stor utmaning för kommunen och resten av regionen. Det är redan trångt ibland både i vägnätet och på bussarna med köer och långa restider som följd. Hur kan vi få förutsägbara restider och göra det möjligt för Tyresöborna att även i framtiden arbeta utanför den egna kommunen utan att pendlingstiderna blir omöjliga? Även om det blir fler arbetstillfällen i kommunen kommer arbetspendling troligtvis ändå att öka i regionen. För att alla ska kunna resa som de vill måste kapaciteten och möjligheterna i trafiksystemet öka.

*"Tyresö är som ett amerikanskt bilsamhälle – vart tog hållbarhetsfrågorna vägen? Försöker leva utan bil."
"Tunnelbana – smidigare men inte trevligare."*

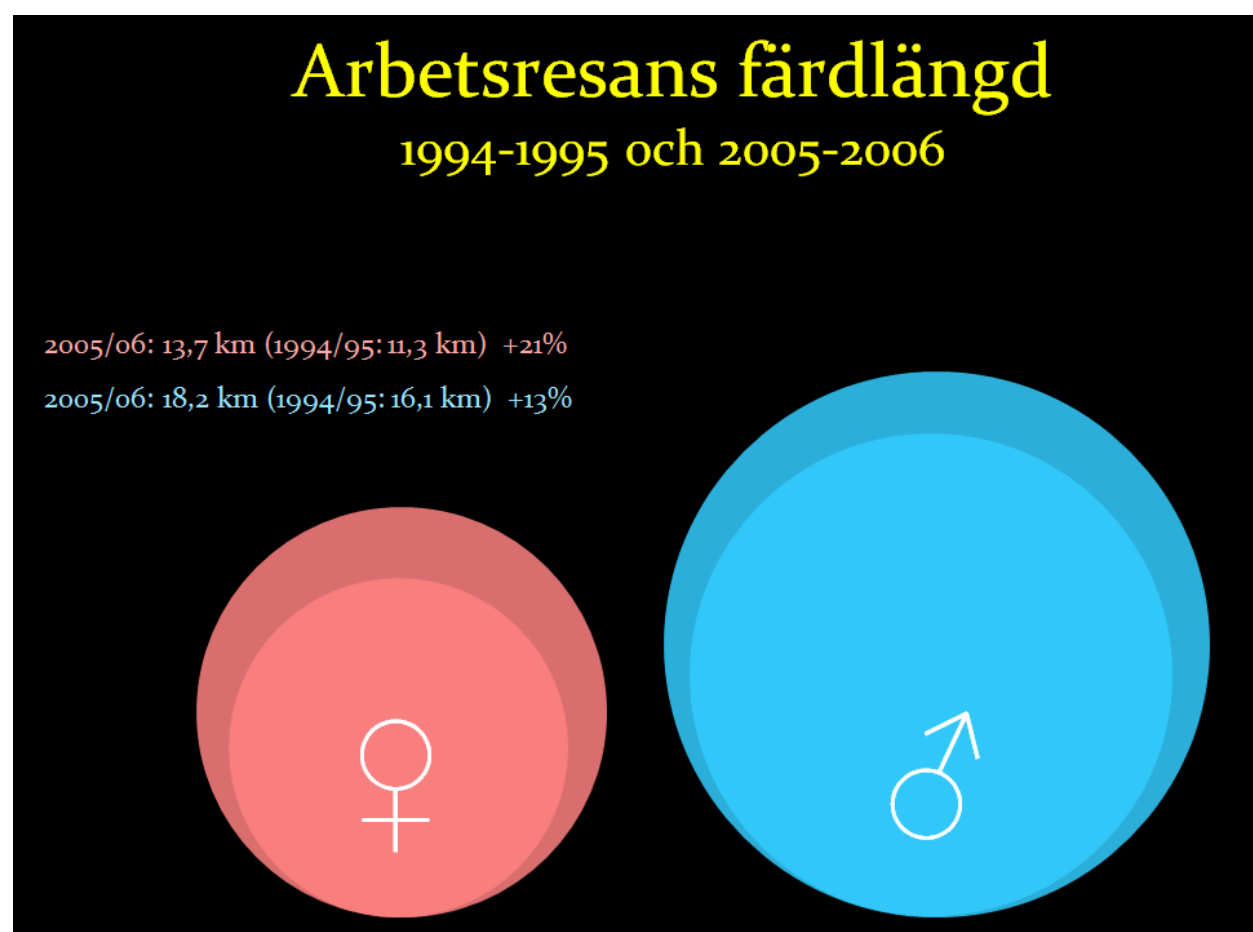
"Infrastrukturen har byggts ut med fokus på framkomlighet och smidighet för olika trafikslag. Gång- och cykelvägnätet är väl utbyggt och sammanlänkat med våra grannkommuner vilket lett till kraftigt ökat cyklande. Kollektivtrafiken fungerar bra med korta restider till såväl Stockholm som Nacka och Södertörnskommunerna genom utbyggda tvärförbindelse och även spårburen trafik. Tvärförbindelserna inom Tyresö är goda." Vision 2030, Tyresö kommun

Ett av de nationella målen för transportpolitiken är att transportsystemet ska vara jämställt – män och kvinnor ska ha samma möjligheter att ta sig fram snabbt och smidigt. I dag reser män och kvinnor på olika sätt, män reser mer med bil och kvinnor mer med kollektivtrafiken, män gör längre resor och kvinnor arbetar oftare nära hemmet och sköter hushållens dagliga inköp och hämtning och lämning av barn på skola och förskola.

Figur 5.5 Andel arbetsresor med olika färdssätt efter pendlingsavstånd, 2005/06

Källa: Egen bearbetning av RES 05/06, viktade värden, enhet delresa.

Källa: På väg mot jämställda arbetsresor? Vardagens mobilitet i förändring och förhandling. Ana Gil Solá, Göteborg 2013.

Förslag på åtta bärande principer för trafikplaneringen i Tyresö

PLANERINGSPRINCIPER FÖR TRAFIKPLANERING Vi föreslår åtta principer för trafikplaneringen som ska göra det möjligt att nå kommunens mål och visioner. Principerna underlättar kommunens arbete och praktiska beslut. Planeringsprinciperna kan för trafiken och byggandet och vara vägledande i planeringen när Tyresö växer.

- Tillgänglighet före rörlighet – Tillgängligheten i transportsystemet ger nytta medan rörligheten ger kostnader som trafikolyckor och miljöpåverkan. Tyresö arbetar alltid efter att skapa högsta möjliga tillgänglighet för invånare, besökare och näringsliv till så liten förflyttning som möjligt. I en tillgänglig stad är det nära till arbetsplatser och skolor, butiker och kollektivtrafik. Det är därför bättre att lägga ny bebyggelse där kollektivtrafiken redan är god.
- Ett transportsystem för alla – Alla invånare, besökare och arbetande i kommunen ska kunna transportera sig på lika villkor. Vi ska planera transportsystemet, bostäder och arbetsplatser så att alla – oavsett ålder, kön, fysisk förmåga eller ekonomisk ställning – får samma möjlighet att ta sig fram i kommunen och Stockholmsregionen.
- Hela resan ska fungera – I alla delar av kommunen ska resan från dörr till dörr fungera så smidigt som möjligt. Transportsystemet måste därför hänga ihop och bytespunkterna ska underlätta snabba byten mellan transportslag. I planeringen av nya områden undersöker vi gångvägar och

cykelvägar till närmaste busshållplats, cykelparkeringens kvalitet, och beläggning och standard på infartsparkeringen för att resorna till området ska fungera.

- Trafiken ska göra Tyresö attraktivt och levande – Gator och torg är en stor del av Tyresös offentliga miljö så de måste utformas för att underlätta stadsliv och sociala möten. Miljön ska vara vacker och vägarna ska inte bli barriärer i staden.
- Gående kommer först – När vi bygger gator i nya områden eller bygger om i gamla ska vi i första hand se till att man kan gå till fots överallt. Därefter prioriterar vi cyklisterna, kollektivtrafik, nyttotrafik och biltrafik.
- Trafiksäkerhet och hälsa – Vi ska utforma transportsystemet för att ingen ska dödas eller skadas allvarligt. Dessutom ska vi underlätta för alla som vill vara sin egen motor i transporten – att gå och cykla till vardags förbättrar hälsan. Tyresö har säkra vägar i trivsamma miljöer för gående och cyklisterna.
- Transporter med låg miljö- och klimatpåverkan – Koldioxidutsläppen ska minska genom att vi flyttar trafik från bilar till gång, cykel och kollektivtrafik. Man ska också kunna ladda sin elbil och fylla på biogas i Tyresö. Transportsystemet ska använda så lite som möjligt av natur, mark och andra resurser.

Välja resa i Tyresö

MOBILITY MANAGEMENT I Tyresö har vi stora möjligheter att göra våra transporter mer hållbara. Drygt hälften av pendlingsresorna inom Stockholms län är bilresor (57 procent), en femtedel (20 procent) åker med kollektivtrafiken och knappt en fjärdedel (23 procent) går eller cyklar.

Tyresös trafikplanering är inriktad på att fler ska resa hållbart, ett sätt är att visa möjligheter för att ändra gamla vanor. I projektet Resval Tyresö får inbitna bilister prova på att resa med kollektivtrafiken under två veckor. Det är en stor besparing om vi kan förändra efterfrågan på transporter så att vi använder den nuvarande infrastrukturen effektivare i stället för att bygga nytt.

Busshållplatser och övergångsställen för alla

TILLGÄNGLIGHET FÖR ALLA Kommunen arbetar med att anpassa alla busshållplatser och övergångsställen så att personer med funktionsnedsättning kan använda dem. Kommunen har tagit fram en tillgänglighetshandbok som förvaltningar och byggherrar m.fl. kan använda sig av vid planering och byggnation. Tyresös tillgänglighetsråd sammanträder fem gånger per år. Här samlas organisationer och kommunens styrelser och nämnder och diskuterar hur kommunen kan bli mer tillgänglig för alla.

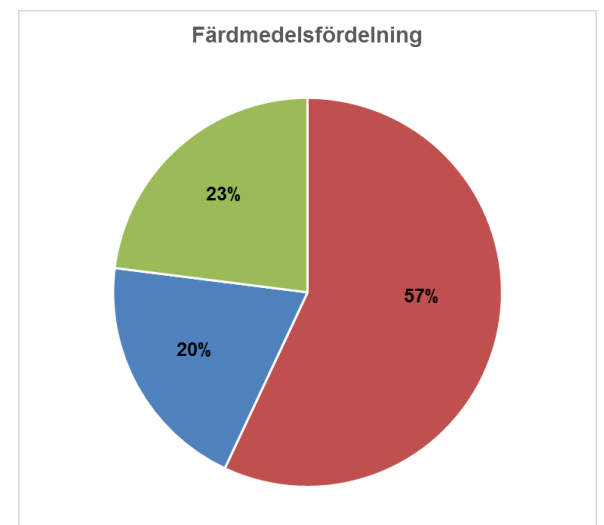

BILD: Färdmedelsfördelning för resor som startar i Tyresö med mål i länet en vinterdag 2011-2012. Källa: Trafikanalys RVU Sverige 2011-2012

FAKTA

Trafikplaneringen är inriktad på den rörliga trafikens, men en bil står parkerad i genomsnitt 95 procent av tiden. En smart och effektiv parkering är därför en av nycklarna till en tät och attraktiv stad.

Egna vägar att gå på

GÅNG Tyresö har ett vägnät där gående och cyklisterna i regel delar på utrymmet. Men cyklisterna färdas mycket snabbare så det behövs skilda vägbanor. Det finns en separerad gång- och cykelbana längs Töresjövägen och kommunen fortsätter bygga ut för att ge bättre förutsättningar för snabba och trygga resor för båda trafikantgrupperna.

Fler och bättre cykelvägar

CYKLING I Tyresö finns bra förutsättningar för cykling eftersom avstånden är relativt korta. Hälften av invånarna bor exempelvis inom två kilometer från Tyresö centrum och nio av tio har mindre än fyra kilometer till centrum. Tvärförbindelserna med cykel är också bättre än med bil – exempelvis genom naturområdena mellan Tyresö strand och Trollbäcken finns bara gång- och cykelvägar.

I Stockholmsregionen är målet att fyrdubbla cykeltrafiken fram till 2030, då ska 20 procent av resorna ske med cykel jämfört med 5 procent i dag. Men en förutsättning för det är att vi får fler och bättre cykelvägar. Vi prioriterar också att ansluta cykelvägnätet till grannkommunerna. Tyresö kommun antog 2013 en plan för att:

- bygga ut cykelvägnätet
- förbättra standarden
- öka trafiksäkerheten
- rätta ut vägarna mellan viktiga platser
- satsa på drift och underhåll

Högre kapacitet i kollektivtrafiken

KOLLEKTIVTRAFIK I framtiden behöver vi höja kollektivtrafikens kapacitet för att vi blir fler invånare och för att fler reser kollektivt. För att kollektivtrafiken ska locka över fler från bilresor behöver också kvaliteten öka. Är lösningen snabbussar med förtur i korsningar och få hållplatser eller är det bättre med tunnelbana i kombination med buss?

Hållbara resor och transporter i Tyresö (Trivector 2014) + Cykelplanen

Utveckling av kollektivtrafiken på kort sikt

Landstinget kommer efter hand att införa ett nytt stombusslinjenät, det vill säga de blå bussarna. Och med det som grund har Tyresö tillsammans med landstinget ytterligare studerat hur hela busslinjenätet i kommunen kan utvecklas fram till 2035.

Det nya stomlinjenätet skapar nya snabba resmöjligheter till och från Tyresö, där det blir möjligt att nå nya målpunkter utan byten. Dagens två stombusslinjer, 873 och 875, ersätts enligt förslaget med tre linjer:

I: Tyresö kyrka/Nyfors – Tyresö C – Gullmarsplan – Stockholm C – Solna – Vaxholm

J: Tyresö C – Handen – Flemingsberg – Kungens kurva/Skärholmen – Vällingby – Barkarby – Sollentuna – Täby/Arninge

N: Tyresö C – Skarpnäck – Högdalen – Flemingsberg – Norsborg

Den exakta dragningen för stomlinjerna är inte beslutad ännu. Utöver stombusslinjerna spelar vanliga busslinjer en viktig roll i Tyresös kollektivtrafik. Det nya stomnätet och övriga förändringar ger mycket bättre förutsättningar för kollektivtrafikresandet i Tyresö.

De viktigaste knutpunkterna för busstrafik inom Tyresö kommun kommer att vara Tyresö centrum och Trollbäckens centrum. Nya stomlinjer och andra förändringar trafiken ställer nya krav på hur dessa bör se ut. Bytespunkterna ska till exempel ha tillräckligt antal hållplatser, platser för uppställning och tidsreglering, informationssystem och annan typ av resenärsservice som attraktiv cykel- och infartsparkering.

För att busstrafiken ska vara attraktiv måste bussarna kunna komma fram. En ökande befolkning i Tyresö och grannkommunerna innebär förutom fler bussresenärer även fler bilar på vägarna. Det behövs därför många fler busskörfält, inom kommunen framför allt längs Tyresövägen och Gudöbroleden, men i Stockholm även på Tyresövägen, Nynäsvägen, Söderledstunneln och Centralbron. Längs dessa stråk kan det bli separata bussbanor där bussarna kan köra med signalprioritering utan att störas av övrig trafik.

På vissa vägar, främst på Brevikshalvön, har busstrafiken svårt att komma fram på vintern. Vägarna måste därför få sådan standard att busstrafiken kan ta sig fram när det är halt, och snöröjningen och halkbekämpningen ska prioritera dem.

För busslinjerna till innerstaden är framkomligheten på vägarna och möjligheten att stanna vid Sköndal, Gullmarsplan och Stockholms central mycket viktiga. Bli det trängsel på vägarna mot innerstaden eller platsbrist på bussterminalerna skulle vissa busslinjer kunna vända redan vid Skarpnäck och passagerarna byta till tunnelbana. Det kräver en ny uppgång från tunnelbanan till hållplatserna samt av- och påfarter till Tyresövägen. Busstrafiken mot Nacka kan få fler direkta förbindelser och nya linjer kan gå till Älvsjö, Västberga och Liljeholmen.

En god busstrafik kräver depåer där bussarna kan ställas upp, tvättas, städas och underhållas. Vi kan bygga ut bussdepån i Petterboda eller bygga en helt ny depå. För att undvika långa transporter kommer troligen depån behöva ligga i Tyresö kommun. Men med en tunnelbana till Tyresö minskar också behoven av depåplatser för bussar. Landstingets trafikförvaltning arbetar under 2015 med en utvecklingsplan för buss och översiktsplanen kan till granskningen uppdateras med frågan om bussdepåer.

Kollektivtrafiken på lång sikt

Spårtrafik finns med i Tyresös vision 2030 och kommunen har en vision av att vara klimatneutralt till 2050. Transporter och bilar står för 70 procent av klimatpåverkande utsläpp så för att nå målet är kollektivtrafiken en viktig pusselbit. I Stockholms stad behöver till exempel kollektivtrafiken i stort sett få fördubblad kapacitet fram till 2050 för att Stockholm ska nå klimatneutralitet. Även om kommunerna är olika kan resonemanget tillämpas även på Tyresö.

Redan i dag behövs ökad kapacitet, uppemot 100 bussar går under morgonens maxtimme från Tyresö mot Gullmarsplan och Stockholms innerstad. Det är en buss mer än var fyrtionde sekund på Tyresövägen mot Nynäsvägen. Hur ser då det framtida behovet ut? Fler invånare i Tyresö i kombination med en ökad kollektivtrafikandel skulle ge många fler resenärer. Om befolkningen ökar till 65 000 invånare eller fler och om andelen som reser med kollektivtrafiken ökar med 5 procentenheter skulle det krävas en buss var femtonde till tjugofemte sekund på Tyresövägen. Det är en ökning med 55–130 procent i under den timme då flest reser. Det ger en kraftigt ökad belastning på vägarna och hållplatserna kring Norra Sköndal, Gullmarsplan och centrala Stockholm som redan i dag är hårt belastade. En spårtrafik med hög kapacitet skulle kunna lösa problemet, spårväg eller tunnelbana ligger närmast till hands att pröva.

70,0

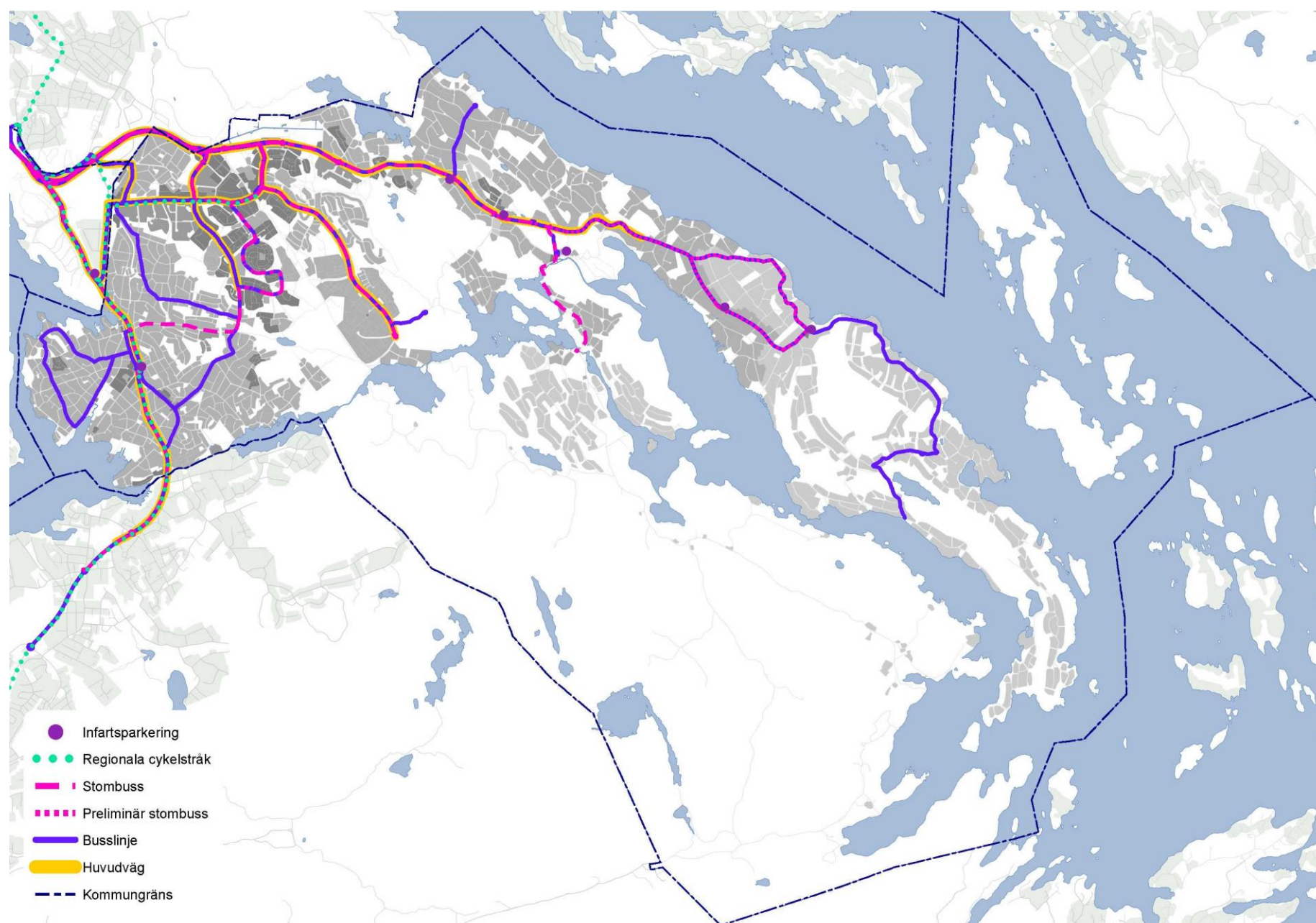
PROCENT av Tyresös koldioxidutsläpp kommer från transporter. Det är här de stora besparingarna går att göra, enligt Tyresö kommuns klimatstrategi. Målet är att Tyresö ska vara klimatneutralt 2050.

BILD: I Landstingets stomnätplan gör en utblick med tunnelbana till Tyresö.

För att det ska löna sig med spårväg eller tunnelbana behövs många resenärer. För att bygga en ny tunnelbanestation krävs minst 1 500 resenärer. I Tyresö skulle 3 600 resenärer ta tåget från Tyresö centrum under morgonrusningen 2030, enligt gränsvärden och analyser gjorda av landstinget inom arbetet med stornätsplanen. Förutsättningarna för att bygga spår och vilken nytta investeringen kan ge behöver utredas. I landstingets stornätsplan visas idéer om tunnelbana till Tyresö med som en förlängning av gröna linjen från Skarpnäck.

I samma plan har även skissats på en tvärförbindelse från Älvsjö mot Skarpnäck och Tyresö genom en utbyggnad av Spårväg syd. Det skulle förbättra Tyresös koppling till andra delar av Söderort, men inte underlätta resorna mot innerstaden. Eftersom tunnelbanan avlastar busstrafiken bättre och redan är utbyggd till Skarpnäck finns det goda skäl att prioritera den framför spårväg västerut.

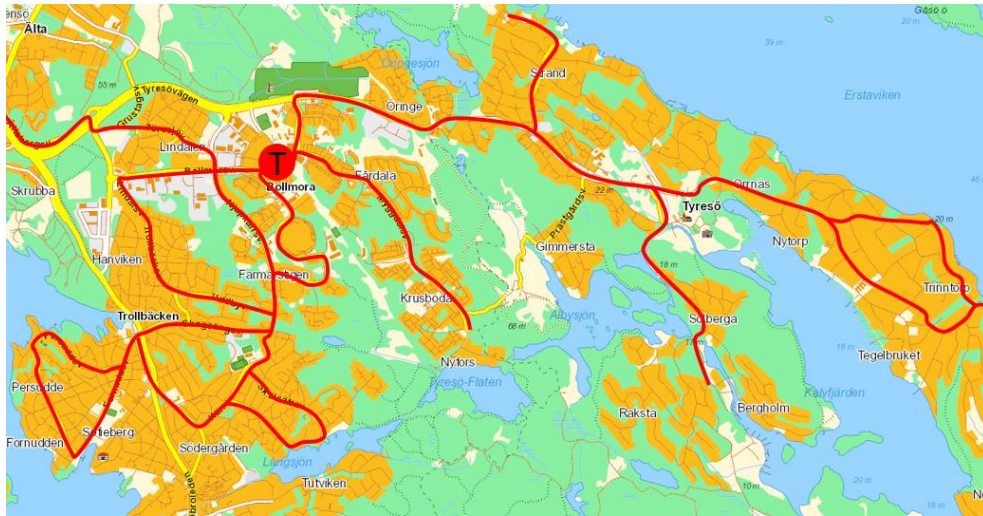

KARTA: Resor och transporter. (OBS! spårväg, T-bana och lokala cykelvägnätet ej med – ska kompletteras)

En förlängning av tunnelbanans gröna linje från Skarpnäck via Älta till Tyresö centrum skulle bli cirka 6,5 km lång och ha stationer i Älta (Nacka kommun) och vid Tyresö centrum. Restiden mellan T-centralen och Tyresö centrum skulle bli cirka 27 minuter, jämfört med dagens direktlinje 813 som enligt tidtabellen tar 22–35 minuter beroende på trafiksituationen. Byter man mellan buss och tunnelbana i Gullmarsplan tar motsvarande resa i dag 30–36 minuter. Tunnelbanan kan ha en turtäthet i högtrafik på 4–5 minuter till Tyresö eftersom den gröna linjen bara kommer att ha två grenar i Söderort sedan Hagsätralinjen blivit blå linje runt 2025.

En dragning under marken från Skarpnäck till Tyresö centrum gör att bostadsområden och naturområden inte behöver påverkas och det blir lite buller. Stationen i Skarpnäck ligger cirka 25 meter under markytan.

En tunnelbana till Tyresö centrum ersätter i stort sett busstrafiken till Gullmarsplan och Stockholms innerstad (direktbussar från östra Tyresö bör vara kvar). Lokala busslinjer går till och från tunnelbanan i Tyresö centrum. Om busslinjerna fortsätter genom Tyresö centrum ger det direkta bussförbindelser mellan kommunens östra och västra delar och minskar behovet av terminalyta i centrum. Busstrafiken på Gudöbroleden, t.ex. linje 807, fortsätter att gå till Gullmarsplan.

KARTA: Kring tunnelbanan i Tyresö centrum bygger vi ett lokalt bussnät. Linjerna går vidare genom centrum för att förenkla resor mellan kommundelarna. Dessutom finns bussar mot Haninge, Söderort och Nacka, och bussar på Gudöbroleden mot Gullmarsplan.

För resenärer som inte bor inom gångavstånd från en tunnelbanestation vid Tyresö centrum kan det bli längre restider och fler byten. Men restiderna blir också mer pålitliga eftersom risken för att bussarna fastnar i bilköer på Tyresövägen, Nynäsvägen, Söderledstunneln och Centralbron blir mindre. Vissa direktbussar kan behöva finnas kvar även om tunnelbanan har byggts.

Men en tunnelbanestation i Tyresö centrum kan vi bygga fler bostäder runt om i ett mycket bra kollektivtrafikläge. Vi bör också bygga cykel- och infartsparkeringar nära tunnelbanestationen för att göra det enklare att resa dörr till dörr. Det skulle kunna bli så att vissa andra infartsparkeringar inte används så mycket och en del kan tas bort, det ger mark att bygga på i Trollbäcken, Tyresö strand och östra Tyresö.

På sikt kan tunnelbanan förlängas söderut mot Handen. Det skulle kunna ersätta mycket av busstrafiken som i dag går på Gudöbroleden och ge Tyresöborna betydligt bättre möjligheter att nå stadskärnan Haninge.

En tunnelbaneutbyggnad till Tyresö centrum kräver en depå med uppställningsplatser för 3–4 tunnelbanetåg. Var en sådan depå bör ligga, inom kommunen eller på annan plats längs spåret, är svårt att bedöma i dagsläget.

KARTA: Så här kan tunnelbanan dras söderut från Tyresö centrum.

Fler möjligheter till kollektivtrafik – spårbilar och självkörande bilar

Fortfarande ser visionen från 1950-talet om förarlösa bilar ut att ligga långt fram i tiden men utvecklingen går snabbt. Bilar som man inte behöver köra hela tiden (inte att förväxlas med förarlösa fordon) finns redan på försök i trafik även om de inte går att köpa ännu. Branschen tror att man kan börja sälja självkörande fordon långt före 2035.

Spårbilar är ett automatiserat transportsystem som sköts helt förarlöst och som transporterar passageraren till önskad destination utan att stanna vid andra stationer. Tyresö kommun är med i Kompass, det är ett nätverk för kommuner som utreder satsningar på spårbilar. Självkörande bilar och förarlösa fordon öppnar många nya möjligheter för effektivare trafik och transporter, exempelvis kan bilpoolsbilen köra själv från garaget hem till din dörr och parkera trängre. På vägar kan de köra med tätare avstånd.

BILD: Framtidsbilden från 1950-talet om självkörande bilar - på väg att bli verklighet.

Staten satsar stort på kollektivtrafik

LÄNSPLAN FÖR REGIONALA TRANSPORTER Trafikverket och länen tar fram långsiktiga planer för statens satsningar på vägar, järnvägar och annan transportinfrastruktur. I Stockholms länsplan föreslås att det mesta av pengarna (73 procent) satsas på kollektivtrafik. Enligt planen är utbyggnad och prioritering av kollektivtrafiken nödvändig för ökat bostadsbyggande och regionens utveckling. Samtidigt behövs arbetsplatser nära kollektivtrafiken. En stor andel kollektivtrafik är också nödvändig om vi ska kunna få ner trängseln på vägarna i länet. Länsplanen innehåller också investeringar i nya regionala cykelvägar och upprustning av de som finns (9 procent).

Bilen finns även i framtiden

BILEN Även i framtiden kommer bilen att ha en viktig roll som komplement till övriga transportsätt. I flera delar av kommunen kommer kollektivtrafiken inte kunna täcka alla behov även om vi ser långt fram i tiden. Att resa med bil är flexibelt och i många fall det snabbaste transportmedlet, men många av Tyresöbornas bilresor skulle kunna ersättas av andra transportmedel. Att minska bilresandet får inte bara positiva effekter på miljö, hälsa, trafiksäkerhet och markutnyttjande, det innebär också de nödvändiga bilresorna blir effektivare eftersom man inte behöver sitta i köer.

Motortrafikens hastighet påverkar bullernivån, stadsbilden, vägnas barriäreffekt, framkomligheten och trafiksäkerheten. För att ta hänsyn till alla dessa aspekter krävs en väl avvägd hastighetsnivå, för att finna den har Tyresö genomfört en hastighetsöversyn, Rätt fart i staden. Det slutgiltiga hastighetsförslaget pekar ut ett nät bestående av 60, 40 och 30 km/tim. Men hastigheten på skyltarna är inte detsamma som faktisk hastighet. Det behövs därför andra åtgärder för att bilförarna ska hålla rätt hastighet så regleringen får effekt. Vilka bilar som används påverkar även miljön och klimatet. I Tyresö satsar vi på att bygga upp en flexibel och attraktiv infrastruktur för hållbara drivmedel, exempelvis genom att bygga fler platser för att ladda elbilar.

BILD: El-bils-laddstation

FAKTA Tyresö tillämpar fyrstegsprincipen i sin planering för att minska vägtransportsystemets negativa konsekvenser. Det innebär att kommunen alltid överväger alternativen innan vi beslutar om några stora byggen.

1. Tänk om. Det första steget handlar om att först och främst överväga åtgärder som kan påverka behovet av transporter och resor samt valet av transportsätt.
2. Optimera. Det andra steget innebär åtgärder för att vi ska kunna utnyttja infrastrukturen effektivare.
3. Bygg om. Om det behövs genomförs det tredje steget som innebär små ombyggnader.
4. Bygg nytt. Kan inte behovet tillgodoses i de tre tidigare stegen bygger vi nytt.

När vi bygger om och bygger nytt är det mycket viktigt att komplettera med åtgärder inom steg 1 och 2 för att effektivisera användningen av den nya infrastrukturen.

Trängsel när fler behöver resa

För att Tyresö kommun ska vara en attraktiv växande kommun måste vi se till att resor och transporter är effektiva. Invånarna blir fler i de andra kommunerna också så det är stor risk för flaskhalsar som ökar restiden, t.ex. på Nynäsvägen. Det behövs fler transportmöjligheter för att möta befolkningsökningen i regionen, vi försöker förenkla och korta pendlingstiden till arbete exempelvis med gena och snabba cykelvägar och möjligheter för arbetsplatser i kommunen.

BILD: Olika transportmedel tar olika mycket plats i stadsrummet. Hur Tyresö väljer att planera den fysiska miljön spelar stor roll vid val av transportmedel och därmed hur mycket mark som kan användas för annat. I figuren illustreras hur stor plats 40 resenärer tar beroende på om de åker bil, buss eller cyklar. Källa: Gävle kommun.

FAKTA Bilinnehavet per person i Tyresö har varit relativt stabilt de senaste tio åren. År 2003 var det 330 registrerade personbilar i trafik per 1 000 invånare, medan det år 2013 var 320. Jämför vi med kommunerna i närheten äger Tyresöborna äger bil i något större utsträckning. (Diagram som visar bilägande historiskt sett?)

FAKTA För att man ska slippa vara beroende av bil krävs täta städer, enligt FN:s program för stadsutveckling, UN Habitat, behövs minst 150 personer per hektar. Hur ser en kommun ut med en sådan täthet? En kvartersstad med sexvåningshus (200–400 personer per hektar) är cirka fyra gånger tätare än ett miljonprogramsområde (50–100 personer per hektar) och cirka 20 gånger tätare än ett vanligt villaområde (10–20 personer per hektar).

BILD: illustrera tätheten i olika typer av bebyggelse

Biltillgänglighet ger inte några mätbara prisskillnader på lägenheter eller kontor, utan bara marginellt på småhus. Det betyder att de som letar efter en bostad och kontor värderar kollektivtrafiktillgänglighet och gångavstånd högre än biltillgänglighet, vilket i hög grad hänger ihop med kommunens täthet. Täthet minskar bilåkandet, och det minskar därmed miljöförstörelse och klimatpåverkan samt ger bättre hälsa.

Samordnade varutransporter på Södertörn

SAMORDNADE VARUTRANSPORTER En samordnad varudistribution i regionen minskar transporterna. I samordningen deltar Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nykvarn, Nynäshamn, Salem, Södertälje och Tyresö. Vi samordnar redan nu flera transporter och målet är att samarbetet ska fungera fullt ut före 2017.

Färre transporter innebär mindre koldioxid, kvävedioxider och partiklar. Det ger också många andra vinster, t.ex. bättre hälsa, ökad trafiksäkerhet, mindre slitage på vägarna samt billigare varuinköp. Färre varutransporter till butikerna ger bättre arbetsmiljö med färre avbrott i arbetet för att ta emot leveranser.

Håll sjövägen fri

FARLEDEN ÄR ETT RIKSINTRESSE Genom Ingaröfjärden vid kommungränsen mot Värmdö går en farled av riksintresse för kommunikationer, enligt Miljöbalken tredje kapitel. Tyresö kommun kommer inte göra något som försvårar användningen av farleden.

Teknisk försörjning

Med teknisk försörjning menar vi hur kommunen tillgodoser behovet av energi, vatten, avlopp, avfallshantering och tele- och elektronisk kommunikation. Den tekniska försörjningen ska vara trygg och säker och anpassad för att klara av kriser.

Inget avfall

AVFALLSHANTERING Vår förbrukning av naturens resurser avgör både dagens och kommande generationers möjligheter till ett gott liv. Avfallshanteringen är en viktig del av det och vi arbetar för att

- avfallsmängderna ska minska, helst ska det inte bli avfall överhuvudtaget!
- så mycket som möjligt ska återvinnas eller förädlas
- så lite som möjligt ska läggas i deponi, men om det hamnar där ska hanteras miljösäkert.

Material som kan återvinnas ska cirkulera så länge som möjligt innan det går till förbränning eller deponi. Det ska vara lätt att sortera rätt!

"De tekniska systemen för energi, avfall, vatten, avlopp och massor är effektiva, robusta och flexibla samtidigt som de har minimal klimatpåverkan och utgår från ett kretsloppsperspektiv." RUFSS 2010

"Det medvetna miljöarbetet [] har gett goda resultat." Vision 2030, Tyresö kommun

Större förmåga att ta hand om avfall

Tyresö har inga egna behandlingsanläggningar för avfall så vi samarbetar med grannkommuner och företag om kommunens avfallshantering. När befolkningen ökar kommer behovet av ett sådant samarbete också att öka – vi blir 65 000 invånare till 2035. Samarbetet gäller transporter, teknik och anläggningar. Ytterligare en kretsloppscentral, liknande Petterboda, kommer behövas i Tyresö, samtidigt som vi bygger ut kretsloppscentralen i Petterboda. Som planeringsunderlag finns "Tyresö avfallsplan (2009 reviderad 2011)" som sträcker sig till 2020. Men den planen räknar med mindre befolkning än de senaste prognoserna så planen behöver revideras.

När nya bostäder planeras måste också återvinningsstationer för förpackningar, tidningar med mera finnas med i arbetet för att de ska få plats. Stationerna placeras nära bostäder, trafiksäkert, tillgängligt, barnsäkert och så att de ger god arbetsmiljö. När vi diskuterar platser för avfallshantering ska vi ta hänsyn till ökad risk för översvämning som följd av klimatförändringar.

Tyresö avfallsplan

Ett utökat samarbete mellan grannkommunerna skulle kunna ge bättre möjligheter att investera i ny återvinningsteknik där avfallets resurser kan utnyttjas bättre. Delar vi på kostnaderna blir det billigare att använda ny teknik för avfallshandling. Redan idag sker samarbete kring många typer av avfall, de största mängderna är dessa typer:

- Hushållsavfall – det som dagligen uppstår hemma. Avfallet hämtas och körs till förbränning i Högdalen. Värmeenergin går till fjärrvärmeanläggningen i Stockholmsregionen.
- Matavfall – samlas in sedan 2014. Matavfallet rötas till biogas i Huddinge och återanvänds som energi.
- Grovavfall – möbler, elektronik, byggavfall, trädgårdsavfall, kemikalier och färg m.m. Det kan lämnas på kretsloppscentralen i Petterboda, sedan sorteras det huvudsakligen på Koviks avfallsanläggning i Nacka och lämnas vidare till behandling vid avfallsanläggningar.
- Återvinningsmaterial – tidningar, glas, kartong, metall och plast kan lämnas vid återvinningsstationer på ett flertal ställen i kommunen. Förpacknings- och tidningsinsamlingen (FTI) ansvarar för återvinningsstationerna och hämtar avfallet.

FAKTA – så här mycket återvinner vi per person i Tyresö (2013)

Glasförpackningar	17,48 kg
Pappersförpackningar	9,14 kg
Metallförpackningar	0,81 kg
Plastförpackningar	3,36 kg
Tidningar	35,77 kg

Vindkraft försörjer kommunen

ENERGI Stockholmsregionen ska vara resurseffektiv. Omställningen till förnybara energikällor för att minska regionens klimatpåverkan bör vara genomförd 2050. Detta går i linje med EU:s mål att minska utsläppen av växthusgaser med 80–95 procent av 1990 års nivåer fram till 2050. EU vill minska utsläppen med över 80 procent utan att störa energiförsörjningen eller skada konkurrenskraften, och för att klara det måste de fossila bränslena fasas ut.

Kommunen en förebild genom energicertifiering

Tyresö kommun använder el från koldioxidfri energiproduktion (el och fjärrvärme). Tyresö arbetar för att som tredje kommun i Sverige energicertifiera de egna fastigheterna. Det innebär en vinst för miljön och kommunens ekonomi.

Tyresö energiplan

Ökad elanvändning kräver fler och bättre kraftledningar

El kommer att vara en central energikälla i ett koldioxidsnålt samhälle. EU:s analys visar att elen nästan helt kan eliminera koldioxidutsläppen till 2050, och att den delvis kan ersätta fossila bränslen för transport och uppvärmning. Elanvändningen kommer därför att öka på dessa områden, men totalt blir ökningen större än annars tack vare kontinuerliga effektivitetsförbättringar.

Inom Tyresö kommun finns två 70 kV-ledningar som tillhör Vattenfall och ingår i det regionala ledningsnätet mellan stamnätstationerna Solberga i Älvsjö och Nacka. Stamnätet för energiförsörjning är av riksintresse enligt länsstyrelsens bedömning. Stationerna i Bollmora och hanviken transformerar ner elen från 70 kV, och nätstationerna runt om i kommunen omvandlar till 400 och 220 volt för hushåll och företag.

Stockholms ström har gjort en utredning om strömförsörjningen i Stockholm som också innefattar Tyresö. För att kunna öka elanvändningen måste Tyresö och regionen bygga ut och bygga om nätet. Hela eller delar av de stora 70 kV-kraftledningarna kan grävas ner så att marken kan utnyttjas för bostäder och infrastruktur.

Fjärrvärme minskar utsläppen

Uppvärmning genom fjärrvärme har många fördelar. Det är lätt att kontrollera och rena rökgaser och därmed går det att begränsa utsläppen av farliga ämnen. I Tyresö levereras fjärrvärme av Vattenfall som är statligt ägt, på sikt kan tänkas att ändrad lagstiftning öppnar näten för fler företag. Enligt regionplanen ska regionens goda förutsättningar för fjärrvärme utnyttjas bättre, och det underlättas av tätare bebyggelse som gör det billigare att bygga ut fjärrvärmenätet.

I Tyresö finns ett väl utbyggt fjärrvärmenät till flerbostadshusen i Bollmora, där i princip alla fastigheter är anslutna. Det finns även en ledning till Tyresö strand men där är andelen anslutna fastigheter fortfarande liten. En ny överföringsledning för fjärrvärme mellan värmeverket i Jordbro och verket vid Granängsvägen i Bollmora har grävts ner. Den nya ledningen öppnar möjligheten att ansluta fler bostäder och verksamheter i framför allt Trollbäcken och Tyresö strand. Vattenfall kan samarbeta med kommunen för att fler bostadsområden ska ansluta sig till fjärrvärmenätet. Övergången till fjärrvärme är lättare i fastigheter med vattenburen värme.

Vindkraft i tillväxt

Vind är en oändlig resurs, vindkraften i Sverige växer kraftigt och blir därmed en allt viktigare del av det svenska energisystemet. Från några enstaka verk på nittioalet finns det i dag närmre 2 400 vindkraftverk i Sverige. Sektorn förnybar energi ser även ut att bli en av de riktigt stora arbetsgivarna i framtiden. Sedan 2013 äger kommunen tillsammans med Tyresö bostäder ett vindkraftverk i en vindpark i Dalarna. Produktionen i beräknas till drygt 8 GWh, vilket motsvarar cirka 22 procent av förbrukningen i kommunens och fastighetsbolagets fastigheter.

Litet och lokalt

Med glest boende i utbredda villaområden är det svårt att få ett tillräckligt stort underlag för att bygga gemensamma uppvärmningssystem. Där det inte blir fjärrvärme kan det underlätta för de boende att själva låta bygga och sköta ett litet värmeverk. Sådana grupper där de boende är både producenter och konsumenter kan vara t.ex. villaföreningar eller samfälligheter. De kan anlägga småskaliga värmeverk för biobränsle, äga vindkraftverk eller ha solcellsanläggningar för att bli självförsörjande om det är svårt att dra fjärrvärme.

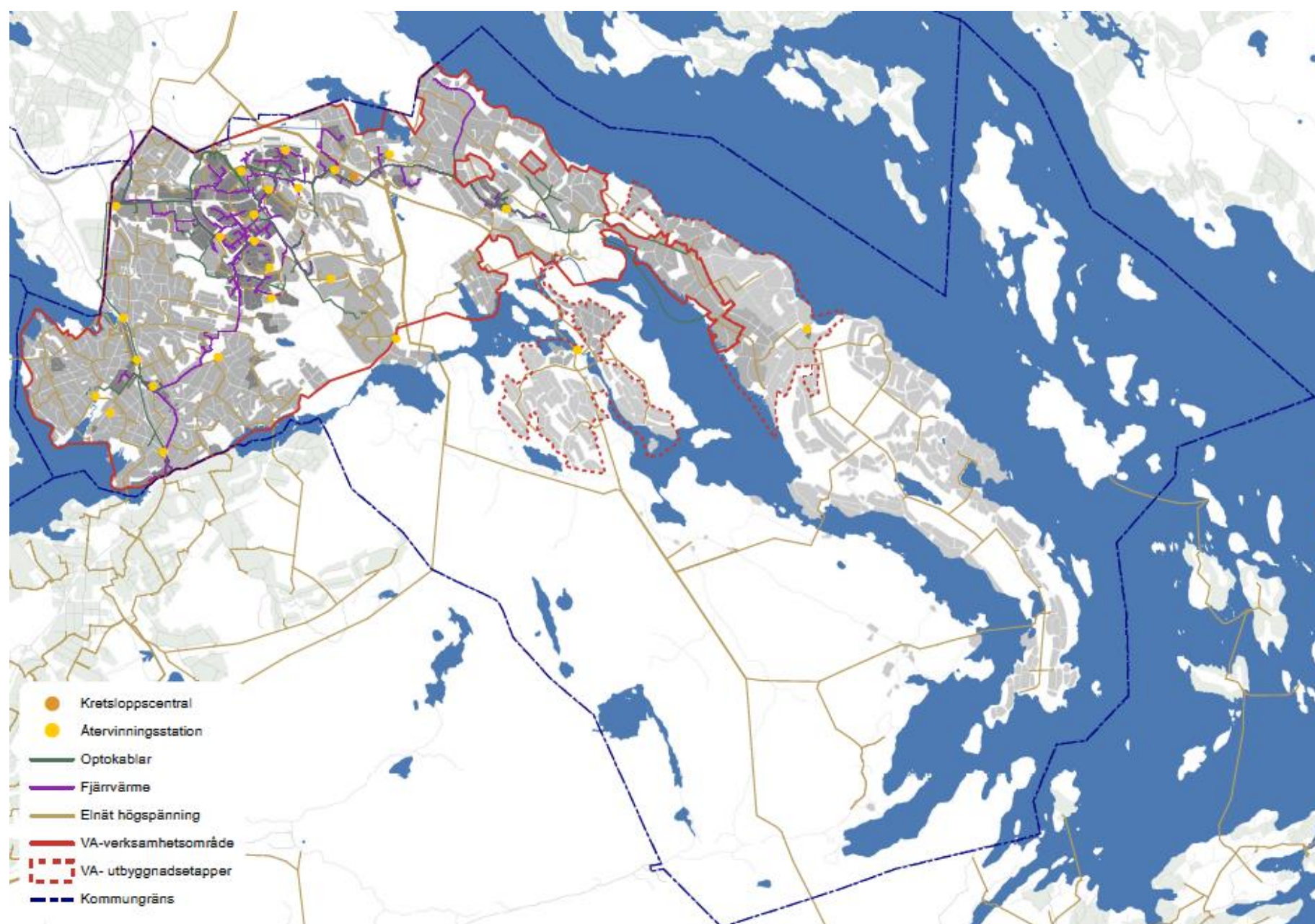
Elenergi från solen

Tekniken för att utvinna energi från solen, solceller, kommer med all sannolikhet att förbättras, bli billigare och därmed mer konkurrenskraftig. Det finns goda möjligheter att öka användningen av solenergi i Sverige. I dag kommer 96 procent av den nätuppkopplade solcellsenergin från småskaliga system där ägaren använder det mesta av elen själv. Med bättre teknik kan stora solcellssystem vara en viktig del i elförsörjningen för samhället i framtiden.

Privatpersoner och företag bidrog under 2013 till att fördubbla den totala mängden nätuppkopplade solceller i Sverige. Trots denna ökning bidrar solceller i Sverige endast till uppskattningsvis 0,03 procent av landets totala elkonsumtion, vilket kan jämföras med över 5 procent i Tyskland. Solinstrålningen i södra halvan av Sverige är ungefär som i den norra halvan av Tyskland, så det finns stora möjligheter att öka solcellernas bidrag till den svenska elförsörjningen.

Geoenergi – värme från jord, berg och vatten

Sverige har mycket goda förutsättningar för geoenergi, och det finns ca 450 000 geoenergianläggningar av olika slag här. Det vanligaste är bergvärmepumpar för villor. Geoenergi är samlingsnamnet för teknik där man tar vara på värme och kyla från markens översta 400 meter. Det finns flera tekniker; till exempel bergvärme och bergkyla, och värme från jord, sjö eller grundvatten.

KARTA: Teknisk försörjning.

FAKTA Energi

Relevant allmänbildande och utbildande fakta om temat...

I världen beräknas det i dag finnas vindkraft med en sammanlagd effekt på 93 849 MW. Ett vindkraftverk med kapaciteten 2 MW i ett bra vindläge kan producera el till cirka 1 200 hushåll.

Prosumenter = människor som producerar energi genom exempelvis solceller på taket och bergvärme, som de sedan konsumerar eller säljer vidare.

Vatten och avlopp

När vi blir fler i regionen blir det också allt viktigare att hushålla med resurser och utnyttja resurseffektiva lösningar. I tätbebyggda bostadsområden är det nödvändigt med en långsiktig hållbar försörjning med vatten och avlopp (VA).

Ett varmare klimat ökar kraven anpassning för att klara kriser. Systemen behöver bli effektivare och samverkan inom regionen och i Östersjöområdet på olika plan måste förbättras. Den regionala utvecklingsplanen, RUFSS 2010, pekar ut de områden som regionen bör fokusera på för att gå framtiden till mötes:

RUFSS 2010 Mål

För resurshushållning och försörjningssystem

- De tekniska systemen för energi, avfall, vatten, avlopp och massor är effektiva, robusta och flexibla samtidigt som de har minimal klimatpåverkan och utgår från ett kretsloppsperspektiv.
- Försörjningen av dricksvatten och reservvatten är säkrad.

RUFSS 2010 Vad ska vi göra för att nå målen?

För resurshushållning och försörjningssystem

- Expandera, förstärk och koppla samman försörjningssystemen.
- Utveckla småskaliga lösningar för energi, vatten och avlopp i glesa regiondelar.
- Minska avfallsmängden och använd avfall som resurs.
- Säkra dricksvattenresurserna.

I Tyresö kommuns Vision 2030, står att "den varsamma omvandlingen av Östra Tyresö som pågått under många år är färdig".

Växa så det knakar?

En framtid med en stor befolkningsökning innebär att delar av systemet för spillvatten, dagvatten och dricksvatten måste förstärkas och byggas ut för ökad kapacitet. Tyresö har ett vattentorn som håller trycket uppe dricksvattenledningarna, men bebyggelse i Tyresö strand och i Östra Tyresö ligger i dag på gränsen till att ha för lågt tryck. Dagens planering tillåter bara styckning av fastigheter större än 6 000 kvm, vilket gör det svårt att förtäta bebyggelsen. När – och om - befolkningen ökar i de östra delarna av kommunen behövs sannolikt ett nytt vattentorn på högt belägen plats på Östra Tyresö. En förtäta bebyggelse med fler boende i Trollbäcken och Bollmora gör att stora delar av VA-systemet även där behöver förnyas och byggas om för ökad kapacitet.

Ledningar för vatten och avlopp har en genomsnittlig livslängd på ca 60 år. I Trollbäcken och Bollmora närmar sig VA-systemen den ålder när ledningarna har tjänat ut och större stamreoveringar kommer behövas. Att ledningarna är gamla märks redan i dag på antalet akuta driftstörningar.

Samarbete inom regionen för att stå stark vid kris

Tyresö kommun är i dag beroende av samarbetet med Stockholms stad för VA-försörjningen. Men för att vi ska kunna möta behoven vid en befolkningsökning och för att kunna klara en kris kan vi behöva större egen kapacitet för reservförsörjning. Genom information och bättre kunskap kan kloka val göras av var och en, t ex att minska kemikalieanvändning och den egna förbrukningen. Här kan kommunen föregå med gott exempel och när det gäller materialanvändning t.ex. Det ska vara lätt att göra rätt!

Det finns ingen stor dricksvattentäkt med vattenskyddsområde inom kommunen. Ällmora träsk på Brevikshalvön har hög kvalitet på vattnet och skulle kunna fungera som en sådan en kortare tid. För att öka skyddet för sjön planerar kommunen ett vattenskyddsområde från tillrinningsområdena och att återinföra strandskyddet längs delar av stränderna. Kanske skulle enskilda brunnar kunna användas i en kris?

Inom Stockholms län har kommunerna undersökt möjligheterna att samordna drift och underhåll av VA-systemen. Med en sådan samordning skulle vi kunna utveckla VA-näten med miljöanpassad reningsteknik som sparar energi och ger god effekt på kemiska ämnen. För att förstärka VA-försörjningen i området runt Gudö och Trollbäcken har ett samarbete diskuterats med Haninge kommun. Sådana samarbeten sänker kostnaderna för att underhålla och förnya VA-systemen.

Vatten och avlopp i Tyresö

Ungefär 40 500 av Tyresös 45 000 invånare bor i hus som är anslutna till kommunala vatten- och avloppsnätet. Dricksvattnet i Tyresö kommer från Mälaren via Stockholm, och avloppsvattnet till Henriksdals reningsverk i Stockholm där det tas om hand och renas innan det släpps ut i Saltsjön. Bostadsområden som ligger utanför VA-verksamhetsområdet har egna anläggningar. Dricksvatten tas då ur grävda eller borrade brunnar och avloppet leds i de flesta fall till infiltrationsanläggningar och/eller wc-tankar.

Ett viktigt övergripande mål är att ersätta enskilda avlopp med kommunalt VA där avloppsvatten förs till en central reningsanläggning. Det är en av de viktigaste åtgärderna för att minska övergödningen i vattendrag, sjöar och hav. För att klara EU:s mål kan vi behöva förbättra reningsverken med mer effektiv rening och ny teknik.

Kommundelarna Trollbäcken och Bollmora var de första som fick kommunalt VA på 1960-talet. Skälsätra-området planlades senare och fick kommunalt VA under 1980- och 90-talen. I Tyresö strand avslutades omvandlingen från fritidshusområde till permanentboende när den sista etappen Sjöbacken kopplades på VA-nätet under 2013. Området Nyfors intill Krusboda får VA utbyggt 2015–2016.

I Östra Tyresö, dvs. Brevikshalvön, Solberga, Raksta och Bergholm ökar antalet permanent boende hela tiden. I "Fördjupad översiktsplan för Östra Tyresö" 2003 (FÖP) utreddes möjligheter och problem med att fritidshusområden blir permanentboenden. När permanentboendet ökar så ökar även belastningen på miljön, och efter utredningen föreslogs därför en etappvis utbyggnad av kommunalt VA. De första etapperna är färdigbyggda i dag. Ledningar drogs 2007 genom Kalvfjärden mellan Stallviken och Breviks skola för halvöns vattenförsörjning. Nu pågår utbyggnaden i Solberga och på Ugglevägen, och planering för Raksta, Brobänken och Tegelbruket. Sjöledning för ren- och spillvatten finns också nedlagda i Albysjön mellan Gimmersta och Raksta för Rakstas och Bergholms behov. När vi tar fram nya detaljplaner ökas byggrätten från fritidshus på 50–80 kvm till friliggande villor på 120–160 kvm.

Tyresös dagvattenhanteringsplan (2011)

Tyresös dagvattenriktlinjer (2013)

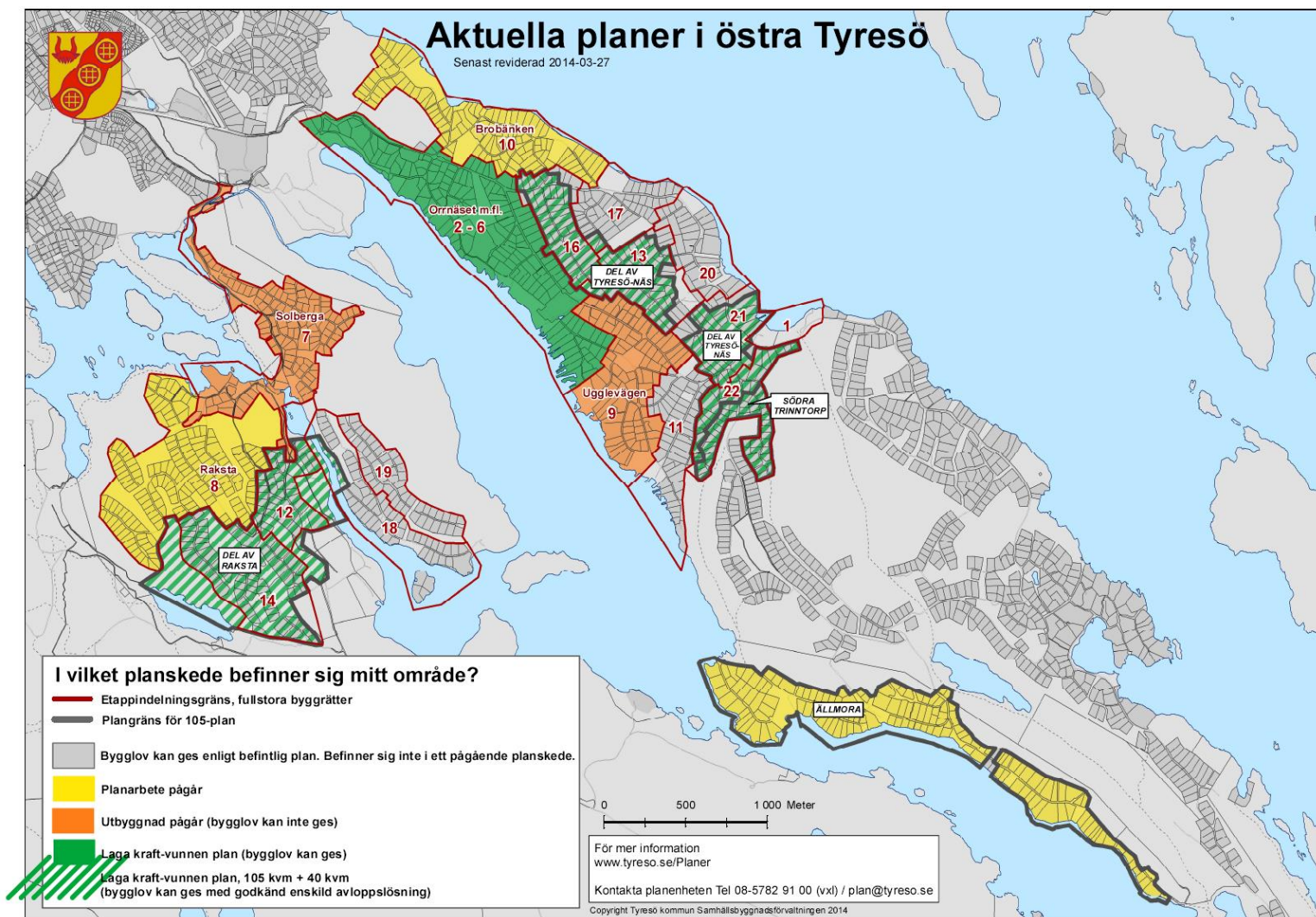

BILD: Kartan visar den gällande (2014) etappvisa utbyggnaden av VA i Östra Tyresö – uppdateras!

Utflyttningen till Östra Tyresö har gått snabbare än kommunen har hunnit med att bygga ut kommunalt VA. Det innebär att en del bor trångt i små fritidshus. För att möta de boendes behov har kommunen gått före i vissa etapper och ändrat fritidshusplanernas byggrätt från 50 kvm byggarea till 105 kvm om det finns dricksvatten och godkänd enskild VA-anläggning. Fördelen är att det blir enklare att bo tillfredsställande, men det ger också nackdelen att enskilda VA-anläggningar fortfarande används. Dessa så kallade 105 kvm-planer finns i dag i hela eller delar av planetapperna 12–14, 16–17 och 21–22 samt i Ällmoraområdet (se kartan ovan).

Inför kommande utbyggnad av VA i östra Tyresö

Både under arbetet med FÖP 2003 och med 105 kvm-planerna har kommunen gjort utredningar om grundvattentillgång och möjligheterna att anlägga enskilda avloppsanläggningar. Enligt utredningen är tillgången på grundvatten till brunnar otillräcklig för permanentboende inom stora delar av Östra

Tyresö, och förutsättningarna för avloppsinfiltration efter slamavskiljning är dålig för att marken är bergig. Kommunen får därför se 105 kvm-planerna som tillfälliga bostadslösningar i väntan på att VA byggs ut permanent.

På yttre Brevik föreslås i FÖP 2003 att området runt Mokärsvägen och delar av Ällmoravägen ska få kommunalt VA. Kommunen har förberett för sjöledning för ren- och spillvatten via en sjöledning i Kalvfjärden. För Sjöberga, första delen av Ällmoravägen, Breviksmaren och Dyviksudd finns ännu inga planer för kommunalt VA. Där används enskilda och småskaliga vatten- och avloppslösningar efter godkännande av Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund. Det finns en äldre VA-utredning som visar hur det kommunala VA-ledningsnätet kan byggas ut i alla områden utom Dyvik.

Framtidens digitala infrastruktur

ELEKTRONISK KOMMUNIKATION Internet blir allt viktigare, och att ansluta sig till fibernätet är som att dra in vatten, elektricitet eller fjärrvärme. Fibernätet ger stabil och säker TV, telefoni och bredbandstjänst och kommunen ska ta hänsyn till möjligheterna att ordna bland annat elektronisk kommunikation i planläggning och när vi ger bygglov. Fiberkabeln överför digitala signaler med ljusets hastighet och klarar väldigt hög kapacitet, i dagsläget används mindre än 1 procent av kapaciteten i det nät som byggs.

FAKTA

Internet "föddes" år 1969 och fyllde alltså 45 år 2014. Den utveckling som har skett kunde få föreställa sig!

År 2035 har internet fyllt 65 år. Hur kommer vi använda nätet då? Kan nya tekniker ha tagit över som ger helt nya möjligheter?

"År 2025 ligger Sverige långt fram i utnyttjandet av digitaliseringens möjligheter. Tillgång till bra internetuppkoppling är en självklarhet och kommunikation är en förutsättning för bibehållen och utvecklad välfärd för medborgare både på landet och i staden. I framtidens samhälle är vi lika beroende av effektiv digital kommunikation som av el och rinnande vatten." Nationell vision, Sverige 2025, framtagen av Boverket

Målet för Tyresö är att 90 procent av hushållen och företagen i kommunen ska ha tillgång till 100 Mbit/sek 2020.

Fibernätet som byggs i Tyresö är öppet så hushållen kan välja bland olika tjänsteleverantörers erbjudanden för bredband, digital-tv och telefoni. Telia Skanova och Svensk infrastruktur är de nätägare som i dag är verksamma i Tyresö, de installerar och sköter driften av nätet. Tyresö kommun har samarbetsavtal med nätägarna för att underlätta utbyggnaden och upplåta mark, vi arbetar för att flera operatörer och nätägare ska vara verksamma i kommunen. Det finns nu fibernät i Tyresö strand, Gimmersta, Öringe, Lindalen, Fådala och större delen av Trollbäcken, och kommunen förbereder utbyggnad i omvandlingsområden på Östra Tyresö.

Miljöcertifiering av stadsdelar och hus

MILJÖ- OCH KLIMATSMART BYGGANDE I Tyresö planerar vi för många nya bostäder så det är viktigt att minska byggprocessens och byggnadernas klimatpåverkan. Genom dialog med byggherrar, arkitekter och konsulter inom samhällsbyggnad driver kommunen på kunskapsspridningen och teknikutvecklingen inom detta område. Målet är att Tyresö ska vara en förebild med sina projekt och ligga i framkant för att uppfylla miljö- och klimatmål. Genom att energicertifiera kommunens och Tyresö bostäders fastigheter bidrar vi till en hållbar utveckling. Vi kan också miljöcertifiera byggprocesser och byggnader så att ny bebyggelse kan uppföras på ett sätt som är hållbart för miljön.

Klimatstrategi för Tyresö kommun 2010–2020

Hantering av jord, naturgrus, bergkross och återvunnet material

MASSHANTERING Vid byggen och anläggning av gator, vatten- och avloppsnät hanteras stora schaktmassor. För varje kilometer ny väg behövs cirka 4 000 kvm mark där schaktmassorna kan förvaras och sorteras. Att i största möjliga mån återanvända massor och minska transporter är nödvändigt för miljön och ekonomin i byggprojekt. För att det ska fungera bra måste man ha ett tillräckligt stort område i närheten av bygget under byggtiden. Problemet delas av många kommuner i Stockholmsområdet där marktillgången är begränsad och det förlänger byggtider och ökar kostnaderna. Platser för att hantera massor behövs inte bara vid nybyggen utan också för underhållet av befintliga vägar, VA och byggnader.

Kommunens "Strategi för etablering, schaktupplag och masshantering i Tyresö kommun" gäller i första hand arbetet med kommunalt vatten och avlopp i Östra Tyresö. Tyresö kommun har byggt en permanent plats för masshantering (inte krossning) i industriområdet Södra Lindalen i Bollmora. Men utbyggnaden av Östra Tyresö kommer att pågå under många år så det är nödvändigt att hitta tillfälliga platser för masshantering och upplag i närheten av dessa byggen, trots att det inte finns så många lämpliga platser på Brevikshalvön. Har vi fler tillfälliga platser under utbyggnadsetapperna minskar störningarna för de närboende.

En plats som är lämplig för masshantering ska

- vara tillgänglig via transportvägarna
- gärna redan nyttjas för liknande ändamål
- ligga en bit från bostäder och känsliga natur-, kultur- och friluftsområden

Strategi för etablering, schaktupplag och masshantering, 2012

- vara tillräckligt stor för massor och maskiner.

Med hälsan i behåll

När kommunen växer är det viktigt att bevara en trygg och säker miljö. Kommunen planerar för att förebygga de risker som finns.

"Vi vill vara ett föredöme i regionen vad gäller miljömässig omställning" sa Fredrik Sawstahl (M), kommunstyrelsens ordförande i sitt inledningstal till Tyresö kommuns årliga miljökonferens 2014.

Bra mat och rörelse ska få Tyresöborna att må bra

FOLKHÄLSA Grunden för en god fysisk hälsa är ganska enkel: man behöver äta för att få energi, röra på sig för att förbruka energin och sova gott för att återuppbygga kroppens krafter. Vi har behov av sömn, mat och motion, men vår psykiska hälsa påverkas av många fler faktorer. När vi mår dåligt psykiskt påverkas sömn och aptit och det är därför viktigt att ha goda vanor kring sömn, kost och motion.

"Tyresö är en välmående kommun med små sociala problem. Detta är en konsekvens av en ökad självförsörjning, låg arbetslöshet och rätt prioriteringar inom välfärdens kärna." Vision 2030, Tyresö kommun.

Folkhälsa är ett mål för samhället – befolkningens hälsa har stor betydelse för samhället och ohälsan kostar pengar. I Tyresö har andelen unga som har utvecklat eller riskerar att utveckla psykisk ohälsa ökat, men tidiga förebyggande insatser minskar risken för att ett barn drabbas av ohälsa eller hamnar i utanförskap. Kostnaden för att förebygga ohälsa och utanförskap är betydligt lägre än utanförskapets slutgiltiga pris. En person som fastnar i utanförskap från 20 års ålder till pensionen kostar samhället mellan 10 och 15 miljoner kronor i sjukvård, rehabilitering, omvårdnad och insatser från rättsväsendet plus produktionsförlusten under personens hela vuxna liv.

Det är viktigt att alla samhällssektorer tar hänsyn till hälsoeffekterna i sina planer och beslut. De kommunala verksamheterna såsom vatten, stadsbyggnad, renhållning, vård, skola, omsorg, möjligheter till rekreation och utevistelse påverkar direkt folkhälsan. Tyresö har prioriterat två av folkhälsoarbetets nationella målområden:

- Fysisk aktivitet: Forskning har visat att regelbunden fysisk aktivitet främjar hälsa och välbefinnande och förebygger sjukdomar.
- Matvanor och livsmedel: Maten har en avgörande betydelse för hälsan. Goda matvanor kan leda till en bättre hälsa och ett ökat välbefinnande vilket är en förutsättning för en positiv hälsoutveckling i befolkningen.

I takt med att antalet Tyresöbor ökar och även andelen äldre, är det viktigt att det är enkelt att vara fysiskt aktiv i vardagen. Tyresös natur och vatten inspirerar till utevistelse och motion, kommunen har flera anlagda motionslingor samt en skatepark. Det finns kartor över promenader och cykelvägar och alla kan gratis vara med på naturguidningar med olika svårighetsgrad, även med barnvagn eller rullstol.

Renare luft med färre bilar

MILJÖKVALITETSNORMER FÖR UTMHUSLUFT Luftkvalitetsförordningen innehåller reglering för att skydda människors hälsa och miljön samt att uppfylla krav som ställs genom vårt medlemskap i EU. Luften är till största delen ren i Tyresö, men den innehåller också gaser och partiklar som ger ökad risk för cancer och hjärt-lungsjukdomar. De kan också orsaka irritation i luftvägarna och de försvårar livet framför allt för astmatiker och allergiker. Dessutom orsakar luftföroreningarna skador på skog, grödor och övriga levande organismer.

Det finns inga beräkningar eller mätningar som tyder på att miljökvalitetsnormerna för luft skulle överskridas i Tyresö kommun. Det beror delvis på att vägarna i Tyresö är lågt trafikerade och det finns inga trånga gaturum i kommunen som skulle kunna bidra till mer stillastående luft. Men vid förtätning längs större vägar ökar risken för att överskrida miljökvalitetsnormerna och frågan måste hanteras i översiktsplanen. En stor del av luftföroreningarna kommer från trafik och förbränning av olika slag. Genom översiktsplanens stads- och trafikplanering kan kommunen prioritera gång och cykel och arbeta för att kollektiva resor ska ersätta bilresor. Kommunen arbetar med bilpooler, samarbete med grannkommuner kring kommunala godstransporter och utbyggnad av fjärrvärme, det kommer att få effekt på sikt. En nödvändig del i arbetet med att minska utsläppen från bilar är att påverka transportbeteendet, att påverka resan innan den har börjat. Grundläggande är då information och åtgärder som uppmuntrar användandet av och förbättrar tillgängligheten till miljöanpassade färdmedel, ökar effektiviteten på vägar och parkeringar och förebygger onödiga resor.

Kommunen arbetar för att nå gräns- och målvärdena för luftkvalitet till 2020. Beräkningarna från SMHI tyder på att halterna av kvävedioxid och luftföroreningar från källor utanför Sverige kommer att minska betydligt till 2030. Normerna för kvävedioxid och partiklar har visat sig svårast att klara i länet och länsstyrelsen har därför ett åtgärdsprogram för luftkvalitet för kvävedioxid och partiklar PM10.

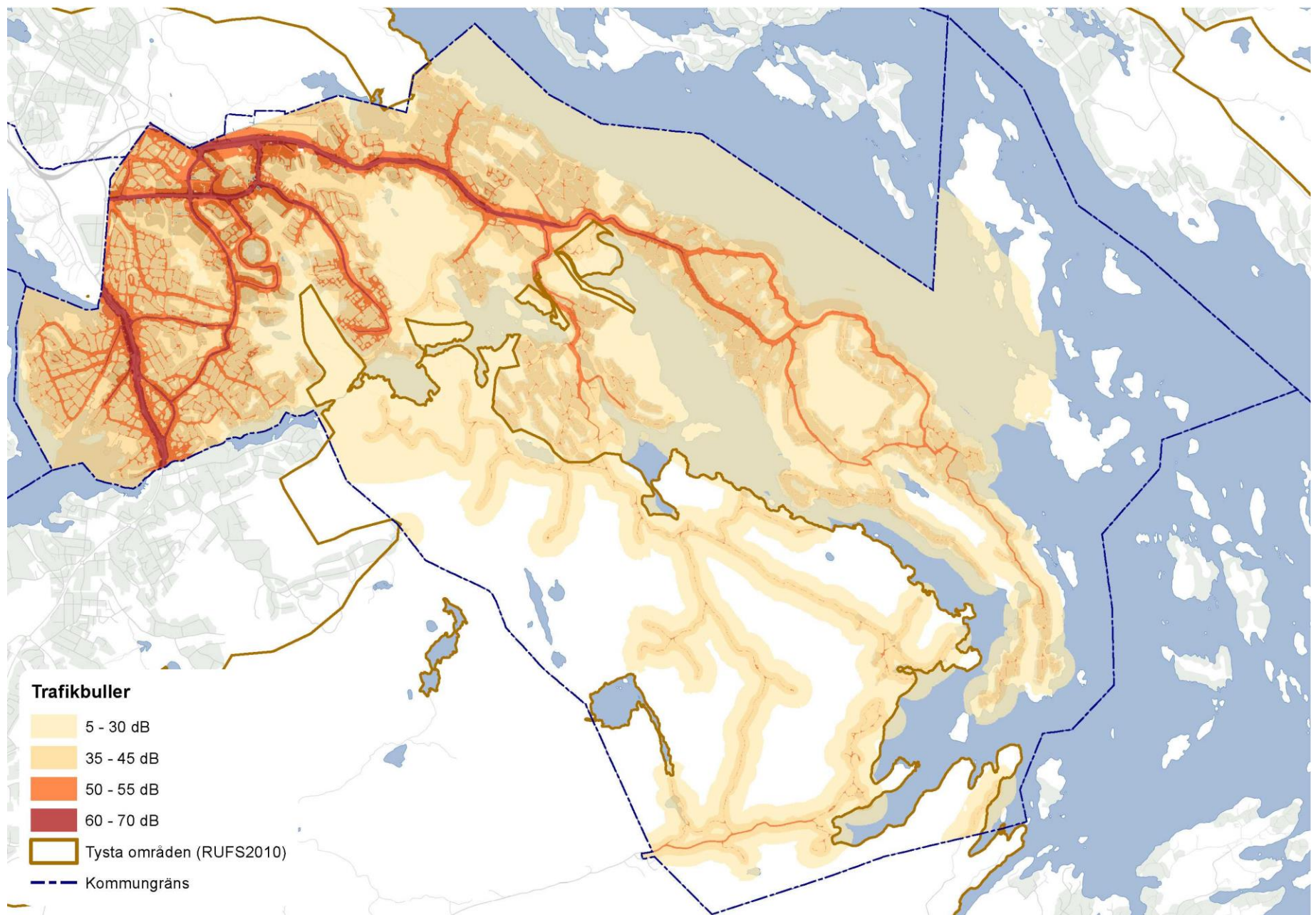
Tyst i Tyresö?

TRAFIKBULLER * INDUSTRIBULLER * TYSTA MILJÖER Buller påverkar människors hälsa, det är därför viktigt att utforma nya bostadsområden så att ljudmiljön blir så bra som möjligt. Dagens samhällsplanering är ofta inriktad på förtätning och mer levande miljöer genom att blanda bostäder med

verksamheter som handel, företag och kultur. Det ger mer liv och rörelse och bättre service, dessutom sparar det orörd naturmark för friluftslivet, dagvattenhantering och växt- och djurlivets rörelser. Nackdelen kan vara fler människor utsätts för buller.

Livskvalitet – den attraktiva kommunen. Vision 2030, Tyresö kommun.

I all planering ska vi arbeta för att uppnå det nationella miljö kvalitetsmålet god bebyggd miljö, att minska påverkan från buller är en del av det. Men nu pågår en översyn av miljöbalken och plan- och bygglagen för att vi ska kunna bygga bostäder i bullriga miljöer. Störningar från buller från exempelvis industrier är ovanliga i Tyresö. I Stockholms län är trafikbuller en av de vanligaste miljö störningarna. När vi planerar bostäder i tätta områden med god kollektivtrafik och bra tillgång till service kan vi bortse från de generella riktlinjerna om lägenheterna får sovrummen mot en tyst sida. En ny bullerutredning kommer att ersätta den som redovisas här till nästa skede i översiktsplanprocessen när kommunen presenterar ett vidareutvecklat förslag till ny översiktsplan.

KARTA: Trafikbuller (mätning från 2005) En aktuell mätning tas fram under 2014/15.

Vart tar allt vatten vägen?

DAGVATTEN Dagvatten är regn och smält snö som rinner på marken och ner i brunnar. Det för med sig metaller och näringsämnen till sjöar, hav och vattendrag om det inte renas på vägen dit. Det är mycket bättre att dagvattnet tas upp av växter eller sjunker ner i marken och renas naturligt där innan det når sjöar och vattendrag. Vi kan bygga dagvattenanläggningar som liknar naturens sätt att ta upp regn och snö, och kommunens dagvattenhanteringsplan innehåller konkreta åtgärder för hur dagvatten ska renas.

En stor förtätning i Tyresö är ett bra tillfälle att modernisera dagvattenhanteringen så att den blir mer långsiktigt hållbar. Tät bebyggelse är en dagvattenutmaning! Nya tak och asfaltsytor behöver kompenseras med ytor som fördröjer avrinningen och renar vattnet. De förväntade klimatförändringarna ger kraftigare regn och dagvattensystemen behöver därför byggas ut med fler och större anläggningar.

I tät bebyggelse kan vi utnyttja dagvattenhanteringen till att skapa planteringar, dammar och vattendrag i parker, vid gator och på gårdar som ger liv och grönska. Tyresö bygger och vidareutvecklar sådana dagvattenanläggningar i vägområden sedan 2013. Stora öppna dagvattendammar som Kolardammarna innebär i många fall en fin miljö för friluftsliv.

Riktlinjer för dagvatten,
Dagvattenhanteringsplan

Vid all ny planläggning – oavsett om det är kommunen eller privata fastighetsägare som bygger – arbetar kommunen för hållbar hantering av dagvatten. I fritidshusområden kan vi skydda en del av marken från asfaltering, vilket underlättar infiltration på tomter och vägar.

Några huvudprinciper för dagvattenarbete:

- värna diken, våtmarker m.m.
- skydda delar av marken från att asfalteras
- utveckla dagvattenstrukturen för att tillgodose nutida och framtida avvattningsbehov
- fördröj och rena lokalt, innan vattnet når sjöar och vattendrag
- använd smart miljöteknik
- anlägg vackra miljöer på gårdar och i parker för dagvatten och våtmarker.

Tyresö växer med buller och bång – 2035

När Tyresö växer kan en stor del av de nya bostäderna bli kompletteringar i centrala lägen som redan har tät bebyggelse, t.ex. Tyresö centrum eller Trollbäcken och Alléplan. En del av den nya bebyggelsen kommer att tillkomma i de stråk som förbinder kommundelarna med varandra eller längs med våra huvudvägar, medan en del kommer att vara förtätningar i villa- och fritidshusområden. Andra områden för nya bostäder är i kanterna av grönområden, t.ex. längs Wättingestråket eller i stråket mellan Hanvikens villor och Lindalens industriområde. Det finns förslag att ta ställning till i "framtidbilderna" på s. XX-XX. Trots mer buller vill många gärna bo i stadsmiljöer och när befolkningen växer behöver vi hitta sätt att koncentrera ny bebyggelse eller ta ny mark i anspråk utan att ljudmiljön blir för dålig.

I en attraktiv boendemiljö är vägen utformad som en del av hela bebyggelsen. Gående och cyklister har en självklar och trafiksäker plats på vägen och det finns kontakt mellan bebyggelsen och trafiken. Bullerplank är inte vackra och vi behöver bättre alternativ för att skapa bra ljudmiljöer.

Förutsättningar

I kommunen finns stora områden som ska vara tysta enligt den regionala utvecklingsplanen (RUF2010). Områdena sammanfaller i stort med naturreservaten. De höga bullernivåerna finns främst längs Gudöbroleden och Tyresövägen och stora områden i kommunen som är opåverkade eller har låga värden av trafikbuller (kartan visa var). Vi gör nu en ny bullerkartläggning som får bli underlag för översiktsplanen Tyresö 2035.

Om bostäder blir utsatta för trafikbuller gränsvärdena måste väghållaren bekosta bullerskydd. Det kan vara bullerdämpning fasaden eller fönstren eller att sätta upp ett plank mot vägen. I Tyresö kommun är Trafikverket väghållare för Gudöbroleden och de andra vägarna sköter kommunen förutom i vissa fall på Brevikshalvön där tomt- eller villaägarföreningar är väghållare. Inom kommunen pågår ett arbete med att utarbeta "principer för vägbuller" och förslaget till ny översiktsplan kommer att uppdateras till nästa skede utställning för granskning.

En giftfri miljö

GIFTFRI MILJÖ * FÖRORENADE OMRÅDEN * HÄLSOSKYDD Farliga kemiska ämnen i produkter, varor och byggnader riskerar att hamna i miljön, och sedan tas upp av växter, djur och människor. Många av ämnena orsakar problem för människor och miljö, en miljon svenskar har besvär av kemiska ämnen i inomhusmiljön. På vissa platser, till exempel där industrier och bensinstationer har legat, finns stora mängder föroreningar i marken.

Målet för miljöarbetet är att vi till nästa generation ska kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Som ett riktmärke finns 16 nationella miljömål. Ett av dessa är giftfri miljö som innebär att miljön ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

"Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrunds nivåerna." Riksdagens definition av miljö kvalitetsmålet.

"Målet är att utvecklas på ett sådant sätt att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Företag, verksamheter och enskilda ska ha en god egen förmåga att följa lagstiftningen inom miljö-, hälsoskydds- och livsmedelsområdet." Mål för Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund 2012–2015.

Myndigheter och invånare har ett ansvar att inte använda produkter som förgiftar miljön. Men i dag ökar mängden kemikalier, delvis på grund av vår livsstil med stor omsättning på kläder, leksaker och elektronik. När vi gräver och bygger finns risk att sprida föroreningar. Om vi misstänker att det finns föroreningar i marken ska prover tas och marken saneras innan bygget startar. Det går att miljöcertifiera byggprocesser och byggnader, det innebär att ny bebyggelse uppförs på ett sätt som är hållbart för miljön bebyggelse .

Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund ansvarar för hälsoskyddet i kommunen. Arbetet går ut på att upptäcka, förebygga och undanröja det som skadar invånarnas hälsa. Arbetet gäller buller, avlopp och miljöfarlig verksamhet och vi beskriver det närmare under respektive rubrik i det här samrådsförslaget.

I hela Stockholms län pågår en inventering av *förmodat förorenade områden*. Det finns områden i kommunen som kan vara förorenade. Länsstyrelsen tar varje år fram ett regionalt program för efterbehandling av förorenade områden i samråd med länets kommuner. Föreningen PFAS som finns i många grundvattentäkter i Sverige är såvitt känt inte något problem för Tyresös kommunala dricksvatten, som kommer från Mälaren.

Lite radon i marken

MARKRADON I Tyresö finns det inte många områden med markradon. Nya bostäder ska byggas radonskyddat på mark med normala halter radonsäkert på högradonmark. Detta regleras i Boverkets byggregler, BBR.

Elektromagnetisk strålning

ELEKTROMAGNETISK STRÅLNING Borrmaskiner, hårfönar, kraftledningar, mobiltelefoner och surfplattor ger alla upphov till elektromagnetiska fält som kan vara skadliga att vistas i. Strålsäkerhetsmyndigheten uppmanar oss därför att undvika onödig exponering, det är särskilt viktigt för barn och ungdomar som kommer att använda mobiltelefonen under längre tid än dagens vuxna. När Tyresö växer ska vi sträva efter att utforma och placera ny bebyggelse och kraftledningar så att exponeringen för magnetfält håller sig inom riktvärdena. Hemma kan du själv se till att du och dina närmaste inte utsätts för onödig elektromagnetisk strålning.

Vi har få olyckor i kommunen

LAGEN OM SKYDD MOT OLYCKOR Tyresö ingår i Södertörns brandförsvarsförbund, SBFF. I kommunen finns få anläggningar där en olycka skulle kunna få allvarliga konsekvenser för samhället, och kommunen har låg andel olyckor i alla kategorier.

"Vår vision är att skapa säkerhet, trygghet och förtroende. I ett tryggt och säkert samhälle inträffar inga olyckor, inga kvinnor eller män, flickor eller pojkar skadas och miljön är oförstörd. Vi ska identifiera risker, förhindra olyckor och medverka till att skapa en miljö där alla människor känner sig trygga."

Handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor, Södertörns brandförsvarsförbund – 2014.

Utmärkande för kommunen är det låga antalet bränder i byggnader. Antalet bostadsbränder är långt under såväl rikssnittet som snittet för Södertörns brandförsvarsförbund, men för bränder i skog och mark ligger Tyresö högre än snittet i Sverige. Tyresö kommun har lägst antal trafikolyckor i förbundet.

I de delar av kommunen där insatstiden från närmaste brandstation är över 10 minuter, måste nya flerfamiljshus byggas med en anpassad brandklassning enligt Boverkets byggregler. Det innebär exempelvis brandsäkra trapphus.

En riskanalys räcker hela vägen

TRANSPORT AV FARLIGT GODS Länsstyrelsen rekommenderar Gudöbroleden, Skrubba Malmväg, Bollmoravägen samt delar av Tyresövägen som vägar för farligt gods. På dessa vägar transporteras exempelvis olika bränsle till drivmedelsstationer i kommunen för att vi ska kunna tanka våra bilar.

Vissa industrier som hanterar farliga ämnen har också skyddsavstånd. När vi planerar ny bebyggelse och kommunen växer måste vi analysera risker och skapa tillräckliga skyddsavstånd.

För att underlätta genomförandet av översiktsplanen kan kommunen ta fram en riskanalys för det rekommenderade transportnätet för farligt gods som visar vilka skyddsåtgärder som vid bebyggelsen. Analysen kan också visa vilka bensenmackor som är olämpliga för vissa typer av drivmedel på grund av risker som kan drabba närboende eller andra verksamheter.

Klimatförändringar ökar risken för översvämningar och värmeböljor

KLIMAT Ett förändrat klimat för med sig många omfattande och delvis dåligt kända konsekvenser. Tyresö påverkas både av direkta och lokala effekter av en klimatförändring samt även indirekt eftersom vi lever i en globaliserad värld. Oavsett hur klimatsmart vi alla agerar nu kommer klimatet ändå förändras, så vi behöver strategier för att möta förändringarna. Så här kommer vi att märka klimatförändringarna:

- Värme: Medeltemperaturen kommer öka, värmeböljor blir vanliga. Det påverkar äldre och sjuka som har svårare att tåla värme. Det kan också leda till torka och sämre skördar vilket ger svårigheter med matförsörjningen.
- Nederbörd: Häftigare regn ökar risken för översvämning och dagvattensystemen behöver utökas. Risken för skred och erosion ökar. Om nederbörden kommer som snö ökar lasten på tak och vinterväghållningen behöver mer resurser. Med tiden kommer nederbörden mestadels att falla som regn och snö blir allt mer ovanligt.
- Vind: Starkare vindar ökar belastningen på byggnadskonstruktioner.

- Stigande havsnivåer: Låga områden vid kuster kommer svämmas över. Detta i kombination med ökad nederbörd kommer leda till höjda grundvattennivåer. Mer vatten i marken kan öka risken för skred och erosion.
- Andra följder av ett ändrat klimat kan vara nya skadedjur, ökad smittspridning, fuktproblem och mögel.

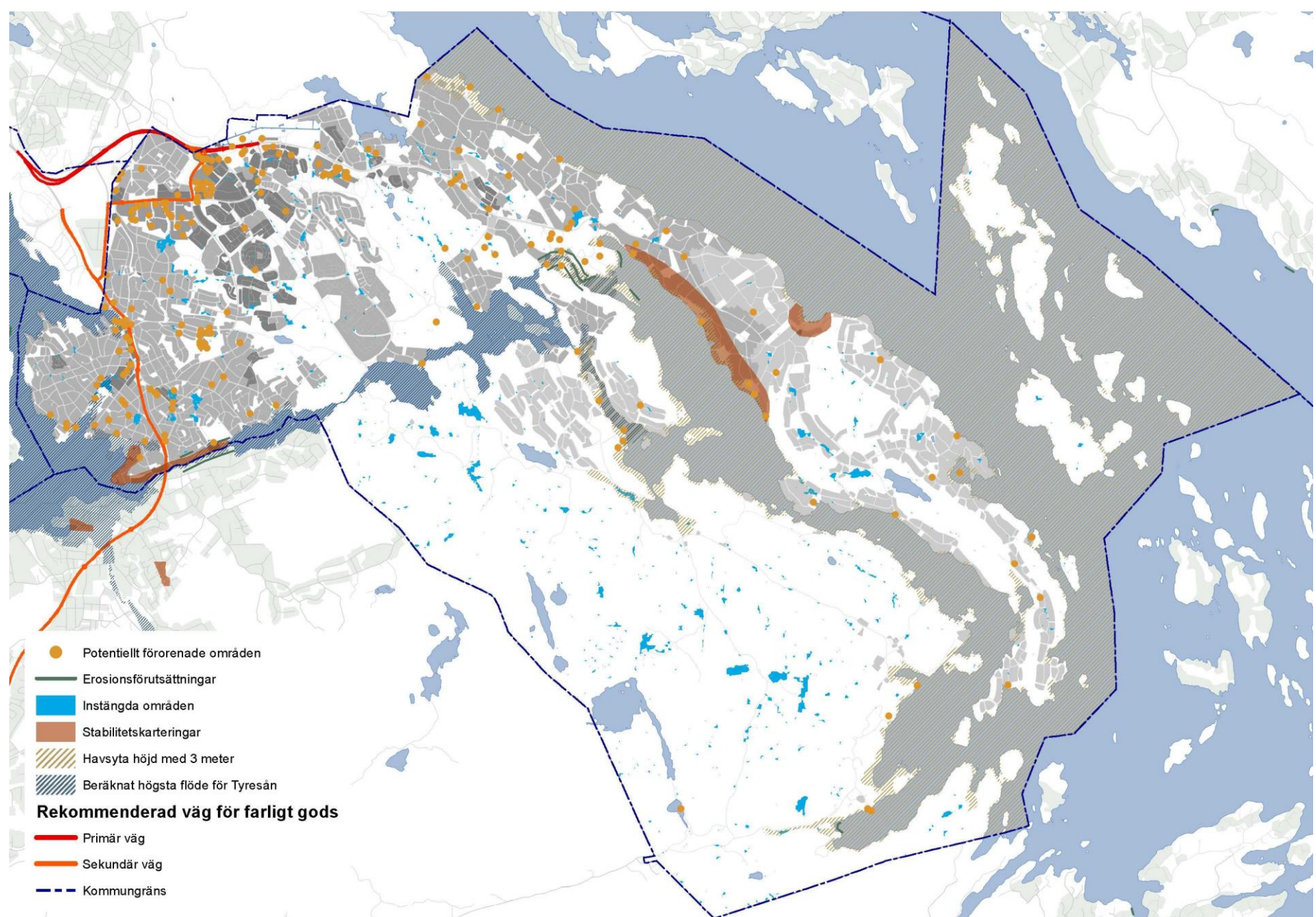
Klimatets förändringar kan bemötas på två sätt:

- hejda utvecklingen av det samhälle som påskyndar klimatförändringar
- anpassa samhället till problem vi ställs inför till följd av ett förändrat klimat

Kommunens kan genom översiktsplanen och detaljplaner se till att ny bebyggelse placeras och utformas på ett sätt som kan stå emot förändringar i klimatet men även bidrar till att minska klimatpåverkan.

Biffen, bilen och bostaden

Kommunen har antagit "Klimatstrategi för Tyresö kommun" (2010). Strategin är inriktad på att ändra invånarnas livsstil och förbättra möjligheterna göra mer hållbara val när det gäller resor, mat och bostad - bilen, biffen och bostaden är i fokus. Strategin innebär att kommunen ska vara klimatneutral till 2050, och för 2020 finns mer detaljerade mål kring koldioxid, temperatur, energislag och energieffektivisering. Strategin ska ge förutsättningar för ett mer uthålligt samhälle och för att minska klimatförändringarna.

KARTA: Riskförutsättningar.

Så här kan vi möta problemen

Översvämning vid havet

Den nya bebyggelse placeras och utformas med tanke på risken för översvämning när havsnivån stiger. Dagens forskning visar på att havsnivån kan höjas med 1 meter fram till 2100. Därefter kommer havet med stor sannolikhet fortsätta att stiga. I Stockholms län kompenseras höjningen av havsnivå delvis av landhöjningen, men länsstyrelsens riktlinjer säger att ny bebyggelse och samhällsfunktioner längs Östersjökusten behöver placeras högre än 3,0 meter. I Tyresö kommer detta påverka områden med låglänt kust i Tyresö strand och på Brevikshalvön.

Översvämning vid sjöar och vattendrag

Det finns detaljerade riskkartor för översvämningshotade sjöar och vattendrag, ett av dem är Tyresån. Kartorna visar vattennivå (för samhällsplanering och beredskap), djup (för framkomlighet, risk och kostnadsberäkningar) och flödes hastighet (för framkomlighet, risk, beräkning av erosion och skred), och information om viktiga samhällsfunktioner, nattbefolkning etc. Karteringen visar att fördämningar behövs för den del av Sofieberg som vetter mot Drevviken. Delar av Fornuddsparken och områden vid Gudöå ligger också dåligt till vid höga flöden i Drevviken och Tyresån.

Översvämning vid instängda områden

I Tyresö finns svackor med dålig eller obefintlig avrinning av dagvatten. Dessa områden är olämpliga för ny bebyggelse då det kommer bli svårt att leda bort dagvatten under kraftiga regn.

Skred, ras och erosion

Kombinationen sluttande mark, rinnande vatten och flyktiga jordarter kan leda till att jordmassor flyttar på sig, så kallat skred. Marker med risk för skred är karterade i Tyresö längs med Tyresån och vid delar av Brevikshalvöns kust mot Kalvfjärden. Vid kraftiga regn och höga grundvattennivåer ökar här risken för skred och erosion, regn och vind leder till erosion.

Dagvatten

Genom att planera för att ta hand om ökade nederbördsmängder minskar vi risken för översvämningar och skador. Grönområden, natur, parker och små dagvattenlösningar i bebyggda miljöer har här en viktig roll som magasin. Läs mer om dagvatten på s. **XX**.

Värme och vind

Vi utformar den nya bebyggelsen för klara påfrestningarna av ett ändrat klimat. Vegetation jämnar ut temperatur, regn och vind, så torg och parker kan utformas för att ge svalka och fungera som dagvattenmagasin. Byggnader kan få goda isolerande egenskaper – svala på sommaren, varma på vintern.

Inget riksintresse för totalförsvaret i Tyresö

I Tyresö kommun finns inga områden som är av riksintresse för totalförsvaret. Men tekniska anläggningar som t.ex. radar- och radiolänksystem är generellt riksintresse för totalförsvaret. Höga byggnader kan störa dessa funktioner vilket vi får ta hänsyn till i planeringen och tillståndsprövningen.

TYCK MER OM TYRESÖ – DELTA I SAMRÅDET!

Du är inbjuden till dig att vara med och påverka Tyresös framtid! I en ny översiktplan ska vi tillsammans ta ställning till var och på vilket sätt kommunen ska utvecklas. Genom planförslaget bjuder vi in till dialog kring hur Tyresö 2035 kan möta behoven från regionen och uppåt 65 000 Tyresöbor. Vi behöver din hjälp att se behov och möjligheter och för att fatta kloka beslut om framtiden! Planförslaget framtidsbilder är tre olika scenarier, men möjligheterna är många! Hur plockar vi ut det bästa ur de tre framtidsbilderna?

Vill du veta mer om förslagen och diskutera med kommunens tjänstemän och politiker?

- Besök utställningen! (planering pågår nu för en utställning i kommunhuset, centrum eller biblioteket samt på loppis i Kvarnhjulet lördag 21 februari (preliminärboka datumet)
- Ring så kommer vi! Föreningar, organisationer eller företag - maila eller ring för att boka en tid när översiktsplanerna kommer och diskuterar förslagen.

SAMRÅDET PÅGÅR MELLAN 20 FEBRUARI OCH 20 APRIL 2015

Under samrådstiden tar vi emot dina frågor och synpunkter på förslagen! Det räcker att du skickar dina synpunkter en gång. Flera likadana yttranden från samma person räknas som ett yttrande.

Lämna dina synpunkter skriftligt med e-post eller brev senast 20 april 2015. Uppge namn och adress och rubricera e-post-meddelandet eller brevet "Tyresö 2035". Adress: sbf@tyreso.se eller Samhällsbyggnadsförvaltningen, Tyresö kommun, 135 81 Tyresö.

LÄS MER PÅ:

tyreso.se/2035

DELTA OCH FÖLJ DISKUSSIONEN PÅ:

facebook.se/tyresokommun

twitter/tyresokommun

instagram/tyreso2035